

รายงานการวิจัย เรื่อง

แนวทางการบริหารจัดการทุนชุมชน กรณีพื้นที่ตรัง
Guideline for Community Capital Management in Trang

นางกาหลง กลิ่นจันทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนากร ปักษา
รองศาสตราจารย์ ดร.รัฐจวน ประวัติเมือง

มหาวิทยาลัยสวณดุสิต
2560
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสวณดุสิต

รายงานการวิจัย เรื่อง

แนวทางการบริหารจัดการทุนชุมชน กรณีพื้นที่ตรัง
Guideline for Community Capital Management in Trang

นางกาหลง กลิ่นจันทร์
(คณะวิทยาการจัดการ)
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนากร ปึกษา
(คณะวิทยาการจัดการ)
รองศาสตราจารย์ ดร.รัฐจวน ประวัติเมือง
(คณะวิทยาการจัดการ)

มหาวิทยาลัยสวณดุสิต
2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสวณดุสิต
(งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินด้านการวิจัย ปีงบประมาณ 2559)

หัวข้อวิจัย	แนวทางการบริหารจัดการทุนชุมชน กรณีพื้นที่ตรัง
ผู้ดำเนินการวิจัย	นางกาหลง กลิ่นจันทร์ นายธนากร ปึกษา นางรัฐจวน ประวัติเมือง
ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์
หน่วยงาน	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ปี พ.ศ.	2560

การศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการทุนชุมชน กรณีพื้นที่ตรัง มีวัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษา รวบรวม สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรที่เป็นทุนของชุมชนพื้นที่จังหวัดตรัง
- 2) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทุนชุมชนในพื้นที่ 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การบริหารจัดการทุนชุมชนถึงจุดเด่นจุดด้อย และ 4) เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการทุนที่นำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชน โดยใช้วิธีการศึกษาแบบผสมผสาน (Mixed Method) ทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรตัวอย่าง ในการศึกษา คือ ประชาชนในชุมชนพื้นที่ตัวอย่างในจังหวัดตรัง ซึ่งเจาะจงใน 4 อำเภอ โดยสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ได้จำนวน 400 ตัวอย่าง เพื่อใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมทางคอมพิวเตอร์หาค่าสถิติวิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-Test และ F-Test ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพทำการศึกษาจากเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทุนชุมชน จำนวน 25 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แบบ Content Analysis เชื่อมโยงประเด็นที่เกี่ยวข้อง เสนอแบบพรรณนาความ

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ตรังเป็นพื้นที่ที่มีทุนชุมชนด้านธรรมชาติโดดเด่นหลายๆ ด้าน มีทั้งทะเล หมู่เกาะ และหาดทรายที่สวยงาม เกาะที่โดดเด่น คือ เกาะสุกร เกาะมุก เกาะลิบง เกาะเกตุรา เกาะเหลาเหลียง เป็นต้น แต่ละเกาะจะมีเอกลักษณ์ทางธรรมชาติเฉพาะตัว เช่น เกาะสุกร นอกจากความสวยงามทางทะเลแล้ว ยังมีเอกลักษณ์การทำไร่แตงโมที่อร่อย เกาะมุก มีถ้ำมรกตที่สวยงามในทะเล เกาะลิบง มีปลาพะยูนและนกทะเลที่หลากหลาย เกาะเกตุรา เป็นอุทยาน มีหาดทรายและปะการังที่สวยงาม เกาะเหลาเหลียง มีปะการัง มีภูเขาหินปูนเป็นผาสูง น้ำทะเลใสสะอาด จนกล่าวขานว่าเป็นมนต์เสน่ห์ท้องทะเลตรัง สำหรับหาดทรายที่สวยงามมากมาย เช่น หาดปากเมง หาดหัวหิน หาดราชมงคล ทุนชุมชนทางทะเลยังมีแหลมต่างๆ ป่าชายเลน ป่าพรุ ป่าชายหาด ปะการัง สัตว์และพืชพันธุ์ทางทะเล ทั้งสาหร่าย หญ้าทะเล กุ้ง หอย ปู ปลาที่สมบูรณ์

ส่วนทุนทางสังคมในด้านวัฒนธรรม พบว่า เป็นพื้นที่ที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ชัดเจนในด้านอาหารการกิน มื้อเช้าด้วยกาแฟกับหมูย่าง มีขนมเค้กที่มีลักษณะเฉพาะ การแต่งกายคนส่วนใหญ่ผู้หญิงใส่เสื้อ สีสันสวยงาม การถักทอที่ละเอียดสวยงาม มีสถาปัตยกรรมอาคารหลายแห่งที่สะท้อนความเป็นมาที่รุ่งเรืองในอดีต คนใช้ภาษาถิ่นได้ทั่วไป มีการดนตรีที่เป็นการละเล่นพื้นบ้านอย่างลิเกป่า มโนราห์ และหนังตะลุง ความสวยงามทางศิลปะ พบได้

จากอาคาร โบสถ์ วัดวาอาราม และสถานที่ราชการสำคัญๆ มีเทศกาลที่สะท้อนวิถีชีวิต เช่น เทศกาลเก็บหอยตะเภา ถือน้ำสรงน้ำพระ เทศกาลหมุย่าง ขนมน้เค็ก และชักพระน้ำ เป็นต้น ขณะที่การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทุนชุมชนของประชาชนในพื้นที่ตัวอย่าง ชี้ได้ว่า ทุนชุมชนถูกใช้ ในการบริหารจัดการเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวสูงสุด โดยเฉพาะในอำเภอสีเกา รองลงมา คือ การสร้างสินค้าขายของฝาก โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ มีอายุระหว่าง 41 – 60 ปี การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอาชีพส่วนตัวค้าขาย มีรายได้ไม่น้อยกว่า 10,000 บาทต่อเดือน มองว่า จุดแข็งของชุมชน คือ การมีทรัพยากรที่หลากหลาย มีการใช้ประโยชน์จากทุนมนุษย์สูงสุด รองลงมา คือ ทุนธรรมชาติ จุดเด่นของตรง คือ หมุย่าง ส่วนภาพลักษณ์ที่คนจะนึกถึงตรง คือ เมนูอาหารเข้ากาแฟ หมุย่าง รองลงมา คือ หาดทรายที่สวยงาม นอกจากนี้ ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทุนชุมชนสูงสุด คือ ด้านการใช้ประโยชน์ รองลงมา ด้านการปฏิบัติการ ด้านการวางแผน และประเมินกำกับติดตาม ตามลำดับ การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นเรื่องรายได้และประโยชน์อื่นๆ ส่วนการปฏิบัติการจะมีส่วนร่วมในการหามาตรการป้องกันความเสียหายจากการเยี่ยมชมและการดูแลทรัพยากร ด้านการวางแผนมีส่วนร่วม การคิด การประชุมวางแผนกำหนดมาตรการการทำลายทุน ส่วนด้านการประเมินควบคุมมีส่วนร่วม ในการหาโอกาสปกป้องทรัพยากรให้กับชุมชน นอกจากนี้ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในอำเภอที่แตกต่างกัน ทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 เช่นเดียวกับประชาชนที่มีอาชีพ รายได้ และความเข้มแข็งของชุมชนที่แตกต่างกัน ระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมก็แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมสูงสุด คือ ประชาชนยังขาดความพร้อมในการมีส่วนร่วม และเมื่อวิเคราะห์ที่จุดอ่อน จุดแข็งในการดำเนินงานเพื่อการบริหารจัดการทุนชุมชน อาจกล่าวได้ว่า มีจุดแข็งในเรื่องทรัพยากร มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว คนส่วนใหญ่รักถิ่นฐานและอัธยาศัยที่ดี มีบริบทของพื้นที่ และสังคมที่เข้มแข็ง แต่พบว่า มีจุดอ่อนหลายด้าน เช่น ขาดการมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการของภาคีเครือข่าย ขาดองค์ความรู้และทำการตลาดที่จริงจัง ขาดความต่อเนื่องเชิงความคิดของผู้นำ นอกจากนี้ แนวทางการพัฒนา การบริหารจัดการทุนชุมชน จึงต้องบริหารจัดการด้วย 5'รู้ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน กล่าวคือ “รู้เรา รู้เขา รู้สิ่งที่ให้ รู้การเข้าถึง รู้การมอบหมายติดตาม” โดยรู้เรา คือ ชุมชนต้องรู้ว่าตัวเองมีอะไร รู้เขา คือ รู้จักลูกค้าเป้าหมาย รู้สิ่งที่ให้ คือ ใช้ประโยชน์จากทุนที่ตรงตามความต้องการ รู้การเข้าถึง คือ วางระบบและวิธีการจัดการที่ไม่ทำลายทุน รู้การมอบหมายติดตาม คือ การทำความเข้าใจกับคนในชุมชนในสิ่งที่รับผิดชอบและช่วยในการติดตาม และเสริมโดยผู้นำต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน

ทั้งนี้ จังหวัดต้องเป็นเจ้าภาพในการบูรณาการเชื่อมโยงแนวคิดการจัดการทุนของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่มีความเข้มแข็ง และให้ความสำคัญสร้างเสริมการจัดการทุนชุมชนเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ด้วยการให้ความรู้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งในฐานะผู้ประกอบการ ผู้นำเที่ยว และผู้ปฏิบัติการในชุมชน เข้าใจข้อมูลของชุมชนที่ถูกต้อง แม่นยำ และเข้าถึง

Research Title	Guideline for Community Capital Management in Trang
Researcher	Mrs. Kalong Klinchan Mr. Thanakorn Pagsa Mrs. Runjuan Prawatmuang
Research Consultants	Asst. Prof. Yothin Sawangdee Ph.D.
Organization	Faculty of Management Science Suan Dusit University
Year	2017

This research is regarding to the study of Way of Management in Community's Capital in Trang Province. The objectives of this study are 1) to study, gather, and analyze the knowledge regarding the resources which are the capital of Trang's community, 2) to study the level of local people's participation in community's capital management, 3) to study the analysis regarding to the pros and cons of community's capital management, and 4) to present the way of community's capital development into the sustainable community, by using the Mixed Method both quantitative method and qualitative method.

In quantitative method, the population of this study was the people in the local community in Trang province which specified in 4 districts by sampling size of Tara Yamane with the significance of 0.05 from the sample size of 400 to become the questionnaire method in gathering the information and analyzing by program to calculate the statistical value such as frequency, percentage, mean, standardization, t-Test value, and F-test value.

In qualitative method, the process was to study from the documents and focus interview with 25 interviewees who involved in this community's capital management. The information from this part would be analyzed as Content Analysis relating to the point and presenting as narrative.

The result of this research, it is found that 1) Trang is the location which has spectacular natural resources such as sea, islands, and beaches and the top 4 islands are Sukorn Island, Mook Island, Libong Island, and Laoliang Island. Each island nature has its own identity. For example, Sukorn Island has more than the beautiful sea, the most famous identity of Sukorn Island is the water melon farm. Mook Island has the Morakot Cave in the sea. Libong Island has sea cow and many birds living across the sea. Phetra Island is the marine national park with beautiful beach and coral. Laoliang Island as coral and Limestone mountain as the cliff, crystal clear sea water along the beach, which is very famous as the fascinated Trang's sea. For many

spectacular beaches, there are Pak Meng beach, Hua Hin beach, Rachamongkong beach. Many community's capital, there are many places such as cape, mangrove forest, swamp forest, beach forest, coral, marine animals and marine plants such as algae, sea grass, shrimp, shell, crab, perfect fishes.

Social capital in culture, it is found that Trang has the unique traditions and culture in food. Breakfast is roasted pork and coffee with unique cake. Most local people dresses batik cloth with lace shirt, with the fascinating weaving culture. There are many beautiful buildings from the past as shown the flourish history. Most people use their own southern accent with the local music and dance such as Likaypa (wild folk musical), Manora (classical Thai tune), Shadow Play. The magnificent art can be found in the buildings, churches, temples, and government buildings. There are many festivals affecting the local people life such as Leather Donex Collection Festival, vegetarian Festival, Roasted Pork Festival, Cake Festival, and Chak Pra Festival.

2) For the participation of local people in the community regarding the community's capital, it is found that the capital was firstly and highly utilized for the tourist attraction especially, Sikao district, secondly it was utilized to the local souvenir shop. This information was gathered from the people at the age ranged 41-60 with the education below bachelor, merchant, and income below 10,000 baht per month. It is found that the strength of the community is the varieties of resources. The most important resource is human, and then natural resources. The outstanding point of Trang is roasted pork. The first identity of Trang, most people see, is breakfast, consisting of coffee and roast pork, second is spectacular beach.

The first level of participation in managing the community's capital is the utilization, second is the operation, planning, and evaluation and controlling, respectively. The utilization is regarding to the income and other benefit. The operation is regarding to the standardization the protection of any damage from tourist's visiting and taking care of resources. The planning participation is regarding to the meeting of establishment of process for protecting its capital. The evaluation and controlling is regarding to the opportunity to protect local resources. Moreover, it is found that the different level of participation in district level affects the different participation of community's capital with the significance of 0.05, as well as the people with different in career, income and the strength of each local community with the significance of 0.05. So that, the important factor of the highest level of participation is the readiness of people to participate.

3) The weakness and strength of operation for the local community's capital, it is found that Trang has strength in its unique resources identity. Most people love their own community with good amiableness, local context, and strong society. However, it is found that there are also many parts of weakness such as the lack of local integration of its network, lack of knowledge and serious marketing, lack of leadership thought.

4) Way of development of management in community's capital have to be managed by 5 knowings for sustainable which are knowing us, knowing them, knowing what to get, knowing how to approach, and knowing how to follow up. Knowing us means knowing what good we have. Knowing them means knowing its target group. Knowing what to get means knowing how to utilize capital, right to the demand. Knowing how to approach means knowing its system layout and management process for not damaging its capital. Knowing how to follow up means try to make local people understand what to be responsible and follow up and support the leadership for the process of participation and its network with all sectors.

Finally, the province's officers have to be the host of all integrations relating to the way of managing community's capital for the strength tourism and prioritize the supporting of community's capital for economy development by proving accurate, correct, and accessible knowledge to all related sectors such as entrepreneurs, guides, local operators to understand the local information.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้เกิดขึ้นได้เพราะได้รับความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย ทั้งอาจารย์ผู้ร่วมวิจัย อาจารย์มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์ต่งร้ง นักศีกษา เจ้าหน้าที่ ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่จังหวัดต่งร้ง อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงดี รวมทั้งน้องๆ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง วัฒนธรรม และเทศบาลของจังหวัดต่งร้ง

คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง ขอบคุณผู้บริหารสำนักงานจังหวัดต่งร้ง และอำเภอทุกอำเภอที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลและความสะดวกในส่วนต่างๆ ขอบคุณคณาจารย์ศูนย์ต่งร้งและเจ้าหน้าที่ทุกท่านในการประสานงานและให้ข้อมูลอย่างดี ขอบคุณประชาชนในชุมชนพื้นที่เป้าหมายในการให้ข้อมูลตามข้อเท็จจริง รวมทั้ง ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่เป็นนักวิชาการ ด้านชุมชนและการท่องเที่ยว รวมทั้ง ผู้นำชุมชนที่สละเวลาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์สำหรับงานชิ้นนี้อย่างมาก

พร้อมนี้ คณะผู้วิจัย ขอขอบคุณครอบครัว ขอบคุณน้องๆ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ขอบคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัยในการประสานแหล่งเงินทุนสำหรับการวิจัย ครั้งนี้ พร้อมให้คำชี้แนะอำนวยความสะดวกในทุกๆ เรื่อง งานชิ้นนี้หากมีความผิดพลาดประการใด นักวิจัยกราบขออภัยไว้ ณ ที่นี้

คณะผู้วิจัย

2560

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญ	1
คำถามในการวิจัย	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย	5
ข้อตกลง	7
คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนและทุนของชุมชน	10
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชน	16
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการแบบมีส่วนร่วม	26
แนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในชุมชน	29
ข้อมูลทั่วไปจังหวัดตรัง	31
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35
กรอบแนวคิดในการวิจัย	45

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	46
การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ	46
การดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ	50
การวิเคราะห์ภาพรวม	52
ระยะเวลาทำการวิจัย และแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย	52
บทที่ 4 ผลการวิจัย	54
ตอนที่ 1 ทรัพยากรที่เป็นทุนชุมชนจังหวัดตรัง (ด้านธรรมชาติและสังคม)	54
ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชน	81
ตอนที่ 3 การวิเคราะห์การดำเนินงานเพื่อบริหารจัดการทุนชุมชน	115
ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการจัดการชุมชนในมุมมองของผู้เกี่ยวข้อง	121
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	124
สรุปผลการวิจัย	124
อภิปรายผล	130
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้	136
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	136
บรรณานุกรม	137
บรรณานุกรมภาษาไทย	137
บรรณานุกรมภาษาต่างประเทศ	142
ภาคผนวก	143
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	144
ภาคผนวก ข รายนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	151
ภาคผนวก ค ภาพประกอบการรวบรวมข้อมูลและแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยว จังหวัดตรัง	153
ประวัติผู้วิจัย	158

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.1	จำนวนและรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ปี 2550 – 2556 (ม.ค. – ธ.ค.)	2
1.2	การเปรียบเทียบรายได้จากการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดชายฝั่งอันดามัน ปี พ.ศ. 2550	4
1.3	แนวทาง และหน่วยงานที่ใช้ประโยชน์การวิจัย	8
2.1	ประเภทของทุนชุมชน	11
4.1	รายละเอียดพื้นที่ระดับตำบล	57
4.2	การแบ่งประเภทที่ดินตามสภาพภูมิประเทศ	58
4.3	น้ำตกสำคัญๆ ในพื้นที่จังหวัดตรัง	59
4.4	ตัวอย่างหาด อ่าว และแหลมสำคัญๆ ในพื้นที่จังหวัดตรัง	61
4.5	ตัวอย่างถ้ำในพื้นที่จังหวัดตรัง	64
4.6	ตัวอย่างเกาะสำคัญๆ ในพื้นที่จังหวัดตรัง	65
4.7	ประเภทป่าไม้และพืชพันธุ์แบ่งตามสภาพภูมิประเทศในพื้นที่จังหวัดตรัง	68
4.8	ตัวอย่างอาหารท้องถิ่นของจังหวัดตรัง	72
4.9	ตัวอย่างภูมิปัญญาด้านสมุนไพรรักษาโรค	73
4.10	เครื่องดนตรีประกอบการละเล่นพื้นบ้าน	75
4.11	ตัวอย่างภาษาท้องถิ่นภาคใต้ทั่วไป	77
4.12	ความถี่และร้อยละของเพศ	81
4.13	ความถี่และร้อยละของชุมชนในอำเภอต่างๆ	82
4.14	ความถี่และร้อยละของโครงการ / กิจกรรมกลุ่มชุมชนที่ใช้ทุนชุมชน	83
4.15	ความถี่และร้อยละอายุผู้ให้ข้อมูล	84
4.16	ความถี่และร้อยละของสัญชาติ	85
4.17	ความถี่และร้อยละของการศึกษา	85
4.18	ความถี่และร้อยละของอาชีพ	86
4.19	ความถี่และร้อยละของรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน	87
4.20	ความถี่และร้อยละของความเข้มแข็งของชุมชน	88
4.21	คะแนนถ่วงน้ำหนักและร้อยละของการใช้ประโยชน์จากทุนชุมชนประเภทต่างๆ	89
4.22	ความถี่และร้อยละของจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดตรัง	90
4.23	ค่าถ่วงน้ำหนักและร้อยละของสิ่งที่ผู้คนจะนึกถึงเมื่อพูดถึงตรัง	91
4.24	สิ่งที่ผู้คนจะนึกถึงเมื่อพูดถึงตรัง (เรียงตามลำดับ)	92
4.25	ความถี่และร้อยละของบทบาทในชุมชน	93
4.26	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการจัดการทุนชุมชน	94
4.27	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน	94
4.28	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการ	95

4.29	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วม ด้านการประเมินและการ ควบคุม	96
4.30	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมด้านการใช้ประโยชน์	97
4.31	เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วม จำแนกตามเพศ	97
4.32	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการทุนชุมชน จำแนกตามอำเภอ	98
4.33	เปรียบเทียบความแตกต่างการมีส่วนร่วมในการจัดการทุนชุมชน จำแนกตาม อำเภอ	98
4.34	เปรียบเทียบรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference) จำแนกตาม อำเภอ	99
4.35	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมจัดการทุนชุมชน จำแนก ตามอายุ	100
4.36	วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมจัดการทุนชุมชน จำแนกตามอายุ	100
4.37	วิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference) ด้าน การวางแผน	101
4.38	วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมจัดการทุนชุมชน จำแนกตามสัญชาติ	101
4.39	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วม จำแนกตามการศึกษา	102
4.40	วิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการทุนชุมชน จำแนกตามการศึกษา	102
4.41	วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference) จำแนกตามการศึกษาด้านปฏิบัติการ	103
4.42	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมจัดการ จำแนกตามอาชีพ	104
4.43	การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วม จำแนกตามอาชีพ	105
4.44	การวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference) จำแนกตามอาชีพด้านการวางแผน ปฏิบัติการ และด้านการใช้ประโยชน์	106
4.45	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการการมีส่วนร่วม จำแนกตามรายได้	107
4.46	การวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมจัดการทุนชุมชน จำแนกตามรายได้ ครอบครัว	107
4.47	การวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็นรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference) จำแนกตามรายได้	109
4.48	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วม จำแนกตามจุดแข็งของชุมชน	110
4.49	การวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมจัดการทุนชุมชน จำแนกตามจุดแข็งของ ชุมชน	110
4.50	วิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference) จำแนกตามตามความเข้มแข็งของชุมชน	112
4.51	ความถี่และร้อยละของปัจจัยที่เป็นปัญหาต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ	114
5.1	ตัวอย่างทุนชุมชนทางธรรมชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว พื้นที่จังหวัดตรัง	125

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	จำนวนนักท่องเที่ยวช่วง ม.ค. – ธ.ค. ของปีต่างๆ	3
2.1	ตัวอย่างทุนมนุษย์	12
2.2	ตัวอย่างทุนทางสังคม	12
2.3	ตัวอย่างทุนกายภาพ	13
2.4	ตัวอย่างทุนทางธรรมชาติ	13
2.5	กรอบแนวคิดในการวิจัย	45
3.1	ขั้นตอนการดำเนินงานตลอดโครงการ	53
4.1	แผนที่จังหวัดตรัง	55
4.2	บริเวณแม่น้ำตรังและแม่น้ำปะเหลียน	56
4.3	บรรยากาศชายหาด เกาะมุก จังหวัดตรัง	65
4.4	บรรยากาศหาดแดงโม่ และทุ่งนา บนเกาะสุก	66
4.5	ลักษณะกายภาพเกาะเหลาเหลียง	66
4.6	ถ้ำมรกต เกาะมุก	66
4.7	บรรยากาศบนเกาะลิบง	67
4.8	บรรยากาศเกาะกระดาน	67

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

สภาพการณ์พัฒนาในปัจจุบันซึ่งถือได้ว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในด้านต่างๆ ที่รวดเร็ว ก้าวไกล ไม่ว่าทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี การพัฒนาของเทคโนโลยีถือเป็นสิ่งที่มีผลทำให้การพัฒนาในด้านอื่นๆ มีลักษณะการพัฒนาแบบก้าวกระโดด และส่งผลกระทบต่อสภาพของสังคมหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนที่ต้องเปลี่ยนไปตามความเจริญของวัตถุ ขาดการเชื่อมโยงบูรณาการของปัจจัยต่างๆ ที่เป็นทุนของชุมชนด้านอื่นๆ ที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนในอนาคต การดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมชุมชน แม้จะอยู่ทางเหนือ ใต้ ตะวันออก หรือตะวันตกก็ตาม การดำรงชีวิต จะมีความสุข มีคุณภาพได้นั้น องค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาที่สำคัญ คือ การใช้ทุนชุมชนอันเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนามาสร้างคุณค่า เกิดประโยชน์กับชุมชนอย่างแท้จริง ทุนชุมชน ไม่ใช่ทุนที่เป็นตัวเงินเท่านั้น แต่มีความหมายครอบคลุมมิติของทุนตามธรรมชาติ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ และทุนการเงิน (สำนักงานพัฒนาชุมชน. 2558. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550) การพัฒนาชุมชนบนฐานของการใช้ทุนชุมชน ถือเป็นกระบวนการและวิถีในการพัฒนาที่ถือว่ามีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของคน ในสังคมและชุมชนนั้นๆ อันจะนำมาซึ่งการมีจิตสำนึกของคนในชุมชนให้มีความผูกพัน มีความรัก ถิ่นฐานและชุมชนของตนเอง รวมทั้ง ทำให้มีความรักสามัคคีที่มีต่อกัน เป็นสังคมที่มีความอบอุ่น เอื้ออาทร อันนำมาซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนที่ยั่งยืนต่อไป

การพัฒนาตามแนวทางที่วางไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 และ 11 โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 10 เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการทำให้คนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมหลายๆ ประการ เป็นต้นว่า การขับเคลื่อนที่ก่อให้เกิดคุณธรรม จริยธรรมที่มีการเชื่อมโยงในส่วนของครอบครัว สถานศึกษา สถาบันทางศาสนา เพื่อการป้องกัน รักษา พัฒนา และฟื้นฟู เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้มีรากฐานที่มั่นคง ตลอดจน การสร้างเสริมศักยภาพของชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น เช่นเดียวกับกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 11 เน้นในการสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกันของสังคม ชุมชน และท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2558)

พื้นที่แต่ละชุมชน จะมีทุนชุมชนในด้านต่างๆ ที่แตกต่างกันไป พื้นที่บางแห่งจะมีทุนชุมชนที่เน้นทางสังคมที่เข้มแข็ง บางพื้นที่จะมีทุนทางธรรมชาติที่เข้มแข็ง หรือบางพื้นที่มีทุนทางการเงินที่เข้มแข็ง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ทุนดังกล่าวจะเกิดดอกออกผลและเกิดประโยชน์มีคุณค่าขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของชุมชนนั่นเอง การพัฒนาในหลายๆ ชุมชน มักให้ความสำคัญกับปัจจัยภายนอกชุมชน ลืมมองความเป็นตัวตนในชุมชน ทำให้การดำเนินงานในการพัฒนาขาดความเข้มแข็ง ซึ่งต่าง

จากบางชุมชนที่สามารถใช้ทุนที่มีอยู่ในชุมชนมาจัดการให้เกิดมูลค่า คุณค่า และมีความเข้มแข็ง ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมของชุมชน ซึ่งการพัฒนาจะเป็นระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ระดับชุมชน ทั้งชุมชนเมือง ชุมชนชนบท ได้มีความพยายามในการรวมกลุ่มเพื่อกำหนดเป้าหมาย ดำเนินกิจกรรม ในการนำทุนชุมชนมาใช้ให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ สมาชิกของชุมชนต้องเข้าไปมีบทบาท และมีส่วนร่วมในการจัดการอย่างแท้จริง

จังหวัดตรัง เป็นพื้นที่หนึ่งซึ่งมีทุนชุมชนในรูปแบบต่างๆ หลากหลาย ทั้งทุนทางธรรมชาติ ทุนทางสังคม ศิลปวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยเฉพาะการใช้ชีวิตความเป็นอยู่และอาหารการกิน ซึ่งท้องถิ่นสามารถนำมาใช้เป็นทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยวในการสร้างเศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจท้องถิ่น และเศรษฐกิจของประเทศชาติที่เกิดมูลค่ากับท้องถิ่นและประเทศโดยรวม

รายได้จากการท่องเที่ยวของไทยก็มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตามการขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยว โดยรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจาก 6,695 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ.2542 เป็น 15,869 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ.2550 และจากปี 2550 ก็มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนนักท่องเที่ยว และรายได้จากการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ยกเว้น ในปี 2552 ที่มีเหตุการณ์วิกฤติการณ์ทางการเมืองเท่านั้น กล่าวคือ ในปี 2550 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากปีก่อน 4.65% รายได้เพิ่มขึ้น 13.57% ปี 2551 จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น แต่เป็นเปอร์เซ็นต์น้อยกว่า ปี 2550 กล่าวคือเพิ่มเพียง 0.83% รายได้เพิ่ม 4.88% แต่ในปี 2552 ทั้งจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้กลับติดลบหรือลดลงจากปีก่อน (2551) ถึง 2.98% และ 11.19% ตามลำดับ และได้มาเพิ่มขึ้นอีกครั้ง ในปี 2553 เป็นต้นมา คือ ร้อยละที่แสดง ดังข้อมูลในตารางที่ 1.1 และแผนภาพที่ 1.1 ต่อไปนี้

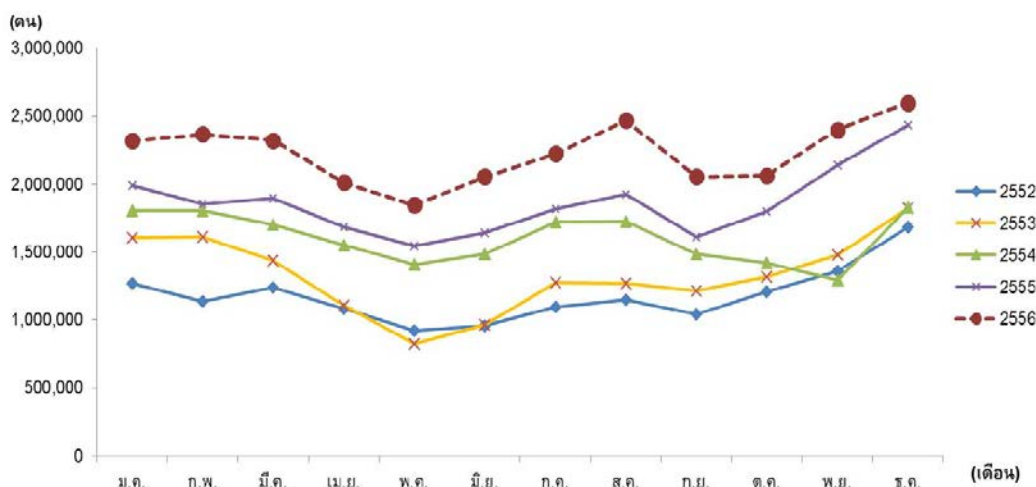
ตารางที่ 1.1 จำนวนและรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ ปี 2550 – 2556 (ม.ค. – ธ.ค.)

ปี (พ.ศ.)	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	เปลี่ยนแปลง นักท่องเที่ยว (%)	จำนวนรายได้ (ล้านบาท)	เปลี่ยนแปลง รายได้ (%)
2550	14,464,228	+4.65	547,781.81	+13.57
2551	14,584,220	+0.83	574,520.52	+4.88
2552	14,149,841	-2.98	510,255.05	-11.19
2553	15,936,400	+12.63	592,794.09	+16.18
2554	19,230,470	+20.67	776,217.20	+30.94
2555	22,353,903	+16.24	983,928.36	+26.76
2556	26,735,583	+19.60	1,171,651.42	+19.08

ที่มา: กรมการท่องเที่ยว. 2558.

หมายเหตุ: *ข้อมูลเบื้องต้น เนื่องจากข้อมูลดังกล่าว จะต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบโดยละเอียดอีกครั้ง ซึ่งข้อมูลอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงบ้างเล็กน้อย

**อัตราการเปลี่ยนแปลงเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา

ภาพที่ 1.1 จำนวนนักท่องเที่ยวช่วง ม.ค. – ธ.ค. ของปีต่างๆ
ที่มา: กรมการท่องเที่ยว. 2558.

ทั้งนี้ การท่องเที่ยวและชุมชนได้ขยายฐานการตลาดให้กว้างขึ้น โดยต่อยอดขยายฐานตลาดกลุ่มความสนใจพิเศษ ประกอบด้วย กลุ่มกอล์ฟ กลุ่มแต่งงานและฮันนีมูน กลุ่มสุขภาพและความงาม กลุ่มดำน้ำ และกลุ่ม Green Tourism รวมทั้ง การดำเนินงานด้านตลาดในประเทศ “ไทยเที่ยวไทย” ผ่านมุมมองใหม่ให้ทุกภาคส่วน เพื่อสร้างกระแสให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ด้วย การท่องเที่ยวที่ไม่เพียงแต่จะให้คุณค่ากับนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่จะช่วยสร้างคุณค่าและความยั่งยืนให้กับประเทศไทยควบคู่กันไปด้วย โดยนำเสนอผ่านหลากหลายแนวคิด อย่างเช่น

- “เที่ยว + ด้วยหัวใจ = ความรัก ความผูกพัน ความมหัศจรรย์” โดยใช้ไลฟ์สไตล์ของคนไทยเป็นตัวกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว
- “เที่ยว + ด้วยกัน = ความสามัคคี ความผูกพัน เห็นคุณค่าของความแตกต่าง” โดยใช้งานคอนซูเมอร์แฟร์เป็นแนวทางหลักในการดึงนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคต่างๆ ให้เดินทางท่องเที่ยวข้ามภูมิภาค เพื่อเห็นคุณค่าของความแตกต่างแต่ละพื้นที่
- “เที่ยว + ด้วยกัน = เห็นคุณค่าของความแตกต่าง” สานต่อการนำเสนอความแตกต่างของแต่ละภูมิภาค (Product Differentiation) เพื่อให้เห็นคุณค่าเฉพาะของแต่ละพื้นที่
- “เที่ยว + สำนึก = ความภูมิใจ” มุ่งสร้างจิตสำนึกอย่างต่อเนื่องให้กับนักท่องเที่ยว และผู้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อดูแลรักษาต้นทุนทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของประเทศ ให้ยั่งยืน
- “เที่ยว + เข้าใจ = ความรู้เชื่อมโยง ปัญญา” ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือนำเสนอคุณค่าด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและภูมิปัญญาไทย

จากแนวคิดการส่งเสริมรายได้ทางด้านการท่องเที่ยวโดยใช้ทุนชุมชนเป็นฐานนั้น ทำให้พื้นที่ต่างๆ เห็นความสำคัญ และหาแนวทางจัดการทุนที่มีให้เกิดประสิทธิภาพ กลุ่มจังหวัดภาคใต้ ผังอันดามัน ประกอบด้วย จังหวัดภูเก็ต กระบี่ พังงา ตรัง และระนอง มีแนวโน้มการเติบโต ของนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง มีสินค้าท่องเที่ยวที่หลากหลายรูปแบบเป็นที่ดึงดูดของตลาด ในหลายกลุ่ม ในขณะที่บาง

จังหวัดเน้นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผูกพันอ่อนโยนใจอย่างสงบท่ามกลางธรรมชาติ ตรง เป็นจังหวัดที่มีรายได้เกิดจากการท่องเที่ยวที่หมุนเวียนในพื้นที่จำนวนไม่น้อย ดูได้จากตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2 การเปรียบเทียบรายได้จากการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดชายฝั่งอันดามัน ปี พ.ศ. 2550

ผู้เยี่ยมชม	รายได้ (ล้านบาท)					
	ภูเก็ต	กระบี่	พังงา	ตรัง	ระนอง	อันดามัน
ไทย	13,567.65	6,079.98	1,685.22	2,634.05	1,026.21	24,993.11
ต่างชาติ	80,671.87	18,648.95	2,216.22	425.02	79.47	102,041.53
รวม	94,239.52	24,728.93	3,901.44	3,059.07	1,105.68	127,034.64

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2559. ออนไลน์.

ทรัพยากรการท่องเที่ยวในจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามันมีทั้งลักษณะของทรัพยากรที่เป็นตามลักษณะภูมิประเทศที่เป็นตามธรรมชาติ ทรัพยากรที่มีรูปแบบทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม อันประกอบด้วย ทรัพยากรการท่องเที่ยวตามธรรมชาติทางทะเล เช่น หมู่เกาะต่างๆ แหล่งดำน้ำ ชายหาด ทรัพยากรทางธรรมชาติบนบก เช่น เทือกเขา ถ้ำ น้ำตก ทรัพยากรท่องเที่ยว ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่น เช่น การถือศีลกินเจ วิถีประมงพื้นบ้าน อาหาร การกินของคนในถิ่น เป็นต้น ทรัพยากรเหล่านี้ถือเป็นทุนชุมชนที่มีความหลากหลาย สามารถดึงดูดตลาดนักท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบ เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ และสร้างอาชีพ โดยการเผยแพร่ทรัพยากรที่มีตามธรรมชาติหรือทุนชุมชนด้านทุนทางธรรมชาติ ในขณะเดียวกัน ก็มีการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น โดยเฉพาะวิถีชีวิตในด้านการกิน ประกอบกับ ประเพณี วัฒนธรรมที่แฝงความเชื่อของคนในชุมชนที่มีความโดดเด่นก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม ซึ่ง จากการศึกษาของ นุทิศ เอี่ยมใส (2555) ที่ชี้ให้เห็นว่า การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ โดยชุมชนมีส่วนร่วม จะนำพาซึ่งประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนรากหญ้า และจะนำมาซึ่ง เกิดการเรียนรู้ สืบสาน และถ่ายทอดรุ่นสู่รุ่น ทำให้เห็นคุณค่าของประเพณีท้องถิ่น ซึ่งทำให้ คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ด้วยเหตุนี้ ทำให้คณะนักวิจัยเกิดคำถามนำมาสู่การวิจัยที่ว่า พื้นที่จังหวัดตรังประชาชน มีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการทุนชุมชนในลักษณะไหน อย่างไรบ้าง และทุนชุมชนที่เป็นฐาน ในการนำไปสู่การสร้างรายได้ สร้างงานให้กับชุมชนทางด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดตรังนั้นมีอะไรบ้าง และอะไรเป็นสิ่งที่โดดเด่น ผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวทางในการบริหารจัดการอย่างไร เพื่อความคงอยู่ ที่มีความยั่งยืนสืบไป

คำถามในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คณะนักวิจัยมีความคาดหวังเพื่อให้ชุมชนได้มีการบริหารจัดการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นและชุมชนอย่างมีคุณค่า นำไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมให้มีความยั่งยืนต่อไป โดยมีคำถามการวิจัย ดังนี้

1. ทรัพยากรที่เป็นทุนของชุมชนในพื้นที่จังหวัดตรังมีอะไรบ้าง ลักษณะเป็นอย่างไร
2. การจัดการทุนชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวมีจุดอ่อนจุดแข็งอย่างไรบ้าง
3. ประชาชนในชุมชนพื้นที่จังหวัดตรังได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการหรือไม่ อย่างไร
4. มีแนวทางการบริหารจัดการลักษณะใด แบบไหนที่จะทำให้การใช้ทุนของชุมชน มีความยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อตอบคำถามการวิจัยดังที่กล่าวมา และจุดมุ่งหมายการศึกษามีความชัดเจน ทางคณะนักวิจัย จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษา รวบรวม สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรที่เป็นทุนของชุมชนพื้นที่จังหวัดตรัง
2. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทุนชุมชนในพื้นที่
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การดำเนินงานเพื่อบริหารจัดการทุนชุมชน
4. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทุนที่นำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาค้นคว้า 3 กลุ่มหลัก ได้แก่

กลุ่มที่ 1 มุ่งศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับทุนของชุมชน ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาในมิติของทุนตามธรรมชาติ และทุนทางสังคม ในด้านภูมิปัญญา วัฒนธรรมของสังคม เท่านั้น ไม่ครอบคลุมทุนทางการเงิน ทุนกายภาพ และทุนอื่นๆ

กลุ่มที่ 2 มุ่งศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่เน้นการขับเคลื่อนทุนทางธรรมชาติ ทุนทางสังคมเกี่ยวกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชน โดยกำหนด

- 1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ คุณลักษณะของประชาชนในชุมชน เช่น เชื้อชาติ สัญชาติ การศึกษา อาชีพ รายได้ รูปแบบ และมุมมองเกี่ยวกับการใช้ทุนชุมชน เป็นต้น
- 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนต่อการบริหารจัดการทุนฯ

กลุ่มที่ 3 มุ่งศึกษาวิเคราะห์การดำเนินงานของผู้เกี่ยวข้องเพื่อการขับเคลื่อน การท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งนำมาซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนว่ามีจุดเด่นตรงไหนที่ควรจะต้องสร้างเสริมให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกัน มีจุดอ่อนในส่วนใด ซึ่งผู้ที่มีบทบาทในการบริหารจัดการ ควรหลีกเลี่ยง นำมาซึ่งการหาแนวทางในการพัฒนาการจัดการทุนให้ชุมชนมีความยั่งยืนต่อไป

2. ขอบเขตประชากร

กลุ่มที่ 1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ หน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับทุนชุมชน เช่น

- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล
- สภาวัฒนธรรมจังหวัด ได้แก่ ประธานสภาวัฒนธรรม
- สำนักงานท่องเที่ยวในเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงาน
- ผู้แทนชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้แทนองค์การทางศาสนา
- สำนักงานพัฒนาการจังหวัด
- ประชาสัมพันธ์จังหวัดตรัง
- สถาบันการศึกษาในเขตพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ผู้มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับทรัพยากร

ในพื้นที่

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

กลุ่มที่ 2 ประชากรที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ประชาชนในเขตพื้นที่การศึกษา คือ จังหวัดตรัง ใน 4 อำเภอ ที่มีบทบาทการใช้ทุนชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยว ทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยว ของที่ระลึก ที่พักแรม ฯลฯ โดยคณะผู้วิจัยกำหนดแบบเจาะจงและกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบโควตาเท่าๆ กัน ใน 4 อำเภอ มีดังนี้

อำเภอ	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
อำเภอห้วยยอด	100
อำเภอนาโยง	100
อำเภอกันตัง	100
อำเภอสิเกา	100

หมายเหตุ: เปิดตารางที่ 95% กรณีไม่ทราบประชากรที่แน่นอน ของ ศิริชัย กาญจนวสี, ดิเรก ศรีสุขโข และ ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ (2535)

กลุ่มที่ 3 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ ตัวแทนนักท่องเที่ยว นักวิชาการ ตัวแทนคนในชุมชน และผู้เชี่ยวชาญทางด้านพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

3. ขอบเขตระยะเวลา

การศึกษาครั้งนี้ได้ดำเนินการศึกษาในช่วงระหว่าง เดือนตุลาคม 2558 – ตุลาคม 2559

ข้อตกลงในการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ เป็นชิ้นงานที่ผู้วิจัยศึกษาทุนของชุมชนมิติต่างๆ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกำหนดไว้ในองค์รวม โดยทุนชุมชนชนิดเดียวกันอาจพบทุกอำเภอหรือพบเฉพาะที่ใดที่หนึ่งหรืออำเภอใดอำเภอหนึ่งก็ได้

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

1. **การบริหารจัดการ** หมายถึง การใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินงานใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับทุนของชุมชน เพื่อเกิดประโยชน์ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานทางด้านการท่องเที่ยวที่เกิดประโยชน์กับชุมชนและพื้นที่

2. **ทุนชุมชน** หมายถึง สิ่งที่เป็นมูลค่าหรือมีคุณค่าที่มีใช้เงินตรา แต่หมายถึง สิ่งอื่นๆ ที่มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคน เช่น ทุนทรัพยากรที่ก่อให้เกิดผลผลิตที่เป็นความรู้ ภูมิปัญญา ประสพการณ์ของคน อันเป็น ทุนทางสังคม วัฒนธรรมประเพณี ปัจจัยบริการ ทางโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น

3. **ทุนมนุษย์ (Human Capital)** หมายถึง คุณสมบัติด้านต่างๆ ของคนทุกเพศทุกวัย ในชุมชนที่มีคุณสมบัติในด้านสุขภาพอนามัย อายุขัย / ด้านการศึกษาภูมิปัญญา ชีตความสามารถ / ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ความยากจน ร่ำรวยของคนในครัวเรือน เพื่อดำรงอยู่ในสังคม

4. **ทุนสังคม (Social Capital)** หมายถึง ทรัพยากรทางสังคมที่ประชาชนใช้เพื่อ การดำรงชีพ รวมทั้ง ความไว้วางใจเชื่อใจ การยอมรับซึ่งกันและกัน ความเชื่อถือศรัทธา ตลอดจน ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่สืบทอดมายาวนาน เป็นสายใยความผูกพันของคนในชุมชน เกิดความรักสามัคคีในชุมชนและสังคม

5. **ทุนกายภาพ (Physical Capital)** หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต หรือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตที่สนับสนุนการดำรงชีวิต ของประชาชน เช่น การคมนาคมขนส่ง ระบบไฟฟ้า ประปา ระบบพลังงาน การสื่อสาร โทรคมนาคม โบราณวัตถุ โบราณสถาน หรือสิ่งปลูกสร้างต่างๆ

6. **ทุนธรรมชาติ (Natural Capital)** หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เป็นตัวกำหนดศักยภาพในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน แหล่งน้ำ ธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ดิน น้ำ ภูเขา ทะเล เกาะ สัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน น้ำพุ พืชพันธุ์ธัญญาหาร

7. **การขับเคลื่อน** หมายถึง การผลักดันการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

8. **การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน** หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีการจัดการความสมดุลระหว่าง ความผลิตผลิตินที่ได้รับจากทุนชุมชนและการบำรุงรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เป็นทุน ของชุมชน เพื่อการคงอยู่

9. **การรับรู้** หมายถึง กระบวนการที่ปัจเจกบุคคลจัดระบบหรือตีความสิ่งที่ประสาทสัมผัสได้ เพื่อให้ความหมายให้กับสภาพแวดล้อมของสิ่งนั้นๆ (Robbins. 2003)

10. **การมีส่วนร่วม** หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารจัดการเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้ง การจัดสรรทรัพยากรของชุมชน และของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ตลอดจน การควบคุมโดยตรง จากประชาชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

งานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับทุนของชุมชนโดยตรง กล่าวคือ

1. ภาครัฐ อย่างเช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทในการจัดการ ปกป้องรักษาทุนที่เป็นของชุมชนโดยตรง รวมทั้ง กรมพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในการนำเอา ทุนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติมาบูรณาการใช้ประโยชน์ให้เกิดคุณค่ากับชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับงานวิจัยอื่นๆ ทั้งทางการท่องเที่ยว วิสาหกิจ ชุมชน และวิจัยอื่นๆ เพื่อเกิดมุมมองในการใช้ทุนที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพต่อการทำงาน ที่เป็นรูปธรรม และได้ประโยชน์กับชุมชน

3. สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนแนวทางในการกระตุ้นให้ประชาชน ซึ่งเป็นเจ้าของ ทุนได้เห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ รู้จักการดูแล ปกป้องรักษา และมีความรู้สึกการเป็นเจ้าของ ร่วมกัน

4. สามารถนำมาใช้ในการกระตุ้นให้ประชาชนให้มีความรักถิ่นฐาน และเห็นคุณค่า ตลอดจน การอนุรักษ์ให้คงอยู่คู่ชุมชนตรังสืบไป

ทั้งนี้ การจะทำให้งานวิจัยเกิดผลในการนำไปใช้ได้อย่างแท้จริง ควรวางแผนทาง ในการที่จะ ทำเกิดประโยชน์ดังกล่าว ดังแสดงในตารางที่ 1.3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1.3 แนวทาง และหน่วยงานที่ใช้ประโยชน์การวิจัย

การใช้ประโยชน์	วิธีการ / แนวทาง	หน่วยงานที่ใช้ประโยชน์
เพิ่มประสิทธิภาพ การดำเนินงาน ของหน่วยงานที่ทำวิจัย	นำเสนอองค์ความรู้ และข้อเสนอแนะ ทางวิชาการ เพื่อการจัดการทุนของ ชุมชน ให้เกิดความยั่งยืน	- องค์ กร ป ก ร อ ง ส ่วน ท้องถิ่น - จังหวัดตรัง - กรมพัฒนาชุมชนจังหวัด - ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง การท่องเที่ยว - ฯลฯ

การใช้ประโยชน์	วิธีการ / แนวทาง	หน่วยงานที่ใช้ประโยชน์
เป็นองค์ความรู้ในการวิจัยต่อไป	- นำเสนอรายงานการวิจัยในรูปแบบผลงานวิชาการ - จัดทำบทความเผยแพร่สู่สาธารณะในวารสารวิชาการ	สถาบันการศึกษา และองค์กรที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน
บริการความรู้แก่ประชาชน	สร้างเครือข่ายร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำความเข้าใจและให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการจัดการทุนชุมชน	- จังหวัด - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ทั้ง อบจ. อบต. เทศบาล) - กรมพัฒนาชุมชน
บริการความรู้แก่ภาคธุรกิจ	นำเสนอผลงานวิจัย และองค์ความรู้ผ่านเครือข่ายสภาอุตสาหกรรมจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยว เขต และสถาบันการศึกษา ในรูปแบบการสัมมนา แลกเปลี่ยน รวมทั้ง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ	องค์กรธุรกิจที่เกี่ยวข้องทุกประเภท ทุกรูปแบบ
นำไปสู่การผลิตเชิงพาณิชย์	เสนอข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม	องค์กรที่เกี่ยวข้อง
เพิ่มประสิทธิภาพในการส่งเสริมอาชีพของคนในชุมชน	รณรงค์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถึงรูปแบบการบริหารจัดการที่จะนำไปสู่ความยั่งยืน	ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนและทุนของชุมชน

ชุมชน หมายความว่า กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน โดยมีความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะโดยอาศัยหลักผูกพันในทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนาเดียวกัน ซึ่งทำให้บุคคลมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น หรืออาศัยหลักความผูกพัน หรือผลประโยชน์ทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมร่วมกัน โดยอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เดียวกัน ตลอดจน การมีผลประโยชน์ในทางการบริการสังคมร่วมกัน (กรมการพัฒนาชุมชน. 2553) ทั้งนี้ ในชุมชน แต่ละชุมชนมีองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้ 1) คนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ 2) วิถีชีวิตของผู้คน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม 3) เขตพื้นที่ ซึ่งเป็นเครือข่าย อาจเป็นตำบล หมู่บ้าน เครือข่ายอาชีพ 4) ทรัพยากรต่างๆ ทั้งธรรมชาติที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต หรือทรัพยากรที่สร้างขึ้น 5) องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม 6) ทุนต่างๆ ของชุมชน โดยเฉพาะที่เป็นภูมิปัญญา วัฒนธรรมของชุมชน และ 6) ปัจจัยที่แปรเปลี่ยนต่างๆ ที่ส่งผลต่อชุมชน ทั้งทางบวกและทางลบ (อริย จิตตะเสใน และคณะ. 2560)

ในชุมชนแต่ละชุมชนจะมีทรัพยากรที่เป็นของชุมชน เรียกว่า ทุนของชุมชน โดยคำว่าทุนได้ถูกนำมาใช้ในความหมายที่แตกต่างกันไป คำว่า ทุน อาจจะถูกมองไปในเชิงมูลค่าที่เกี่ยวกับวัตถุเงินทอง หรืออาจจะถูกมองไปในเชิงคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับจิตใจและความดีงาม แต่อาจเป็นเพราะความเคยชินที่คนส่วนใหญ่มีความคุ้นเคยกับคำว่า ทุน ไปในเชิงเศรษฐศาสตร์ ซึ่งทำให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับทุนว่า เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับวัตถุสิ่งของ เงินทอง ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องในการผลิต ซึ่งในความเป็นจริง ยังมีทุนที่ไม่เกี่ยวข้องกับตัวเงิน และมีความสำคัญต่อการจรรโลงให้คนในสังคมชุมชนอยู่อย่างมีความสุข และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาที่ยั่งยืน อันนำไปสู่ความผาสุกของคนในชาติ โดยเฉพาะองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development) พิจารณาว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจเกิดจากทุน 4 ประเภท ได้แก่ ทุนทางกายภาพ ทุนทางการเงิน ทุนมนุษย์ และทุน ทางสังคม ซึ่งจากการประเมินประสิทธิภาพของปัจจัยทั้ง 4 ทุน ดังกล่าว พบว่า การเติบโต ทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนเป็นผลมาจากปัจจัยด้านทุนมนุษย์ และทุนทางสังคมถึง 4 ส่วน ขณะที่เกิดจากทุนทางกายภาพ และทุนทางการเงิน มีเพียง 2 ส่วน เท่านั้น อย่างไรก็ตาม เป็นเรื่องที่สังคมหรือชุมชนต้องให้ความสนใจในทุกๆ มิติ เพื่อให้การใช้ประโยชน์มีความสมดุลซึ่งกันและกัน นอกจากนั้น แนวคิดมุมมองเกี่ยวกับทุนชุมชนก็มีการมองที่แตกต่างในแง่มุมมองของรายละเอียด

อย่างไรก็ตาม การบริหารชุมชนเป็นเรื่องที่ต้องกระทำร่วมกันเพื่อผลประโยชน์โดยรวมเป็นสิ่งที่คนในชุมชนต้องรับรู้ เรียนรู้ และร่วมในการบริหารจัดการทุนที่เป็นของชุมชน โดยทุนชุมชนไม่ได้หมายถึงทุนที่เป็นเงินตราเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึง ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางปัญญา ทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาทุนชุมชนให้ครบทุกความหมายตามที่กล่าวมาแล้ว

นอกจากนั้น ประเวศ วะสี ได้กำหนดกลุ่มเกี่ยวกับทุนชุมชนว่า ชุมชนมีทุนที่สำคัญอยู่ 4 ประการ (ประเวศ วะสี. 2547) ได้แก่

1. ทุนธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่า ซึ่งแต่ละสังคมมีทุนธรรมชาติที่แตกต่างกัน ทุนธรรมชาติเป็นตัวกำหนดศักยภาพในการดำเนินอาชีพของชุมชน ศักยภาพของชุมชนด้านการเกษตรก็ขึ้นอยู่กับทุนธรรมชาติ

2. ทุนกายภาพของชุมชน เช่น เรื่องระบบ logistics กลไกตลาด

3. ทุนสังคม เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ ความเอื้ออาทรของคนในชุมชน รวมทั้งการมีขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติร่วมกัน

4. ทุนมนุษย์ ทุน (3) - (4) เป็นทุนทางด้าน คือ Software

ทุนทั้ง 4 ประเภท ถือว่า เป็นทุนชุมชนที่ไม่ใช่ตัวเงิน ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่า ทุนชุมชนนั้นมี 2 กลุ่มหลักๆ คือ ทุนที่เป็นเงินตรา และไม่ใช่เงินตรา ดังนั้น หากรวมทุนที่เป็นตัวเงินด้วยก็สามารถแบ่งได้เป็น 5 ประเภท ดังแสดงในตารางที่ 2.1 กล่าวคือ

ตารางที่ 2.1 ประเภทของทุนชุมชน

ทุนชุมชนที่เป็นตัวเงิน	ทุนชุมชนที่ไม่ใช่ตัวเงิน
- ทุนการเงิน	- ทุนทางธรรมชาติ - ทุนทางสังคม (ภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรม) - ทุนทางกายภาพ - ทุนมนุษย์

นอกจากนั้น บางหน่วยงาน บางนักวิชาการก็อาจมีมุมมองแบ่งประเภท และใช้ชื่อเรียกทุนของชุมชนที่อาจมีความแตกต่างเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งตามแนวคิดของกรมพัฒนาชุมชน มีมุมมอง ดังนี้

ทุนชุมชน หมายถึง สิ่งที่เป็นมูลค่าหรือมีคุณค่าที่มีใช้เงินตราอย่างเดียว แต่หมายถึง สิ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนตามที่แสดงโดยทุนที่ไม่ใช่เงิน 4 ประเภท ครอบคลุมรายละเอียด ดังนี้

1. ทุนมนุษย์ (Human Capital) หมายถึง ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณสมบัติด้านต่างๆ ของคนทุกเพศทุกวัยในชุมชนที่มีคุณสมบัติในด้านสุขภาพอนามัย อายุขัย / ด้านการศึกษา ภูมิปัญญา ชีตความสามารถ / ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ความยากจน ร่ำรวยของคนในครัวเรือน ความรู้ ภูมิปัญญา ดังภาพที่ 2.1

2. ทุนสังคม (Social Capital) หมายถึง ทรัพยากรทางสังคมที่ประชาชนใช้เพื่อการดำรงชีพ รวมทั้ง ความไว้วางใจ การยอมรับซึ่งกันและกัน ความเชื่อถือศรัทธา ตลอดจน วัฒนธรรม ที่สืบทอดมายาวนาน ดังภาพที่ 2.2

3. **ทุนกายภาพ (Physical Capital)** หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต หรือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตที่สนับสนุนการดำรงชีวิตของประชาชน เช่น การคมนาคมขนส่ง ระบบไฟฟ้า ประปา ระบบพลังงาน การสื่อสาร โทรคมนาคม โบราณวัตถุ โบราณสถาน หรือสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ดังภาพที่ 2.3

4. **ทุนธรรมชาติ (Natural Capital)** หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เป็นตัวกำหนดศักยภาพในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน แหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ดิน น้ำ ภูเขา ทะเล เกาะ สัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน น้ำพุ พืชพันธุ์ธัญญาหาร ดังภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.1 ตัวอย่างทุนมนุษย์
ที่มา: ออนไลน์. เข้าถึงข้อมูล 22 ธันวาคม 2558

ภาพที่ 2.2 ตัวอย่างทุนทางสังคม
ที่มา: ออนไลน์. เข้าถึงข้อมูล 22 ธันวาคม 2558

ภาพที่ 2.3 ตัวอย่างทุนกายภาพ
ที่มา: คณะผู้วิจัย. ถ่ายเมื่อ กันยายน 2559.

ภาพที่ 2.4 ตัวอย่างทุนทางธรรมชาติ
ที่มา: ออนไลน์. เข้าถึงข้อมูล 22 ธันวาคม 2558.

ด้วยเหตุนี้ ทุนทั้งที่เป็นทุนมนุษย์ที่มีบทบาทหลักต่อการพัฒนาประเทศ และจะเป็นทุนที่ต้องมีความพร้อมทางสุขภาพที่มุ่งให้คนมีร่างกายแข็งแรง สามารถดูแลตนเองได้ ด้านจิตใจให้เป็นคน ที่มีจิตใจดี มีน้ำใจเอื้ออาทร เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม มีวินัย ซื่อสัตย์ มีความเสียสละ มีจิตสำนึกสาธารณะ และรักชาติ ฯลฯ และด้านสติปัญญาให้มีศักยภาพและมีความสามารถในการเรียนรู้ ด้วยตนเอง และเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างต่อเนื่อง จนมีนิสัยใฝ่รู้ไปตลอดชีวิต และพร้อมปรับตัว ให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก รวมทั้ง มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพที่สนับสนุน การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เมื่อมารวมตัวร่วมคิดร่วมทำในกิจกรรมต่างๆ นำความรู้ที่ตนเองมีอยู่มาแลกเปลี่ยน เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และก่อให้เกิดประโยชน์ ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น ทุนที่เกี่ยวกับบริบทการอยู่ร่วมของมนุษย์ ทั้งเป็นแหล่งบ่มเพาะปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม รวมทั้ง จิตสำนึกรู้จักผิดชอบชั่วดี รู้จักทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม สถาบันศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคม กล่อมเกลาจิตใจให้ตั้งมั่นอยู่ในคุณความดี สถาบันศาสนาที่มีความเข้มแข็ง จะสร้างศรัทธาให้แก่คนในสังคม และเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

สถาบันการเมืองการปกครองทำหน้าที่กำกับดูแลให้สังคมอยู่ในระเบียบแบบแผน และให้คนในสังคมปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดร่วมกัน สถาบันการศึกษาเป็นแหล่งสร้างความรู้ทางวิชาการควบคู่กับการพัฒนาให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมแก่คนในสังคม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งมีความพร้อมทางด้านการบริหารจัดการ บุคลากร ทรัพยากร และเครือข่าย เมื่อประกอบกับการใช้หลักบรรษัทภิบาลในการดำเนินธุรกิจ หรือดำเนินธุรกิจที่มีกิจกรรมสร้างสรรค์สังคมแล้ว จะเป็นทุนทางสังคมในการพัฒนาประเทศได้อย่างมหาศาล และสื่อเป็นสถาบันที่สามารถชี้แนะและมีอิทธิพลสูงต่อพฤติกรรมค่านิยมของคนในสังคมในวงกว้าง ตลอดจน การมีวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมายาวนาน และเป็นที่ยอมรับในสังคมนั้นๆ ซึ่งมีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่ เป็นในรูปของความเชื่อ ความศรัทธา จารีตประเพณีที่ดำรงมา ค่านิยมความเป็นไทย รวมทั้ง องค์ความรู้ ประกอบด้วย ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นศาสตร์และศิลป์ของการดำเนินชีวิตที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นฐานคิดและหลักเกณฑ์การกำหนดคุณค่าและจริยธรรม ที่มีการสั่งสมสืบทอดกันมายาวนานจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง จากอดีตถึงปัจจุบัน ทำให้เกิด ความหลากหลายของความรู้ที่นำมาใช้ประโยชน์ได้ และสร้างสมดุลในการอยู่ร่วมกันของคน และธรรมชาติอย่างเกื้อกูลกัน ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่สามารถนำมาใช้ในทางปฏิบัติได้ มีความหลากหลาย ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อตอบสนองเป้าหมายหรือความต้องการของชุมชนได้ เช่น ความต้องการของตลาดการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาปรับใช้อย่างเหมาะสม เป็นต้น นอกจากนี้ อเนก นาคะบุตร (2545: 16 – 19. อ้างถึงใน อาทิตย์ บุตดาตวง. 2554: 23 – 24) ได้แบ่งทุนทางสังคมหรือชุมชน ออกเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่

1. ทุนทางสังคมรูปแบบแรก คือ จิตวิญญาณ ระบบคุณค่า สำนึกท้องถิ่น ความภาคภูมิใจที่มีต่อถิ่นฐานบ้านเกิด รวมเรียกว่า Spirit Capital สิ่งนี้ในสังคมไทยมีมาตลอด ในความรู้สึกของคน รักบ้าน รักเมือง เสียสละ และการดูแลสืบต่อ ซึ่งจิตวิญญาณและระบบคุณค่าเหล่านี้ เป็นสิ่งที่สังคมไทยมีปรากฏอยู่อย่างชัดเจน ทั้งที่เป็นเรื่องคุณค่า พิธีกรรม ความภาคภูมิใจที่อยู่ในจิตใจของคนในแต่ละสังคม

2. ทุนทางสังคมรูปแบบที่สอง คือ ทุนทางภูมิปัญญา ได้แก่ ความรู้ ภูมิปัญญา และวิถีชุมชนที่แสดงออกทางปัจจัยสี่ อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย รวมไปถึง เครื่องใช้ของใช้ เครื่องไม้เครื่องมือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต สะท้อนให้เห็นความพอดี ความพอเพียง การอยู่ร่วมกันของคน อยู่ร่วมกับธรรมชาติโดยไม่เอาเปรียบกัน

3. ทุนทางสังคมรูปแบบที่สาม คือ ทรัพยากรมนุษย์ / ทรัพยากรบุคคล เป็นทุนที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ เช่น ความรักเพื่อน ความรักศักดิ์ศรีความเป็นคนไทย หรือแม้กระทั่งผู้นำทางความคิด ผู้นำทางการเกษตร เหล่านี้ล้วนเป็นสินทรัพย์ที่ไม่มีวันหมดสิ้น ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสามารถในระดับหนึ่ง และมีความพร้อมที่จะปรับตัวเข้าสู่ความร่วมมือ

4. ทุนทางสังคมรูปแบบที่สี่ คือ ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่มากมาย ไม่ว่าจะเป็นหญ้าต่างๆ สมุนไพร พืชพรรณ สิ่งมีชีวิตต่างๆ แร่ธาตุ และผลผลิตของธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า เขา ล้วนเป็นทุนที่สำคัญ หากชุมชนค้นพบคุณค่าของสิ่งเหล่านี้ มูลค่าก็จะตามมาและไม่มีหมด เพราะใช้เป็น จัดการเป็น

5. **ทุนโภคทรัพย์** คือ ทุนที่ชุมชนได้ร่วมกันสร้าง ร่วมกันผลิต สะสมมาจากบรรพบุรุษ เรือสวนไร่นา สิ่งปลูกสร้าง เงินที่สะสม กิจกรรม โครงการต่างๆ ที่ทำร่วมกัน ล้วนเป็นทุนของชุมชน อยู่ตลอดมา ไม่ว่าจะเป็นกองทุนฌาปนกิจ ธนาคารข้าว กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารกระป๋อง เป็นต้น การจัดการทุนทางเศรษฐกิจที่เป็นทั้งปัจจัยการผลิตและปัจจัยการดำรงชีวิตนี้มีอยู่ในทุกชุมชน ทุกศาสนา ส่งผลให้เกิดกฎเกณฑ์ที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกัน เป็นพี่เป็นน้องไว้ใจกัน ก่อให้เกิดกฎเกณฑ์ทาง ศีลธรรม ศาสนา จารีต ประเพณีที่ทำให้คนร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ เดินทางไป ทางเดียวกัน

ส่วนกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2557: 3 – 4) กล่าวว่า ทุนทางสังคม เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ผ่านสิ่งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม โดยผ่านองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1. **ทุนมนุษย์** คือ บุคคลที่มีองค์ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และนำมาใช้เพื่อประโยชน์ ต่อส่วนรวม ชุมชน สังคม บนพื้นฐานของความรัก ความเอื้ออาทร มีน้ำใจ มีจิตอาสา ได้แก่ ผู้นำ ทางสังคม แกนนำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน อาสาสมัครที่มีความรัก เอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ มีน้ำใจ มีจิตสาธารณะ ได้รับความไว้วางใจ มีความรู้สติปัญญาและทักษะ มีคุณธรรม มีวินัยมีความรับผิดชอบ มีทัศนคติที่ดีในการทำงาน และได้ใช้ศักยภาพและคุณสมบัติทั้งหลายที่มีทำประโยชน์ต่อชุมชน

2. **ทุนสถาบัน** คือ การรวมตัวของกลุ่มคนเป็นองค์กรที่มีศรัทธา ความเชื่อมั่น และมีจิตสำนึกร่วมกัน มุ่งมั่นในสิ่งเดียวกัน เพื่อพัฒนาสังคมชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นการรวมกลุ่ม และสถาบันทางสังคม เป็นเครือข่ายที่มีพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน ความเป็นกลุ่มก้อน ทำให้มีศักยภาพและพลังที่จะช่วยเหลือกันเอง หรือร่วมกันทำประโยชน์เพื่อชุมชน ตัวอย่างของทุนสถาบันในชุมชน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ กลุ่มอาชีพ วัด โรงเรียน สถาบันครอบครัว รวมทั้ง หน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สถานีอนามัย สถานีตำรวจ เป็นต้น

3. **ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม** คือ การนำเอาองค์ความรู้จากตัวบุคคล ชุมชน ภูมิปัญญา ปราชญ์ท้องถิ่น จนเกิดกระบวนการนำไปพัฒนาเป็นจารีตประเพณีวัฒนธรรม นำไปสู่การใช้ประโยชน์ และความภาคภูมิใจในความเป็นตัวตนของตนเอง ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ได้แก่ ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมไทย จารีตประเพณีไทย สถาปัตยกรรมต่างๆ เช่น แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน รวมทั้ง ระบบคุณค่า เช่น คุณธรรม วินัย จิตสำนึกสาธารณะ ภูมิปัญญา จารีตประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ เหล่านี้ เป็นสิ่งที่สั่งสมสืบทอดกันมา เป็นสายใยของความผูกพัน เป็นสิ่งที่ทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันด้วยความรักใคร่สามัคคี เป็นหมู่เหล่า มีความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปันกัน เป็นสิ่งที่คุมให้คนอยู่ในกรอบจริยธรรมคุณธรรม เป็นตัวช่วยสนับสนุนการทำกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน

4. **ทุนทรัพยากรธรรมชาติ** เป็นทุนที่มีอยู่ในชุมชน ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น แม่น้ำ น้ำตก ถ้ำ ป่า เขา ของป่า ผลผลิตทางการเกษตรของชุมชน ทรัพยากรทั้งหลายที่มีอยู่ในชุมชน เป็นสิ่งที่ทำให้คนในชุมชนเกิดความผูกพัน เป็นตัวเชื่อมให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์เป็นกลุ่ม / เครือข่าย ร่วมกันใช้ประโยชน์เพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน เป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ น้ำตก ภูเขา เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และทำให้ มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เช่น การร่วมกันพัฒนาผลผลิตของชุมชนให้มีคุณภาพหรือร่วมกันอนุรักษ์ให้คงไว้ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ทำให้คนรวมกลุ่มมีสัมพันธ์ภาพที่ดี ช่วยเหลือกัน และช่วยงานของส่วนรวม

จากการศึกษาองค์ประกอบของทุนทางสังคมหรือชุมชนข้างต้น คณะผู้วิจัย สรุปได้ว่า องค์ประกอบหลักของทุนทางสังคมชุมชน มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้ ทุนคน / มนุษย์ คือ บุคคล ที่มีองค์ความรู้ ความสามารถ มีจิตสาธารณะ มีความเอื้ออาทร มีน้ำใจ และพร้อมที่จะเสียสละ ทำประโยชน์เพื่อชุมชน ทุนสถาบัน / องค์กร คือ สถาบัน องค์กรที่มีส่วนสนับสนุนผลักดันให้ชุมชนนั้นอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข และทำประโยชน์ร่วมกัน ทุนภูมิปัญญาวัฒนธรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น จารีตประเพณี ที่มีอยู่ในท้องถิ่น รวมไปถึง ค่านิยม และความเชื่อที่ดีของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ คือ ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เป็นทรัพยากรที่มีอยู่แล้วดั้งเดิม อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ทุนของชุมชนจะจัดกลุ่มอย่างไร ต่างก็มีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชนอย่างมาก

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชน

การบริหาร (administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “administrare” หมายถึง ช่วยเหลือ (assist) หรืออำนวยความสะดวก (direct) การบริหารมีความสัมพันธ์ หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้ หรือผู้รับใช้ หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่างๆ ส่วนคำว่า การจัดการ (management) นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อมุ่งแสวงหากำไร (profits) หรือกำไรสูงสุด (maximum profits) สำหรับผลประโยชน์ที่จะตกแก่สาธารณะ ถือเป็นตัววัตถุประสงค์รอง หรือเป็นผลพลอยได้ (by product) จึงแตกต่างจากวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหน่วยงานภาครัฐที่จัดตั้งขึ้น อย่างไรก็ตาม ในระยะหลัง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม มักใช้คำว่า การบริหารจัดการ (management administration) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจมากขึ้น เช่น การนำแนวคิดผู้บริหารสูงสุด (Chief Executive Officer) หรือ ซีอีโอ (CEO) มาปรับใช้ในวงราชการ การบริหารราชการด้วยความรวดเร็ว การลดพิธีการที่ไม่จำเป็น การลดขั้นตอนการปฏิบัติราชการ และการจูงใจด้วยการให้รางวัลตอบแทน เป็นต้น

นอกเหนือจากการที่ภาครัฐได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจเข้ามารับสัมปทาน จากภาครัฐ เช่น ให้สัมปทานโทรศัพท์มือถือ การขนส่ง เหล้า บุหรี่ อย่างไรก็ตาม ภาคธุรกิจก็ได้ ทำประโยชน์ให้แก่สาธารณะหรือประชาชนได้เช่นกัน เช่น จัดโครงการคืนกำไรให้สังคมด้วยการลดราคาสินค้าขายสินค้าราคาถูก หรือการบริจาคเงินช่วยเหลือสังคม เป็นต้น ดังนั้น การบริหาร บางครั้ง เรียกว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใดๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ / หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ (ถ้าเป็นหน่วยงานภาคเอกชน หมายถึง ของหน่วยงาน และ / หรือ บุคคล) ที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของ และหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่างๆ เช่น (1) การบริหารนโยบาย (Policy) (2) การบริหารอำนาจหน้าที่ (Authority) (3) การบริหารคุณธรรม (Morality) (4) การบริหารที่เกี่ยวข้องกับสังคม (Society) (5) การวางแผน (Planning) (6) การจัดองค์การ (Organizing) (7) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (8) การอำนวยความสะดวก (Directing) (9) การประสานงาน (Coordinating) (10) การรายงาน (Reporting) และ (11) การงบประมาณ (Budgeting) อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน เพื่อให้การบริหารเกิดประสิทธิภาพ องค์การต่างๆ จะใหญ่หรือเล็ก เป็นองค์การภาครัฐ องค์การภาคเอกชนก็ตาม มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการใช้กระบวนการในการบริหาร

เพื่อดำเนินการในกิจกรรมหลักที่ธุรกิจและหน่วยงานจะต้องสนใจ เพื่อการดำเนินงานขับเคลื่อน ส่วนต่างๆ ไปสู่เป้าหมาย กล่าวคือ กิจกรรมหลักต่างๆ ที่ต้องให้ความสนใจ แม้เป็นหน่วยงาน ในภาครัฐ ซึ่งกิจกรรมบางเรื่องอาจมีน้ำหนักของความใส่ใจไม่มากก็ตาม มีดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมทางการตลาด

การตลาด ถือเป็นหัวใจในการดำเนินงานของธุรกิจหรือหน่วยงานต่างๆ แม้จะเป็นองค์การในภาครัฐ แนวคิดในการทำงาน ถือเป็นจุดแรกที่เป็นมุมมองในการพิจารณาการดำเนินงาน ในกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป การตลาด นอกจากความสามารถในการประมาณการเกี่ยวกับอุปสงค์ และอุปทานแล้ว การที่ธุรกิจหรือองค์การจะนำสินค้าไปขายที่ไหนและขายอย่างไร องค์การ กลุ่มวิสาหกิจ ที่ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องมองคู่ค้าที่แน่นอนและมีจำนวนเพียงพอ ไม่ว่า ในรูปแบบการจำหน่ายปลีก คำส่ง การดำเนินการจะเป็นแบบไหนก็ตาม ผู้ประกอบธุรกิจ ต้องบริหารให้สินค้าเกิด การเปลี่ยนมือจากวิสาหกิจไปสู่ผู้บริโภคให้ได้ โดยกิจกรรมด้านการตลาด มีกิจกรรมมากมายซึ่งควร ต้องมีการจัดทำเป็นแผนการตลาดที่ชัดเจน สินค้าหรือบริการที่ผลิต ผลิตมาแล้วจะขายใคร ด้วยวิธีการแบบไหน ขายในราคาเท่าไร และจะมีกลยุทธ์อย่างไรให้ลูกค้าเป้าหมายได้รู้ว่าองค์การของเรามี สินค้าและบริการเหล่านี้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของการตลาดทั้งสิ้น สินค้าและบริการในหน่วยงานของ ภาครัฐ บางองค์การเป็นเรื่องของการอำนวยความสะดวก การบริการหรือเป็นการดำเนินงานอื่นๆ ได้ เป็นสิ่งที่หน่วยงานจะต้องมองให้ออกว่าคู่ค้าคือใคร อาจอยู่ในรูปหน่วยงานด้วยกันเองหรือเป็นองค์กร อื่นในภาคเอกชนหรือเป็นผู้ใช้ (End User) ก็ตาม สิ่งเหล่านี้ จะบ่งบอกรายละเอียดของสิ่งที่ จะดำเนินการต่อในส่วนอื่นๆ ที่จะต้องคำนึงในแผนฯ ในสถานะปัจจุบัน ไม่ว่าองค์การจะเป็นแบบใด แนวคิดในการบริหารจัดการทางการตลาดเป็นสิ่ง ที่สำคัญ และเป็นสิ่งควรมี การจัดทำแผนเชิงธุรกิจที่ ชัดเจน จะทำให้การดำเนินงานมีทิศทางที่ชัดเจน

2. กิจกรรมด้านการผลิต

ด้านการผลิตเป็นอีกกิจกรรมที่ผู้ประกอบการใดๆ ก็ตาม จะต้องวิเคราะห์เพื่อ ตอบคำถามให้ได้ว่า องค์กรของตนเองจะผลิตอะไร การผลิตจะทำอย่างไร โดยวิเคราะห์อุปสงค์อุปทาน รวมทั้ง พฤติกรรมของผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการว่ามีความต้องการอย่างไรที่สามารถพิจารณาวัตถุดิบ ทักษะ และความชำนาญในการผลิต และสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่สำคัญตัวหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับ ต้นทุนในการผลิต ซึ่งต้นทุนการผลิตไม่สูง ทำให้สามารถปรับปรุงการทำงานที่มีคุณภาพที่ดีขึ้น มี มาตรฐาน สามารถสร้างศักยภาพการแข่งขันได้ดี หากปัจจัยทางการผลิตขาดคุณภาพก็อาจทำให้ ธุรกิจประสบความล้มเหลว หรือหน่วยงานดำเนินงานที่ไร้ประสิทธิภาพได้เช่นกัน ที่สำคัญมากๆ หาก การผลิตนั้นเป็นการนำทรัพยากรที่เป็นของส่วนรวม เป็นของชุมชนที่จะทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ใน การผลิตทำอะไรที่จะทำให้การใช้ทรัพยากรของชุมชนมีความยั่งยืนมากที่สุดให้อยู่คู่กับสังคม ชุมชน นั้นๆ ตลอดไป

3. กิจกรรมด้านบุคลากร

การดำเนินงานถึงแม้จะเป็นหน่วยงานภาครัฐ เป็นวิสาหกิจชุมชน หรือเป็นหน่วยงาน ทางธุรกิจก็เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึง โดยเฉพาะการดำเนินงานในรูปวิสาหกิจชุมชน ซึ่งความซับซ้อน ใน การดำเนินงานอาจมีไม่มาก แต่เป็นเรื่องที่จำเป็นต้องให้ความสนใจ บุคลากร ไม่ว่าอยู่ในฐานะ เป็น ผู้ประกอบการหรือในฐานะสมาชิกที่มีบทบาทในการช่วยกลุ่มในบทบาทใดก็ตาม ถือเป็นปัจจัย ที่มี

ความสำคัญ วิสาหกิจชุมชนจะไม่มีบุคลากรที่เป็นลูกจ้าง จึงไม่มีสายงานการบังคับบัญชา ความสำเร็จ การบริหารงานบุคคลขึ้นอยู่กับระบบจิตใจเป็นหลัก องค์กรที่อยู่ในรูปแบบอื่นๆ ก็เช่นกัน การบริหารจัดการเกี่ยวกับบุคลากรในองค์กรเป็นสิ่งที่จำเป็นในการกระตุ้นจิตใจให้บุคลากรทำงาน เพื่อองค์กร และส่วนรวม การดำเนินงานในการบริหารจัดการทุนชุมชนในการผลิตเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจใน ชุมชนเพื่อให้อยู่คู่ชุมชนที่ยาวนานนั้น บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญ เป็นเรื่อง ที่จะต้องดำเนินการ ให้เขามีความรู้ความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน และจะต้องมีจิตสำนึกในการเห็นคุณค่าของทุน และมีความภูมิใจต่อทุนที่องค์กรนำมาใช้ในการดำเนินงาน

4. กิจกรรมด้านการเงิน

กิจกรรมทางการเงินเศรษฐกิจเป็นกิจกรรมที่อาศัยกลไกทางการตลาดในระบบ ทุน นิยม มักเริ่มจากการนำเงินไปลงทุนทำการผลิต ทำการค้า และได้ผลตอบแทนกลับมาในรูป ของกำไร ผู้ประกอบการที่ไม่ได้ใช้เงินกู้มาลงทุนมีโอกาสที่ประสบความสำเร็จมากกว่ากลุ่มพึ่งเงินกู้ ดังนั้น การที่ กลุ่มหรือองค์กรที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ จึงมีโอกาที่จะอยู่ได้และเติบโตมากกว่า กลุ่มพึ่งเงินกู้ ทั้งนี้ การจัดการกับกิจกรรมทางการเงิน โดยเฉพาะการทำให้การเงินมีความมั่นคง และสามารถ เพิ่มพูนมูลค่าเป็นเรื่องที่สำคัญ สำหรับหน่วยงานในภาครัฐ กิจกรรมในด้านนี้ เป็นสิ่งที่ผู้รับผิดชอบต้อง ให้ความสนใจจริงจังเช่นกัน เพราะทุกเม็ดเงินที่รัฐทุ่มไปในการดำเนินงานเป็นเรื่อง ที่จะต้องพิจารณา ความคุ้มค่าที่จะได้กลับมาสู่สังคม เศรษฐกิจชุมชนโดยรวม การดำเนินงาน หลายๆ อย่างในรูป วิสาหกิจชุมชน หรือจะดำเนินการโดยกลุ่มคนในชุมชนหรือองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นก็ตาม การ พิจารณาเศรษฐกิจภาพรวมของชุมชนที่ต้องเสียไปต้องมีความสมดุล

ด้วยเหตุนี้ การบริหารจัดการในกิจกรรมต่างๆ เป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการ ผู้บริหารจัดการ องค์กรต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ โดยมีบทบาทและความสำคัญเกี่ยวข้องในทุกองค์การ การ บริหารจัดการนอกจากจะให้ความสนใจในกิจกรรมหลักๆ ที่องค์กรต้องดำเนินการตามที่กล่าวมาแล้ว กระบวนการหรือขั้นตอนในการบริหารจัดการก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะ ในโลกปัจจุบัน การบริหารจัดการได้มีการพัฒนาแนวคิดการบริหารจัดการที่ให้ความสำคัญกับปัจจัย แวดล้อมองค์กรมากขึ้น เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารองค์การได้มีการปรับเปลี่ยนแนวทางใน การบริหารจัดการเพื่อให้องค์กรอยู่ได้อย่างมั่นคง มีแนวทางในการจัดการที่สอดคล้องกับบริบทรอบ ด้าน โดยแนวคิดดังกล่าวจะให้ความสำคัญของกระบวนการในการบริหารจัดการ 3 ส่วนหลักๆ กล่าวคือ (รัฐจวน ประวัติเมือง. 2557)

1. การวางแผนการทำงานหรือวางแผนในสิ่งที่ต้องดำเนินการ ซึ่งการวางแผนดังกล่าว จะต้องเป็นการคิดพิจารณาที่จะนำไปสู่การดำเนินงานที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในขณะนั้นๆ เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในส่วนนี้ เราถือเป็น “การวางแผนเชิงกลยุทธ์” หรือที่เรียกว่า Strategic Planning ทั้งนี้ เนื่องจากการทำงานทุกๆ ส่วนของการทำงานเป็นสิ่งที่นัก จัดการควรต้องทำการศึกษาและหาข้อมูล เพื่อคิดตัดสินใจที่จะให้การดำเนินงานนั้นๆ มีศักยภาพ สอดคล้องกับสภาพที่องค์กรเป็นอยู่ องค์กรจะใหญ่หรือเล็ก หรือเป็นองค์กรในภาครัฐหรือเอกชน ก็ตาม สิ่งสำคัญในการวางแผนเพื่อให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่องค์กรจะต้องวิเคราะห์ มองตัวตนขององค์กรให้มีความชัดเจนว่าเรามีจุดเด่นในส่วนไหนและจุดอ่อนในส่วนใดที่เรา ควร จะต้องหลีกเลี่ยง ในขณะเดียวกัน อาจต้องมองถึงอุปสรรคและโอกาสที่มีต่อองค์กร หรือที่เราเรียกว่า

ควรมีการวิเคราะห์ SWOT เพื่อนำมาเป็นเครื่องมือในการวางแผนการบริหารจัดการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. การนำแผนไปใช้ การดำเนินงานในองค์การใดก็ตาม หลังจากที่มีการวางแผน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพแล้วนั้น การจัดการจะเกิดประสิทธิภาพ ขึ้นต่อไป ก็คือเป็นขั้นของการนำแผนไปปฏิบัติจริง ซึ่งก็เป็นเรื่องที่มีบทบาทและมีความสำคัญ ต่อความสำเร็จและมีความยั่งยืนของการบริหารจัดการนั้น ถือเป็นเรื่องที่มีบทบาทและสำคัญ อย่างมาก รวมทั้ง การบริหารจัดการจะประสบความสำเร็จตามแผน ผู้จัดการต้องใส่ใจ กับองค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้วย ทั้งนี้ ในการดำเนินงานส่วนนี้ ถือเป็นส่วนที่มีความยากมาก ทั้งนี้ เพราะบริบทแวดล้อมของแต่ละองค์การแต่ละชุมชนแต่ละสังคมมีความแตกต่างกันไป นักบริหารจัดการจะต้องทำความเข้าใจและศึกษาในรายละเอียดของแต่ละชุมชน เพื่อให้การปฏิบัติ มีความสอดคล้องกับบริบทที่มี ซึ่งในส่วนนี้ถือเป็นเรื่องของ Implementation

3. การกำกับติดตาม ควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ หรือที่เรียกว่า การ Controlling ซึ่งการบริหารจัดการดำเนินงานกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์การโดยส่วนรวม ของชุมชนก็ยิ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ ตามเป้าหมายแล้ว กระบวนการดำเนินงานจะสอดคล้องกับกิจกรรมอย่างไรที่จะทำให้การดำเนินงานนั้นมีการใช้ทรัพยากรชุมชนที่มีคุณค่าและเกิดความยั่งยืน เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง

ทั้งนี้ การบริหารจัดการ ไม่ใช่งานของธุรกิจเพียงอย่างเดียวตามที่กล่าวมา แต่เป็นเรื่องที่ใช้กับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมชุมชนได้ด้วย ชุมชนถือได้ว่าเป็นองค์การหนึ่งซึ่งอยู่ร่วมกันและมีความสุข เป็นสิ่งที่ชุมชนจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ และเกิดการพัฒนายิ่งๆ ขึ้นไป เพื่อเป็นชุมชนที่ดี มีความเข้มแข็ง ปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ในการบริหารจัดการชุมชนที่จำเป็นในการพัฒนา คือ การอาศัยสินค้าชุมชนเป็นฐาน (สนิย์รัตน์ ศิริรักษ์. 2559. ออนไลน์) ทั้งนี้ ผู้ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการชุมชนต้องมองว่าคนในชุมชน เป็นปัจจัยที่สำคัญ และที่สำคัญศักยภาพของคนในชุมชนต้องมองคนในชุมชนอย่างมีคุณค่า คนในชุมชนต้องอุทิศตนเพื่อชุมชน และต้องมองสินทรัพย์ชุมชนอย่างจริงจังว่าคืออะไร อยู่ที่ไหน สำคัญอย่างไร มีเท่าไร จะเอามาใช้อย่างไร เพราะชุมชนมีทุนชุมชน

การพัฒนาชุมชนให้ประสบผลสำเร็จ ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง และพื้นฐานในการพัฒนาจะต้องเริ่มจากชุมชน คนในชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการกันเอง เพราะคนในชุมชนนั้นๆ จะรู้และเข้าใจถึงปัญหา ความต้องการ และทุนต่างๆ ที่มีอยู่ภายในชุมชน คนนอกเป็นเพียงผู้ช่วยส่งเสริม นอกจากนั้น รากฐานสำคัญที่จะนำชุมชนนั้นๆ ให้ก้าวไปสู่ความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งได้นั้น จะต้อง เริ่มจากตัวคนในชุมชนก่อน จะต้องเรียนรู้ว่าแต่ละคนในชุมชนมีคุณค่าที่ต่างกัน และทุกคน ล้วนมีความสามารถ มีภูมิปัญญาเป็นของตนเอง การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาในชุมชนนั้นๆ นอกจากสมาชิกในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว ชุมชนก็ยังมีทุนชุมชน ไม่ว่าจะเป็น ทุนมนุษย์ ทุนธรรมชาติ ทุนกายภาพ และทุนทางวัฒนธรรมหรือสังคม รวมทั้ง ทุนเงินตราที่การบริหารจัดการ การพัฒนาชุมชน สามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งเหล่านี้

ดังนั้น การพัฒนา จะเกิดผลเป็นเรื่องที่คนในชุมชนควรต้องเข้ามามีบทบาทในการรับรู้ เรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรที่เป็นทุนชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การจะบริหารจัดการ

ที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่ชุมชนต้องมองตัวตนให้ออกว่ามีจุดเด่นในเรื่องใด และมีจุดที่ควรหลีกเลี่ยงในเรื่องใด ก่อนกำหนดแนวทางการบริหารจัดการที่จะนำไปสู่ประสิทธิภาพที่ดี เครื่องมือที่จะรู้จักตัวตนที่ชัดเจน คือ การวิเคราะห์ SWOT

การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์ SWOT ถือเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการที่ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม โดยแบ่งสภาพแวดล้อมเป็นสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน ทั้งนี้สภาพแวดล้อมภายนอก ก็แบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ เช่นกัน กล่าวคือ

ก) สภาพแวดล้อมภายนอกทั่วไป กว้างๆ (Board or Macro Environment) ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่ไม่มีผลโดยตรงต่อองค์การ ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 4 ด้านหลักๆ ได้แก่

- ด้านเศรษฐกิจ (Economics)
- ด้านการเมืองการปกครอง (Politics)
- ด้านสังคมและวัฒนธรรม (Social and Culture)
- ด้านเทคโนโลยี (Technology)

ข) สภาพแวดล้อมภายนอกที่อยู่ใต้อุตสาหกรรมเดียวกัน หรือสภาพแวดล้อมการแข่งขัน (Competitive Environment) ถือเป็นสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อองค์การโดยตรง เนื่องจาก เป็นสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อสถานะการแข่งขันในอุตสาหกรรมนั้นๆ อันประกอบด้วยปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ได้แก่

- คู่แข่งขัน (Competitor) ทั้งคู่แข่งขันรายใหม่ (New entrants) และคู่แข่งขันที่มีอยู่ในปัจจุบัน (Existing competitors)
- ลูกค้า หรือผู้ซื้อสินค้า (Customer or Buyer) ในอุตสาหกรรมนั้น
- ผู้ขายสินค้า (Supplier) ให้กับอุตสาหกรรมนั้น
- สินค้าทดแทน (Substitute Goods)

สภาพแวดล้อมทั้ง 2 กลุ่ม ต่างมีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์การในการสร้างโอกาสและอุปสรรค ดังนั้น ก่อนกำหนดกลยุทธ์ให้กับองค์การหรือกิจการที่รับผิดชอบนั้นๆ เป็นสิ่งที่ผู้วางแผนหรือผู้กำหนดกลยุทธ์จะต้องทำการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมภายนอกให้มีความชัดเจน เพื่อจะได้ทราบถึงโอกาสและอุปสรรคขององค์การ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ การดำเนินงาน

นอกจากองค์การต้องการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งครอบคลุมปัจจัยแวดล้อมกว้างๆ และปัจจัยแวดล้อมด้านการแข่งขันแล้ว การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเป็นอีกประเด็นที่มีความสำคัญ การดำเนินงานขององค์การจะใหญ่หรือเล็ก หรือจะเป็นองค์การประเภทใดก็ตาม องค์การควรจะต้องตอบตัวเองให้ได้ว่าปัจจุบันการดำเนินงานเป็นอย่างไร มีความถนัดในเรื่องอะไร หรือองค์การทำอะไรได้ดีบ้าง มีอะไรที่ยังเป็นประเด็นที่ทำให้เกิดปัญหา ซึ่งถือเป็นจุดอ่อน ต่อการทำงานบ้าง ฯลฯ ประเด็นเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นความเป็นตัวตนขององค์การได้ชัดเจนขึ้น

ดังนั้น การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในก็จะเป็นสิ่งที่ผู้บริหารหน่วยงานจะต้องพิจารณาด้วย เพื่อให้้องค์การได้ทราบว่าตัวเองมีจุดอ่อนและจุดแข็งในด้านใด การบริหารงานควรจะดำเนินการอย่างไร สิ่งที่เป็นจุดแข็งและเสริมสร้างการดำเนินงานให้เกิดโอกาสเนื่องจากสภาพการเปลี่ยนแปลง

ของสภาพแวดล้อมควรจะเก็บรักษาเอาไว้อย่างไร ส่วนที่เป็นจุดอ่อนจะมีวิธีการเติมเต็มได้อย่างไร เพื่อไม่ให้เป็นข้อจำกัด โดยเฉพาะปัจจัยแห่งความสำเร็จขององค์การในอนาคต เป็นสิ่งที่ทำให้ องค์การสามารถทราบถึงจุดเด่นหรือจุดแข็ง (Strengths) เพื่อสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน ของ องค์การ และทราบจุดด้อยหรือจุดอ่อน (Weakness) ในการที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไข การประเมินผล การดำเนินงานขององค์การ ถือเป็นการตรวจสอบสภาพขององค์การว่ามีจุดบกพร่องตรงไหน มีจุดเด่นใน เรื่องใด เหมือนกับการตรวจเช็คสุขภาพร่างกายของคนเรา หากพบว่าส่วนใด ของร่างกายมีปัญหาหรือ เป็นโรคก็จะได้ทำการรักษาได้ทันทั่วทั้ง

ในขณะเดียวกัน จุดใดที่แข็งแรงอยู่แล้วจะดูแลอย่างไรให้แข็งแรงตลอดไป ซึ่งในองค์การ การ ประเมินอาจเปรียบเทียบกับ การดำเนินงานของคู่แข่งหรือเปรียบเทียบกับผลงานที่ผ่านมา หรือ เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่วางไว้ก็ได้ ผลจากการวิเคราะห์ประเมินสภาพแวดล้อมภายใน ทำให้ ผู้บริหารสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานที่สามารถดำเนินการได้หลายอย่าง เป็นต้นว่า ปรับตัวตาม สภาพแวดล้อม การใช้อิทธิพลเหนือสภาพแวดล้อม หรือการเปลี่ยนอาณาจักรของตนเอง ที่จะส่งผล ให้เกิดความเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยการรักษาจุดแข็งที่มีอยู่ และพยายามลบจุดอ่อน สร้างความได้เปรียบ เหนือคู่แข่ง นำพาองค์การไปสู่เป้าหมายได้อย่างแท้จริง

ปัจจัยของสภาพแวดล้อมภายใน

สภาพแวดล้อมภายใน คือ สภาพการณ์ที่เป็นบรรยากาศภายในขององค์การ อันเกิดจาก ปัจจัยหลายๆ ตัว ซึ่งแต่ละองค์การจะมีความแตกต่างกันออกไป ถ้าเปรียบกับคนเราก็เหมือนกับ คนที่ บุคลิกภาพที่แตกต่างกัน ปัจจัยที่เป็นสภาพแวดล้อมภายใน ซึ่งทำให้องค์การมีความแตกต่างกัน เช่น

- นโยบายขององค์การธุรกิจหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือชุมชน
- โครงสร้างขององค์การธุรกิจหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือชุมชน
- ระบบการดำเนินงาน กฎ กติกา ระเบียบแบบแผนขององค์การ ชุมชนกำหนดไว้
- พนักงาน และผู้ถือหุ้น ผู้ที่มีบทบาทขององค์การหรือชุมชนนั้นๆ
- รูปแบบแนวคิดที่ใช้ในการปฏิบัติงานในองค์การ ชุมชน
- วัฒนธรรมหรือค่านิยมร่วมขององค์การ หรือชุมชนนั้นๆ
- เทคนิคและวิธีการทำงานในองค์การหรือชุมชน

ปัจจัยเหล่านี้ ล้วนส่งผลต่อการบริหารงานภายในองค์การที่ก่อให้เกิดจุดแข็งและจุดอ่อน กับ กิจกรรม ซึ่งการกำหนดกลยุทธ์เป็นสิ่งที่องค์การจะต้องนำเอาจุดแข็งมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ใน ขณะเดียวกัน ก็ต้องพยายามลบจุดด้อยหรือจุดอ่อนที่มีด้วยการแก้ไขปรับปรุงเพื่อพัฒนา ในระยะยาว นอกจากนั้น ในการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของหน่วยงาน ผู้บริหารจัดการองค์การ ไม่ว่าจะเป็น องค์การในภาคธุรกิจเต็มตัวหรือองค์การในภาครัฐหรือจะเป็นองค์การทางสังคม ชุมชน ที่อาจอยู่ใน รูปแบบวิสาหกิจและรูปแบบอื่นๆ ก็สามารถใช้นแนวคิดต่อไปนี้ในการวิเคราะห์ เพื่อได้เช่นเดียวกัน กล่าวคือ

การวิเคราะห์ตามแนวคิด 7 – s (7S's Model) ของ McKinsey

แนวคิดของ McKinsey ซึ่งเป็นบริษัทที่ให้คำปรึกษาทางด้านการจัดการ ประกอบด้วย 7's อันได้แก่ 1) โครงสร้าง (Structure) 2) ระบบ (System) 3) แบบแผน (Style) 4) ความรู้ ความ

ชำนาญ (Skill) 5) บุคลากร (Staff) 6) ค่านิยมร่วม (Share Value) และ 7) กลยุทธ์ (Strategy) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. โครงสร้าง (Structure)

โครงสร้างขององค์การ เป็นรูปแบบของการแบ่งกลุ่มงานอย่างเป็นระบบ และมีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันในแต่ละกลุ่มงาน เพื่อใช้เป็นกลไกในการทำงานนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

2. ระบบการทำงาน (System)

ระบบการทำงาน เป็นการทำงานที่มีขั้นตอนหรือมีระเบียบวิธีการปฏิบัติ การทำงาน ในองค์การ เช่น ระบบบริหารงาน ระบบการฝึกอบรม ระบบการผลิต ระบบบัญชี ระบบจำหน่าย ระบบข้อมูลสารสนเทศ เป็นต้น ระบบจะเป็นสิ่งที่ทำให้องค์การสามารถทำงานลุล่วงตามที่วางเป้าหมายไว้ โดยมีองค์ประกอบอื่นๆ เข้ามามีส่วนในการขับเคลื่อนระบบการทำงาน ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. แบบแผน (Style)

แบบแผน (Style) หมายถึง แบบของการเป็นผู้นำในองค์การ อันสะท้อนการปฏิบัติตัว บุคลิกภาพ และพฤติกรรมของผู้บริหาร ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของพนักงานในองค์การ ลักษณะของพฤติกรรมหรือการปฏิบัติตัวของผู้บริหารหลายๆ ด้าน

4. บุคลากร (Staff)

บุคลากร ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรการบริหารที่สำคัญมาก เนื่องจากเป็นสิ่งที่มีความมีชีวิตชีวา ภาวะอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้อง องค์การธุรกิจใดสามารถจัดหาและพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพสูง ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่เพิ่มความสามารถขององค์การให้เหนือองค์การอื่นได้ การคัดเลือกบุคลากรเข้ามาทำงาน เพื่อให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่การงานถือเป็นสิ่งที่สำคัญ แต่สิ่งที่สำคัญเหนือกว่านั้น คือ ผู้บริหารจะต้องดำเนินการเพื่อให้บุคลากรที่เลือกมาได้รับทราบถึงลักษณะงานที่ได้รับมอบหมายว่ามีลักษณะอย่างไร เกี่ยวข้องกับงานในส่วนอื่นใดบ้าง และมีงาน ในส่วนไหนที่เป็นแรงสนับสนุนให้งานนั้น

5. ความรู้ความชำนาญ (Skill)

ความรู้ความชำนาญ ถือเป็นความสามารถที่องค์การมีโดดเด่นเหนือองค์การอื่นๆ เช่น พอพูดถึง เบนซ์ (Benz) จะนึกถึงรถยนต์นั่งส่วนบุคคลที่มีคุณภาพ แข็งแกร่ง ดูดี พูดถึง Amazon จะนึกถึงระบบการซื้อหนังสือโดยการผ่าน Website พูดถึง โรงแรมโอเรียนเต็ล ก็จะนึกถึงการบริการที่พิถีพิถัน เป็นต้น

6. ค่านิยมร่วม (Share Value)

ค่านิยมร่วม เป็นสิ่งที่พนักงานหรือทีมงานทุกคนในองค์การมีความรู้สึกต่อองค์การร่วมกัน ซึ่งไม่ได้เขียนเป็นแบบแผน แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทางจิตใจในการที่จะทำให้เกิดการมุ่งมั่นร่วมกัน เป็นค่านิยมร่วมของการทำงานเป็น team ค่านิยมร่วมของการเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ

7. กลยุทธ์หรือยุทธวิธี (Strategy)

กลยุทธ์หรือยุทธวิธี หมายถึง กิจกรรมหรือวิธีการทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การทำงานขององค์การมีความสอดคล้องกับสภาพที่เปลี่ยนแปลง โดยมีเป้าหมายชัดเจน

S ทั้งเจ็ดตัว เป็นสิ่งที่ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดนี้ ได้กับองค์กรทุกประเภท แม้การทำงานในชุมชนหรือหมู่บ้านก็ประยุกต์ใช้ได้เช่นกัน

การวิเคราะห์ตามแนวคิดการประเมินตามหน้าที่ (Functional Analysis)

การดำเนินงานขององค์การมีกิจกรรมหรือหน้าที่หลักๆ อยู่ 4 ด้าน โดยเฉพาะองค์การ ทางธุรกิจ ได้แก่ หน้าที่ทางการตลาด การผลิต การเงิน การบัญชี และบุคลากร ตามที่กล่าวมาแล้ว โดยหน้าที่เหล่านี้จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การ สู่เป้าหมายอย่างเหมาะสม ดังนั้น การวิเคราะห์ประเมินผลการดำเนินงาน จึงเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาทุกด้าน กล่าวคือ

การประเมินการดำเนินงานด้านการตลาด

การดำเนินงานทางด้านการตลาด จะเป็นตัวบ่งบอกถึงการเติบโตของยอดขาย และการมีส่วนแบ่งของตลาดที่มากขึ้น ซึ่งการบริหารการตลาดจะประสบความสำเร็จมากน้อยแค่ไหน นักการตลาดจะต้องใช้กลยุทธ์ที่ดี โดยใช้ 4'P (Marketing Mix) เป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน อันประกอบไปด้วย Product Price Place และ Promotion นอกจากนั้น องค์การจะต้อง มีการวิเคราะห์ความต้องการและความพึงพอใจของลูกค้า รวมทั้ง ความรู้สึกที่มีต่อภาพลักษณ์ ขององค์การด้วยว่าเป็นอย่างไร องค์การจะใช้กลยุทธ์ของ P ตัวใด เป็นสิ่งที่คำนึงถึงการสร้าง ความพึงพอใจให้กับลูกค้าแล้วจะนำมาซึ่งความสำเร็จขององค์การ การประเมินเป็นสิ่งที่ผู้วิเคราะห์จะต้องพิจารณาว่าการดำเนินงานขององค์การเกี่ยวกับ P แต่ละตัวที่เข้มแข็ง ทำให้สามารถได้เปรียบเชิงการแข่งขัน ในขณะเดียวกัน การดำเนินงานของ P ตัวใดที่มีจุดอ่อน ซึ่งหน่วยงานจะต้องปรับปรุงบ้าง เพื่อให้การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้ใช้บริการหรือลูกค้าเห็นคุณค่าของทรัพยากรที่นำมาเสนอ

การประเมินผลการดำเนินงานด้านการผลิต

การดำเนินงานด้านการผลิต เป็นอีกหน้าที่หนึ่งซึ่งสำคัญต่อผลการดำเนินงานขององค์การ ซึ่งผู้วิเคราะห์จะต้องพิจารณา ทั้งในเรื่องของขบวนการในการผลิต คุณภาพของสิ่งที่ทำการผลิต ต้นทุนในการผลิต เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต รวมทั้ง ในเรื่องของการจัดส่งและการควบคุมต้นทุนสินค้าคงเหลือ การดำเนินงานด้านการผลิตจะเกิดประสิทธิภาพ ระบบของการจัดส่งสินค้า ต้องมีคุณภาพรวดเร็ว และเชื่อถือได้ ระบบการจัดหา การบริหารสินค้าคงเหลือ การจัดส่ง และการบริการสินค้าหลังการขาย มีส่วนทำให้ลูกค้ามีความพึงพอใจแค่ไหน อย่างไร ซึ่งเป็นสิ่งที่ ต้องมอง ด้านการประหยัดจากขนาดของการผลิต (Economy of Scale) และการประหยัดจาก ความรวดเร็วในการดำเนินงาน (Economy of Speed) และการดำเนินงานเป็นจุดที่เข้มแข็งที่เหนือคู่แข่ง หรือเป็นจุดอ่อนที่องค์การจะต้องปรับปรุงแก้ไข

การประเมินผลการดำเนินงานด้านบุคลากร

บุคลากรก็เป็นอีกปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพโดยตรง มีความโดดเด่นที่ทำให้้องค์การเหนือคู่แข่งได้ ดังนั้น องค์การต้องมีความสนใจในการบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพ ตั้งแต่

- 1) การได้มาซึ่งบุคลากร โดยจะครอบคลุมทั้งในเรื่อง
 - การสรรหา การคัดเลือก การทดลองงาน การบรรจุแต่งตั้ง
 - การประเมินผลช่วงการทดลองงาน
- 2) การดูแลรักษา การจัดสวัสดิการ โดย
 - การจ่ายค่าตอบแทน
 - การพัฒนาและฝึกอบรม
 - การจูงใจที่มองเห็นคุณค่าของพนักงาน
 - การให้โอกาสกับพนักงานในการเติบโต
 - พัฒนาบุคลากรที่องค์การจัดหาว่ามีประสิทธิภาพแค่ไหน
- 3) การใช้ประโยชน์ในการทำงานให้กับองค์การและสังคมภายนอก
 - การประเมินเพื่อวางคนที่เหมาะสม
 - การส่งเสริมคุณค่าของบุคลากร ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน

ดังนั้น การประเมินผลเพื่อพิจารณาความเข้มแข็งขององค์การและความอ่อนแอที่ควรได้รับการแก้ไข โดยใช้การดำเนินงานเกี่ยวกับบุคลากรขององค์การนั้นเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาทุกประเด็นที่จะต้องจัดการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพจากการใช้คนมากที่สุด

การประเมินผลการดำเนินงานด้านการเงิน

การดำเนินงานทางการเงิน ถือเป็นส่วนที่ขับเคลื่อนงานในส่วนอื่นๆ ในองค์การ ความสำเร็จทางการเงิน จะต้องเพิ่มมูลค่าให้กับกิจกรรม โดยการคำนึงถึงผลตอบแทน ของกิจกรรมในระยะยาว ความเสี่ยง และพิจารณาค่าของเงิน ด้วยเครื่องมือที่จะนำมาใช้ ในการวิเคราะห์ การดำเนินงานทางการเงินได้ดี คือ งบทางการเงินที่สำคัญๆ คือ งบดุล (Balance Sheet) และ งบกำไรขาดทุน (Income Statement) โดยใช้วิธีการประเมินจาก Ratio ทางการเงิน เป็นต้นว่า ดูอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratio) ดูอัตราส่วนจากสภาพคล่อง (Liquidity Ratio) พิจารณาจุดคุ้มทุน (Break event point) เป็นต้น เพื่อดูสุขภาพทางการเงินว่าเป็นอย่างไร แต่อย่างไรก็ตาม ในการติดตามเพื่อพิจารณาว่าการบริหารการเงิน มีประสิทธิภาพหรือไม่ จะต้องดูปัจจัยหลายๆ ด้าน เช่น ในเรื่องของสภาพคล่อง (Liquidity) ต้องดูความสามารถในการทำกำไร ดูการจัดการเงินทุนหมุนเวียนว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ ในบางองค์การอาจมีการพิจารณา หน้าที่ในด้านการวิจัยและพัฒนาด้วย ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่ในการประเมินวิเคราะห์ ก็จำเป็นต้องพิจารณา ในส่วนนี้ด้วย เพื่อดูว่าองค์การมีจุดอ่อนในการดำเนินงานในด้านใดที่จะต้องปรับปรุงพัฒนาให้มีศักยภาพ เพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันก็จะทำให้ทราบว่าจุดแข็งที่องค์การมีที่จะใช้ในการต่อสู้กับคู่แข่งเป็น อย่างไร ควรกำหนดกลยุทธ์อย่างไร จึงจะทำให้องค์การไปสู่จุดมุ่งหมายได้ อย่างแท้จริง

การบริหารจัดการด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมจะอาศัยแนวคิดใดเพื่อมาเป็นเครื่องมือ ในการวิเคราะห์นั้นเป็นเรื่องที่ผู้บริหารองค์การหรือผู้บริหารกิจกรรมจะต้องพิจารณาลักษณะเฉพาะ ขององค์การว่าเป็นอย่างไร และควรใช้แนวคิดใดในการประยุกต์ใช้ให้เกิดความเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ในการบริหารจัดการองค์กรที่มีบทบาทต่อส่วนรวมหรือมีบทบาทต่อสังคม ชุมชน ก็เป็นสิ่งที่ จำเป็นในการทำความเข้าใจบริบทและลักษณะของชุมชน รวมทั้ง ทรัพยากรของสังคมและชุมชน ซึ่งถือเป็นทุนที่มีความสำคัญ ทั้งในด้านการผลิตและด้านลงทุนทางการเงิน ซึ่งแต่ละพื้นที่ จะมี

ทรัพยากรที่เป็นทุนที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้น ลักษณะของชุมชนและทุนชุมชนเป็นสิ่งที่ต้อง ทำความเข้าใจ

การพัฒนาทุนชุมชนหรือการพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนา ถือเป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป ทั้งที่เป็นของเก่าและของใหม่ พร้อมทั้ง รู้จักการประยุกต์โยงโยให้เกิดคุณค่าและมีมูลค่าเพิ่มขึ้นยิ่งๆ ขึ้นไป และที่สำคัญ ต้องเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งกระบวนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนปกติ ประกอบด้วย ระบบการผลิต ระบบการจัดการที่ครอบคลุมเรื่องงบประมาณหรือการเงินด้วย และระบบการตลาด โดยใช้ทุนของชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญหรือเป็นฐานในการดำเนินการที่จะต้องผ่านกระบวนการวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนของแต่ละพื้นที่ ซึ่งมีความแตกต่างกันตามบริบทนั้นๆ แล้วนำมาจัดทำแผนอย่างมีเป้าหมาย มีการกำหนดตัวชี้วัดอย่างชัดเจน และดำเนินกิจกรรม อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการกำหนดทิศทางเพื่อให้เกิดการจัดการทุนโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ในการเชื่อมโยงกระบวนการทุนภายในชุมชนสู่การแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่น รวมทั้ง สนับสนุนให้เกิดการถอดบทเรียนสร้างองค์ความรู้ในกระบวนการพัฒนาทุนชุมชน และมีการทำงานแบบมีส่วนร่วมภายในชุมชน กล่าวคือ รูปแบบการพัฒนาทุนชุมชน มีดังนี้

1. พื้นที่เป็นตัวตั้ง เน้นการพึ่งตนเองตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. ทุนชุมชนที่เป็นทรัพยากรในพื้นที่เป็นเครื่องมือสำคัญ
3. เน้นการพัฒนาระดับเศรษฐกิจชุมชนสู่ระบบงานแบบธุรกิจ
4. เน้นการจัดการร่วมกันในชุมชนและร่วมกับองค์กรธุรกิจและองค์กรภาคีเครือข่าย

หลักการสำคัญของการพัฒนาทุนชุมชน (ชัยวิชญ์ภณ ตั้งกิจ. 2560. ออนไลน์)

- ทุนชุมชน ไม่ใช่เพียงเรื่องขององค์กรการเงินหรือการเชื่อมโยงองค์กรการเงิน แต่ เป็นกระบวนการพัฒนาระบบการจัดการทุน โดยมีจุดหมายปลายทาง คือ **ชุมชนเข้มแข็ง ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข**
- ต้องมีกระบวนการวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจของพื้นที่ และปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยยึดสภาพข้อเท็จจริงของ **พื้นที่เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญ**
- มีการขับเคลื่อนโดยกลไกภายในชุมชนท้องถิ่น คือ องค์กรในพื้นที่ทุกประเภทที่เป็นเจ้าของ โดยใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นที่ปรึกษาหารือและเสริมพลังด้วยการเชื่อมโยง กับหน่วยงานท้องถิ่น
- มีแผนพัฒนาตำบลที่เป็นทิศทางการพัฒนาของพื้นที่ ทั้งด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และ **เศรษฐกิจที่ชัดเจน**

อย่างไรก็ตาม ในการจัดการทุนเพื่อพัฒนานั้น สิ่งที่ต้องเป็นปัจจัยที่เป็นผลกระทบต่อการพัฒนาทุน นอกจากกระบวนการบริหารจัดการแล้ว ปัจจัยทางด้านข้อมูลและการสื่อสาร ด้านคน รวมทั้งแผนงาน เป็นสิ่งเข้ามาเกื้อหนุนให้การบริหารจัดการพัฒนาการใช้ทุนที่นำไปสู่เป้าหมายได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะในเรื่องของข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์และการกำหนด แนวปฏิบัติที่ดี

การวิเคราะห์และการกำหนดแนวการปฏิบัติที่ดี

การวิเคราะห์และการกำหนดแนวปฏิบัติที่ดีเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึงในสิ่งต่างๆ ดังนี้ กล่าวคือ

1. ต้องอยู่ความเป็นจริง มีเหตุมีผล มีข้อมูลสนับสนุน โดยมีที่มาที่ไป
2. ต้องมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งต้องร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกิจกรรม ร่วมรับผิดชอบ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไข ร่วมได้ ร่วมเสีย ร่วมพัฒนา ร่วมทุกข์ ร่วมสุข
3. ต้องเป็นประชาธิปไตย มีสิทธิเสรีภาพ เสมอภาพ เท่าเทียมกัน กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก ไม่ปิดกั้นโอกาสของผู้อื่น เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน
4. มีความโปร่งใส
5. เข้าใจวัฒนธรรมของชุมชน
6. ต้องกำหนดมาจากความเชื่อที่ไม่ขัดแย้งกัน

จากแนวการปฏิบัติดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า การบริหารจัดการทุนชุมชนที่ก่อให้เกิดการพัฒนา ในชุมชนนั้นๆ อย่างแท้จริง เป็นสิ่งที่ผู้บริหารจะต้องมีความเข้าใจชุมชนอย่างแท้จริงและเข้าถึง ทุกคนมีส่วนร่วมบูรณาการเชื่อมโยงและมีความสมดุลไม่ขัดแย้ง โดยเฉพาะแนวคิดในด้าน การมีส่วนร่วม เพราะหากผู้ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในส่วนต่างๆ ได้มีการดำเนินการร่วมกันเป็นข้อสรุป โดยรวมทุกอย่างก็ จะไม่เกิดปัญหา

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการแบบมีส่วนร่วม

การจัดการทรัพยากรที่เป็นทุนชุมชนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนหรือเพื่อให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์นั้น เป็นเรื่องที่จะต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมการบริหารจัดการในโครงการนั้นๆ ให้ประสบความสำเร็จ การแก้ไขปัญหาสังคมของชุมชนใดก็ตาม จะสัมฤทธิ์ผลก็ต่อเมื่อประชาชน ให้ความสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ได้แก่

1. ร่วมคิด
2. ร่วมวางแผน
3. ร่วมปฏิบัติการ
4. ร่วมติดตามและประเมินผล

การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งในการปฏิบัติงานเพื่อการจัดระเบียบชุมชน และช่วยให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning by doing) ซึ่งช่วยให้ประชาชนได้สร้างสมประสบการณ์ ทำให้คิดเป็น ทำเป็น ทำให้เกิดความรู้สึกของการเป็นเจ้าของโครงการ เกิดความรู้สึกหวงแหน ทำนุบำรุงรักษา การมีส่วนร่วม ประชาชนไม่อาจเข้ามาจับบทบาทได้ทุกคน ชุมชนสามารถเลือกตัวแทนทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงให้กับคนในชุมชนได้

องค์การสหประชาชาติ (United Nations. 1981: 5) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะที่เป็นกระบวนการในการพัฒนาว่า เป็นการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้น และมีพลังของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ คือ การเข้าร่วมเป้าหมายของสังคม จัดทรัพยากร ให้บรรลุเป้าหมายนั้น และเป็นการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่างๆ โดยความสมัครใจ หรือกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ความร่วมมือของประชาชน หรือการปะทะสังสรรค์ทาง

สังคม ไม่ว่าของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกัน ร่วมรับผิดชอบหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อพัฒนาและแลกเปลี่ยนให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ โดย การกระทำของกลุ่มหรือองค์กร

ลักษณะหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน

ลักษณะหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน มีหลากหลาย อย่าง Cohen และ Uphoff (1981) มองว่า การมีส่วนร่วม สมาชิกต้องเข้ามามีส่วนร่วม โดยแบ่งชนิดของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ระดับ คือ

- 1) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน กล่าวคือ การริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจปฏิบัติการ
- 2) มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากรและการประสานความร่วมมือ

3) มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน ไม่จำเป็นว่าจะจะเป็นประโยชน์ทางด้านวัตถุ ประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

- 4) มีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อทราบปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข

เช่นเดียวกับ คะนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (2545) ที่ได้มีการกล่าวถึง การแบ่งกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการของชุมชน ออกเป็น 4 ขั้นตอน กล่าวคือ

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ
3. การมีส่วนร่วมในการจัดการผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

แต่อย่างไรก็ตาม การจะกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร ซึ่งเป็นทุนของชุมชนนั้น มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่างๆ ได้แก่ ทฤษฎีเกี่ยวกับการจูงใจ (Motivation Theory) และทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ ทั้งนี้ ในการกระทำใดๆ จะเกี่ยวข้องกับการมีเหตุผล เกี่ยวกับค่านิยม เกี่ยวกับเสน่ห์ รวมทั้ง การกระทำที่มีการยึดถือ เป็นประเพณีปฏิบัติก็ตาม ควรอยู่บนเงื่อนไขพื้นฐาน

เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วม

เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 3 ประการ คือ

1. การมีอิสรภาพในการเข้าร่วม หมายถึง การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ
2. ความเสมอภาคในการเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง ทุกคนที่เข้าร่วมต้องมีสิทธิเท่าเทียมกัน
3. ผู้เข้าร่วมต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง มีความเข้าใจในเรื่อง

นั้นๆ แต่หากกิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมายก็จะต้อง มีการพัฒนาศักยภาพให้พวกเขาสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (วิกิพีเดีย. 2559. ออนไลน์)

การแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจแบ่งได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ โดยมีข้อพึงสังเกต คือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุด ไปหาสูงสุด ได้แก่

1. ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุด และเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนโดยวิธีการต่างๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าวสาร และการแสดงนิทรรศการ เป็นต้น แต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใดๆ

2. ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือผู้วางแผนโครงการจะเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินข้อดีข้อเสียของโครงการอย่างชัดเจนมากขึ้น เช่น การจัดทำแบบสอบถามก่อนริเริ่มโครงการต่างๆ หรือการบรรยายและเปิดโอกาสให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการนั้นๆ เป็นต้น

3. ระดับการปรึกษาหารือ เป็นการเจรจาอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการ และประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นข้อสงสัยต่างๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

4. ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่ผู้วางแผนโครงการกับประชาชนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการ และผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินการโครงการ เหมาะที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อनुญาโตตุลาการ เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งและการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

5. ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เป็นขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6. ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ แต่การลงประชามติจะสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของประเด็นที่จะลงประชามติ และการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของประเด็นดังกล่าวให้ประชาชนเข้าใจอย่างสมบูรณ์ และทั่วถึงเพียงใด โดยในประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองแล้ว ผลของการลงประชามติ จะมีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตาม แต่สำหรับประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติให้ผลของการประชามติมีทั้งแบบที่มีข้อยุติโดยเสียงข้างมาก และแบบที่เป็นเพียงการให้คำปรึกษา แก่คณะรัฐมนตรีซึ่งไม่มีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตามแต่อย่างใด (มาตรา 165)

ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนที่ก่อให้เกิดการพัฒนาที่จริงจัง ยังมีประเด็นที่ได้รับการถกเถียงเพื่อร่วมในการปรับปรุงเพื่อการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในหลายๆ ประเด็น ดังนี้ กล่าวคือ

1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐและประชาชนขาดการรับรู้เกี่ยวกับแนวคิดและความสำคัญ ของการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. โครงสร้างกฎหมายและกระบวนการนโยบายยังไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมอย่างเพียงพอ
3. การขาดแคลนผู้มีทักษะในการใช้เครื่องมือสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน
4. ปัญหาเรื่องวัฒนธรรม การเมือง และความพร้อมของประชาชน
5. ปัญหาด้านความพร้อมของภาครัฐ
6. การไม่มีตัวชี้วัดที่ชัดเจนที่จะบอกให้ทราบว่าประชาชนมีส่วนร่วมแล้วหรือยัง หรือหน่วยงานของรัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด ทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถทำงานให้ดีขึ้นได้ เพราะไม่มีมาตรฐานในการทำงานที่ชัดเจน

แนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในชุมชน

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่สำคัญอย่างหนึ่งของชุมชน คือ การจัดการท่องเที่ยว เพราะพื้นที่ต่างๆ ในชุมชนจะมีทุนในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อยกระดับการจัดการเศรษฐกิจฐานราก การดำเนินงานทางด้านการท่องเที่ยวถือเป็นการทำงานที่มีการเชื่อมโยงกลุ่มงานต่างๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาคที่เกี่ยวข้องทุกระดับของพื้นที่ และที่ผ่านมา การจัดการด้านการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งคนในชุมชนเองไม่ได้เข้าไปมีบทบาทที่มีลักษณะ ความเป็นเจ้าของ ขาดการมีส่วนร่วม มีการบุกรุกทำลายทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน อย่างเช่นทรัพยากรธรรมชาติ ที่มียักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นเข้ามาใช้ โดยไม่คำนึงถึงคุณค่าและความสำคัญ หรือมีความรู้สึกหวงแหนทรัพยากร รวมทั้ง การที่มียักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ทำให้วิถีชุมชนหายไป เพราะที่ผ่านมา ชุมชนเองต้องปรับตัวตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ทั้งในเรื่องของสถานที่พัก ที่มีการปรับปรุงเพิ่มเติมเพื่อความสะดวกสบายของนักท่องเที่ยว จนกลักรากกลายเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการพักอาศัยตามวิถีชีวิตเดิม หรือการที่คนในชุมชนต้องปรับเวลาการอยู่อาศัยให้สอดคล้องกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามา นักท่องเที่ยวบางกลุ่มเข้ามาและทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อคนที่อยู่ในชุมชน

การท่องเที่ยวในหลายๆ พื้นที่ คนในชุมชนไม่ได้เป็นเจ้าของ ไม่ได้มีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน ระบบเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเป็นผลประโยชน์ของคนเพียงไม่กี่คน คนไม่กี่กลุ่ม ซึ่งเป็นนายทุนอาศัยอัตลักษณ์ของพื้นที่เป็นจุดขาย ทำให้บางครั้งเป็นการบั่นทอนทำลายวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนที่ไม่ได้มีส่วนในผลประโยชน์จากการที่มียักท่องเที่ยวเข้ามา การท่องเที่ยวโดยชุมชนถือเป็นการแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน เพราะการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกิดขึ้น จากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ที่มาจากฐานความต้องการของคนในชุมชน โดยทุกคนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของร่วมกัน รวมทั้ง การลงแรงในกิจกรรม รายได้ และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นร่วมกันรักษาซึ่งวิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จะต้องมียุทธศาสตร์ ดังนี้ กล่าวคือ

1. ต้องมาจากความต้องการของชุมชน
2. สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วม
3. มีการรวมตัวเป็นกลุ่ม
4. มีรูปแบบถึงกิจกรรมโดยชุมชน
5. มีกติการ่วมกัน
6. มีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้มาเที่ยวกับชุมชน
7. มีมาตรฐานมาจากการตกลงร่วมกัน
8. มีรายรับร่วม
9. ไม่เป็นอาชีพหลักของชุมชน
10. มีการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้

จากลักษณะการจัดการท่องเที่ยวตามที่กล่าวมานั้น จะทำให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล และทำให้เกิดความยั่งยืนนั้น ควรต้องมีหลักการในการปฏิบัติ

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

แนวทางในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของ อพท. (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. 2560. ออนไลน์) มีดังนี้

- ชุมชนเป็นเจ้าของ
- ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและความต้องการ
- ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
- มีความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม
- ยกระดับคุณภาพชีวิต
- คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- มีการกระจายรายได้สู่สาธารณะของชุมชน
- ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างต่างวัฒนธรรม
- เก็บผลตอบแทนที่เป็นธรรม
- เคารพความต่าง

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นเรื่องที่จะต้องทำให้คนในชุมชนและคนมาเที่ยวมีความสุข โดยคนในชุมชนต้องร่วมกันคิด วางแผน ร่วมจัดการ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลประโยชน์ อย่างไรก็ตาม นอกจากการมีส่วนร่วมแล้ว มีอีกหลายๆ ประเด็นที่ต้องพิจารณา กล่าวคือ ชุมชน ต้องตอบตัวเองให้ได้ว่า 1) เรามีดีอะไรที่จะทำให้เขามาเที่ยว 2) คนมาเที่ยวมีความสุข แล้วคน ในชุมชนมีความสุขหรือเปล่า 3) มีการท่องเที่ยวแล้วความเป็นชุมชนหายไปหรือเปล่า 4) ทำอย่างไร ให้คนที่มาเที่ยว มาแล้วอยากมาอีก 5) ปลอดภัยหรือไม่ 6) คนในชุมชนได้ผลประโยชน์ทั่วถึงกันหรือไม่ 7) คนในพื้นที่ถูกมาจัดการเองหรือไม่ 8) เน้นเรื่องธุรกิจมากเกินไป จนลืมความสุขของคน ในชุมชนหรือไม่ ทั้งนี้

ในแต่ละชุมชนจะมีทรัพยากรที่เป็นของชุมชน ซึ่งนำมาใช้ในการจัดการ เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวที่จะตอบคำถามในประเด็นต่างๆ ได้

การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวกับการใช้ทุนชุมชน

ทุนชุมชนในพื้นที่ ถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่ใช้ในการจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะทุน ทางธรรมชาติที่มีความโดดเด่นของพื้นที่นั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นทะเล ภูเขา เกาะแก่ง ถ้ำ ฯลฯ แต่การนำทุนเหล่านี้มาใช้ในการจัดการท่องเที่ยว หรือใช้ในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพนั้น เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และจำเป็นในการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ทุนชุมชน สามารถนำมาใช้เป็นแหล่งในการท่องเที่ยว เป็นสถานที่พัก เป็นการบริการ เป็นการอำนวยความสะดวกในการเดินทาง การจำหน่ายของที่ระลึก เป็นการบริการด้านอาหาร หรือการนำเที่ยว เป็นต้น โดยสิ่งเหล่านี้ล้วนใช้ทุนชุมชนเข้ามาดำเนินการทั้งสิ้น หากการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวขาดประสิทธิภาพ แทนที่จะเกิดผลประโยชน์ทางบวกก็จะทำให้เกิดผลลบกับชุมชนได้

ด้วยเหตุนี้ แนวทางการจัดการทุนชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนที่จะส่งทอดไปสู่รุ่นลูกหลาน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความหมายในการศึกษาอย่างมาก

ข้อมูลทั่วไปจังหวัดตรัง

ตราประจำจังหวัดตรัง

ภาพสะพานกระโจมไฟ และภาพลูกคลื่น

ภาพสะพานกระโจมไฟ หมายถึง จังหวัดตรังเคยเป็นเมืองท่าทำการค้าขายกับต่างประเทศ

ภาพลูกคลื่น หมายถึง ลักษณะพื้นที่ของจังหวัดตรังเป็นเนินเล็กๆ สูงๆ ต่ำๆ คล้ายลูกคลื่น

คำขวัญจังหวัดตรัง

“ชาวตรังใจกว้าง สร้างแต่ความดี”

จังหวัดตรัง เป็นจังหวัดหัวเมืองชายทะเลฝั่งตะวันตก ซึ่งตั้งขึ้นใหม่ในสมัยรัตนโกสินทร์ จึงไม่มีประวัติในสมัยโบราณก่อนหน้านั้น และเข้าใจว่าในแผ่นดินพระบรมไตรโลกนาถ ครั้นกรุงศรีอยุธยา นั้น เมืองตรังยังไม่มี เพราะพระธรรมญูกกล่าวถึงหัวเมืองฝ่ายใต้มีเพียง นครศรีธรรมราช พัทลุง ไชยา เพชรบุรี ภูเก็ต ปราณ ครอบวาฬ บางสะพาน ตะกั่วทุ่ง ตะกั่วป่า ตะนาวศรี ทะวาย มะริด และสามโคก ดังนั้น เมืองตรัง แต่เดิมมา น่าจะเป็นเพียงทางผ่านไปยังเมืองนครศรีธรรมราช และเมืองพัทลุงเท่านั้น

ต่อมา เมื่อผู้คนตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนมากขึ้น จึงเกิดเมืองในตอนหลัง เท่าที่พบหลักฐานความเป็นมาของจังหวัดตรัง เริ่มแรกได้จากศิลาจารึกที่ วัดเสมาเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งได้จารึกโดยพระเจ้าจันทรภาณุ หรือ พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชที่ 5 ในปี พ.ศ.1773 ซึ่งเป็นสมัยที่เมืองนครศรีธรรมราชเจริญรุ่งเรืองมาก ได้จารึกว่าอาณาจักรนครศรีธรรมราชมีหัวเมืองรายล้อมอยู่ถึง 12 หัวเมือง ได้กำหนดใช้รูปสัตว์ตามปีนักษัตรเป็นตราประจำเมือง เรียกว่า การปกครองแบบ 12 นักษัตร โดยเมืองตรังใช้ตราม้า (ปีมะเมีย) เป็นตราประจำเมือง แสดงว่า ในปี พ.ศ.1773 มีเมืองตรังแล้ว แต่ไม่ทราบว่าตั้งเมืองอยู่ที่ใด ในพงศาวดารเมืองพัทลุง กล่าวว่า เมื่อปี พ.ศ.1493 พระยากรมกับนางเลือดขาวปลั่งกา ทั้งขาไปและขามาได้แวะที่เมืองตรัง เพราะเป็นเมืองท่า นางเลือดขาวยังได้สร้างพระพุทธรูปและวัดพระพุทธรูปสิหิงค์ไว้ที่เมืองตรังในสมัยกรุงศรีอยุธยา และกรุงธนบุรี เมืองตรังมีชื่อเป็นหัวเมืองที่ขึ้นต่อเมืองนครศรีธรรมราช ครั้นถึง ปี พ.ศ.2347 รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โปรดฯ ให้ยกเมืองตรังขึ้นตรงกับกรุงเทพฯ ชั่วคราว เนื่องจากผู้รักษาเมืองตรังเป็นอริกับเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช หลังจากนั้นให้ไปขึ้นกับเมืองสงขลาระยะหนึ่ง จนถึง พ.ศ.2354 จึงกลับไปขึ้นกับเมืองนครศรีธรรมราชดังเดิม และได้มีการตั้งเมืองตรังขึ้น เป็นครั้งแรก โดย พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงแต่งตั้งพระอุไทยธานีเป็นเจ้าเมืองตรังคนแรก และได้มีการสร้างหลักเมืองตรังไว้ที่ ควนธานี พ.ศ.2381 ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เกิดเหตุการณ์วุ่นวายขึ้น ทางเมืองตรังและหัวเมืองปักษ์ใต้ หลายเมือง ต่อมา จึงได้โอนเมืองตรังมาขึ้นต่อกรุงเทพฯ อยู่ภายใต้การดูแลของข้าหลวงใหญ่หัวเมืองชายทะเลฝั่งตะวันตก ซึ่งตั้งกองบัญชาการอยู่ที่เมืองตรัง จนถึง พ.ศ.2428 เมืองตรังจึงได้กลับไปอยู่ภายใต้การดูแลของข้าหลวงใหญ่ ซึ่งตั้งกองบัญชาการอยู่ที่ภูเก็ต และเมื่อมีการปฏิรูปการปกครอง เป็นแบบมณฑลเทศาภิบาล เมืองตรังจึงถูกรวมเข้าเป็นหัวเมืองหนึ่งของมณฑลภูเก็ต

ต่อมา เมื่อ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ เมื่อ พ.ศ.2433 ทรงเห็นเมืองตรังมีสภาพทรุดโทรม จึงทรงโปรดฯ ให้พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) มาดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองตรัง และสร้างความเจริญให้แก่ตรัง อย่างมากมาย โดยย้ายเมืองตรังมาตั้งที่ อำเภอกันตัง ปากแม่น้ำตรัง โดยรวมเอาเมืองตรัง และปะเหลียนเข้าด้วยกัน และพัฒนาเป็นเมืองท่าการค้าและยังได้ส่งเสริมให้มีการปลูกยางพารา ที่จังหวัดตรังเป็นแห่งแรก

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่า ที่ตั้งตัวเมืองตรังเดิม คือ เมืองกันตัง ไม่ปลอดภัยจากศัตรู ไม่เป็นศูนย์กลางของจังหวัด ทั้งยังเป็นที่ยุ่ม่มาก น้ำทะเลท่วมถึง จะขยายตัวเมืองได้ยาก จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองไปตั้งที่ ตำบลทับเที่ยง อำเภอ บางรัก ซึ่งเป็นที่ตั้งของอำเภอเมืองตรังมาจนทุกวันนี้ และเมื่อมีการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2476 เมืองตรัง จึงมีฐานะเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย (<http://www.trangzone.com/history.php> เข้าถึงข้อมูล 21 ธ.ค. 2558)

จังหวัดตรัง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 อำเภอ คือ 1. อำเภอเมือง 2. อำเภอกันตัง 3. อำเภอห้วยยอด 4. อำเภอย่านตาขาว 5. อำเภอปะเหลียน 6. อำเภอสิเกา 7. อำเภอวังวิเศษ 8. อำเภอนาโยง 9. อำเภอรัษฎา 10. อำเภอหาดสำราญ รวมพื้นที่ 4,917 ตารางกิโลเมตร

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอกู่ซ่ง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ อำเภอกลองท่อม จังหวัดกระบี่

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอกู่หว้า จังหวัดสตูล อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา และช่องแคบ มะละกา มหาสมุทรอินเดีย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอควนขนุน อำเภอกงหรา อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง โดยมีเทือกเขาบรรทัดกั้น อาณาเขตตลอดแนว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอกลองท่อม อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ และมหาสมุทรอินเดีย

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่เป็นเนินสูงๆ ต่ำๆ สลับด้วยเขาเล็กๆ กระจายอยู่ทั่วไป พื้นที่ค่อนข้างราบเรียบมีจำนวนน้อย ซึ่งใช้เพาะปลูกข้าว ทางทิศตะวันออก มีเทือกเขาบรรทัดยาวจากเหนือ จดตอนใต้ และเป็นเส้นแบ่งเขตแดนจังหวัดตรงกับจังหวัดพัทลุง มีเนื้อที่ป่าเกือบร้อยละ 20 ของเนื้อที่จังหวัด ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัด ลักษณะดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย สภาพป่าเป็นป่าดิบชื้น มีป่าชายเลนสำหรับท้องที่ที่อยู่ติดชายทะเล และมีลำน้ำสำคัญๆ 3 สาย อันได้แก่ แม่น้ำตรัง ซึ่งมีต้นกำเนิดจากเขาวังหีบ เทือกเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช แม่น้ำปะเหลียน เกิดจากเทือกเขาบรรทัด เขตอำเภอปะเหลียน คลองกะลาเส และต้นน้ำที่เกิดจากควนปลวกร้อน ควนชะโน และควนน้ำแดง ชายแดนตรัง กระบี่ นอกจากนี้ ยังมีลำห้วยบริวารที่คอยส่งน้ำให้อีกกว่า 100 สาย ทั้งยังมีชายฝั่งด้านตะวันตก ติดทะเลอันดามันที่ยาวถึง 119 กิโลเมตร กับเกาะต่างๆ กระจายอยู่กว่า 46 เกาะ และป่าชายเลนที่ยังคงอยู่ในสภาพที่อุดมสมบูรณ์

ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดตรัง แร่ธาตุที่สำคัญ ได้แก่ ดิบุก ฟลูออไรท์ และถ่านหินลิกไนต์ สำหรับทรัพยากรป่าไม้ที่สำคัญๆ เช่น เคี่ยม ยาง ตะเคียน หลุดพอ สามพอน คำตง คำเสา และตาเสือ เป็นต้น ทางด้านป่าชายเลน มีไม้โกงกาง ตะบูน ตาตุ่ม ปะสัก หลุดพอทะเล ฯลฯ นอกจากนี้ ทางด้านชายฝั่งทะเลยังอุดมไปด้วยสัตว์ทะเลนานาชนิด และยังมีแหล่งรังนกนางแอ่นในท้องที่อำเภอสิเกา ซึ่งได้มีเอกชนขอสัมปทานเก็บในแต่ละปี

การประกอบอาชีพ

ชาวตรัง ส่วนใหญ่มีอาชีพในการเกษตร การเกษตรที่สำคัญของชาวจังหวัดตรัง คือ การทำสวนยางพารา ส่วนอาชีพในการเพาะปลูกอื่นๆ รองลงไป คือ การทำนา ทำสวนมะพร้าว สวนผลไม้ เช่น เงาะ ทุเรียน กาแฟ และในบางท้องที่ทำสวนพริกไทย สำหรับประชาชนที่อยู่ แถบชายฝั่งทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย มีอาชีพการประมง

การศึกษา

ประชาชนในจังหวัดส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา แต่ในปัจจุบันประชาชน ได้มองเห็นความสำคัญในด้านการศึกษามากขึ้น โดยการส่งเสริมให้บุตรหลานของตนได้มีการศึกษาต่อในระดับมัธยม ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ตลอดจนถึงขั้นอุดมศึกษา และปรากฏว่า สถาบัน การศึกษา ตั้งแต่ชั้นมัธยมขึ้นไปมีที่เรียนไม่เพียงพอกับความต้องการของนักเรียนนักศึกษาในจังหวัด ทั้งๆ ที่ทางฝ่ายการศึกษาได้พยายามเพิ่มโรงเรียนและชั้นเรียนเพิ่มขึ้นๆ ในทุกๆ ปี และการที่มี ที่เรียนไม่เพียงพอ เป็นสาเหตุให้นักเรียนนักศึกษาส่วนหนึ่งต้องไปแสวงหาที่เรียนในจังหวัดอื่น และโดยเฉพาะที่ กรุงเทพมหานคร

ศาสนา

ประชาชนในจังหวัดส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมา คือ ศาสนาอิสลาม และมีศาสนา และลัทธิอื่นๆ บ้าง เช่น ศาสนาคริสต์

การอพยพของประชากร

จากสภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยและทรัพยากรอันสมบูรณ์ของจังหวัด ทำให้ชาวจังหวัด ตัง โดยทั่วๆ ไป มีฐานะความเป็นอยู่ดี ฉะนั้น ปัญหาอพยพของประชากรในจังหวัดเพื่อไปหางานทำ ในท้องถิ่นอื่นจึงไม่มี แต่ในทางตรงข้าม ปรากฏว่า ประชาชนจากท้องถิ่นอื่น เช่น จากจังหวัดใกล้เคียง และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนจากจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อพยพเข้ามาหางานทำ มี จำนวนมาก โดยการเป็นลูกจ้างในสวนยาง ลูกเรือประมง ลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม และอาชีพ รับจ้างบริการทั่วไป ดังนั้น จังหวัดตัง จึงมีประชากรย้ายเข้ามามากกว่าการย้ายออก

ต้นไม้ประจำจังหวัดตัง

ศรีตรัง เป็นพันธุ์ไม้พระราชทานเพื่อปลูกเป็นมงคลจังหวัดตัง

แผนที่จังหวัดตรัง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับชุมชน **ณัฐดี ใจแสงทรัพย์ (2557)** การสร้างเสริมทุนชุมชน ผ่านการเรียนรู้จากการสร้างสื่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัจจัยเงื่อนไขการเรียนรู้ในการสร้างเสริมทุนชุมชน 2) เพื่อวิเคราะห์การเรียนรู้จากการสร้างสื่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อสร้างเสริมทุนชุมชน 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการสร้างเสริมทุนชุมชน ผ่านการเรียนรู้จากการสร้างสื่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยอาศัยแบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ในการสอบถามจาก 22 ชุมชน ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการเรียนรู้จะเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยมีแหล่งเรียนรู้สำคัญ คือ สถานศึกษา ปัจจัยการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ บุคลากร ที่มีความร่วมมือในชุมชนจากทุกภาคส่วน 2) การเรียนรู้การสร้างสื่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จะช่วยสร้างเสริมทุนชุมชนด้านทุนสังคมมากที่สุด เมื่อพิจารณาจำแนกตามช่วงการเรียนรู้ พบว่า ช่วงการเตรียมการสามารถสร้างเสริมทุนมนุษย์ ช่วงการดำเนินการสร้างเสริมทุน และ 3) แนวทางในการสร้างเสริมทุนชุมชน ทั้ง 5 ด้าน ควรมีการจัดกิจกรรมสำคัญ ดังนี้ 3.1) ทุนมนุษย์ ควรมีการจัดกิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติจริง 3.2) ทุนสถาบันครอบครัว ควรมีการจัดกิจกรรมที่เน้นการสร้างสัมพันธ์ภาพ ทำกิจกรรมร่วมกัน

3.3) ทุนวัฒนธรรม ควรจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมในการเรียนการสอน ของโรงเรียน 3.4) ทุนกิจกรรม ชุมชนควรจัดเวทีสาธารณะเพื่อเป็นพื้นที่ในการแสวงหาเป้าหมาย ของชุมชนร่วมกัน และ 3.5) ทุน สังคม ควรจัดให้มีสถานวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อสร้างพื้นที่การสร้างสื่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในการ ลดช่องว่างระหว่างวัย นอกจากนั้น **ประमाण เทพสงเคราะห์ และคณะ (2556)** ได้ทำการศึกษา เรื่อง การจัดการความรู้พื้นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต อย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำทะเลสาบ สงขลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการความรู้พื้นฐานทุนชุมชน 3 ทุน คือ ทุนธรรมชาติ ทุน เงินตรา และทุนสังคมและวัฒนธรรม รวมถึง การสร้างฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนระบบการตัดสินใจ เลือกแหล่งการจัดการความรู้ของชุมชนโดยใช้ ภูมิสารสนเทศ ซึ่งในการศึกษาแต่ละทุนจะศึกษาใน ด้านกระบวนการจัดการความรู้ ปัจจัยที่ส่งผล ต่อการจัดการความรู้ และผลของการจัดการความรู้ ใช้ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลภาคสนามจากชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำทะเลสาบสงขลา ผลการศึกษา พบว่า เป็นกลุ่มที่จัดการความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในรูปของภูมิ ปัญญาท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผ่าน กระบวนการของกิจกรรมต่างๆ มีผู้นำ เป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ มีกิจกรรม การเผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มอื่นๆ ทั้งแสวงหาองค์ความรู้ใหม่เพื่อนำมาขยายผลใน พื้นที่ทุนชุมชน ทุนเงินตรา เป็นกลุ่มที่จัดการความรู้เกี่ยวกับการออมเงิน โดยชุมชนมีกระบวนการ จัดการความรู้ผ่านการใช้เวทีประชุมคณะกรรมการกลุ่ม และการประชุมสมาชิกของกลุ่มประจำเดือน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ คือ มีคณะทำงานที่มีคุณลักษณะที่เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อ ประโยชน์ส่วนรวม ส่งผลให้ชุมชนมีกองทุนเป็นของตนเอง ไม่ต้องรองบประมาณจากรัฐบาล และมิ มีการปันผลกำไรเพื่อนำเงิน มาพัฒนาชุมชน ส่วนการจัดการความรู้พื้นฐานทุนชุมชนสังคมและ วัฒนธรรม เป็นกลุ่มที่จัดการความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เป็นการนำ ภูมิปัญญาที่ได้สั่งสมมรดกเฉพาะ ตกทอดมาจากบรรพบุรุษมาสู่ลูกหลานในรูปของวิธีการแก้ปัญหา วิธีการ ดำเนินชีวิต โดยผู้นำ มีบทบาทสำคัญที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพ เช่นเดียวกับ **นุทิศ เอี่ยมใส (2555)** ที่ศึกษา เรื่อง ทุนทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีกับการพัฒนา ความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ ของประชาชน ชุมชนบ้านสะเดียง ตำบลสะเดียง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ และเพื่อศึกษาทุน ทางศิลปวัฒนธรรม ที่พัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนบ้านสะเดียง โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 118 ราย ผลการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีอายุมากที่สุด 67 ปี น้อยสุด อายุ 40 ปี มีอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก เข้าร่วม เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ทุนทางสังคมที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ใน ระดับมาก ทั้ง 5 มิติ สมาชิกมีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และทุนทางศิลปวัฒนธรรมช่วยในการ สร้าง ความเข้มแข็งอย่างดี โดย **ดวงฤทัย อรรถแสง (2552)** ศึกษา เรื่อง กระบวนการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ โดยมีการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษา พบว่า การจัดการความรู้ในการอนุรักษ์ สืบทอด และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสี ธรรมชาติของกลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ บ้านหนองหญ้าปล้อง มีกระบวนการจัดการความรู้ ดังนี้ 1) การสร้างความรู้ที่มาจาก พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย เป็นผู้สอน จากการสังเกต จดจำ ลองปฏิบัติ ตาม เมื่อไม่เข้าใจหรือพบปัญหาจะสอบถามพ่อแม่หรือผู้รู้เกิดจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ กันเองภายในกลุ่ม และเกิดจากการลองผิดลองถูก เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ต้องการ และยังได้รับความรู้

จากหน่วยงานของภาครัฐที่ให้การสนับสนุนเข้ามาอบรมให้กับตัวแทนกลุ่ม 2) การจัดเก็บความรู้ เป็นการจัดเก็บความรู้ โดยในรูปแบบการจดจำ ประสบการณ์ การจดบันทึกแบบย่อๆ ไว้ในสมุดส่วนตัว นอกจากนี้ มีการจัดเก็บความรู้ในรูปแบบวีดิทัศน์ ซึ่งได้อธิบายถึงกระบวนการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติในภาพรวมเท่านั้น ไม่ได้ได้อธิบายขั้นตอนต่างๆ อย่างละเอียด 3) การเผยแพร่ความรู้ พบว่า มีการกระจายความรู้โดยการสอนงานกันภายในครอบครัว มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันเองระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มฯ เปิดศูนย์การเรียนรู้ขึ้น ณ ที่ทำการกลุ่ม เพื่อให้เป็นศูนย์กลาง ในการถ่ายทอดความรู้ เปิดให้บริการบ้านพักแบบโฮมสเตย์ ซึ่งนักท่องเที่ยวที่มาพักจะได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้าน รวมไปถึง ได้เรียนรู้กระบวนการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติด้วย และยังได้เผยแพร่ความรู้โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นการย้อมสีธรรมชาติไปสอนนักเรียนที่โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้องวิทยา นอกจากนี้ ยังได้นำขั้นตอนกระบวนการผลิตไปจัดแสดงที่งานประเพณีของอำเภอมัญจาคีรี และที่อื่นๆ ที่สนใจติดต่อเข้ามา 4) การใช้ความรู้ พบว่า ได้นำความรู้ที่ได้รับ จากการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ความรู้จากประสบการณ์ ความชำนาญ และความรู้จาก การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันภายในกลุ่มมาปฏิบัติและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม ทั้งนี้ ได้มีการขยายผลหรือยกระดับความรู้ที่มีอยู่ โดยการนำเอาความรู้ใหม่ๆ จากการลองผิดลองถูก หรือจากการเข้าอบรมต่างๆ จากหน่วยงานของรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนมาปฏิบัติ จนเกิดทักษะ และความชำนาญ ส่งผลให้กระบวนการผลิตมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์การให้สูงขึ้น เมื่อมีความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้น จะมีการเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ต่อไป และ **ชลดา บุญอยู่ (2556)** ซึ่งศึกษาทุนทางสังคมนั้น การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาบ้านเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทุนทางสังคมของชุมชนเกาะพิทักษ์ และเพื่อศึกษาบทบาททุนทางสังคมในการจัดการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 15 คน ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนเกาะพิทักษ์มีสภาพทุนทางสังคมที่ประกอบด้วย 1) ทุนมนุษย์ ได้แก่ ผู้นำ ที่เป็นทางการ คือ ผู้ใหญ่บ้าน 2) ทุนสถาบันองค์กร คือ กลุ่มองค์กรที่มีความสำคัญกับชุมชน เช่น กลุ่มแปรรูปอาหารทะเล 3) ทุนภูมิปัญญาวัฒนธรรม ได้แก่ ภูมิปัญญาประกอบอาชีพ คือ การทำ ลอบปลาหมึก ภูมิปัญญาการถนอมอาหาร 4) ทุนธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรทางทะเล ปะการัง และสัตว์น้ำ ทุนทางสังคม ทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์และสำคัญต่อชุมชนในลักษณะที่ส่งเสริม กันและกันในการพัฒนา สร้างรายได้ ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์

การศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม **อับดุล คอเล็ค เจะแต (2557)** ได้ศึกษา กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเกาะสวาด ตำบลไพรวัน อำเภอดงตาล จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชน / ปัจจัยภายใน ภายนอกที่ส่งผลต่อกระบวนการ มีส่วนร่วมให้ประสบผลสำเร็จ 2. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วม และลำดับขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน เก็บข้อมูลโดยการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ ผลการศึกษา พบว่า บริบทของชุมชนส่งผลต่อการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนประสบความสำเร็จ ปัจจัยที่ส่งผล ประกอบด้วย 1. ภาวะผู้นำ 2. ผู้นำศาสนา 3. วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน 4. ทุนสังคม 5. การสร้างแรงจูงใจ ลำดับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนพัฒนากิจกรรมในชุมชน ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ 2. มีส่วนในการวางแผน 3. มีส่วนดำเนินงาน

4. มีส่วนในการรับผลประโยชน์ 5. มีส่วนในการประเมินผล สำหรับ **ณัฐธินา หมีนหนู (2555)** เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา เทศบาลทะเลน้อย และเทศบาลตำบลพนาตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เทศบาลตำบลทะเลน้อย และเทศบาลตำบลพนาตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ ประชาชนในเทศบาลตำบลทะเลน้อย และเทศบาลตำบลพนาตุง จำนวนรวม 390 คน เครื่องมือ ที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่า Rating Scale สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยค่า t-test และ ANOVA ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้ง 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติกิจกรรม และการมีส่วนร่วมด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมด้านการติดตาม และประเมินผล การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเทศบาลตำบลทะเลน้อยและเทศบาลตำบลพนาตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง พบว่า ประชาชนที่มีเพศอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 และ **พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิตปัทธิก)** (2556) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยแวดล้อม 3) เพื่อหาปัญหา และอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม โดยวิธีการศึกษาแบบผสมผสาน โดยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามจากประชาชนที่เป็นหัวหน้าครอบครัว จำนวน 234 ตัวอย่าง และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผลการวิจัย พบว่า 1. การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน โดยประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดในการตัดสินใจ 2. การเปรียบเทียบ พบว่า โดยรวมประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา และอาชีพที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมไม่ต่างกัน 3. ปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า อุปสรรคที่เกิดขึ้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับชุมชน การแก้ปัญหาต่างๆ ตั้งแต่ให้ประชาชนร่วมรับรู้ รับทราบ และวิเคราะห์หาสาเหตุ นอกจากนั้น **ชญาณี ไมเออร์ (2554)** ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านตนเอง ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสังคมและด้านบทบาทของผู้สูงอายุ โดยใช้วิธีการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ด้วยการแจกแบบสอบถามผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี รวม 348 ตัวอย่าง และสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ จำนวน 10 คน ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรม ทางสังคมอยู่ใน

ระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาที่สุด รองลงมา คือ กิจกรรมทางการเมือง อาหารเพื่อชุมชน การศึกษา และศิลปวัฒนธรรม ตามลำดับ และพบว่า ปัจจัย ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยด้านตนเอง ด้านครอบครัว ด้านสังคม และด้านภาษาเป็นปัจจัย ที่สำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 เช่นเดียวกับ **ธนาธิป เลี้ยวทอง (2553)** ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน กรณีศึกษาอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วม ของประชาชน 2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน 3. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วม และปัญหา พร้อมข้อเสนอแนะ โดยศึกษาจากประชาชนในอำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 400 ตัวอย่าง ด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test F-test ผลการศึกษา พบว่า 1. การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกขั้นตอน พบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ 5 ตัวแปร ที่มีนัยสำคัญที่ 0.05 ได้แก่ ความพึงพอใจของประชาชน การส่งเสริมและสนับสนุน จากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจของประชาชน การสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์ รวมทั้ง ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการปกครองท้องถิ่น 3. การเปรียบเทียบ ความแตกต่างของการมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนในตำบลจะเห พร้อม ไพรวลัย เกาะสะท้อน มีส่วนแตกต่างจากประชาชนในตำบลศาลาใหม่ โดยตำบลจะเห มีส่วนร่วมมากที่สุด 4. ปัญหา การมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนให้ความสนใจ แต่ผู้นำไม่เปิดโอกาสให้การมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง ประชาชนได้มีความรู้และขาดข้อมูลเสนอแนะให้หน่วยงานกระตุนการเข้ามามีส่วนร่วม และผู้นำ เปิดโอกาสให้เข้ามาอย่างทั่วถึง และ **ณัชชา มณทิรัตน์ (2554)** ได้ศึกษา การมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการหมู่บ้านในกระบวนการแผนชุมชน ตำบลว่วน อำเภอนาทบ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัย พบว่า 1. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในกระบวนการแผนชุมชน ตำบลว่วน อำเภอนาทบ จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านขั้นตอนการจัดทำแผนชุมชน ด้านขั้นตอนเตรียมการ ด้านขั้นตอนติดตามประเมินผล และด้านขั้นตอนการพัฒนา ชุมชน ด้วยแผนชุมชน 2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในกระบวนการแผนชุมชนตำบลว่วน อำเภอนาทบ จังหวัดหนองคาย จำแนกตามหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ พบว่า โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้านไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. ข้อเสนอแนะ ของคณะกรรมการหมู่บ้านเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนชุมชน ตำบลว่วน อำเภอนาทบ จังหวัดหนองคาย จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้ ควรอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการวางแผน ควรณรงค์ให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นในการร่วมประชาคม ควรเปิดโอกาสให้ประชาชน เสนอแผนพัฒนา ควรให้ประชาชนรวมกลุ่มกันจัดทำแผน ควรให้ประชาชนเสนอแนวทางการพัฒนา และควรฝึกให้ประชาชนกล้าแสดงความคิดเห็นในการเสนอแนวทางแก้ปัญหาชุมชน ควรส่งเสริม ให้ประชาชนร่วมดำเนินการทุกขั้นตอน และควรมีการรวมกลุ่มประชาชนในการร่วมพัฒนา ควรมีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน ควรให้ประชาชนร่วมประเมินทุกขั้นตอนของแผน และควรนำ ผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงงาน รวมทั้ง **โกมินทร์ วังอ่อน (2552)** ได้ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน: กรณีศึกษา ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ในการทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ แผนชุมชน ผล

การศึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 และเพศ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านรายได้และระยะเวลาที่อยู่ในชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนชุมชน และขาดวิทยากรให้ความรู้ ความเข้าใจ เช่นเดียวกับ **ชุดากานต์ กำจัดภัย (2552)** ที่ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน กรณีศึกษา ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำแผนชุมชน และเพื่อศึกษาระดับความเชื่อมั่น ของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 373 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน t-test สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One – way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการทำแผน 30 ชุมชน มากที่สุด คือ การคิดทำแผนชุมชน รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการทำเป็นลำดับสุดท้าย นอกจากนั้น **อภิวัฒน์ ปะกัท (2553)** ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ 2) เพื่อเปรียบเทียบประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์แตกต่างกัน 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Independent – samples, t-test และ F-test (One – way ANOVA) นำเสนอ ผลการศึกษาค้นคว้าโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษา พบว่า 1. ประชาชนโดยส่วนรวม และจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านความสมัครใจ ด้านความตื่นตัวในการรับรู้ ด้านการตัดสินใจ ด้านผลกระทบ ด้านการเข้าใจปัญหา ด้านความริเริ่ม ด้านควบคุมทรัพยากร และด้านปัญหา / อุปสรรคในการส่งเสริมสนับสนุน ของเทศบาล 2. ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์โดยรวมและรายด้าน 5 – 7 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้ เทศบาลต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นก่อนการจัดทำแผนชุมชนเทศบาล ต้องเปิดโอกาสให้มีการประชุม เพื่อสรุปปัญหาให้การจัดทำแผนชุมชน

และเทศบาลควรให้เจ้าหน้าที่ออกสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการที่จะพัฒนาในชุมชนแต่ละชุมชน เพื่อเป็นข้อมูล ที่ถูกต้องชัดเจนโดยสรุป การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนในเขตเทศบาล เมืองกาฬสินธุ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลา ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนเขตเทศบาล เมืองกาฬสินธุ์บางด้านแตกต่างกัน ซึ่งข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษานี้ สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไข การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชนในท้องถิ่นต่อไป เช่นเดียวกับ **ณัฐวิภา วาบา (2553)** ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน ศึกษากรณี ตำบลยะรม อำเภอบะนัง จังหวัดยะลา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนตำบลยะรมในการจัดทำแผนชุมชน ในด้านการเตรียมทีมผู้นำชุมชนระดับหมู่บ้าน / ตำบล ด้านการจัดเวทีประชาคม ด้านการบูรณาการแผนชุมชน และด้านการติดตามประเมินผลการจัดทำแผนชุมชนและการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การปฏิบัติ 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนตำบลยะรมในการจัดทำแผนชุมชน จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ และตำแหน่งในพื้นที่ 3) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ตำบลยะรมในการจัดทำและขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การปฏิบัติ โดยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 156 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way ANOVA) ผลการศึกษา พบว่า ผู้นำชุมชน ที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพ มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน ไม่แตกต่างกัน แต่ผู้นำชุมชนที่มีรายได้และตำแหน่งในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ **สุนทอน ไชสงคราม (2553)** ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา บ้านเขียดไฉ้ เมือง ประทุมพอน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการศึกษา พบว่า ชุมชน บ้านเขียดไฉ้ เมืองประทุมพอน แขวงจำปาสัก เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมต่างๆ ผลสำเร็จและดำรงอยู่ได้ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่เห็นคุณค่า ความสำคัญ และประโยชน์ที่ได้รับจากการอนุรักษ์และได้รับการท่องเที่ยว ทำให้มีรายได้เพิ่ม จากการทำการเกษตรและการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

การศึกษาเกี่ยวกับการบริหารและการดำเนินงานของวิสาหกิจ **สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก (2554: 45)** ได้วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดพิษณุโลกไว้ ดังนี้ 1) กรมส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานภาคีให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนน้อย ไม่จริงจัง และแนวทางการส่งเสริมไม่ชัดเจนและต่อเนื่อง อีกทั้งยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่องานส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มได้เข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานภาคีหลายหน่วยงาน และมีการใช้ชื่ออื่นในการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มเดียวกัน ทำให้เกิดการสับสนและเข้าใจผิดระหว่างหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน 3) วิสาหกิจชุมชนยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และยังคงพึ่งพาปัจจัยการผลิตและเงินทุน จากภายนอก 4) หน่วยงานภาคีในระดับอำเภอ / จังหวัด ยังทำงานแบบไม่บูรณาการ และยังไม่เห็น

ความสำคัญ เนื่องจากมีความเข้าใจว่าวิสาหกิจชุมชนเป็นงานของกรมส่งเสริมการเกษตร และ 5) วิสาหกิจชุมชนบางแห่งที่มาจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนไม่ได้เกิดจากปัญหา หรือความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง แต่มาจดทะเบียนเพื่อรอรับการส่งเสริมสนับสนุน ของหน่วยงานต่างๆ และเพื่อหวังกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งมีได้ประกอบกิจกรรมอย่างแท้จริง ซึ่ง **ศิริทิพย์ ธิติพงษ์วิช (2552)** ศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยรวม พบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและกลยุทธ์ วัฒนธรรมองค์การ เทคโนโลยีสารสนเทศ การวัดผล และโครงสร้างพื้นฐาน ทั้ง 5 ปัจจัย มีผลต่อการจัดการความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก และปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน ภาวะผู้นำและกลยุทธ์ และการวัดผล ทั้ง 3 ปัจจัย ส่งผลต่อการจัดการความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีอำนาจ ในการทำนายได้ ร้อยละ 63.50 นอกจากนั้น **วิทยา จันทรแดง (2555)** ศึกษา เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลการนำนโยบายเรื่อง การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งไปสู่การปฏิบัติ 2) ศึกษากระบวนการ ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน 3) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ระเบียบวิธีวิจัย ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 23 คน การสนทนากลุ่ม ผลการวิจัย พบว่า 1) นโยบายการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีการดำเนินการในด้านการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดการความรู้ และการเรียนรู้ของคนในชุมชน 2) ชุมชนมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการชุมชน การประกอบอาชีพ การจัดการทรัพยากรในชุมชน และการพัฒนาองค์กรในชุมชน 3) รูปแบบใหม่ที่ค้นพบ คือ การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็ง แบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการวิจัยในครั้งนี้ไปสู่ข้อค้นพบใหม่ คือ 1) การมีส่วนร่วมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งแบบไตรภาคี ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคีสนับสนุน 2) ระบบสนับสนุนชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ ระบบความรู้ ระบบข้อมูล ระบบความสัมพันธ์ และมีแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง 3) แนวทางในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง คือ แนวทางด้านการฟื้นฟูชุมชน แนวทางด้านการปรับตัวของชุมชน และแนวทางด้านการดำรงอยู่ของชุมชน เช่นเดียวกับ **วิทยา จันทะวงศ์ศรี (2547)** ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ได้กล่าวว่า สำหรับปัจจัยที่ต้องพิจารณาและให้ความสำคัญสำหรับการนำแนวทางเลือกวิสาหกิจชุมชนนำไปปรับใช้กับกลุ่มเพื่อผล ต่อความสำเร็จ ประกอบด้วย ปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการผลิต ปัจจัยด้านการผลิตถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการตัดสินใจทำการผลิตของแต่ละกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มต้องพิจารณาถึงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบหรือโอกาสในสินค้าที่กลุ่มผลิตที่จะสามารถดำรงประโยชน์และสร้างรายได้ให้แก่กลุ่ม ดังนั้น ในการผลิตจึงจำเป็น

อย่างยิ่งที่จะต้องมีการวัดผลที่เพียงพอและสามารถหาได้สะดวก เพื่อลดต้นทุนอันเกิดจากการจัดหาวัตถุดิบ นอกจากนี้ ทักษะและความรู้ความสามารถหรือภูมิปัญญาชาวบ้านของสมาชิกในการผลิตจะช่วยให้สินค้าที่ผลิตได้นั้นมีคุณภาพได้มาตรฐาน

2. ปัจจัยด้านการตลาด ปัจจัยด้านการตลาดถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อปัจจัยด้านการผลิต การผลิตนั้นแม้จะมีความได้เปรียบในการผลิต แต่หากไม่สามารถหาตลาดมารับผลผลิตที่ผลิตได้นั้น การดำเนินกิจกรรมกลุ่มไม่อาจประสบความสำเร็จได้ โดยทั่วไปแล้ว ตลาด ของผลผลิตที่กลุ่มผลิตได้ มักอยู่ในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นสำคัญ

3. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการนี้มีได้เป็นหน้าที่ หรือความรับผิดชอบของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคน เนื่องจากสมาชิก ที่เข้าร่วมควรมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ที่จะมาทำหน้าที่แทน อย่างไรก็ตาม สมาชิกที่ไม่ได้เข้าร่วมในสายการบังคับบัญชา ก็ยังสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความเห็นหรือร่วมตัดสินใจ ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ กลุ่มที่ประสบความสำเร็จมักมีการจัดแบ่งอำนาจหน้าที่ ตลอดจนความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน

4. ปัจจัยด้านการเงิน สำหรับปัจจัยด้านการเงินนี้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยส่วนใหญ่แล้ว เงินทุนที่กลุ่มจัดหานั้น มักอยู่ในรูปของการออมทรัพย์ หรือการถือหุ้น เรือนหุ้น การสะสมทุน การดำเนินกิจกรรมด้านการเงิน การบัญชี การกำหนดการจัดสรรผลกำไร อย่างเป็นสัดส่วน และมีระบบที่ชัดเจนจะสามารถช่วยให้การดำเนินงานกลุ่มเป็นไปได้อย่างดี

5. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในการพิจารณาถึงการมีส่วนร่วม ของสมาชิกภายในกลุ่มหรือชุมชนนี้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาทั้งการมีส่วนร่วม ในแง่ของการกำหนดนโยบายเป้าหมายของการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการจัดสรรคัดเลือก ผู้ที่จะเข้ามามีอำนาจในการตัดสินใจหรือรับผิดชอบในงานที่รับมอบหมาย ตลอดจน การมีส่วนร่วม ในการเสนอความคิดเห็นในอันที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการเสนอ ความคิดเห็นในอันที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เหล่านี้ล้วนแต่เป็นเกณฑ์ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการประสบความสำเร็จจากการนำแนวทางเลือกวิสาหกิจชุมชนมาปรับใช้ทั้งสิ้น ด้วยเหตุที่หัวใจหลักของวิสาหกิจชุมชน ก็คือ การให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ ตลอดจน การเสนอความเห็น และการตัดสินใจเป็นสำคัญ

6. ปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำ ปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำนี้ ถือเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะทำให้การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เนื่องจากผู้นำมีบทบาทที่สำคัญในการริเริ่มการเสนอแนวทางเลือกและดำเนินการ นอกจากนี้ ยังมีส่วนสำคัญในการเป็นผู้นำในการวางแผน ตลอดจน กำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบในการดำเนินกิจกรรม

7. ปัจจัยด้านแรงงาน การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนที่สามารถใช้แรงงานที่มีอยู่ในชุมชนนั้น นอกจากจะเป็นการสร้างงานให้เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยแก้ไขปัญห การเข้าไปขายแรงงานในเมืองในเขตเมืองหลวงได้แล้ว การใช้แรงงานที่มีอยู่ในชุมชนยังเป็นการช่วยให้แรงงานนั้นเป็นแรงงานที่มีทักษะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ตัวแรงงานเอง และที่สำคัญ ก็คือ การที่แรงงานสามารถใช้แรงงานในท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ได้นั้น ย่อมส่งผลให้ปัญหาครอบครัวลดลง

เนื่องจากในปัจจุบันนั้นเมื่อลูกหลานเติบโตขึ้นต่างก็เข้าไปหางานในเมือง ทำให้สภาพของชีวิตครอบครัวเปลี่ยนไป ดังนั้น การที่ชุมชนสามารถสร้างกิจกรรมและอาชีพที่เป็นของคนในชุมชน ขึ้นมาได้นั้น ย่อมทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น

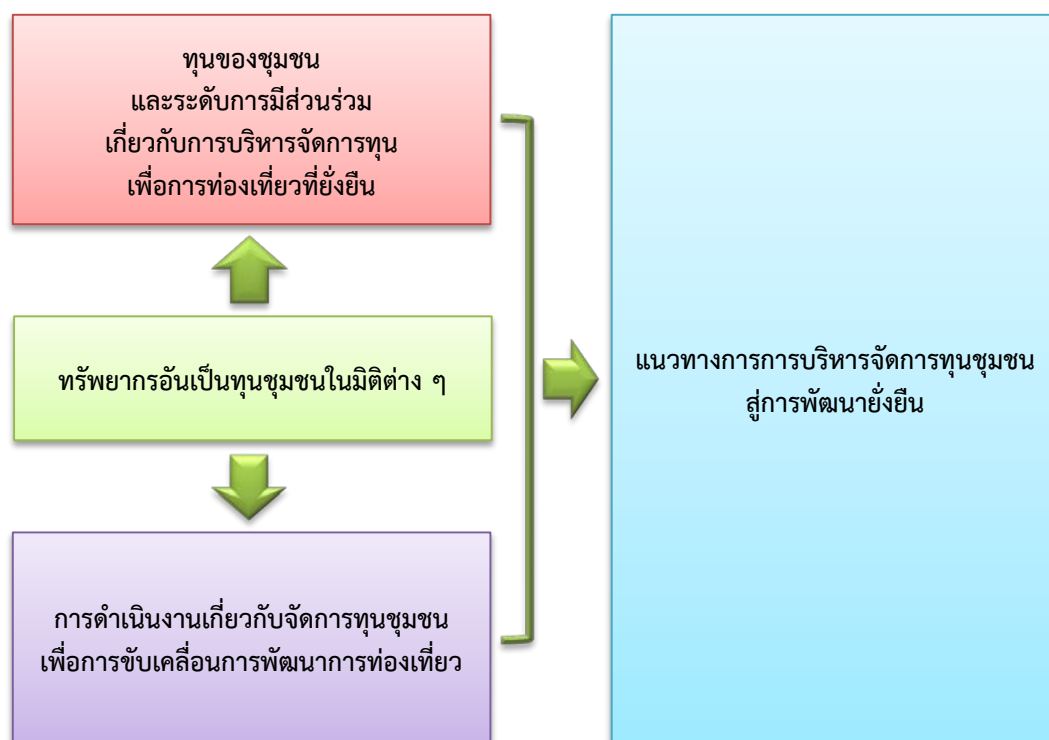
8. ปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก การมีปฏิสัมพันธ์ มี 2 ลักษณะ คือ การมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นบวก (Positive interaction) และปฏิสัมพันธ์ที่เป็นลบ (Negative Interaction) ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับชุมชนที่จะต้องเรียนรู้และหาให้พบว่าการเข้ามามีปฏิสัมพันธ์จากสถาบันภายนอกนั้น เป็นไปในลักษณะใด ชุมชนที่สามารถประสบความสำเร็จนั้นสามารถสร้างได้จาก การมีปฏิสัมพันธ์ภายนอกกับสถาบันต่างๆ โดยการเข้ามาของสถาบันจากภายนอกนี้ ส่วนใหญ่แล้ว จะเป็นการเข้ามาให้ความช่วยเหลือ ทั้งในส่วนของเงินทุนและการพัฒนาความรู้ความสามารถ ตลอดจน การฝึกทักษะให้แก่ชาวบ้าน

9. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสมาชิก เนื่องจากสมาชิกในชุมชนถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุด ในการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน การได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน ตลอดจน การที่ชาวบ้าน มีความอดทนและพยายามสร้างสิ่งที่มีความหมายต่อการดำเนินกิจกรรม อย่างไรก็ตาม ชาวบ้าน ที่เป็นสมาชิกก็ควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการดำเนินงานหรือกิจกรรมที่ตนเข้าเป็นสมาชิก โดยสมาชิกต้องหมั่นติดตามความคืบหน้าขององค์กร และให้ความร่วมมือให้กิจกรรมต่างๆ อาทิเช่น การเข้าร่วมประชุม การร่วมติดตามศึกษาดูงาน พร้อมทั้ง ร่วมคิดและเสนอความเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร หรือชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

10. ปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาของกลุ่ม โดยกลุ่มต้องมีการติดต่อกับสมาชิกอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ มีการพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกัน ระหว่าง ผู้นำ สมาชิก และระหว่างกลุ่ม หรือบุคคล หรือองค์กรภายนอกที่นำความรู้หรือข่าวสารใหม่ๆ มาแลกเปลี่ยน และสามารถนำไปปรับใช้ได้ กับกลุ่ม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้า ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง คณะนักวิจัยสามารถกำหนด กรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทุนชุมชนที่มีความยั่งยืน ดังภาพที่ 2.5 ต่อไปนี้

ภาพที่ 2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดการทุนชุมชน กรณีพื้นที่จังหวัดตรัง ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ที่ผสมผสาน ระหว่าง การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยการใช้วิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้วิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaires) ในการสอบถามประชาชนในชุมชน ซึ่งได้มีการใช้ทรัพยากรซึ่งเป็นทุนของชุมชนในการขับเคลื่อนทางด้านเศรษฐกิจเพื่อการท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจที่ดีขึ้น โดยการตรวจสอบระดับการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดการทุนชุมชนในพื้นที่ของจังหวัดตรัง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการพิจารณาหาแนวทางในการจัดการทุนชุมชนที่มีประสิทธิภาพ โดยการบริหารจัดการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม และใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทั้งจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งการสนทนากลุ่มย่อย (Small Group Discussion) ด้วยเหตุผลที่คิดว่าเป็นวิธีที่นักวิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกได้ดีภายใต้สถานการณ์ที่เป็นไปตามธรรมชาติและมีความเป็นจริง

ดังนั้น ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากแหล่งข้อมูลสองลักษณะด้วยกัน คือ แหล่งข้อมูลที่มีลักษณะที่เรียกว่า แหล่งปฐมภูมิ และแหล่งข้อมูลที่เรียกว่า แหล่งทุติยภูมิ โดย

1) ข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ เป็นข้อมูลจากเอกสาร ทั้งในรูปแบบของหนังสือ ตำรา เอกสารประกอบการบรรยาย สัมมนา หรือประชุมวิชาการ และในรูปแบบของข้อมูลจาก Internet อันเป็นข้อมูลที่จัดทำขึ้นโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับทุนชุมชนทุกด้าน ทั้งที่เป็นทุนทางธรรมชาติ ทุนทางด้านสังคมที่เป็นภูมิปัญญา มรดกทางวัฒนธรรม ทุนมนุษย์ และกายภาพที่สำคัญๆ ของจังหวัดตรัง

2) ข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่มย่อย รวมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามผู้เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่การศึกษาพื้นที่จังหวัดตรัง ทั้งที่เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

ทั้งนี้ ข้อมูลทั้งจากแหล่งทุติยภูมิและปฐมภูมิ ซึ่งคณะผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ

เพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับทุนอันเป็นทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่ในพื้นที่จังหวัดตรัง รวมทั้งวิเคราะห์การดำเนินงานในการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาชุมชน พัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ที่มีความยั่งยืน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวิธีการศึกษาโดยการสนทนากลุ่มย่อย (Small Group Discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) โดยมีการกำหนดประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ทั้งที่เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนา กลุ่มย่อย ที่ถือเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) อันได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับทุนของชุมชน ในบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันของแต่ละหน่วยงานที่มีความสำคัญในการบริหารจัดการ ทั้งที่เป็นหน่วยงานในภาครัฐและหน่วยงานในภาคเอกชนในเขตพื้นที่จังหวัดตรัง โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งเป็น

1) กลุ่มผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทุนของชุมชน อันได้แก่

- จากหน่วยงานของรัฐในระดับจังหวัด ได้แก่ ปลัดจังหวัด และผู้ที่เกี่ยวข้อง
- จากเทศบาล ได้แก่ ประธานเทศบาล รองประธานเทศบาล หรือตัวแทน
- จากสำนักงานท่องเที่ยวและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่จังหวัดตรัง ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงาน

การท่องเที่ยวฯ และผู้เกี่ยวข้อง

- จากองค์การสถาบันการศึกษา
- จากกรมพัฒนาชุมชน
- จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- จากองค์การสภาวัฒนธรรมจังหวัด
- จากปราชญ์ชาวบ้าน และตัวแทนองค์กรชุมชน ผู้ได้รับการยกย่องจากชุมชน

คนในท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- จากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

2) กลุ่มนักวิชาการทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และทางด้านการบริหารที่เกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวและทุนของชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกผู้รู้แบบเจาะจง โดยเลือกผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และทุนอันเป็นทรัพยากรของชุมชน โดยเจาะจงผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และเป็นคนในท้องถิ่นเป็นหลัก รวมทั้งใช้วิธีการ Snowball Technique เพื่อให้การเลือกผู้รู้มีความเหมาะสมและสามารถได้ข้อมูลตอบสิ่งที่ค้นหาได้อย่างแท้จริง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) มีจำนวน 25 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพได้ใช้แบบสัมภาษณ์ มีประเด็นคำถามเกี่ยวกับทรัพยากรที่เป็นทุนของชุมชนว่า มีอะไรบ้าง อยู่ในรูปแบบใด มีรายละเอียดอย่างไรบ้าง จุดอ่อนจุดแข็งในการนำสู่การบริหารจัดการเพื่อยกระดับสถานะชุมชน รวมทั้งการขับเคลื่อนทางการท่องเที่ยว รวมทั้งแนวทางในการจัดการทุนที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม ของประชาชนที่เป็นอยู่ ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้รู้ (Key Informants) ทั้งหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง หรือมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทุนของชุมชนโดยเฉพาะที่มีผลต่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยส่วนที่เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อยที่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการทุนชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แนวคิดในการพัฒนาชุมชน แนวคิดในการจัดการทรัพยากรเพื่อขับเคลื่อน ทางทางท่องเที่ยว ฯลฯ

2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ข้อ 1) มารวบรวมประมวลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย และกำหนดประเด็นการสนทนากลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์เชิงลึก

3) สร้างแนวการสัมภาษณ์หรือแนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มย่อย จากประเด็นที่กำหนด โดยใช้คำถามปลายเปิดเป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด และความคิดเห็นอย่างอิสระ ไม่มีการชักนำด้วยความคิดของผู้วิจัยหรือทีมงาน รวมถึงการใช้คำถามที่มีความชัดเจน เข้าใจได้ง่าย และเป็นที่เข้าใจตรงกันทุกฝ่าย

4) นำแบบสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อความชัดเจนของเนื้อหา และความเหมาะสมของการจัดเรียงลำดับสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา ตลอดจนความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในการสัมภาษณ์จริง

5) นำข้อเสนอแนะมาปรับแก้แนวทางการทำแบบสัมภาษณ์

6) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจที่ชัดเจนในข้อคำถามต่างๆ

7) ปรับแก้ไขแบบสัมภาษณ์และแนวคำถามภายหลังทดลองใช้ เพื่อให้แบบสัมภาษณ์ และแนวคำถามมีความสมบูรณ์และชัดเจนมากยิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้จริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ

คณะผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อย ทั้งนี้ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากเอกสารนำมาทำการสังเคราะห์ เพื่อการกำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ ทั้งการสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการและเป็นทางการ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คัดเลือกไว้แบบเจาะลึกและการสนทนากลุ่มย่อย ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงบนพื้นฐานของความเป็นธรรมชาติ ให้มากที่สุด โดยคณะผู้วิจัยไม่ได้มีการเสริมแต่งแต่อย่างใดทั้งสิ้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) การศึกษาค้นคว้าเอกสาร (Documentary Study) คณะผู้วิจัยใช้การค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนและทุนของชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชน รวมทั้ง การบริหารจัดการทุน ที่มีประสิทธิภาพ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ พร้อมเนื้อหาในส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยนำข้อมูลที่ได้จากเอกสารมาวิเคราะห์เชื่อมโยงหลักการ แนวคิด และทฤษฎี เพื่อแสดงให้เห็นถึงประเด็นมุมมองของการนำไปสู่แนวทางการตอบประเด็นที่ทำการศึกษา

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) คณะผู้วิจัยเลือกที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ โดยมีรูปแบบการสัมภาษณ์ที่กระทำในลักษณะแบบเป็นกันเอง ไม่เคร่งครัดขั้นตอนหรือลำดับของข้อคำถาม ไม่มีการคาดการณ์ล่วงหน้าว่าคำตอบจะเป็นอย่างไร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีอิสระในการตอบคำถามตามความคิดเห็นของตนเอง สามารถเสริมความคิดเห็นเรื่องราวในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งคณะผู้วิจัยมีความต้องการยืดหยุ่นในประเด็นและข้อคำถาม สามารถปรับข้อคำถามได้ตามความเหมาะสมตามสถานการณ์ในแต่ละครั้ง แต่ละบุคคล และบริบทที่แตกต่างในแต่ละชุมชนแต่ละที่ โดยมีกระบวนการในการสัมภาษณ์ ดังนี้

2.1) เตรียมประเด็นและความพร้อมในการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เป็นแนวทางในการป้อนประเด็นคำถาม

2.2) นัดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ โดยการนัดหมายพร้อมมีหนังสือ นำ

2.3) ทำการสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูล พร้อมด้วยการบันทึกเสียง การบันทึกภาพ ในกรณีได้รับการอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.4) ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลที่บันทึก

2.5) ทำการถอดข้อความการสัมภาษณ์จากเทป เพื่อตรวจสอบผลและเสริมข้อมูลที่ทำการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

2.6) หากข้อมูลไม่ครบถ้วนหรือยังไม่สมบูรณ์ คณะผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ในส่วนที่ขาดเพิ่มเติมอีกครั้ง โดยการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์หรือสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวแล้วแต่โอกาสจะอำนวย กระทำจนข้อมูลอิ่มตัว

5. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

คณะผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ด้วยการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง ทั้งการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากเอกสาร หลักฐาน หลักการ ทฤษฎี ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) ประเด็นสำคัญจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในทุกระดับและหลากหลายกลุ่ม และจากการสนทนากลุ่มย่อย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมทั้ง การสังเกตการณ์เพื่อดูความเที่ยงของข้อมูล โดยการดำเนินงานในการเก็บข้อมูลที่หลากหลายดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรมการวิจัย อย่างเคร่งครัด เพื่อให้ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้มีความถูกต้อง สมบูรณ์ ครบถ้วน และมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัยได้มาทำการตรวจสอบ เพื่อดูความเที่ยงของข้อมูล หลังจากนั้น จะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการถอดข้อความนำมาให้รหัสตามประเด็นที่สนใจ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความ และนำมาร้อยเรียง เสนอข้อมูลอยู่ในรูปรายงานในเชิงพรรณนาความ (Descriptive Approach) นอกจากนี้ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทุนชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นกลไก คณะผู้วิจัยได้นำมาทำการ

จัดกลุ่มข้อมูล เพื่อนำไปสร้างประเด็นในการศึกษาด้วยวิธีการเชิงปริมาณจากประชาชนในชุมชนที่มีการใช้ทรัพยากรที่เป็นทุนของชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจด้วยการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันก็ใช้เป็นฐานในการสอบถามผู้เกี่ยวข้องถึงแนวทางและความพร้อมในการบริหารจัดการเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมและนำไปสู่การใช้ทุนชุมชน อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

การดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ

เพื่อตอบคำถามถึงระดับการมีส่วนร่วม ตลอดจน ปัญหาและอุปสรรคที่มีในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทุนของชุมชน คณะผู้วิจัย จึงกำหนดการดำเนินงาน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ กลุ่มประชากรที่เป็นประชาชนในชุมชนซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษา โดยใช้ที่นี้ชุมชนที่ได้มีการใช้ทรัพยากรซึ่งเป็นทุนของชุมชนมาบริหารจัดการพัฒนาระดับชุมชนให้ดีขึ้น โดยคณะผู้วิจัยใช้ในการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมเพื่อประกอบการวิเคราะห์ ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ในการจัดการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่การศึกษา คือ จังหวัดตรัง โดยผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการเปิดตารางที่ระดับความเชื่อมั่น 95% กรณีไม่ทราบจำนวนประชากร ได้กลุ่มประชากร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 400 ตัวอย่าง โดยคณะผู้วิจัยเจาะจงเลือกกลุ่มตัวอย่างใน 4 อำเภอ ซึ่งมีการใช้ ทุนชุมชนมาบริหารจัดการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว อันได้แก่ อำเภอย้ายยอด อำเภอนาโยง อำเภอ สิเกา และอำเภอกันตัง โดยในอำเภอย้ายยอดมีการใช้ทุนชุมชนที่เป็นถ้ำ คือ ถ้ำเขากอบมาใช้ในการจัดการเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่วนอำเภอนาโยงมีการใช้ทุนชุมชน ที่เป็นภูมิปัญญาของคนในชุมชนสร้างผลิตภัณฑ์เป็นของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว คือ กลุ่มทอผ้าานาหมื่นศรี ส่วนอำเภอสิเกาได้ใช้ทุนชุมชนในด้านภูมิปัญญาของการทำประมงพื้นบ้านเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน และอำเภอกันตังเป็นอำเภอที่มีการใช้ทุนทางธรรมชาติป่าจากเป็นแหล่ง ในการจัดการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชน คณะผู้วิจัยได้กำหนดโควตากลุ่มตัวอย่าง อำเภอละ 100 ตัวอย่าง กระจายในชุมชนต่างๆ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามที่จัดทำขึ้นตามกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) คณะผู้วิจัยได้ออกแบบเพื่อแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งได้มีการขับเคลื่อนด้วยการจัดการทุนชุมชนเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนด้วยการท่องเที่ยว รวมทั้งการแสวงหาคำตอบสิ่งที่ประชาชนในชุมชนมีความภูมิใจ และมองว่ามีความสำคัญในพื้นที่จังหวัดตรัง รวมทั้งแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการทุนชุมชนที่ใช้ในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

3. ขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้ กล่าวคือ

- 1) ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ทั้งในแง่ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชน
- 2) หลังจากนั้นทำการร่างแบบสอบถามตามกรอบตัวแปรที่กำหนด และได้้นำเครื่องมือไปให้ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบถึงการครอบคลุมตัวแปรที่ทำการศึกษา พร้อมขอคำชี้แนะ
- 3) นำข้อชี้แนะมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม เพื่อให้เนื้อหาครบถ้วน และจัดเรียงลำดับคำถามเพื่อการไหลทางความคิดในการตอบของผู้ให้ข้อมูล
- 4) ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ในการใช้ภาษา เนื้อหา และส่วนอื่นๆ รวมทั้งนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาที่ครอบคลุมประเด็นที่อยากรู้
- 5) ปรับปรุงแบบสอบถามตามที่ได้รับความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อเสนอแนะ
- 6) นำแบบสอบถามไปทำการทดสอบการใช้งานกับกลุ่มที่มีลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่าง ประมาณ 30 ตัวอย่าง เพื่อนำผลมาทดสอบค่าความเชื่อมั่น และความเที่ยงตรงของเครื่องมือ
- 7) ปรับปรุงแบบสอบถามหลังจากทำการทดสอบแล้ว เพื่อให้เครื่องมือมีประสิทธิภาพในการใช้งานมากยิ่งขึ้น
- 8) หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมในการวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยกำหนดทีมงานภาคสนามเพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 4 ทีม โดยทีมงานแยกเป็นกลุ่มที่เก็บจากประชาชนในพื้นที่ศึกษาของอำเภอต่างๆ ที่วางไว้เป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในชุมชนเป้าหมาย โดยทีมงานต้องเป็นผู้มีพื้นความรู้ในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างดี ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการอบรมเกี่ยวกับประเด็นคำถาม ให้ทีมงานภาคสนามทุกคนมีความเข้าใจในประเด็นคำถามที่ชัดเจนและเข้าใจตรงกันก่อนลงภาคสนาม เพื่อไม่ให้เกิดปัญหา คณะนักวิจัยขอความร่วมมือจากคณาจารย์ของศูนย์ดำรง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ประสานชุมชนในพื้นที่เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะนักวิจัยได้นำข้อมูลที่ได้นำมาทำการวิเคราะห์ โดยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาค่าสถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และ F-test เพื่อดูว่าความแตกต่างของประชาชนในชุมชนที่มาจากอำเภอที่ต่างกัน นอกจากนั้น จะมีการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนัก สำหรับคำถามแบบจัดอันดับ และวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับข้อความที่เป็นปลายเปิด โดยรายละเอียด ดังนี้

- 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistic) โดยการหาค่าร้อยละ
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจ และสิ่งที่คิดว่าผู้มาเยือนจะนึกถึง เมื่อพูดถึงจังหวัดตรัง รวมทั้ง การพิจารณาการมีส่วนร่วมในการจัดการ ทั้งเชิงการคิดวางแผนการปฏิบัติ

การกำกับควบคุม และการรับผลประโยชน์ โดยทำการหาค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และจัดเรียงลำดับ

ทั้งนี้ การวิเคราะห์เชิงปริมาณ คณะนักวิจัยได้ใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ตีความ และแปลความหมาย ดังนี้

1. การคิดค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อการตีความหมายและการวิเคราะห์ และเปรียบเทียบข้อมูล

2. การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้การวัดมาตราตามวิธีของไลเกิร์ต (Likert's Scale) เนื่องจากเป็นการวัดความคิดเห็น ความรู้สึกที่มีส่วนร่วม โดยแบ่งเป็น 5 อันดับ และให้คะแนนจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้

5	หมายถึง	การมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	การมีส่วนร่วมในระดับมาก
3	หมายถึง	การมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	การมีส่วนร่วมในระดับน้อย
1	หมายถึง	การมีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด

สำหรับเกณฑ์การแปลค่าเฉลี่ย คณะผู้วิจัยได้แบ่งเป็นช่วงชั้นต่างๆ กัน ดังนี้

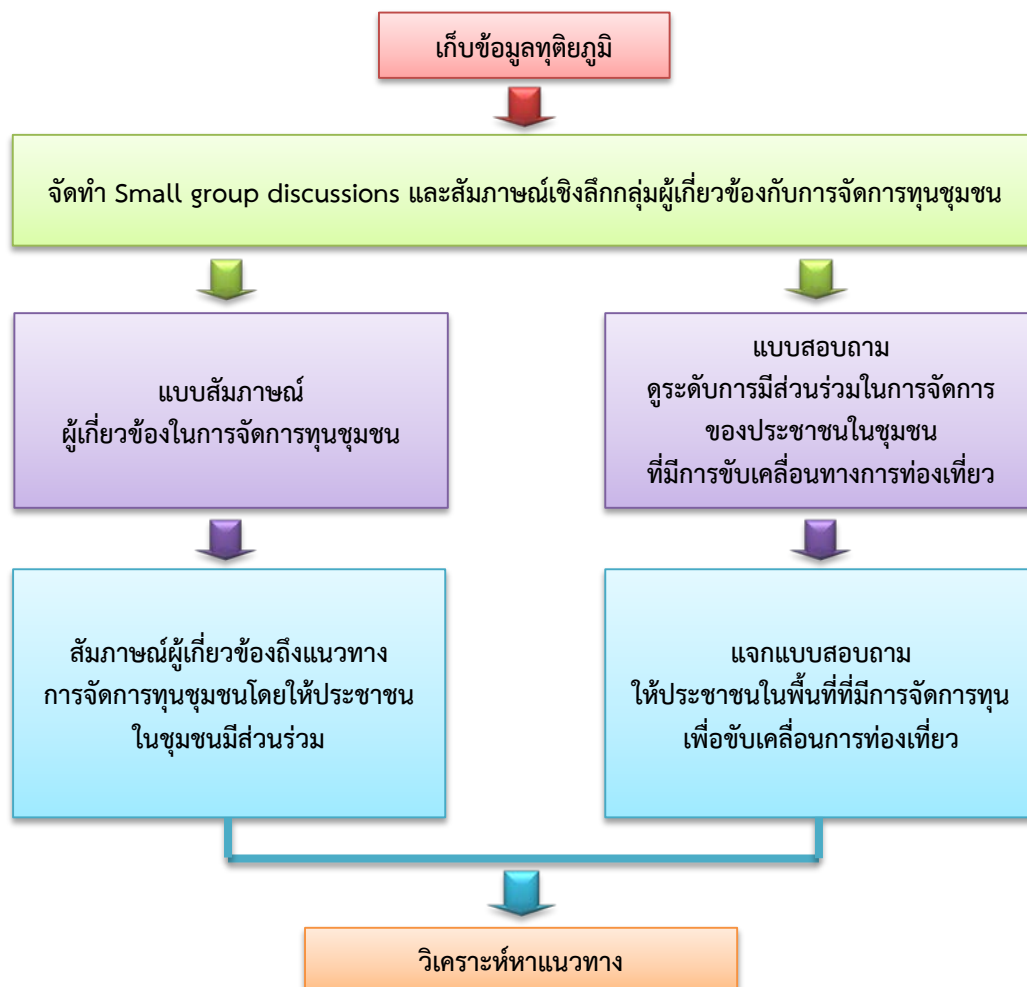
คะแนนเฉลี่ย	ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการ
4.21 – 5.00	มีส่วนร่วมระดับมากที่สุด
3.41 – 4.20	มีส่วนร่วมระดับมาก
2.61 – 3.40	มีส่วนร่วมระดับปานกลาง
1.81 – 2.60	มีส่วนร่วมระดับน้อย
1.00 – 1.80	มีส่วนร่วมระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ภาพรวม

เนื่องจากงานชิ้นนี้เป็นการศึกษาที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างปริมาณและคุณภาพในการวิเคราะห์ เพื่อแปลความในการหาแนวทางเพื่อการบริหารจัดการทุนชุมชน คณะนักวิจัย ได้มีการใช้ข้อมูลทั้งสองส่วนผสมผสาน เพื่อการสังเคราะห์และวิเคราะห์ผลที่ได้ โดยจะนำเสนอ ในประเด็นถัดไป

ระยะเวลาทำการวิจัย และแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย

กันยายน 2559 – 2560 และมีแผนการดำเนินงานตลอดโครงการ ดังแสดงในภาพที่ 3.1 ต่อไปนี้

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินงานตลอดโครงการ

ผลการดำเนินการทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อเสนอผลการศึกษาแบบผสมผสานที่นำไปสู่แนวทางการบริหารจัดการทุนของชุมชนที่ก่อให้เกิดความมั่นคงยั่งยืนต่อไปในบถัดไป

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการทุนชุมชน พื้นที่จังหวัดตรัง คณะผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์เอาไว้ ดังนี้ คือ 1) เพื่อศึกษา รวบรวม สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรที่เป็นทุนของชุมชนในพื้นที่จังหวัดตรัง 2) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารจัดการทุนชุมชนในพื้นที่ 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การบริหารจัดการทุนชุมชนถึงจุดเด่น จุดด้อย และ 4) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการทุนที่นำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชน ซึ่งผลการศึกษาทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ คณะผู้วิจัยขอเสนอการวิเคราะห์เป็นตอนๆ เพื่อตอบคำถามและวัตถุประสงค์การวิจัยที่ชัดเจน

ตอนที่ 1 ทรัพยากรที่เป็นทุนชุมชนจังหวัดตรัง (ด้านธรรมชาติและสังคม)

ทรัพยากรซึ่งเป็นทุนชุมชนของจังหวัดตรัง ซึ่งมีทั้งทุนทางการเงิน ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางสังคม ทุนมนุษย์ และทุนกายภาพที่มนุษย์ดำเนินการประดิษฐ์คิดค้น (สำนักงานพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน. 2553) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยเน้นในมิติของทุนธรรมชาติ และทุนทางสังคมที่เป็นภูมิปัญญาและธรรมเนียมประเพณีของพื้นที่จังหวัดตรัง อันมีบทบาทต่อการบริหารจัดการในการสร้างมูลค่าให้กับพื้นที่ โดยมีมุมมองในการบริหารจัดการของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในแง่ภาครัฐ เอกชน และประชาชนในพื้นที่ โดยแนวทางในการบริหารจัดการ ตามที่สภาพัฒนาเศรษฐกิจและกรมพัฒนาชุมชนมีจุดมุ่งหมายให้ประชาชนซึ่งในพื้นที่ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรอันเป็นทุนของชุมชนของประชาชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทุนชุมชน ซึ่งในที่นี้ คณะผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษา ดังนี้

ทุนทางธรรมชาติ (Natural Capital)

ทุนทางธรรมชาติเป็นทุนชนิดหนึ่งของทุนชุมชน โดยทางสำนักงานพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชนได้ให้ความหมายเอาไว้ว่า ทุนทางธรรมชาติ หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เป็นตัวกำหนดศักยภาพในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน ได้แก่ แหล่งน้ำธรรมชาติ ป่าไม้ ดิน น้ำ ภูเขา ทะเล เกาะ สัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน น้ำพุ พืชพันธุ์ธัญญาหารตามธรรมชาติ เป็นต้น (สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน. 2553) ตรังเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคใต้ที่มีสภาพพื้นที่หลากหลายติดชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกกึ่งกลางของคาบสมุทรมาเลย์ โดยมีสภาพพื้นที่ทั้งที่เป็นภูเขา เชิงเขา ที่ราบลุ่ม ทะเล และชายฝั่งทะเล ซึ่งหากใช้ภาษาท้องถิ่น กล่าวได้ว่าสภาพพื้นที่มีทั้งเขา ควน พุง และเล กล่าวคือ เขา หมายถึง ภูเขา ควน หมายถึง เชิงเขา หรือที่ๆ เป็นเนินเตี้ยๆ พุง หมายถึง ที่ราบลุ่ม ส่วน เล หมายถึง ทะเล รวมทั้ง พื้นที่ชายฝั่งทะเล

ส่วนที่เป็นภูเขาและเชิงเขา (เขา และควน) ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ด้านตะวันออกติดกับจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุงในทางตะวันออกของอำเภอรัษฎา อำเภอห้วยยอด อำเภอเมือง อำเภอนาโยง อำเภอย่านตาขาว และอำเภอปะเหลียน ดังแสดงในแผนที่จังหวัดตรัง ตามภาพที่ 4.1 ต่อไปนี้ ภูเขา

จังหวัดตรังเป็นส่วนหนึ่งของทิวเขานครศรีธรรมราช ที่เรียกว่า เขาบรรทัด เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ที่หล่อเลี้ยงพื้นที่จังหวัดตรัง ในส่วนนี้จะสามารถระบายน้ำได้ดี หลายจุดเป็นที่ๆ มีการตั้งถิ่นฐาน ของชุมชนที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาก่อน อย่างเช่น ควนธานี ควนสปริง เป็นต้น

ภาพที่ 4.1 แผนที่จังหวัดตรัง
ที่มา: กระทรวงมหาดไทย. 2559.

ส่วนที่ราบลุ่ม (ทุ่ง) เป็นพื้นที่ซึ่งมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มบริเวณสองฝั่งแม่น้ำและชายฝั่งทะเล ทั้งนี้ ที่ราบลุ่มสองฝั่งแม่น้ำ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มของฝั่งแม่น้ำตรังและแม่น้ำปะเหลียน ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนที่อยู่ตอนกลางค่อนข้างไปทางตะวันออกของจังหวัด (พัฒนาการจังหวัดตรัง. 2559) ทั้งนี้ ที่ราบลุ่มของแม่น้ำปะเหลียน ส่วนใหญ่จะเป็นที่ราบแคบๆ สองฝั่งแม่น้ำ คือ ริมฝั่งแม่น้ำตรังและแม่น้ำปะเหลียน โดยริมฝั่งแม่น้ำตรังครอบคลุมพื้นที่บริเวณตอนกลางไปทางตะวันออกของอำเภอรัชฎา อำเภอห้วยยอด อำเภอวังวิเศษ อำเภอนาโยง อำเภอกันตังตอนใต้ และตะวันออกของอำเภอเมือง ส่วนริมฝั่งแม่น้ำปะเหลียนครอบคลุมพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำในอำเภอย่านตาขาว และอำเภอ ปะเหลียน (ที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำ. ออนไลน์. 2559) ดังแสดงในภาพที่ 4.2 ต่อไปนี้

ส่วนที่ราบชายฝั่งทะเลจะครอบคลุมพื้นที่ชายฝั่งทะเลฝั่งตะวันตกตลอดแนว ซึ่งมีความยาว 119 กิโลเมตร เริ่มจากบ้านทุ่งแหลมไทร อำเภอสีเกา ลงไปทางทิศใต้ติดต่อชายฝั่งอำเภอกันตัง ชำมะแม น้ำตรังและแม่น้ำปะเหลียน บริเวณกึ่งอำเภอหาดสำราญถึงแหลมหยงสตาร์ อำเภอปะเหลียน ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มที่ครอบคลุมพื้นที่อำเภอสีเกา อำเภอกันตัง กึ่งอำเภอหาดสำราญ และอำเภอ ปะเหลียน ดังแสดงในภาพที่ 4.2 ต่อไปนี้

ภาพที่ 4.2 บริเวณแม่น้ำตรังและแม่น้ำปะเหลียน
ที่มา: บริเวณที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำ. ออนไลน์. 2560.

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาพื้นที่ลงรายละเอียดในระดับตำบล พบว่า ที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำตรัง ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญของจังหวัด มีพื้นที่ครอบคลุม ดังแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 รายละเอียดพื้นที่ระดับตำบล

อำเภอ	ตำบล
กันตัง	คลองชีล้อม ย่านซื่อ โคกยาง บางเป่า บางหมาก ควนธานี
นาโยง	นาข้าวเสีย นาหมื่นศรี ละมอ ช้อง นาโยงเหนือ
เมืองตรัง	นาท่ามใต้ นาท่ามเหนือ บ้านโพธิ์ นาตาล่วง น้ำผุด หนองตรุด นาโต๊ะหมิง โคกหล่อ บางรัก นาโยงใต้ ควนปริง นาบินหลา บ้านควน นาพละ ทับเที่ยง
รัชภา	เขาไพร หนองปรือ หนองบัว คลองปาง ควนเมา
วังวิเศษ	วังมะปรางเหนือ ท่าสะบ้า อ่าวตง วังมะปราง เขาวิเศษ
สิเกา	นาเมืองเพชร ไม้ฝาด บ่อหิน
ห้วยยอด	วังคีรี หุ่นต่อ ในเตา ห้วยนาง นาวง ลำภูรา ท่าจั่ว ปากคม ปากแจ่ม เขาปูน เขาขาว เขากอบ บางกุ้ง บางดี หนองช้างแล่น ห้วยยอด

ที่มา: <http://worldwaterlife.com/?p=632> เข้าถึงข้อมูล มกราคม 2560.

ส่วนพื้นที่ที่เป็นทะเล (เล) พื้นที่ส่วนที่เป็นทะเลของจังหวัดตรัง ได้แก่ ทะเลฝั่งตะวันตก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมหาสมุทรอินเดียในส่วนที่เรียกว่า ทะเลอันดามัน มีความยาวตลอดแนวตั้งแต่ อำเภอสิเกาจนถึงแหลมหยงสตาร์ อำเภอปะเหลียน ทะเลตรังเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งทรัพยากรทางทะเลและลักษณะทางกายภาพ ซึ่งครอบคลุมทั้งส่วนที่เป็นเกาะ ชายหาด แหลม ถ้ารวมทั้ง ภายภาพอื่นๆ ด้วย เกาะในทะเลของจังหวัดตรัง มีทั้งหมด 46 เกาะ โดยเกาะขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญ 3 เกาะ ได้แก่ เกาะมุก เกาะลิบง และเกาะหมู (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. 2542; ประชาสัมพันธ์จังหวัด. 2559) นอกจากนั้น ยังมีเกาะอื่นๆ ที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนทางการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ อย่างเช่น เกาะกระดาน ซึ่งถือเป็นเกาะแห่งความรัก เกาะม้า ซึ่งเป็นเกาะที่มีโลกใต้ท้องทะเลที่สวยงาม เกาะเชือก เป็นเกาะที่มีปะการัง เกาะเหลาเหลียง เป็นเกาะที่หาดทรายขาว หน้าผาสูง (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง. 2559) ส่วนที่เป็นชายหาดมีหลายๆ จุด เช่น หาดปากแมง หาดฉางกลาง หาดเจ้าไหม เป็นต้น ดังภาพที่ 4.2 ข้างต้น

จากลักษณะของพื้นที่ ทั้งที่มีเขา ควน หุ่น และเล นั้น ทำให้ตรังมีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย ซึ่งถือเป็นทุนของชุมชน โดยในที่นี้ จะนำเสนอในแนวทางตามที่สำคัญพัฒนาชุมชนได้วางไว้ กล่าวคือ ดิน น้ำ อากาศ แร่ธาตุ สัตว์ป่า และพืชพันธุ์

ดิน จังหวัดตรังเป็นจังหวัดที่มีสภาพภูมิประเทศประกอบไปด้วยทั้งส่วนพื้นดินและพื้นน้ำ ทั้งที่เป็นที่ราบหรือหุบ ที่เป็นภูเขา เป็นควน และชายทะเล เกาะ ฯลฯ โดยลักษณะของดินส่วนใหญ่มีเนื้อดินในลักษณะดินร่วนปนดินเหนียว สามารถใช้ในการเกษตร ทั้งทำสวนผลไม้ ทำไร่ และทำนาได้ดี โดยมีเนื้อที่โดยรวม 3,316,742 ไร่ ซึ่งใช้ทำประโยชน์ในลักษณะต่างๆ ทั้งหมด 3,073,454 ไร่ ที่ดินดังกล่าวแบ่งตามสภาพภูมิประเทศออกเป็นที่ราบลุ่ม ที่ดอน ที่ลาดชัน (ภูเขา) ที่ดินชายทะเล และที่ดินบริเวณตะกอนทับถม ดังตารางที่ 4.2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 การแบ่งประเภทที่ดินตามสภาพภูมิประเทศ

ลำดับ	ประเภทที่ดิน	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
1	ที่ราบลุ่ม	535,123	17.30
2	ที่ชายทะเล	286,801	9.00
3	ที่ดอน	1,344,873	44.00
4	ที่บริเวณตะกอนทับถม	24,438	0.70
5	ที่ลาดชัน เกินร้อยละ 35	905,107	29.00
รวม		3,316,742	100.00

ที่มา: คณะกรรมการประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. 2542: หน้า 11.

ที่ดินประเภทต่างๆ ที่กล่าวมา มีการนำไปใช้ประโยชน์ต่างๆ ทั้งในด้านการเกษตร ด้านที่ตั้งชุมชน ด้านแหล่งน้ำ ด้านป่าไม้ และด้านอื่นๆ ตามสภาพของดิน ซึ่งจะมีความแตกต่างตามลักษณะภูมิประเทศ แต่โดยส่วนใหญ่จะเป็นการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสวนยางพารา และสวนผลไม้

น้ำและแหล่งน้ำ จังหวัดตรังได้แบ่งแหล่งน้ำออกเป็น 3 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. 2542) กล่าวคือ 1) แหล่งน้ำจืด 2) แหล่งน้ำใต้ดิน 3) แหล่งน้ำเค็ม

แหล่งน้ำจืดที่สำคัญใช้ในการหล่อเลี้ยงชีวิตประชาชนคนตรัง ได้แก่ แม่น้ำตรังและแม่น้ำปะเหลียน รวมทั้ง คลองสาขาที่มีความสำคัญ เช่น คลองกะลาเสใหญ่ในอำเภอสิเกา คลองลิพัง คลองหลักขันในอำเภอบะเหลียน นอกจากนั้นก็มีห้วย คลอง หนองน้ำ ลำธาร สระ บึงต่างๆ ซึ่งมีจำนวนมากนับเป็นร้อยๆ ใช้สำหรับการหล่อเลี้ยงชีวิตของผู้คนตรัง น้ำจืดจากแม่น้ำตรัง จังหวัดได้มีการนำไปใช้ในการจัดทำน้ำประปาชนบทด้วย เช่น ที่บ้านท่าจีน ตำบลบางรัก บ้านสันตัง ตำบลหนองตรุด บ้านเกาะบก ตำบลนาทามเหนือ และบ้านวงหิน ตำบลนาทามใต้ นอกจากนั้น ทางจังหวัดยังได้มีการพัฒนาแหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตร แหล่งน้ำในการป้องกันน้ำท่วม และการจัดแหล่งน้ำ เพื่อป้องกันการขาดแคลนน้ำ แหล่งน้ำใต้ดินเป็นอีกประเภทที่ทางจังหวัดใช้ในการหล่อเลี้ยงชีวิตผู้คน แต่คุณภาพและปริมาณน้ำอาจไม่ดีมากนัก เนื่องจากพื้นที่บางส่วนของจังหวัดตรังติดทะเล ทำให้คุณภาพน้ำใต้ดินมีลักษณะเป็นน้ำกร่อย แหล่งน้ำเค็ม ตรังเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ส่วนหนึ่งโดยเฉพาะ ทางฝั่งตะวันตก สภาพภูมิประเทศติดทะเล ซึ่งมีความยาวถึง 119 กิโลเมตร (ตรัง. 2559) ทำให้ผู้คนได้ใช้ประโยชน์จากน้ำแหล่งน้ำเค็ม ทั้งในแง่การคมนาคม และแหล่งประมงน้ำเค็ม รวมทั้ง ในปัจจุบันบริเวณพื้นที่แหล่งน้ำสามารถใช้เป็นสถานที่ในการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้และอาชีพอื่นๆ อีกมากมาย

แหล่งน้ำทั้ง 3 ลักษณะ สามารถให้น้ำที่สามารถนำไปทำประโยชน์ได้เป็น 3 ประเภทหลักๆ คือ น้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็มแล้ว ยังมีบทบาทและความสำคัญที่จังหวัดสามารถนำมาจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถทำรายได้ให้กับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะแหล่งน้ำจืด และน้ำเค็ม

แหล่งน้ำจืดที่สามารถนำมาจัดการเพื่อการท่องเที่ยวตามที่กล่าว โดยลำน้ำหากลไหลจากที่สูง มาสู่ที่ต่ำทำให้เกิดน้ำตก โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีป่า มีเขา ตรังมีทั้งป่าและเขา เช่น เทือกเขาบรรทัด ป่าเขาเจ็ดยอด เป็นต้น โดยป่าดังกล่าวถือเป็นต้นน้ำที่อุดมสมบูรณ์ รวมทั้ง ภูมิประเทศมีที่สูงๆ ต่ำๆ ทำให้เกิดสายธารน้ำที่ไหลจากที่สูงสู่ที่ต่ำมีลักษณะต่างระดับจะชะโงกหิน ผา ทำให้เกิดเป็นน้ำตกหลายๆ จุด ดังแสดงในตารางที่ 4.3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 น้ำตกสำคัญๆ ในพื้นที่จังหวัดตรัง

ชื่อน้ำตก	ที่ตั้งและลักษณะเด่น	ภาพ
น้ำตก กะช่อง	- ตำบลเขาช่อง อำเภอนาโยง - ห่างจากตัวเมืองเพียง 21 กิโลเมตร เป็นน้ำตกที่ รัชกาลที่ 5, 6, 7 และ 9 เคยเสด็จประพาส	
น้ำตก สายรุ้ง	- ตำบลชุมเห็ด อำเภอย่านตาขาว - ห่างจากตัวเมือง 35 กิโลเมตร เป็นน้ำตกที่มองเห็นประกายรุ้งในละอองน้ำยามสะท้อนแสง	
น้ำตก ไพรสวรรค์	- ตำบลไพรสวรรค์ อำเภอย่านตาขาว - ห่างจากน้ำตกสายรุ้งเพียง 3 กิโลเมตร	

ชื่อน้ำตก	ที่ตั้งและลักษณะเด่น	ภาพ
น้ำตก ลำปลอก	- ตำบลปะเหลียน อำเภอ - ปะเหลียน - เป็นที่ตั้งโครงการโรงงานไฟฟ้าพลังน้ำ	
น้ำตก โตนเต๊ะ	- ตำบลปะเหลียน อำเภอ - ปะเหลียน - มีความสูง 10 เมตร - เป็นน้ำตกที่มองเห็นและได้ยินเสียงน้ำไหลก่อนเข้าสู่ น้ำตก	
น้ำตก โตนตก	- ตำบลปะเหลียน อำเภอ - ปะเหลียน - น้ำตกมีลักษณะเป็นชั้นๆ - โดยชั้นแรก สายน้ำจะไหลผ่านแผ่นหินกว้างใหญ่	
น้ำตก ร้อยชั้นพันวัง	- ตำบลคลองชี อำเภ - วังวิเศษ - เป็นที่อยู่ของนกแก้วแว้วทองคำ	

ที่มา: ประชาสัมพันธ์จังหวัดตรัง. 2559; การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง. 2559.

นอกจากนั้น น้ำตกอีกหลายๆ แห่ง เช่น น้ำตกเจ้าพะ ซึ่งเป็นที่อยู่ของเงาะป่าชนเผ่าชาไก น้ำตกอ่างทอง น้ำตกเขาหลัก น้ำตกปากแจ่ม น้ำตกโตนคลาน ฯลฯ (การท่องเที่ยวจังหวัดตรัง. 2559: ประชาสัมพันธ์จังหวัดตรัง. 2559: คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. 2542)

ส่วนแหล่งน้ำจืดของจังหวัดตรังที่เป็นสระและบ่อน้ำร้อนที่มีชื่อทางการท่องเที่ยว ได้แก่ สระกะพังสุรินทร์ บ่อน้ำร้อนที่บ้านควนแคง อำเภอกันตัง ทั้งนี้ สระกะพังสุรินทร์ เป็นหนองน้ำธรรมชาติในเขตเมืองที่มีเนื้อที่ประมาณ 50 ไร่ เป็นแหล่งปลาน้ำจืดและนกเป็ดน้ำ แหล่งน้ำนี้ใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจที่สวยงามของคนเมืองตรัง ส่วนบ่อน้ำร้อน มี 2 จุด คือ ในอำเภอกันตัง และอำเภอปะเหลียน

สำหรับแหล่งน้ำเค็มซึ่งเป็นส่วนของทะเล ซึ่งมีความยาวตลอดแนวชายฝั่งทะเลตะวันตก ความยาว 119 กิโลเมตร นั้น ทำให้ผู้คนสามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำหลายๆ รูปแบบ โดยน้ำเค็มที่วากีคือทะเลนั่นเอง ซึ่งริมทะเลจะมีหาดทราย ปลายแหลม อ่าว และในทะเลมีเกาะแก่งต่างๆ จังหวัดตรังมีหาดทรายปลายแหลมและอ่าวที่สวยงามหลายๆ จุด ตามแนวชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นที่รู้จักดังแสดงในตารางที่ 4.4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4 ตัวอย่างหาด อ่าว และแหลมสำคัญๆ ในพื้นที่จังหวัดตรัง

ชื่อ	ที่ตั้งและลักษณะ	ภาพประกอบ
หาดปากเมง	ตำบลไม้ฝาด อำเภอสีเกา ห่างจากตัวเมืองตรัง 38 กิโลเมตร	
หาดหัวหิน	อำเภอสีเกา เป็นสถานที่ปลูกป่าชุมชนบรรยากาศเงียบสงบ	

ชื่อ	ที่ตั้งและลักษณะ	ภาพประกอบ
หาดฉางหลวง	อำเภอสิเกาในอุทยานแห่งชาติ หาดเจ้าไหม มีลำเจียกและป่านัน ซึ่งส่งกลิ่นหอมยามเย็น	
หาดหยงหลิง	ตำบลเกาะลิบง หาดโค้งขนานแนวสน พื้นทรายขาวละเอียดเนียนนุ่มเท้า เมื่อสัมผัส น้ำทะเลสวยใส	
หาดสำราญ	ตำบลหาดสำราญ อำเภอปะเหลียน มีต้นสนหนาแน่น ลมพัดตลอดวัน หาดสวย สามารถดูนกทะเลได้ตลอดปี	
หาดเจ้าไหม	ตำบลไม้ฝาด อำเภอสิเกา เป็นแหล่ง ระบบนิเวศน์ป่าชายเลน หล้าทะเล และแนวปะการัง เป็นแหล่งที่อยู่ อาศัยของสัตว์น้ำ และพะยูน	

ชื่อ	ที่ตั้งและลักษณะ	ภาพประกอบ
แหลมยงสตาร์	ตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน มีบรรยากาศร่มรื่น พระอาทิตย์ตกดิน ที่สวยงาม มีฝูงนกยางนับร้อยตัว มาหากินช่วงน้ำลงของทุกวัน มีกระโจมไฟสูงสง่า และเป็นเมืองท่า โบราณ	

ที่มา: การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง. 2559.

นอกจากนั้น จังหวัดตรังยังมีหาดที่สวยงามอีกหลายแห่ง เช่น หาดราชมงคล ณ มหาวิทยาลัยราชชมงคล หาดสิวลี อำเภอกันตัง หาดยาว หาดฝรั่ง อำเภอกันตัง หาดแตงโม เกาะสุกร เป็นต้น

อากาศ ตรังเป็นทั้งจังหวัดที่ติดทะเลและเทือกเขา ทำให้เป็นจังหวัดที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมที่พัดผ่านประจำเป็นฤดูกาล 2 ชนิด คือ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. 2542; กรมการปกครอง. 2559)

1) มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีลมจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นลมเย็นและแห้งจากประเทศจีนพัดปกคลุมประเทศไทย ทำให้ประเทศไทยตอนบนตั้งแต่ภาคกลางขึ้นไปมีอากาศหนาวเย็นและแห้งแล้งทั่วไป แต่ภาคใต้ตั้งแต่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ลงไปกลับมีฝนตกชุก เพราะลมมรสุมนี้พัดผ่านอ่าวไทย จึงพาเอาไอน้ำไปตกเป็นฝนทั่วไปตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงไป อากาศจึงไม่หนาวเย็นดังเช่นภาคอื่นๆ ที่อยู่ทางตอนบนของประเทศ และจังหวัดตรังซึ่งอยู่ทางด้าน ฝั่งตะวันตกได้รับอิทธิพลของลมนี้ จึงมีฝนตกเพียงเล็กน้อยและมีอากาศเย็น

2) ลมมรสุมอีกชนิดหนึ่ง คือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดผ่านมหาสมุทรอินเดีย จึงพาเอาไอน้ำและความชื้นขึ้นมาสู่ประเทศไทย แต่เนื่องจากจังหวัดตรังอยู่ทางด้านรับลม จึงได้รับอิทธิพลจากลมนี้อย่างเต็มที่ จึงทำให้มีฝนตกชุกมากเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ที่อยู่ทางตอนบนของประเทศ แต่ในภาคเดียวกัน จังหวัดตรังมีฝนอยู่ในเกณฑ์แล้ง

อิทธิพลของมรสุมทั้งสองลักษณะ ทำให้ตรังมีฤดูกาล ดังนี้ กล่าวคือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ระยะนี้เป็นช่วงว่างของฤดูมรสุม หลังจากสิ้นสุดฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือหรือฤดูหนาว ส่วนฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งเป็นลมร้อนและชื้นมากจากมหาสมุทรอินเดีย พัดปกคลุมประเทศไทย ส่วนฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ในระยะนี้จะมีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเย็นและแห้งจากประเทศจีนพัดปกคลุมประเทศไทย (จังหวัดตรัง. 2559)

แร่ธาตุ จากการศึกษาของฝ่ายธรณีวิทยา จังหวัดตรัง พบว่า ตรัง มีแร่ธาตุสำคัญหลายตัว ทั้ง หินปูน หินอ่อน โดโลไมต์ ถ่านหิน ดีบุก ทังสแตน ทราวยแก้ว และทรายก่อสร้าง โดยมีการแบ่ง เป็น 4 กลุ่ม (ธรณีวิทยาจังหวัดตรัง. 2559) คือ

- 1) กลุ่มแร่เพื่อการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานและโครงการขนาดใหญ่ ได้แก่ หินปูน หินประดับชนิดหินอ่อน และทรายก่อสร้าง
 - 2) กลุ่มแร่เพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ใช้เป็นวัตถุดิบขั้นพื้นฐานของกระบวนการผลิตต่างๆ เช่น ดิบบุก หินปูนเพื่ออุตสาหกรรมเคมี หินปูนเพื่ออุตสาหกรรมอื่น และทรายแก้ว
 - 3) กลุ่มแร่เพื่อการเกษตร ใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตปุ๋ย ปรับปรุงคุณภาพดิน แร่กลุ่มนี้ คือ โดโลไมต์
 - 4) กลุ่มแร่พลังงาน ใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้า และเป็นวัตถุดิบเชื้อเพลิงในอุตสาหกรรมที่ใช้พลังงานความร้อนไม่สูงนัก แร่กลุ่มนี้ คือ ถ่านหิน
- ถ้า ด้วยสภาพพื้นที่ของจังหวัดทางตอนเหนือและตะวันออกมีสภาพภูมิประเทศติดต่อกับจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และติดต่อกับจังหวัดสตูล ซึ่งมีแนวเทือกเขาบรรทัด เทือกเขาหลวง ซึ่งเป็นต้นน้ำลำธารสายที่ไหลมาหล่อเลี้ยงคนในพื้นที่ทั้งจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และตรัง นอกจากนั้น ยังมีภูเขาเจ็ดยอดที่สามารถเดินทางขึ้นไปจาก 3 จังหวัดได้ ทั้งสตูล ตรัง และพัทลุง เป็นภูเขาที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนิยมเดินป่า และด้วยการสร้างสรรค์ของธรรมชาติ พื้นที่ ซึ่งมีลักษณะเป็นหินปูนบางจุด ทำให้มีการกัดเซาะของน้ำ ทำให้เกิดเป็นหินงอก หินย้อย และเป็นโพรงเรียกว่า ถ้ำ ซึ่งมีทั้งถ้ำที่อยู่บนภูเขาและในทะเล โดยจังหวัดตรังมีการพัฒนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลายจุด เช่น ถ้ำเขากอบ ที่เขากอบ ถ้ำเขาช้างหาย ถ้ำมรกต ถ้ำพระวิเศษ เป็นต้น ดังแสดงในตารางที่ 4.5 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.5 ตัวอย่างถ้ำในพื้นที่จังหวัดตรัง

ชื่อ	แหล่งที่ตั้ง	จุดเด่น
ถ้ำเขากอบ	ตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด	หินงอก หินย้อย นับแสน นับล้านแห่ง เรือลอดได้ ความงามจะมีหลายลักษณะ เส้นทางยาวกว่า 4 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 200 ไร่ มีถ้ำเล็ก ถ้ำน้อยเชื่อมต่อกัน
ถ้ำช้างหาย	ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง	มีถ้ำเล็ก ถ้ำน้อยติดต่อกัน ตั้งชื่อตามลักษณะเด่น เช่น ถ้ำทรายทอง ถ้ำโยง ถ้ำลม เป็นต้น
ถ้ำเขาพระวิเศษ	ตำบลเขาวิเศษ อำเภอวังวิเศษ	มีตำนานและโบราณวัตถุ ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ นับพันปี
ถ้ำมรกต (ถ้ำน้ำ)	เกาะมุก อำเภอกันตัง	ปากถ้ำเป็นโพรงเล็กๆ เรือพอลอดได้ น้ำทะเลใสสีมรกต หาดทรายขาวอยู่ในอ้อมกอดของหน้าผาสูงชัน

ที่มา: ประชาสัมพันธ์จังหวัดตรัง. 2559; การท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดตรัง. 2559.

เกาะ ด้วยพื้นที่จังหวัดตรังส่วนหนึ่งติดกับทะเล ทำให้พื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นชายหาด ตามที่ได้นำเสนอพื้นที่ชายฝั่งทะเลไปแล้ว ส่วนพื้นดินที่มีน้ำล้อมรอบ หรือที่เรียกว่า เกาะ ทั้งนี้ จังหวัดตรัง มี

พื้นที่ที่เป็นเกาะทั้งใหญ่น้อย รวมทั้งหมด 46 เกาะ (จังหวัดตรัง. 2559. ออนไลน์) โดยแต่ละเกาะมีความแตกต่างกันออกไป บางเกาะมีผู้คนอาศัยอยู่ แต่บางเกาะไม่มี แต่อย่างไรก็ตาม จะมีผู้อยู่อาศัยหรือไม่ก็ตาม เกาะ ถือเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติที่เป็นทุนสำคัญอีกลักษณะหนึ่ง ทั้งนี้ เกาะที่สำคัญๆ มีดังตารางที่ 4.6 และภาพที่ 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7, 4.8 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.6 ตัวอย่างเกาะสำคัญๆ ในพื้นที่จังหวัดตรัง

ชื่อเกาะ	ที่ตั้ง	จุดเด่น
เกาะลิบง	อำเภอกันตัง	เป็นเกาะที่ไม่มีมีค่า และสัตว์ป่าต่างๆ ชนิด เป็นที่อยู่อาศัยของหอยชักตีน แนวหญ้าทะเล แหล่งอาหารของพะยูน
เกาะมุก	อำเภอกันตัง	มีหญ้าทะเล และแนวปะการัง ด้านเหนือหนาแน่น ด้วยปะการังอ่อน สวยงาม ด้านตะวันตกมีถ้ำมรกต
เกาะสุกร	อำเภอปะเหลียน	เป็นแหล่งปลูกแตงโมรสดี อร์อย หาดทรายสวยงาม
เกาะเหลาเหลียง	อำเภอปะเหลียน	มีปากะรัง มีผาสูง เป็นที่อยู่ของนกนางแอ่น
เกาะเกตุรา	อำเภอปะเหลียน	มีปะการัง
เกาะกระดาน	อำเภอกันตัง	หาดทรายขาวสะอาด น้ำใสมองเห็นปลาที่สวยงามในปะการังเขากวาง
เกาะเชือก	อำเภอกันตัง	กระแสน้ำเชี่ยวแรง มีปะการัง

ภาพที่ 4.3 บรรยากาศชายหาด เกาะมุก จังหวัดตรัง
ที่มา: โปสเตอร์การ์ดเกาะมุก

ภาพที่ 4.4 บรรยากาศหาดแตงโม และทุ่งนา บนเกาะสุก
ที่มา: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2559.

ภาพที่ 4.5 ลักษณะกายภาพเกาะเหลาเหลียง
ที่มา: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2559.

ภาพที่ 4.6 ถ้ำมรกต เกาะมุก
ที่มา: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2559.

ภาพที่ 4.7 บรรยากาศบนเกาะลันเตา
ที่มา: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2559.

ภาพที่ 4.8 บรรยากาศเกาะกระดาน
ที่มา: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง. 2559.

ป่าไม้และพืชพันธุ์ตามธรรมชาติ ป่าไม้เป็นทุนทางธรรมชาติอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งมีคุณค่าต่อความเป็นอยู่ของผู้นคนและชุมชน พื้นที่ซึ่งมีป่าที่สมบูรณ์ ทำให้ระบบนิเวศอื่นๆ ทั้งแหล่งน้ำ สภาพอากาศ สัตว์ ฯลฯ ถ้าพิจารณาจากสภาพภูมิประเทศ ซึ่งมี 3 กลุ่มหลักๆ คือ 1. กลุ่มภูเขา เชียงเขา 2. กลุ่มที่ราบลุ่ม และ 3. กลุ่มชายฝั่งทะเล ด้วยเหตุนี้ ป่าไม้ที่เกิดขึ้นในสภาพภูมิประเทศกลุ่มต่างๆ ก็มีลักษณะแตกต่าง โดยพื้นที่ป่าไม้ที่อยู่ในภูมิประเทศที่เป็นภูเขา เป็นเทือกเขา จะเป็นพื้นที่ป่าที่มีต้นไม้สูงใหญ่ เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำที่มีฝนตกชุก และมีพันธุ์ไม้เลื้อยหนาแน่น มีพันธุ์ไม้จำนวนมาก เช่น ไม้ยาง ไม้ตะเคียน ไม้แดง ฯลฯ ซึ่งจะเรียกพื้นที่ป่าแบบนี้ว่า “ป่าดงดิบ” ถือได้ว่า เป็นป่าต้นน้ำ อย่างไรก็ตาม บริเวณที่เป็นภูเขา หากเป็นภูเขาหิน ลักษณะป่าจะเป็นแบบป่าโปร่ง มีไม้พุ่มบริเวณภูเขาหิน เราเรียกว่า “ป่าผสม” ส่วนป่าที่อยู่ในภูมิประเทศซึ่งเป็นที่ราบลุ่ม โดยเฉพาะที่ลุ่มซึ่งมีน้ำขังตลอดปี มีพันธุ์ไม้ที่สามารถเติบโตในสภาพพื้นที่เหล่านี้ได้นั้น เช่น ต้นจิกทะเล ต้นเสม็ด ต้นสาคร เป็นต้น เรียกป่าลักษณะนี้ว่า ป่าพรุ

สำหรับป่าไม้ภูมิประเทศชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นพื้นที่ติดทะเล จะมีป่า 2 ลักษณะ กล่าวคือ ป่าชายหาดกับป่าชายเลน โดยป่าชายหาดจะมีลักษณะเป็นป่าโปร่งในพื้นที่แถบฝั่งชายทะเล พันธุ์ไม้ที่ขึ้นบริเวณชายฝั่งริมหาดนั้น ได้แก่ สนทะเล ต้นहुกวาง ต้นโพธิ์ทะเล ต้นเตย ฯลฯ ส่วนป่าชายเลนมีลักษณะเป็นป่าในพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นดินเลน ริมทะเลที่มีน้ำท่วมถึง จะอยู่บริเวณปากแม่น้ำ ลำคลองที่ไหลลงทะเล มีพันธุ์ไม้ขึ้นบริเวณดังกล่าวจนเป็นป่า ซึ่งมีหลายชนิด เช่น แสม โกงกาง ลำพู หลุมพอ ประทล จาก ฯลฯ ป่าไม้และพืชพันธุ์ตามธรรมชาติของป่าในสภาพภูมิประเทศ ลักษณะต่างๆ ตามที่กล่าวมา ไม่ว่าพื้นที่ที่เป็นภูเขา เป็นควน เป็นทุ่ง หรือแม้แต่ชายฝั่งทะเลนั้น รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.7 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.7 ประเภทป่าไม้และพืชพันธุ์แบ่งตามสภาพภูมิประเทศในพื้นที่จังหวัดตรัง

สภาพพื้นที่	ประเภทป่า	บริเวณพื้นที่	ตัวอย่างพืชพันธุ์ไม้ตามธรรมชาติ
ภูเขา	ป่าดงดิบหรือป่าต้นน้ำ	ทางตะวันออกของอำเภอนาโยง อำเภอย้ายยอด อำเภอรังษำ อำเภอบะเหลียน รวมทั้งรอยต่อตรัง สตูล พัทลุง	ไม้ยาง ไม้ตะเคียน ไม้หลุมพอ ไม้อินทนิล ไม้แดง ไม้กระยาเลย ไม้ไผ่ ไม้กฤษณา ไม้เฟิร์นส์ ฯลฯ
ที่ราบ	ป่าผสม	เขาน้ำพราย อำเภอย้ายยอด	ประเขา สลัดได จันผา ปาล์ม รองเท้านารี ฯลฯ
	ป่าพรุ	กระจายเกือบทุกอำเภอ บริเวณทุ่งคาย อำเภอย่านตาขาว บริเวณรอบนอกเขตเทศบาลเมืองตรัง	ไม้จิก ไม้อินทนิลน้ำ ไม้ไผ่ก้ำน้ำ ไม้หว้า ไม้สาคุ
ทะเล	ป่าชายหาด	บริเวณชายหาดทั่วไป อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม หาดยาว หาดหยงหลิง	ไม้สนทะเล ไม้हुกวาง ไม้โพธิ์ทะเล ไม้กระทิง ไม้ตีนเป็ด ต้นเตย และหญ้าต่าง ฯลฯ
	ป่าชายเลน	ปากแม่น้ำสิเกา อำเภอกันตัง อำเภอย่านตาขาว อำเภอปะเหลียน และกิ่งอำเภอหาดสำราญ	ไม้แสม ไม้โกงกาง ไม้ประสัก ไม้ลำพู ถั่วดำ ถั่วขาว ไม้โปรง ไม้ตีนเป็ดทะเล ฯลฯ

พืชพันธุ์ไม้ทั้งชายฝั่งและภูเขา ถือว่ามีความสำคัญกับคนในพื้นที่ตรัง นอกจากนั้น พืชพันธุ์ที่ได้รับการกล่าวขานกันมากในพื้นที่จังหวัดตรัง ได้แก่ ยางพารา เนื่องจากจังหวัดตรัง โดยพระยารัษฎากรา ได้นำพันธุ์พืชเศรษฐกิจชนิดนี้เข้ามาปลูกเป็นต้นแรกในอำเภอกันตัง และต่อมาได้แพร่หลายทั่วไป

นอกจากนั้น มีพันธมิตรอื่นๆ ที่มีความสำคัญของตรังเป็นว่า หมากร ไม่เทพทาโร ต้นจาก ต้นสาคุ หญ้า ทะเล แดงโม เป็นต้น

ทุนทางสังคม (Social Capital)

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า Social Capital หรือทุนทางสังคมนั้น เป็นทรัพยากรทางสังคมที่ประชาชนใช้เพื่อดำรงชีพ รวมทั้ง ความไว้วางใจ เชื่อใจ การยอมรับซึ่งกันและกัน ความเชื่อถือศรัทธา ตลอดจน วัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา (ประเวศ วะศรี. 2547; กรมพัฒนาชุมชน. 2553) โดยในที่นี้ คณะนักวิจัยจะเน้นในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี และรวมถึง ภูมิปัญญาที่สอดแทรกอยู่ในการดำรงชีพด้วย

ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้การนำเสนอข้อมูลมีความชัดเจน คณะผู้วิจัยได้ดำเนินโดยยึดหลักการดำรงชีพของคนเราเป็นหลัก ซึ่งมีปัจจัยพื้นฐานของการมีชีวิตอยู่ได้ และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในการทำกิจกรรมร่วมกัน จนกลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ชุมชนหรือคนในสังคมยึดถือปฏิบัติ รวมทั้ง การสื่อสารกับบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์การต่างๆ ด้วยภาษา ท่าทาง บุคลิกลักษณะ สัญลักษณ์ที่แสดงถึงศิลปะ สถาปัตยกรรม หัตถกรรม ดนตรี ฯลฯ ภายใต้บริบทที่เป็นไปตามสภาพ ภูมิประเทศ สภาพอากาศ และธรรมชาติแวดล้อมต่างๆ ในการดำรงชีพ ดังนี้

ประเด็นทุนที่เกี่ยวข้องต่อการดำรงชีพในสังคมหนึ่งๆ		หมายเหตุ
1. ทุนที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการใช้ชีวิต	ที่อยู่อาศัย	ปัจจัยพื้นฐานในการใช้ชีวิต
	เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม	
	ยารักษาโรค	
	อาหาร	
2. ทุนที่ใช้การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน	ขนบธรรมเนียมประเพณี	เกี่ยวกับความเชื่อศรัทธา
	เทศกาล	
3. ทุนที่เกี่ยวกับการสื่อสาร	ภาษา	เป็นการแสดงออกเพื่อการสื่อสารซึ่งอาจแทรกในข้อ 1. และ 2.
	ท่าทาง / บุคลิกภาพ	
	ศิลปะ / การละเล่นพื้นบ้าน / การดนตรี	
	สถาปัตยกรรม	

โดยรายละเอียดคณะผู้วิจัยมีการนำเสนอทุนทางสังคมที่เกี่ยวข้องต่อการดำรงชีพ ทั้ง 3 ประเด็นหลักต่างๆ บูรณาการ ดังนี้

ด้านที่อยู่อาศัย โบราณสถาน และงานสถาปัตยกรรม

ลักษณะอาคารที่อยู่อาศัยโดยรวมของคนในพื้นที่จังหวัดตรังก็คล้ายคลึงกับจังหวัดอื่นๆ ในภูมิภาคใต้ทั่วไป โดยส่วนใหญ่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดตามบริบทของพื้นที่ เชื้อชาติ ที่อาศัยในพื้นที่ ซึ่งมี 3 กลุ่มหลักๆ คือ จีน ไทยพุทธ และมุสลิม ถ้าเป็นคนจีนจะอาศัยอยู่ตามพื้นที่ราบตามชายฝั่ง อาคารบ้านเรือนจะเตี้ยเป็นตึกแถว คนไทยพุทธจะอยู่ในสวนตามภูเขา บ้านจะยกพื้นที่มีเสาใต้ถุนสูง คนมุสลิมจะอาศัยตามเกาะแก่ง อาคารก็จะเป็นอย่างลักษณะ บ้านมีเสาเตี้ยๆ ตามที่ได้มี

ข้อเขียนเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมของอาคารที่อยู่อาศัยในเอกสารของคณะกรรมการ ฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุที่จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ ในปี 2542 ที่ว่า

“สถาปัตยกรรมโดดเด่นของจังหวัดตรังไม่ค่อยเห็น เพราะมีความหลากหลาย ของผู้คน และด้วยสภาพภูมิประเทศที่ประชาชนอยู่ตามเขา ตามนา ตามเล โดย สิ่งปลูกสร้างก็จะปรับตามสภาพภูมิประเทศและวัฒนธรรมแต่ละกลุ่ม เช่น กลุ่มที่บ้านเรือนของชุมชนที่อยู่ตามเขา ทุ่งนา ที่อยู่อาศัยจะเป็นเรือนมีใต้ถุนสูง ส่วนพวกชาวเล บ้านเรือนจะมีใต้ถุนเตี้ย ส่วนพวกที่อยู่ตามชายฝั่งค้าขาย จะเป็นเรือนแถวติดพื้น”

โบราณสถานและสถาปัตยกรรมจะพบตามอุโบสถ อาคารหน่วยงานราชการ หรือโรงเรียน เช่น อุโบสถวัดเขากอบ อาคารโรงเรียนห้วยยอด สถานีรถไฟกันตัง บ้านพักของพระยารัษฎาฯ เป็นต้น อาคารบางจุดจะมีลักษณะผสมผสานสถาปัตยกรรม ทั้งนี้ เพราะได้รับอิทธิพลของต่างชาติที่เข้ามาอาศัยในพื้นที่เช่นเดียวกับจังหวัดภูเก็ตที่อาคารมีสถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีส

นอกจากนี้ก็จะมีลักษณะการผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรมจีน มุสลิม และไทย รวมทั้งชาติอื่นๆ เช่น โปรตุเกส (ฮอนลันดา) ซึ่งมีร่องรอยให้เห็นจากสถาปัตยกรรมของศาลเจ้า มัสยิด และคริสตจักร วัดวาอาราม เป็นต้น

ด้านเสื้อผ้าและการแต่งกาย

จังหวัดตรังมีพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านตลอดแนวถึงมลายู ปีนัง รวมทั้งมีความหลากหลายของผู้คนตามที่กล่าวมาแล้ว มีทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยมุสลิม ดังนั้น การแต่งกายของคนในพื้นที่จึงได้รับอิทธิพลจากดินแดนและเชื้อชาติเหล่านั้น มีการผสมผสานโดยผู้หญิงส่วนใหญ่จะใส่ผ้าถุง ที่เรียกว่า ผ้าปาเต๊ะ เสื้อตามสไตล์ของอินโดนีเซีย หรือการแต่งกายของสตรีมุสลิม สำหรับคนไทยเชื้อสายจีน และไทยพุทธ นิยมนุ่งผ้าโสร่ง ผ้าปาเต๊ะ คาดเข็มขัดทอง เข็มขัดเงิน หรือเข็มขัดนากตามฐานะ สวมเสื้อผ้าลูกไม้บางๆ หรือลูกไม้โปร่ง เพื่อให้เห็นเข็มขัดราไ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. 2542) ซึ่งการแต่งกายได้มีการเปลี่ยนตามยุคตามสมัยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เดิมชาวบ้านโดยทั่วไปจะมีการนุ่งผ้าโจงกระเบนทั้งชาย หญิง ผู้ชายมักจะนุ่งแบบไว้ชาย ที่เรียกว่า นุ่งเลื้อยชายหรือลอยชาย ใช้ผ้าขาวม้าพาดบ่า หรือรัดเอวทับ ไม่ค่อยจะสวมเสื้อ ยกเว้น ในงานที่เป็นพิธีการต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานทำบุญ นิยมใช้ผ้าพื้นนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อมีผ้าคาดเฉียง ผู้หญิงก็นุ่งโจงกระเบนเช่นเดียวกัน หากไม่สวมเสื้อก็มีผ้าสไบ แต่ในช่วงต่อมา ผู้หญิงจะนุ่งผ้าถุง ทั้งที่เป็นผ้าซิ่นเชิง ผ้าปาเต๊ะ ผ้าลายต่างๆ เช่น หางกระรอก ผ้าลายช่อหมาก เป็นต้น สำหรับไทยมุสลิม ผู้ชายนิยมนุ่งผ้าถุงแบบผ้าโสร่งตาหมากรุก สวมเสื้อยาว ส่วนผู้หญิงนุ่งโสร่งผ้าปาเต๊ะ เสื้อเข้ารูปแขนยาว ที่เรียกว่า เสื้อยอหย้าหรือย่าหย้า และใช้ฮิญาบ (ผ้าคลุมศีรษะ)

ด้านอาหารการกิน

การกิน ชาวจังหวัดตรังถือเป็นเรื่องที่สำคัญ เป็นที่เลื่องลือได้ชื่อว่าเป็นเมืองคนช่างกิน โดยปกติ ชาวตรังจะกินอาหารหลัก 3 มื้อ คือ มื้อเช้า มื้อกลางวัน และมื้อเย็น มื้อที่มีความสำคัญ และถือ

เป็นมือที่มีลักษณะพิเศษที่ได้รับการกล่าวขานทั่วไป คือ มือเช้า ถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเมืองตรัง กล่าวคือ อาหารเช้าของคนเมืองตรัง คือ กินหมูย่างกับกาแฟ

อย่างไรก็ตาม ตรังเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มคนทั้งชาวเลหรือคนไทยมุสลิม ชาวตลาดหรือชาวลาด ซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายจีน และชาวสวนชาวนา หรือคนไทยพุทธ ลักษณะอาหารอาจมีความแตกต่างตามสภาพอาชีพและท้องถิ่น อย่างเช่น ปาท่องโก๋ อาจเปลี่ยนเป็นข้าวเหนียวปิ้ง ข้าวเหนียวหน้าต่างๆ ของคนชุมชนในกลุ่มคนไทยพุทธ เป็นต้น แต่โดยส่วนใหญ่ คนตรังจะดื่มกาแฟ (โกปี) กับขนม และหมูย่าง ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้ให้ข้อมูลเอาไว้ว่า

“คนตรังในเมืองหรือหัวเมืองต่างๆ ของจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นคนจีน กาแฟดำ กับ ปาท่องโก๋เป็นเรื่องที่ไม่แปลกไปจากจังหวัดอื่นๆ ในภาคใต้ แต่ของเมืองตรัง ต่างจากที่อื่น และเป็นเอกลักษณ์ ก็คือ หมูย่างด้วย ด้วยเหตุนี้ ร้านกาแฟในเมืองตรัง จะมี กาแฟ ปาท่องโก๋ หมูย่าง และต้มยำ รวมทั้ง ขนมต่างๆ ด้วย เช่น ข้าวเหนียวปิ้ง ข้าวเหนียวหน้าต่างๆ เป็นต้น บางร้านมีขนมจีนด้วย---Trang R.H.”

นอกจากนั้น ยังมีผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับเมนูอาหารเช้าของจังหวัดตรัง เอาไว้ ดังนี้

“การกินกาแฟกับปาท่องโก๋ หมูย่าง จริงๆ ไม่ได้แตกต่างจากชาติตะวันตก ที่ดื่ม กาแฟกับแฮมเบอร์เกอร์”---Trang G.H

หมูย่าง ซึ่งเป็นอาหารเช้าชาวตรัง จะมีแตกต่างกับที่อื่น มีเอกลักษณ์ เพราะรสชาติหมูย่างตรังจะออกไปทางหวาน เดิมถือเป็นของเซ่นไหว้ แต่ตอนหลังกลายมาเป็นอาหารเช้าที่ไม่เหมือนใคร และไม่มีใครเหมือน และเป็นที่ยอมรับประทานเป็นที่แพร่หลาย และเป็นวัฒนธรรมการกินที่มีมาช้านาน ทั้งนี้ จากหนังสือของคณะกรรมการประมวลและจดหมายเหตุ (2542) ซึ่งรวบรวม เป็นราชสกุลให้กับในหลวง รัชกาลที่ 9 ได้ระบุเอาไว้ว่า การรับประทานอาหารเช้าตามร้านกาแฟ ของคนชาวตลาดมีมานาน ดังสำนวนที่ว่า

“ยกขึ้นเช้าๆ ไม่เช้าซี้ ถือขวดโกปีไปร้านโกกุ่น”

ทั้งนี้ ร้านโกกุ่น เป็นร้านกาแฟที่อยู่บริเวณสี่แยกตรงข้ามที่ว่าการอำเภอเมืองตรัง ถือเป็นศูนย์กลางชุมชนกินกาแฟเป็นอาหารเช้า และหลังอาหารมื้อเช้า ร้านกาแฟก็ยังเปิดต่อเป็นสถานที่นั่งสนทนาการบ้านการเมืองไปตลอดทั้งวัน ปัจจุบัน ร้านโกกุ่นได้เปลี่ยนรูปแบบและเจ้าของไปจากเดิม นอกจากนั้น ข้อมูลที่ปรากฏเกี่ยวกับอาหารเช้า ซึ่งทางฝ่ายประมวลข้อมูลและจดหมายเหตุได้ระบุบท ร้องของลิเกป่าเอาไว้ตอนหนึ่งที่สะท้อนความนิยมในการดื่มกาแฟของผู้คนในท้องถิ่นตรัง (คณะกรรมการประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. 2542) ความว่า

“อยู่ทับเตียงบังอยู่ไม่ได้ ต้องโยกย้ายไปอยู่กันตง
ไปอยู่กันตงบังตั้งร้านโกปี ขายนู๋ขายนี้ภาชีหาศาล”

นอกจากความนิยมดื่มกาแฟมาช้านานของคนตรังแล้ว อาหารของคนพื้นที่ตรังยังมีอีกหลายๆ อย่างที่มีลักษณะเฉพาะถิ่น ทั้งที่ทำมาจากทรัพยากรทางทะเลและทรัพยากรที่เป็นภูมิปัญญาเฉพาะเพื่อการดำรงชีพที่มีมาช้านาน ดังตัวอย่างในตารางที่ 4.8 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.8 ตัวอย่างอาหารท้องถิ่นของจังหวัดตรัง

ชื่ออาหาร	ประเภท	ลักษณะ / ส่วนผสม
เคยจะหลู / จะหลู	ของควา	เป็นของหมักดองของชาวเล ทำจากกุ้งขนาดเล็กหรือกุ้งเคยที่ใช้ทำกะปิ โดยกุ้งสะอาด 10 กิโลกรัม เกลือ 1 กิโลกรัม ใส่ภาชนะทิ้งไว้ 2 – 3 วัน นำมาปรุงได้หลายแบบ เช่น นำมายำ ใส่หอมแดง พริกชี้หนู ตะไคร้ ใบมะกรูด ฯลฯ หรือนำมาผัดกับหมูสามชั้น นำมาทอดกับไข่ไก่ เป็นต้น
หอยส้ม	ของควา	แกะหอยจากเปลือก นำมาหมักเกลือดองแบบจะหลู ใช้ยำ โดยใส่พริก หอมแดง ตะไคร้
ค้อมเจือง	น้ำจิ้ม	ใช้มันเทศ ถั่วลิสงต้มสุกไม่จนละเอียด ปูรสด้วยน้ำตาล น้ำส้ม เกลือ ต้มเดือดเคี่ยวด้วยความร้อน ใช้จิ้มหมูย่าง ขนมหีบ ราดหน้า ขนมหักหม้อ ต้มซำ ฯลฯ
ขนมปากหม้อ	อาหารว่าง	ทำจากแป้งข้าวเจ้า แป้งมัน ละเลงแป้งบางๆ บนผ้าขาวบาง ริดปากหม้อ มีไส้ผัดหมู มันแกว หอม กระเทียม
ขนมจาก	ของหวาน	แป้งข้าวเหนียวผสมน้ำตาล มะพร้าวขูด ห่อด้วยใบจากอ่อนกิ่งแก่ นำไปปิ้งบนไฟถ่านจนสุก
กะละแม	ของหวาน	แป้งข้าวเหนียวกวนกับน้ำตาลและกะทิ ตัดเป็นชิ้น ห่อด้วยกาบหมาก หรือพลาสติก
ขนมถั่วตัด	ของขบเคี้ยว	ถั่วลิสงคั่วสุก ผสมกับน้ำตาลเคี้ยว อัดแน่นตัดเป็นชิ้นๆ
ขนมเค้ก	ของหวาน	เป็นขนมที่พัฒนามาจากขนมไข่ ซึ่งใช้ในงานพิธีชั้นหมาก สู่ขอเจ้าสาว ถือเป็นขนมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เพราะรูปแบบการอบ ทำให้ตัวเค้กมีรูตรงกลาง ต่างหน้าด้วยลูกเกด
หมูย่าง	ของควา	เป็นการนำเนื้อหมูหมักสมุนไพรจีน และทำการย่างเข้าตู้ เพื่อเป็นอาหารมื้อเช้า โดยกินกับกาแฟ ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ

ด้านสุขภาพ – ยารักษาโรค

การดำรงชีวิตของคนเราจะเป็นพื้นที่ใดก็ตาม ถ้าพิจารณาตามแนวปัจจัยพื้นฐาน ในการดำรงชีพ 4 อย่าง คือ ที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้า และยารักษาโรค ไม่ว่าจะอยู่ในพื้นที่ใดก็ตาม สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการอยู่รอด ด้านสุขภาพและยารักษาโรค พื้นที่ตรงให้ความสำคัญ มาช้านาน และถือเป็นทรัพยากรด้านภูมิปัญญาของคนในสังคม มีการใช้ ขมิ้น ขิง ดีปลี สมอ มะขามป้อม มหาหิงคุ์ เป็นต้น การใช้สมุนไพรในการรักษาโรคของชุมชนดั้งเดิมที่ค้นพบด้วยตนเองและรับรู้สืบทอดกันมาจากแหล่งอื่น คนตรงจำนวนไม่น้อยยังนิยมรักษาโรคภัยไข้เจ็บกับหมอยาพื้นบ้านแบบโบราณ ทั้งในลักษณะเป็นสมุนไพรและการใช้คาถาอาคม

ตารางที่ 4.9 ตัวอย่างภูมิปัญญาด้านสมุนไพรรักษาโรค

ภูมิปัญญาด้านสมุนไพร	การรักษาโรค
ขี้เถ้ากับน้ำมัน: ผสมขี้เถ้ากับน้ำมัน	อาการไฟลาม
ใบพลูกับเหล้าขาว: ขยี้ใบพลูให้แหลกละเอียด ประสมกับเหล้าขาว	แก้ลมพิษ
ขมิ้นชัน	ทารักษาผดผื่นคัน จากเห็บลม
น้ำมันชันกับเนื้อลูกห่าน: บดเนื้อลูกห่านผสมน้ำมันชัน	แก้หิด
ใบพลูกับเหล้าขาว: ขยี้ใบพลูให้แหลกละเอียด ประสมกับเหล้าขาว	ทาแก้ลมพิษ
กิ่งก่า โคนหางแลน: นำมาคลุกขมิ้นย่างให้สุก	แก้โรคลงเลือด
ต้บค่างย่างแห้ง	แก้โรคลงเลือด
เปลือกในไม้พะยอมสด: อม	แก้คันเป็นขาง เจ็บปาก เจ็บลิ้น

ที่มา: ออนไลน์ เข้าถึงข้อมูล มกราคม 2560; นายกสภาว์พัฒนธรรมจังหวัดตรัง. 2559.

ด้านบุคลิกลักษณะของคน

ตรังเป็นพื้นที่ซึ่งตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลตะวันตกของภาคใต้ เป็นพื้นที่เกือบกึ่งกลาง ของคาบสมุทรมลายู เป็นเมืองท่าของนักเดินเรือข้ามฝั่งทะเลตะวันตกไปฝั่งตะวันออก เป็นพื้นที่ รวมผู้คนต่างเชื้อชาติ ศาสนา และความเชื่อ สภาพภูมิประเทศมีทั้งทิวเขาสูง แม่น้ำ ทะเล เกาะแก่ง หล่อหลอมวิถีชีวิต บุคลิกลักษณะของผู้คนในพื้นที่จังหวัดตรัง ภายใต้อิทธิพลหลากหลายทางเชื้อชาติ สัญชาติ ซึ่งมีทั้งไทย อิสลาม จีน โดยรวมเหมือนทางภาคใต้ทั่วไป รักพวกพ้อง ภูมิใจในท้องถิ่น การใช้ภาษา ห้วนๆ ไม่หวาน ชอบอิสระ หยิ่ง มีค่านิยมช่วยเหลือตัวเองสูง เคารพผู้เฒ่าผู้แก่ ถ้าพิจารณาตามคำขวัญของจังหวัดจะสะท้อนให้เห็นลักษณะของคนตรงที่ว่า

“ใจกว้าง สร้างแต่ความดี”

ซึ่งจากจุดนี้ ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้ให้ข้อมูลไว้ว่า

“คนที่ไปขึ้นข้าราชการหรือใครก็ตามมาอยู่ที่นี่แล้วไม่อยากกลับและย้ายไปอยู่ที่อื่น เพราะอยู่ที่นี่แล้วสบายใจ คนที่นี่ไม่หุนหันุนใจ คิดเล็กคิดน้อย ใจกว้าง และมอง แต่ว่าจะทำอย่างไรให้บ้านเมืองดีขึ้น”---Trang Gov. O1, Trang Gov.O2

ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของ คุณโสมนัส สุทธินันท์ แห่งตลาดสุทธินันท์ (ออนไลน์ เข้าถึงข้อมูล 18 พฤศจิกายน 2559) ซึ่งเป็นกรรมการหอการค้า เป็นคนนาโยง ที่ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า

“บุคลิกลักษณะส่วนใหญ่ จะเป็นคนที่รักและปรารถนาดีต่อบ้านเกิดในทุกด้าน คนที่นี่เป็นคนที่มีลักษณะตรงๆ ถ้าเทียบกับภาคอื่น อาจดูไม่ค่อยอ่อนน้อม ง่ายๆ ที่เนื้อแท้เป็นคนมีน้ำใจ”

นอกจากนั้น บุคลิกของคนตรังส่วนหนึ่งสะท้อนจากการที่ผู้บริหารจังหวัดได้ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์สะอาด เป็นคนจริงใจ แม้บุคลิกลักษณะภายนอกดูเหมือนดื้อ ยึดไม่แกง พูดไม่หวาน ซึ่ง มีผู้ให้ข้อมูลยืนยันว่า เป็นเอกลักษณ์ของคนตรังกี่ว่าได้ แต่คนตรังเป็นคนที่มีจิตใจที่ใสสะอาด

ด้านศิลปการดนตรีและการละเล่นพื้นบ้าน

ด้านการดนตรี สำหรับพื้นที่จังหวัดตรัง จะเป็นเครื่องดนตรีที่มีการผสมผสานอยู่ในการแสดงการละเล่นพื้นบ้าน โดยเฉพาะมโนราห์และหนังตะลุง สำหรับการดนตรีนั้น คนตรังถือว่ามโหรีสวรรค์พิเศษ ไม่เล่นหนังตะลุงก็ต้องเล่นมโนราห์ได้ การละเล่นดังกล่าวถือเป็นศิลปะโดดเด่นของเมืองตรัง มาช้านาน โดยใช้ในหลายๆ โอกาส ทั้งงานรื่นเริง งานโศกเศร้าก็สามารถใช้การละเล่นพื้นบ้านที่สะท้อนศิลปการดนตรีได้อย่างดี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า

“ที่นี่ถึงเป็นงานศพซึ่งเป็นงานเศร้าโศก แต่ถ้ามีฐานะหน่อยเราจะจ้างหนัง หรือมโนราห์มาแสดงเหมือนกัน”---Gov T

การละเล่น ทั้งมโนราห์และหนังตะลุง เป็นศิลปการแสดงพื้นบ้านที่นิยมมาก เป็นการแสดงออกทั้งในด้านการใช้ภาษา เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี และอุปกรณ์ประกอบ ใช้หนังสัตว์แกะเป็นรูปตัวละคร ตัวแสดงต่างๆ เช่น ฤาษี เจ้าเมือง ตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์ และตัวตลก เป็นต้น นำรูปหนังเชิดหลังจอผ่านแสงไฟส่อง ทำให้เกิดภาพ สี และเงา ปรากฏบนจอ นายหนังหรือผู้เชิดหนังตะลุงจะเป็นผู้ขับกลอนหรือพากย์ไปด้วย จะต้องเป็นผู้ที่มีไหวพริบเป็นเลิศ หนังตะลุงจะสะท้อนการใช้ภาษาที่มีความโดดเด่นที่กลอนคมชัด มีมุขตลกโปกฮา สำหรับเครื่องดนตรีใช้เช่นเดียวกับมโนราห์ อาจเพิ่มซอฮู้หรือซอด้วงไปด้วย ส่วนมโนราห์เครื่องแต่งกายจะโดดเด่น ที่สะท้อนความอ่อนช้อยและมีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นการแสดงที่มีทำร่าเริงอ่อนช้อย สวยงาม บทร้องเป็นกลอนสด ผู้ขับร้องต้องใช้ปฏิภาณไหวพริบ สรรหาคำมาสัมผัสกันให้ได้อย่างฉับไว ประกอบความหมาย ทั้งบทร้อง ทำรำ และเครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี ประกอบด้วย กลอง ทับคู่ ฉิ่ง โหม่ง ปี่ชวา และกรับ

นอกจากนั้น ยังมีการละเล่นอื่นๆ เช่น ลิเกป่า ซึ่งเป็นการละเล่นที่เกิดจากปากแม่น้ำตรัง ลิเกป่า ลิเกบก หรือลิเกรำมะนา ต่างจากลิเกโรงทั่วไป เพราะจะแต่งกายด้วยชุดธรรมดา ไม่ใช่ชุดลิเก นิยมเล่นในหมู่ชาวไทยอิสลาม ใช้ผู้แสดง 3 คน ในฉากเดียวตลอดเรื่อง เปลี่ยนแปลงเฉพาะชื่อสถานที่ ตามที่ๆ ไปแสดง เพื่อให้เข้ากับบรรยากาศนั้นๆ เครื่องดนตรีจะมีรำมะนา 2 – 3 ใบ ฉิ่ง โหม่ง ข้อง ปี่ชวา (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2559) ส่วนร่องเง็งซึ่งเป็นการเต้นรำพื้นเมืองของชาวไทยมุสลิม และกลองยาว ซึ่งเป็นดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบงานต่างๆ เป็นต้น สำหรับนายหนังตะลุง ที่มีชื่อของเมืองตรัง เช่น นายณรงค์ จันทรพุ่ม หรือหนังอาจารย์ณรงค์ ตลุงบัณฑิต นายหนังตะลุงชื่อดังของภาคใต้ ในฐานะบุคคลดีเด่นแห่งชาติ สาขานุรักษ์มรดกไทย ประจำปี 2537 และบุคคลดีเด่นแห่งชาติ สาขากาพย์ภาษาถิ่นใต้ ประจำปี 2552 หนังบุดูรอบ ขุนแก้ว แชมป์หนังตะลุง ซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปี 2537 หนังงศ์น้อย บางรัก หนังมณูย์ กำเนิดทอง รวมทั้ง นายบัญญัติ สุวรรณแว่นทอง ลูกทุ่งวัฒนธรรม เป็นต้น สำหรับมโนราห์ ที่มีชื่อของตรัง ได้แก่ มโนราห์เต็ม (เต็ม อ่องเซ่ง) ทั้งมโนราห์และหนังตะลุง การเขียนบท ชื่นเชิงในการละเล่น และการมีปฏิภาณไหวพริบ โดยเฉพาะหนังตะลุงถือเป็นศิลปะ ที่มีความสำคัญและน่าสนใจอย่างมาก ถือเป็นภูมิปัญญาที่ล้ำค่า การละเล่นพื้นบ้านมีเครื่องดนตรีประกอบที่สำคัญ ดังนี้

ตารางที่ 4.10 เครื่องดนตรีประกอบการละเล่นพื้นบ้าน

ประเภทการละเล่น	เครื่องดนตรีประกอบ	หมายเหตุ
หนังตะลุง	- ทับ 1 คู่ เพื่อใช้ในการควบคุมจังหวะและทำนอง - โหม่ง 1 คู่ ใช้ประกอบการขับกลอน - กลองตุ๊ก 1 ใบ สำหรับขัดจังหวะทับ - ฉิ่ง 1 คู่ ใช้สำหรับขัดจังหวะโหม่ง - ปี่ไฉน 1 เล้า ใช้สำหรับเดินทำนอง	เครื่องดนตรีเหล่านี้ใช้ในการบรรเลงเพลงโหมโรง ซึ่งเป็นการบรรเลงล้วนๆ เพื่อเรียกคนดู
มโนราห์	- กลอง 1 ใบ ทำหน้าที่เสริมเน้นจังหวะและล่อเสียงทับ - ทับคู่ เป็นเครื่องตีที่สำคัญที่สุด เพราะทำหน้าที่คุมจังหวะและเป็นตัวนำในการเปลี่ยนจังหวะทำนอง (แต่จะต้องเปลี่ยนตามผู้รำ ไม่ใช่ผู้รำเปลี่ยนจังหวะลีลาตามดนตรี ผู้ทำหน้าที่ตีทับจึงต้องนั่งเฝ้ามองเห็นผู้รำตลอดเวลา และต้องรู้เชิงของผู้รำ) - ฉิ่ง 1 คู่ ใช้ตีเสริมจังหวะ - โหม่ง เป็นฆ้องคู่ ทั้งเสียงแหลมและทุ้ม	เครื่องดนตรีของโนรา ส่วนใหญ่เป็นเครื่องตีให้จังหวะ ประกอบด้วย ทับ (โทนหรือทับโนรา) มี 2 ใบ เสียงต่างกันเล็กน้อย ใช้คนตีเพียงคนเดียว เป็นเครื่องตีที่สำคัญที่สุด เพราะทำหน้าที่คุมจังหวะและเป็นตัวนำในการเปลี่ยนจังหวะทำนองตามผู้รำ กลอง ทำหน้าที่เสริมเน้นจังหวะ และล่อเสียงทับ ปี่ โหม่งหรือฆ้องคู่ ฉิ่ง และแดร

ประเภท การเล่น	เครื่องดนตรีประกอบ	หมายเหตุ
	- ปี่ชวา 1 เล้า เป็นตัวที่สามารถกำเนิดเสียงได้หลากหลายถึง 21 เสียง คล้ายคลึงเสียงพุดมากที่สุด - กรับ ใช้ตีกระทบรางโหม่ง	
ลิเกป่า	- กลองรำมะนา 2 – 3 ใบ - ฉิ่ง 1 คู่ - กรับ 1 คู่ - ปี่ชวาหรือซอ - กลองทัด / โหม่ง / ฆ้อง - ระนาดรวม	การเล่นลิเกป่า มีตัวละครสำคัญ 3 ตัว คือ แหกแดง หยาหยี และละหมาด โดยการร้องลิเกป่า ก้ากึ่งระหว่างสำเนียงถิ่นได้กับภาคกลาง
รองเง็ง	- ไวโอลิน เป็นเครื่องสายหลักบรรเลงทำนอง - รำมะนา เป็นเครื่องประกอบจังหวะ - ซอ / กรับ / โพน ประกอบ	เป็นการเต้นรำพื้นเมืองของไทยมุสลิม มีจังหวะสนุกสนาน
กลองยาว	- โหม่ง - ฉิ่ง - ฉาบ อย่างน้อย 2 คู่ - กลองยาว - ปี่ / ขลุ่ย / กรับ / ซอด้วง	บรรเลงประกอบงานต่างๆ เพื่อสร้างบรรยากาศให้ครื้นเครง
กาหลอ	- ปี่กาหลอ (ปี่ชวา) - กลองโพน - ฆ้อง	เป็นเครื่องประโคมที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรี 3 อย่าง ใช้เพื่อการประโคม

ที่มา: ออนไลน์. เข้าถึงข้อมูล ธันวาคม 2559.

ด้านภาษา

คนตรังส่วนใหญ่จะใช้ภาษาท้องถิ่นทางใต้เหมือนคนในจังหวัดอื่นๆ ใน 14 จังหวัดภาคใต้ อย่างไรก็ตาม ภาษาใต้ที่ใช้ในการสื่อสารซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่นก็ยังคงมีความแตกต่างกัน อย่างเช่น พื้นที่ภาคใต้ฝั่งทะเลตะวันออกกับพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตกก็มีสำเนียงที่แตกต่างกัน สำหรับจังหวัดตรังภาษาที่ใช้จะเป็นภาษาใต้ฝั่งทะเลตะวันตก เช่น ภาษาถิ่นที่ใช้ในจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ปัตตานี และสตูล โดยส่วนใหญ่ภาษาใต้มักจะเป็นคำสั้นๆ อาจด้วยลักษณะภูมิศาสตร์ ทำให้การใช้ภาษาท้องถิ่นใต้จะพูดเร็วและสั้นๆ บางครั้งฟังดูห้วนๆ แข็งๆ อย่างไรก็ตาม ด้วยเชื้อชาติของผู้คนที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่ตรัง มีทั้งคนจีน มุสลิม ดังนั้น บางชุมชนจะมีภาษาเฉพาะของตนเองด้วย

คนจีนบางส่วนก็ยังมีพูดจีนกับภาษาใต้ท้องถิ่นผสม อย่างไทยมุสลิมก็มีภาษายาวีด้วย โดยเฉพาะ คนแก่คนสูงวัยคนตรังใช้ท้องถิ่นใต้ แต่การลงเสียงจะนุ่มนวลกว่าทางฝั่งตะวันออก

ตารางที่ 4.11 ตัวอย่างภาษาท้องถิ่นภาคใต้ทั่วไป

คำ – ภาษาใต้	ความหมาย	คำ – ภาษาใต้	ความหมาย
กวน อก	พะอืดพะอม อยากจะอาเจียน	خب	กัด
กูปัก	รึบร้อน	ขาดหุ้น	สติไม่ครบ
เกือก	รองเท้า	ชี้คราน	ชี้เกี้ยว
เกือกแตะ	รองเท้าฟองน้ำ	สากเปือ	สาก
แกงเท	แกงกะทิ	ลอกอ	มะละกอ
โกปี้	กาแฟ	เคย	กะปิ
กางกลาง	เกเร	น้ำเท	น้ำกะทิ
ชี้หก	โกหก	ชี้มัน	ขมื่น
ข้องใจ	กังวลใจ	แต่ว่า	เมื่อวาน
ต่อเข้า	พรั่งนี้	เนือย	หิว
พิตตุ่ง	หกล้ม	หลบบ้าน	กลับบ้าน
หยักหงาย	หงายหลัง	เข็ดแขน	ปวดแขน
หรอย	อรรอย	เจ็บชี้	ปวดอึ
หรอยแรง	สุดยอด	แซบหิด	เร็วหนอย

ที่มา: <http://www.wipesp.ac.th/learning/thai/chapter4-6.html> เข้าถึงข้อมูล ธันวาคม 2559.
คุณวารุณี เจษฎานนท์. 2560.

ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมและเทศกาล

ขนบธรรมเนียมประเพณีในพื้นที่จังหวัดตรัง ถือเป็นพฤติกรรมของคนในสังคมยึดถือปฏิบัติ ต่อๆ กันมา จนเป็นเอกลักษณ์ เป็นวัฒนธรรม และบางอย่างเป็นเหตุการณ์ที่ชุมชนจัดให้มีกิจกรรม มีงานเพื่อการเฉลิมฉลอง แสดงถึงเอกลักษณ์ที่เราเรียกว่า เทศกาล โดยของจังหวัดตรัง มีหลายๆ ประเด็นที่น่าสนใจ อย่างประเพณีถือศีลกินเจ วัฒนธรรมการกินอาหารเช้า (กาแฟ กับหมูย่าง) เทศกาลตรุษจีน เทศกาลขนมเค้ก ประเพณีงานศพ ฯลฯ โดยงานเทศกาลส่วนใหญ่ มีปีละครั้ง มีดังนี้

ประเพณีถือศีลกินเจ ประเพณีกินเจจะจัดขึ้นในวันขึ้น 1 ค่ำ ถึงวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 9 ตามปฏิทินจีน (ประมาณตุลาคม) โดยจัดปีละครั้ง เพื่อสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามที่เก่าแก่ดั้งเดิมของจังหวัดตรัง ซึ่งปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนานกว่า 100 ปี ในงานมีพิธีการจัดโต๊ะบูชา อัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และอ่านบทสวดมนต์ร่วมกันประกอบพิธีกินเจ และเชิญชวนผู้ศรัทธามาร่วมกันกินเจจนถึงวันกำหนด เพื่อให้ร่างกายบริสุทธิ์ และอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะ พระอิศวร ผู้เป็นใหญ่ และพระจากดาวนพเคราะห์ทั้งเลข 9 ให้มาเป็นพยานในการประกอบพิธีกินเจ ส่วนเจ้าอื่นๆ ที่อัญเชิญมา

มีทั้งพุทธ พราหมณ์ และเต๋า เพื่อให้เกิดศรัทธาในการรักษาศิล แนวการปฏิบัติ ถึงความบริสุทธิ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ โดยนุ่งขาวห่มขาว ถืออุโบสถศีล ไม่กินอาหารในยามวิกาล มาเป็นกินอาหารเจตลอด 9 วัน มีการทำวัตรเช้า – เย็น โดยถือปฏิบัติตามพุทธศาสนา คือ รักษาศีล ทำสมาธิ และเกิดปัญญา จะมีอยู่วันหนึ่งในช่วงจัดงาน เจ้าจะเข้าทรงร่างทรงแสดงอิทธิฤทธิ์ โดยใช้วัตถุต่างๆ ทิมแหงตามร่างกาย พร้อมทั้ง จัดขบวนแห่แห่นไปตามสถานที่ต่างๆ ทั่วทั้งจังหวัด เพื่อให้ลูกหลานที่นับถือได้สักการบูชา (กระทรวงมหาดไทย. 2559) นอกจากนั้น จะมีพิธีกรรมอื่นๆ ที่ศาลเจ้า เช่น พิธีลุยไฟ พิธีสะเดาะเคราะห์ การไต่บันไดมิด การเวียนรูปเวียนเทียน เป็นต้น และมีขบวนแห่เจ้าอย่างยิ่งใหญ่ออกเยี่ยมเยียนผู้ถือศีลกินเจตามบ้านเรือนบนถนนสายต่างๆ รอบตลาดเมืองตรัง เรียกว่า พระออกเที่ยว นอกจากนี้ เทศบาลนครตรังได้จัดให้มีกิจกรรมต่างๆ อีกมากมาย บริเวณถนนหน้าสำนักงานเทศบาลนครตรัง โดยการจัดงานประเพณีถือศีลกินผัก ของจังหวัดตรัง ส่วนใหญ่ทางเทศบาลนครตรังจะเป็นเจ้าภาพร่วมกับศาลเจ้าต่างๆ เช่น ศาลเจ้าพ่อหมื่นราม ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย ศาลเจ้าไต่เชี่ยฮุดโจ้ว ศาลเจ้าสามอ้งฮู้เต้าโบวเก้ง ศาลเจ้าพ่อเสือ ศาลเจ้ากวนอิมเก้ง จัดงานดังกล่าว

ประเพณีงานศพ งานศพของจังหวัดตรังมีความแตกต่างจากพื้นที่จังหวัดอื่นๆ ทั้งนี้ เพราะพิธีงานศพของชาวตรังจะใช้การตี่เซียมที่มียขนาดใหญ่ และมีรายชื่อเจ้าภาพเรียงรายนับร้อย ไม่เหมือนกับการตี่เซียมงานศพทั่วไป รายนามเจ้าภาพในการตี่เซียมส่วนใหญ่จะเป็นเครือญาติ แล้วแต่ว่าเป็นครอบครัวใหญ่หรือเล็ก (กนกวรรณ วีระรัตนสุรณ. 2559) การตี่เซียมจะถูกนำไป ตีตประกาศในที่ต่างๆ ที่ผู้คนสัญจรไปมา หรือเป็นที่ผู้คนมาชุมนุมกันมากๆ เช่น ร้านกาแฟ ตลาด เป็นต้น ผู้สูงวัยที่ผ่านชีวิตมานาน ต่างบอกกล่าวเล่าขานถึงมูลเหตุที่มาของลักษณะการตี่เซียมไปใหญ่นั้นว่า เริ่มต้นมาจากหมู่คนจีนยุคแรกๆ ที่มาอาศัยแผ่นดินตรัง ทำมาหากินด้วยความรู้สึกรัก ของความขัดแย้ง ทำให้หมู่คนจีนผูกพันเหนียวแน่น หาโอกาสติดต่อพบปะค้าขาย ช่วยเหลือ บอกข่าวถึงกันอยู่ตลอด เมื่อมีการตายเกิดขึ้น ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง จำเป็นต้องบอกกล่าวต่อกัน หากแต่ความขุ่นแค้นลำเค็ญในภาวะความเป็นอยู่ของชาวจีนสมัยนั้นไม่เอื้ออำนวยให้สามารถเดินบอก การตี่เซียมแก่ทุกบ้านได้ จึงกลายมาเป็นอาศัยการเขียนใบประกาศปิดตามร้านค้าขายกาแฟ ที่บรรดาคนจีนนิยมมานั่งดื่มกินกันในตอนเช้า จึงทราบข่าวคราวของเพื่อนฝูงได้ พฤติกรรมเช่นนี้ได้ถ่ายทอดจากชาวจีนสู่ชาวไทยพุทธและไทยมุสลิมตามลำดับ จนกลายเป็นประเพณีของทุกคนไป โดยข้อความสำคัญในการตี่นั้น นอกจากจะระบุชื่อผู้ตาย สาเหตุการตาย สถานที่ตั้งศพ วันจัดงาน วันฃาปนกิจ แล้วสิ่งสำคัญ ก็คือ รายชื่อเจ้าภาพ ซึ่งจะรวมเอาเหล่าบรรดาเครือญาติทั้งหมดเรียงรายเป็นทิวแถว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้ให้ข้อมูลว่า

“งานศพที่นี้ยิ่งใหญ่ นะ การตี่เซียมเหมือนเป็นเครือข่าย บอกกล่าวผู้คน ที่มีความเกี่ยวข้องกัน รายชื่อผู้ที่เกี่ยวข้องในสกุลที่นำเสนอในการตี่ยาวเป็นหางวาว บางสกุลยาวมาหลาย ลูกหลาน ญาติเยอะ เป็นธรรมเนียมทำกันแบบนี้ ผู้คนที่มาร่วมแสดงความเสียใจ จะต้องทานอาหารก่อนกลับ”---Trang. Uni1,2

และถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติกันโดยไม่รู้ตัวว่า หากอ่านพบชื่อเจ้าภาพคนใดคนหนึ่ง ที่เป็นเพื่อนหรือคนรู้จักของตนแล้วละก็ต้องไปช่วยงานศพนั้นด้วยทันที เป็นการปลูกฝังความมีน้ำจิตน้ำใจ

ต่อกัน ฉันทาติมิตร เพื่อนสนิท คนซิดใกล้ ให้สานสัมพันธ์โยงใยกลายเป็นร่างแหความผูกพัน อันยิ่งใหญ่ของผู้คนทั้งจังหวัด (กระทรวงมหาดไทย 2559. คุณจุฑามาศ เชาวพิพัฒน์ 2559. นายกสภาวัฒนธรรมจังหวัด. 2559)

เทศกาลขนมเค้ก ขนมเค้กของชาวตรังมีชื่อเสียงมาช้านาน โดยเฉพาะที่บ้านลำภูรา เป็นแหล่งผลิตขนมเค้กมาแต่ดั้งเดิม เอกลักษณ์ขนมเค้กของชาวตรังจะไม่ใช้ครีมตกแต่งหน้าเค้ก จะมีรูตรงกลาง มีหลายรส เช่น รสส้ม รสกาแฟ รสสามรส รสใบเตย รสเนย ชาวตรังนิยมรับประทานเป็นของว่างประจำวัน ชุมชนคนตรังได้จัดกิจกรรมเพื่อเฉลิมฉลองและประชาสัมพันธ์ขนม ที่มีลักษณะเฉพาะของตรัง ซึ่งเรียกว่างานเทศกาลขนมเค้กที่จัดเป็นประจำทุกปี ช่วงเดือนสิงหาคม บริเวณถนนสถานี โดยรวบรวมผู้ผลิตเค้กในจังหวัดตรังทุกร้านมาร่วมออกร้าน จำหน่ายเค้กในราคาพิเศษ ณ บริเวณจัดงาน ขนมเค้กซึ่งเป็นขนมพื้นบ้านของตรังเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย มีประวัติความเป็นมาและสูตรการผลิตที่ตกทอดมากกว่า 80 ปี โดยรูปลักษณะที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของเค้กจังหวัดตรัง คือ จะมีรูอยู่ตรงกลาง หอการค้าจังหวัดถือว่าขนมเค้กของจังหวัดตรังนั้นเป็นวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์สำคัญอย่างหนึ่งของชาวตรัง หากได้รับการสนับสนุนและประชาสัมพันธ์ อย่างดีแล้ว จะสร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการ ทำให้เกิดการสืบทอดกระบวนการทำขนมเค้ก อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อนำรายได้สู่จังหวัดตรังอีกทางหนึ่ง แต่ละปีขนมเค้กสร้างรายได้ปีละประมาณ 200 – 300 ล้านบาท ถือเป็นความภาคภูมิใจ ของชาวหอการค้าฯ (หอการค้าจังหวัดตรัง. 2559)

เทศกาลหมูย่าง หมูย่างถือเป็นอาหารที่ได้รับความนิยมบริโภคอย่างมากในเมืองตรัง ส่วนใหญ่จะทำการย่างในตอนเช้าตรู่ เพื่อใช้ในการบริโภคเป็นอาหารเช้า โดยถือเป็นวัฒนธรรม การกินของคนเมืองตรังโดยเฉพาะ และถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว หมูย่างจะมีสูตรพิเศษ ซึ่งในแต่ละปีทางหอการค้า เทศบาล และหน่วยงานในเมืองตรัง รวมกันจัดเป็นเทศกาล ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นช่วงเดือนกันยายนของทุกปี ภายในงานมีหมูย่างสูตรพิเศษของเมืองตรัง จากร้านต่างๆ ในจังหวัด งานจัดบริเวณสี่แยกธรรมรินทร์ ถนนสถานี เทศกาลหมูย่างจังหวัดตรัง เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดตรังและประชาสัมพันธ์หมูย่าง อาหารเลื่องชื่อมีเอกลักษณ์ของเมืองตรัง จนมีผู้ประกอบการได้รับอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย จำนวน 4 รายแล้ว (ประชาสัมพันธ์จังหวัด. 2559) หมูย่างตรังเป็นอาหาร ที่ชาวตรังรับประทานมาเป็นเวลานาน มีรูปลักษณะ กรรมวิธีการปรุง และรสชาติเฉพาะตัว ซึ่งไม่มี ในจังหวัดอื่น จนกระทั่ง หอการค้าจังหวัดตรัง ได้ริเริ่มจัดเทศกาลหมูย่างเมืองตรัง ครั้งแรก เมื่อปี 2533 (นายกเทศมนตรีนครตรัง. 2559) โดยจัดขึ้นในวันอาทิตย์แรกของเดือนกันยายนของทุกปี เพื่อประชาสัมพันธ์หมูย่าง อันเป็นอาหารพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงของจังหวัดตรังให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย รวมทั้ง ส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดตรัง ในขณะนั้น หมูย่างยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากนัก และผู้ประกอบการก็มีเพียงไม่กี่ราย ปัจจุบันผู้ประกอบการหมูย่างมีจำนวนกว่า 40 ราย กระจ่าย อยู่ทุกอำเภอ ทุกวันนี้หมูย่างเมืองตรังเป็นที่รู้จักทั่วไป เมื่อพูดถึงหมูย่าง คนก็จะนึกถึงหมูย่าง ของเมืองตรัง และเมื่อพูดถึงจังหวัดตรัง คนมักจะนึกถึงหมูย่างเป็นอันดับต้นๆ (นายกเทศมนตรี นครตรัง. 2559)

ประเพณีชิงเปรต เป็นประเพณีที่ในบางพื้นที่ในภาคใต้ อาจเรียกว่า ประเพณีวันสารท เดือนสิบ เป็นประเพณีที่ดำรงอยู่บนความเชื่อของการนับถือผีบรรพบุรุษที่ว่า บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ ไปแล้ว

หากยังมีบาปอยู่ จะกลายเป็นเปรตในนรก ปีหนึ่งจะถูกปล่อยให้มาเมืองมนุษย์ 15 วัน โดย มาในวัน แรม 1 ค่ำ เดือน 10 ซึ่งถือว่า เป็นวัน “รับเปรต” หรือวันสารทเล็ก ลูกหลานต้องเตรียมขนมมาเลี้ยงดู ให้อิ่มหมีพีมัน และฝากกลับไปเมืองเปรต ในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 นั้น คือ วันส่งเปรต กลับคืน เมือง เรียกกันว่า วันสารทใหญ่ ต้องทำขนมคาวหวาน ขนมนมเนยครบถ้วนไปวัด ยิ่งกว่า วันรับเปรต โดยตั้งเปรตนอกวัด ให้พระท่านส่งเปรตกลับเมือง ลูกหลานจะจุดธูปเทียน ระลึกถึงเปรต พร้อมกับ หมายตาไว้ว่า ใครอยากได้อะไรจากวงศ์เปรต ทนที่ที่บรรดาผู้ใหญ่ลุกขึ้น เด็กๆ ก็เข้าแย่งชิงอาหาร หรือเงินที่วางไว้เป็นที่สนุกสนาน เรียกว่า “ชิงเปรต” เชื่อกันว่าใครได้กินอาหาร เคนเปรตจะได้กุศลยิ่ง นึก (กระทรวงมหาดไทย. 2559)

ประเพณีชักพระน้ำ เป็นประเพณีในพื้นที่จังหวัดตรังที่ชาวบ้านอำเภอสทิงพระ ด้วย วิถี ชีวิตมีความผูกพันกับสายน้ำและท้องทะเลอันดามัน เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ การประมง ดังนั้น ในช่วงออกพรรษา จึงเป็นจุดกำเนิดงานประเพณีชักพระทางน้ำของชาวบ้าน ปากปรนขึ้น โดยทุกวันออกพรรษาทุกคนจะร่วมแรงร่วมใจกันจัดข้าวปลาอาหารลงเรือเพื่อร่วมขบวน ลากพระไปตามลำคลองในหมู่บ้านและข้ามทะเลไปยังเกาะลิบง แหล่งอาศัยของพะยูน และแหล่งดูนก อพยพนับแสนตัว ที่แหลมจุโหย เพื่ออนุรักษ์ สืบสาน และถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั่งาม อันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้คงอยู่ สร้างความสามัคคีของประชาชน ชุมชน และอนุรักษ์ พันธุ์ พัฒนา และถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ถือเป็นการร่วมอนุรักษ์โดยมีพิธีลากพระทางน้ำ ข้ามทะเลเป็นการสืบสานประเพณีประจำท้องถิ่น และเป็นหนึ่งเดียวในไทยแห่งเดียวในโลก เป็น เอกลักษณ์ของท้องถิ่น และยังส่งเสริมการทำบุญของพุทธศาสนิกชน ถวายเป็นพุทธบูชา ซึ่งชาวบ้าน ปากปรนได้มีการรื้อรอยความเชื่อและวิถีชีวิตเข้าด้วยกันอย่างงดงาม ประเพณีลากพระทางน้ำข้าม ทะเล จะมีเรือพาย จำนวน 9 ลำ ร่วมลากเรือพระน้ำ เพื่อล่องไปในทะเลตรัง โดย มีเส้นทางปากปรน แหลมจุโหย ทั้งนี้ เรือจะออกจากท่าเทียบเรือบ้านปากปรน เดินทางสู่แหลมจุโหย ตำบลเกาะลิบง และมีกิจกรรมกลางแจ้งที่บริเวณชายหาด ร่วมสมโภชเรือพระทำพิธีสะเดาะเคราะห์ลงเรือจำลอง การ ลากพระน้ำมีระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร จากนั้น จะตั้งขบวนเรือและร่วมกันลากกลับที่ทำเรือ บ้านปากปรน โดยถือปฏิบัติสืบต่อกันเรื่อยมานับหลายสิบปีจนถึงปัจจุบัน กระทั่งกลายเป็นประเพณี ประจำถิ่นที่ยังหลงเหลือเพียงแห่งเดียวของประเทศไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่ออนุรักษ์ประเพณีอัน เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้ปรากฏคงอยู่สืบไป (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดตรัง. 2559) สมโภชเฉลิมฉลองตามเหตุการณ์ในพุทธประวัติ และส่งเสริมการทำบุญ ของพุทธศาสนิกชน พร้อม เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของตำบลหาดสำราญให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย (สำนักงาน วัฒนธรรม จังหวัดตรัง. 2559; สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดตรัง. 2559)

งานวิวาทใต้สมุทร จังหวัดตรังได้เริ่มจัดงานวิวาทใต้สมุทรเพื่อการประชาสัมพันธ์ ความ งดงามของท้องทะเลตรัง เพื่อให้การจัดงานสำเร็จลุล่วงและเป็นสิริมงคลแก่คู่บ่าวสาวในพิธีวิวาทใต้ สมุทร ทางจังหวัดจะมีการบวงสรวงอนุสาวรีย์พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ที่ อำเภอมืองตรัง โดยหัวหน้าหน่วยงาน เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด หอการค้าจังหวัด นายกเทศมนตรี นครตรังร่วมประกอบพิธีบวงสรวงด้วย ซึ่งมีพิธีทางสงฆ์และพิธีทางพราหมณ์ มีการจัดเตรียมเครื่อง สักการะเช่นหัว ประกอบด้วย หัวหมู ขนมคาวหวาน ผลไม้ และดอกไม้ เพื่อเป็นการเตรียมความ พร้อมในงานสำเร็จลุล่วงและเป็นสิริมงคลแก่คู่บ่าวสาวในพิธีวิวาทใต้สมุทร โดยส่วนใหญ่งานนี้จะจัด

ตรงกับช่วงเทศกาลวาเลนไทน์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับนานาชาติ และเผยแพร่พิธีแต่งงานตามประเพณีไทยให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายไปทั่วโลก ซึ่งที่ผ่านมางานดังกล่าว ก็ได้รับทราบความสำเร็จในระดับดี ทำให้จังหวัดเป็นที่รู้จักและเป็นเอกลักษณ์ต้นฉบับของพิธีวิวาห์ ใต้สมุทร (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดตรัง. 2559)

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชน

การศึกษาในเรื่องการมีส่วนร่วม คณะผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถาม จำนวน 400 ฉบับ ในพื้นที่อำเภอสิเกา อำเภอกันตัง อำเภอนาโยง อำเภอห้วยยอด โดยยึดชุมชนที่มีการใช้ทุนชุมชน เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยว ซึ่งผลการศึกษา คณะผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. สถานภาพส่วนตัวและความเกี่ยวข้องกับชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทุนของประชาชนในชุมชนพื้นที่จังหวัดตรัง
3. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการทุนของประชาชนจำแนกตามคุณลักษณะส่วนตัวและความเกี่ยวข้องกับชุมชน

1. สถานภาพส่วนตัวและความเกี่ยวข้องกับชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของประชาชนในพื้นที่จังหวัดตรัง จากการเก็บข้อมูลทั้งหมด จำนวน 400 ชุด พบว่า โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็น ร้อยละ 59.50 ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเพศชาย คิดเป็น ร้อยละ 40.50 และเมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่า ทุกอำเภอผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย ยกเว้น อำเภอห้วยยอด ที่ผู้ให้ข้อมูล พบว่า เพศชายมากกว่าผู้หญิง แต่อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างมีไม่มาก ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.12 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.12 ความถี่และร้อยละของเพศ

ตัวแปร		ความถี่	อำเภอ				
			นาโยง	ห้วยยอด	กันตัง	สิเกา	รวม
เพศ	ชาย	จำนวน	42	51	34	35	162
		ร้อยละ	42.00	51.00	34.00	35.00	40.50
	หญิง	จำนวน	58	49	66	65	238
		ร้อยละ	58.00	49.00	66.00	65.00	59.50
รวม		จำนวน	100	100	100	100	400
		ร้อยละ	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

เมื่อพิจารณาชุมชนของผู้ให้ข้อมูล ผลการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลในแต่ละอำเภอมามีชุมชนต่างๆ กล่าวคือ ในอำเภอนาโยง ส่วนใหญ่เป็นผู้ให้ข้อมูลที่อยู่ในชุมชนนาหมื่นศรี ร้อยละ 42.00 รองลงมา ได้แก่ ชุมชนวัดกลาง ชุมชนบ้านหัวเขา ร้อยละ 16.00 และ 13.00 ตามลำดับ นอกนั้น เป็น

ผู้ที่ให้ข้อมูลจากชุมชนอื่นๆ เช่น ชุมชนบ้านหนองแจ้ง บ้านหัวเขา ชุมชนควนสวรรค์ เป็นต้น สำหรับผู้ให้ข้อมูลในอำเภอห้วยยอด พบว่า ส่วนใหญ่เป็นประชาชนในชุมชนถ้ำเล คิดเป็น ร้อยละ 43.00 จากชุมชนเขากอบ ร้อยละ 40.00 ชุมชนเขาหัวแตก คิดเป็น ร้อยละ 11.00 นอกนั้น เป็นชุมชนอื่นๆ เช่น บ้านเหมร บางดี ส่วนผู้ให้ข้อมูลจากอำเภอกันตัง ส่วนใหญ่มาจากชุมชนย่านซื่อ คิดเป็น ร้อยละ 50.00 รองลงมา ได้แก่ ชุมชนหาดยาว คิดเป็น ร้อยละ 36.00 ชุมชนบ่อน้ำร้อน และชุมชนคอนแวง คิดเป็น ร้อยละ 12.00 และ 2.00 ตามลำดับ และอำเภอสุดท้าย คือ อำเภอสิเกา ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่มาจากชุมชนป่าแม่งสูงสุด คิดเป็น ร้อยละ 42.00 รองลงมา ได้แก่ จากชุมชนตลาดสิเกา และชุมชนบ่อหิน คิดเป็น ร้อยละ 24.00 และ 21.00 ตามลำดับ นอกนั้น มาจากชุมชนอื่นๆ เช่น ชุมชนเทศบาล ชุมชนเฟื่องฟ้า เป็นต้น รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.13 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.13 ความถี่และร้อยละของชุมชนในอำเภอต่างๆ

ชุมชน	ความถี่	อำเภอ				
		นาโยง	ห้วยยอด	กันตัง	สิเกา	รวม
วัดกลาง	จำนวน	19	0	0	0	19
	ร้อยละ	19.00	0.00	0.00	0.00	4.75
นาหมื่นศรี	จำนวน	42	0	0	0	42
	ร้อยละ	42.00	0.00	0.00	0.00	10.50
พุทธสิหิงส์ – วัดชิง	จำนวน	7	0	0	0	7
	ร้อยละ	7.00	0.00	0.00	0.00	1.75
บ้านหนองแจ้ง – ควนสวรรค์	จำนวน	16	0	0	0	16
	ร้อยละ	16.00	0.00	0.00	0.00	16.0
บ้านหัวเขา	จำนวน	16	0	0	0	16
	ร้อยละ	16.00	0.00	0.00	0.00	4.0
ถ้ำเล	จำนวน	0	43	0	0	43
	ร้อยละ	0.00	43.00	0.00	0.00	10.75
เขาหัวแตก	จำนวน	0	17	0	0	17
	ร้อยละ	0.00	17.00	0.00	0.00	4.25
เขากอบ	จำนวน	0	40	0	0	40
	ร้อยละ	0.00	40.00	0.00	0.00	10.00
ย่านซื่อ	จำนวน	0	0	50	0	50
	ร้อยละ	0.00	0.00	50.00	0.00	12.50
หาดยาว	จำนวน	0	0	36	2	38
	ร้อยละ	0.00	0.00	36.00	2.00	9.50
บ่อน้ำร้อน	จำนวน	0	0	14	0	14
	ร้อยละ	0.00	0.00	14.00	0.00	3.5

ชุมชน	ความถี่	อำเภอ				
		นาโยง	ห้วยยอด	กันตัง	สิเกา	รวม
ตลาดสิเกา	จำนวน	0	0	0	24	24
	ร้อยละ	0.00	0.00	0.00	24.00	6.00
เทศบาลสิเกา	จำนวน	0	0	0	10	10
	ร้อยละ	0.00	0.00	0.00	10.00	2.50
ปากเมง	จำนวน	0	0	0	42	42
	ร้อยละ	0.00	0.00	0.00	42.00	10.50
บ่อหิน	จำนวน	0	0	0	22	22
	ร้อยละ	0.00	0.00	0.00	22.00	5.50
รวม	จำนวน	100	100	100	100	400

สำหรับการศึกษากิจกรรมของกลุ่มที่มีดำเนินการโดยใช้ทุนชุมชน พบว่า ในอำเภอนาโยง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของผ้าทอ อย่างเช่น ผ้าทอนาหมื่นศรี อาหารแปรรูป และมโนราห์ คิดเป็น ร้อยละ 51.00, 46.00 และ 8.00 ตามลำดับ ส่วนอำเภอห้วยยอดกลุ่มในชุมชนที่ใช้ทุนของชุมชน เป็นเรื่องไม้เทพทาโร และแหล่งท่องเที่ยว โดยคิดเป็น ร้อยละ 65.00 และ 35.00 ตามลำดับ เช่นเดียวกันกับ อำเภอกันตัง ซึ่งปรากฏว่าเป็นกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวและทำผลิตภัณฑ์ จากต้นจากพอๆ กัน กล่าวคือ คิดเป็น ร้อยละ 47.00 และ 48.00 นอกจากนั้น ก็มีกิจกรรมอาหารแปรรูป คิดเป็น ร้อยละ 5.00 สำหรับชุมชนในอำเภอสิเกามีการใช้ทุนในการทำกิจกรรมที่เป็นเรื่องการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ คิดเป็น ร้อยละ 84.00 นอกจากนั้น ก็เป็นเรื่องการเลี้ยงปลากระชัง รวมทั้ง ปลาทางมุ้ง คิดเป็น ร้อยละ 18 ร้อยละเรียงดังตารางที่ 4.14 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.14 ความถี่และร้อยละของโครงการ / กิจกรรมกลุ่มชุมชนที่ใช้ทุนชุมชน

โครงการ / กิจกรรม กลุ่มชุมชนที่ใช้ทุนชุมชน	ความถี่	อำเภอ				
		นาโยง	ห้วยยอด	กันตัง	สิเกา	รวม
อาหารแปรรูป	จำนวน	41	0	5	0	46
	ร้อยละ	41.00	0.00	5.00	0.00	11.50
ผ้าทอ	จำนวน	51	0	0	0	51
	ร้อยละ	51.00	0.00	0.00	0.00	12.75
มโนราห์และชุดลอก	จำนวน	8	0	0	0	8
	ร้อยละ	8.00	0.00	0.00	0.00	2.00
ไม้เทพทาโร	จำนวน	0	65	0	0	65
	ร้อยละ	0.00	65.00	0.00	0.00	16.25
แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน	0	35	47	84	166
	ร้อยละ	0.00	35.00	47.00	84.00	41.50

โครงการ / กิจกรรม กลุ่มชุมชนที่ใช้ทุนชุมชน	ความถี่	อำเภอ				
		นาโยง	ห้วยยอด	กันตัง	สิเกา	รวม
ผลิตภัณฑ์จาก	จำนวน	0	0	48	0	48
	ร้อยละ	0.00	0.00	48.00	0.00	12.00
กระชังปลาเค็มกางมุ้ง	จำนวน	0	0	0	18	18
	ร้อยละ	0.00	0.00	0.00	18.00	4.5
รวม	จำนวน	100	100	100	100	100

ด้านอายุของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุอยู่ในช่วง 51 – 60 ปี รองลงมา คือ กลุ่มที่มีอายุ 41 – 50 ปี โดยคิดเป็น ร้อยละ 33.25 และ 20.25 ตามลำดับ ส่วนอายุ 31 – 40 ปี คิดเป็น ร้อยละ 19.25 และมากกว่า 60 ปี มี ร้อยละ 11.00 โดยเมื่อพิจารณา ในแต่ละอำเภอ พบว่า ในอำเภอนาโยง ห้วยยอด และอำเภอกันตัง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ยกเว้น อำเภอสิเกา พบว่า กลุ่มชุมชนส่วนใหญ่ที่เข้ามามีบทบาทในการใช้ทุนชุมชน คือ กลุ่มที่มีอายุ 31 – 40 ปี ถือว่า เป็นคนรุ่นใหม่ แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า โดยรวมผู้ที่ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ที่อยู่ในชุมชน ซึ่งมีการใช้ทุนของชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่มีอายุอยู่ระหว่าง 31 – 60 ปี มีเฉพาะอำเภอนาโยงที่มีกลุ่มผู้สูงอายุที่มากกว่า 60 ปี มากกว่าอำเภออื่นๆ รายละเอียดดังตารางที่ 4.15 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.15 ความถี่และร้อยละอายุผู้ให้ข้อมูล

ตัวแปร		ความถี่	อำเภอ				
			นาโยง	ห้วยยอด	กันตัง	สิเกา	รวม
อายุ	20 – 30 ปี	จำนวน	8	13	6	10	37
		ร้อยละ	8.00	13.00	6.00	10.00	9.25
	31 – 40 ปี	จำนวน	11	15	20	31	77
		ร้อยละ	11.00	15.00	20.00	31.00	19.25
	41 – 50 ปี	จำนวน	23	30	28	28	109
		ร้อยละ	23.00	30.00	28.00	28.00	27.25
	51 – 60 ปี	จำนวน	37	36	33	27	133
		ร้อยละ	37.00	36.00	33.00	27.00	33.25
	มากกว่า 60 ปี	จำนวน	21	6	13	4	44
		ร้อยละ	21.00	6.00	13.00	4.00	11.00
รวม		จำนวน	100	100	100	100	400
		ร้อยละ	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับสัญชาติของกลุ่มที่ตอบแบบสอบถาม เป็นผู้ให้ข้อมูล พบว่า ส่วนใหญ่เป็นคนไทย คิดเป็น ร้อยละ 89.00 และมุสลิม ร้อยละ 11.00 โดยกลุ่มคนมุสลิม เมื่อ

พิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่า เป็นผู้ที่อยู่ในอำเภอกันตังและอำเภอสิเกามีจำนวนพอๆ กัน คิดเป็นร้อยละ 24.00 และ 20.00 ตามลำดับ สำหรับอำเภอห้วยยอดและอำเภอนาโยง ผู้ให้ข้อมูลเป็นคนไทยทั้งหมด รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.16 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.16 ความถี่และร้อยละของสัญชาติ

ตัวแปร		ความถี่	อำเภอ				
			นาโยง	ห้วยยอด	กันตัง	สิเกา	รวม
สัญชาติ	ไทย	จำนวน	100	100	76	80	356
		ร้อยละ	100.00	100.00	76.00	80.00	89.00
	มุสลิม	จำนวน	0	0	24	20	44
		ร้อยละ	0.00	0.00	24.00	20.00	11.00
รวม		จำนวน	100	100	100	100	400
		ร้อยละ	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

สำหรับด้านการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่ พบว่ามีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี โดยคิดเป็น ร้อยละ 88.25 มีผู้ที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 11.25 และเมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ ก็พบว่า ทุกอำเภอคนในชุมชนมีการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ในอำเภอห้วยยอดมีผู้ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากกว่าอำเภออื่นๆ คิดเป็น ร้อยละ 21.00 รองลงมา ได้แก่ อำเภอสิเกา คิดเป็น ร้อยละ 13.00 และพบว่า อำเภอที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีการศึกษาสูงกว่าปริญญา คือ อำเภอกันตัง ดังแสดงรายละเอียด ในตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 ความถี่และร้อยละของการศึกษา

ตัวแปร		ความถี่	อำเภอ				
			นาโยง	ห้วยยอด	กันตัง	สิเกา	รวม
การศึกษา	ต่ำกว่า ปริญญาตรี	จำนวน	94	79	93	87	353
		ร้อยละ	94.00	79.00	93.00	87.00	88.25
	ปริญญาตรี	จำนวน	6	21	5	13	45
		ร้อยละ	6.00	21.00	5.00	13.00	11.25
	สูงกว่า ปริญญาตรี	จำนวน	0	0	2	0	2
		ร้อยละ	0.00	0.00	2.00	0.00	0.50
รวม		จำนวน	100	100	100	100	400
		ร้อยละ	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ด้านอาชีพ ผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มที่มีอาชีพหลักส่วนใหญ่ คือ การทำธุรกิจส่วนตัว มีจำนวน 192 ราย คิดเป็น ร้อยละ 48.00 รองลงมา คือ การรับจ้างในธุรกิจภาคเอกชน มีจำนวน 108 ราย คิดเป็น ร้อยละ 27.00 และผู้ที่มีอาชีพ ทำการเกษตร มีจำนวน 71 ราย คิดเป็น ร้อยละ 17.75 นอกจากนั้น ก็เป็นผู้ที่มีอาชีพโดยเป็น ผู้ที่ทำงานในภาครัฐ และทำอาชีพการประมง รวมทั้ง อื่นๆ และเมื่อพิจารณารายละเอียด ในแต่ละอำเภอ พบว่า เป็นไปในทิศทางเดียวกับส่วนรวม ยกเว้น อำเภอนาโยงที่ผู้ให้ข้อมูล มีอาชีพหลักส่วนใหญ่ในการทำเกษตร มีจำนวน 42 ราย คิดเป็น ร้อยละ 42.00 และรองลงมา คือ ธุรกิจส่วนตัว มีจำนวน 33 ราย คิดเป็น ร้อยละ 33.00 และเมื่อพิจารณาเป็นรายอาชีพ พบว่า ในกลุ่มที่ทำอาชีพธุรกิจส่วนตัวสูงสุด ได้แก่ ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามในชุมชนที่อยู่ในอำเภอสีเกา คิดเป็น ร้อยละ 66.00 ส่วนอาชีพการรับจ้างในภาคเอกชนสูงสุด คือ ประชากรผู้ให้ข้อมูลที่อยู่ในอำเภอกันตัง คิดเป็น ร้อยละ 39.00 รองลงมา คือ ประชากรที่อยู่ในชุมชนของอำเภอยะยงคุด คิดเป็น ร้อยละ 31.00 สำหรับภาคการเกษตรสูงสุด คือ นาโยง คิดเป็น ร้อยละ 42.00 ตามที่ กล่าวมาแล้ว รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.18 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.18 ความถี่และร้อยละของอาชีพ

ตัวแปร		ความถี่	อำเภอ				
			นาโยง	ห้วยยอด	กันตัง	สีเกา	รวม
อาชีพ	รับราชการ	จำนวน	3	6	1	1	11
	/ รัฐวิสาหกิจ	ร้อยละ	3.00	6.00	1.00	1.00	2.75
	รับจ้างธุรกิจ	จำนวน	16	31	39	22	108
	/ ภาคเอกชน	ร้อยละ	16.00	31.00	39.00	22.00	27.00
	ทำการเกษตร	จำนวน	42	14	11	4	71
		ร้อยละ	42.00	14.00	11.00	4.00	17.75
	ทำธุรกิจส่วนตัว	จำนวน	33	46	47	66	192
อาชีพ	/ ค้าขาย	ร้อยละ	33.00	46.00	47.00	66.00	48.00
	ทำงานกลุ่ม	จำนวน	5	2	0	0	7
	วิสาหกิจชุมชน	ร้อยละ	5.00	2.00	0.00	0.00	1.75
	ทำการประมง	จำนวน	0	0	0	6	6
		ร้อยละ	0.00	0.00	0.00	6.00	1.50
	อื่นๆ	จำนวน	1	1	2	1	5
		ร้อยละ	1.00	1.00	2.00	1.00	1.25
รวม		จำนวน	100	100	100	100	400
		ร้อยละ	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

หมายเหตุ: ผู้ตอบแบบสอบถามตัวเลือกอื่นๆ โปรตระกูล จำนวน 5 คน เป็นผู้มีอาชีพ แม่บ้าน และ
ว่างงาน

ในเรื่องรายได้ การศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า มีรายได้ต่อเดือน ไม่เกิน 10,000 บาท คิดเป็น ร้อยละ 75.00 รองลงมา คือ มีรายได้อยู่ในช่วง 10,000 – 30,000 บาท คิดเป็น ร้อยละ 19.25 ซึ่งเมื่อพิจารณารายได้ในแต่ละระดับ พบว่า กลุ่มที่มีรายได้ ไม่เกิน 10,000 บาท เป็นกลุ่มที่อยู่ในอำเภอกันตังกับอำเภอนาโยงค่อนข้างมาก ส่วนผู้ที่มีรายได้ 10,000 – 30,000 บาท และที่มีรายได้มากกว่านี้ ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่ให้ข้อมูลซึ่งอยู่ในอำเภอสีเกา รองลงมา ได้แก่ ห้วยยอด อย่างไรก็ตาม การพิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่า ในทุกอำเภอมิลักษณะโครงสร้างรายได้ไม่แตกต่างแต่อย่างใดตามรายละเอียดที่แสดงในตารางที่ 4.19 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.19 ความถี่และร้อยละของรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน

ตัวแปร		ความถี่	อำเภอ				
			นาโยง	ห้วยยอด	กันตัง	สีเกา	รวม
รายได้ ครอบครัว เฉลี่ย ต่อเดือน	ต่ำกว่า 10,000 บาท	จำนวน	81	72	82	65	300
		ร้อยละ	81.00	72.00	82.00	65.00	75.00
	10,000 – 30,000 บาท	จำนวน	16	18	12	31	77
		ร้อยละ	16.00	18.00	12.00	31.00	19.25
	30,001 – 50,000 บาท	จำนวน	0	6	4	3	13
		ร้อยละ	0.00	6.00	4.00	3.00	3.25
	มากกว่า 50,000 บาท	จำนวน	3	4	2	1	10
		ร้อยละ	3.00	4.00	2.00	1.00	2.50
รวม		จำนวน	100	100	100	100	400
		ร้อยละ	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ด้านความเข้มแข็งของชุมชนในมุมมองของผู้ให้ข้อมูล การศึกษา พบว่า ประชาชน ในชุมชนต่างๆ ของพื้นที่จังหวัดตรังในภาพรวม ส่วนใหญ่มองว่าตรังมีจุดแข็งในด้านทรัพยากร ที่มีความหลากหลาย รองลงมา คือ การมีผู้นำที่ดี คิดเป็น ร้อยละ 38.75 และ 33.00 ตามลำดับ นอกนั้นก็มองว่ามีความเข้มแข็งในเรื่องการมีชุมชนที่มีความเป็นหนึ่งเดียว คิดเป็น ร้อยละ 18.00 ส่วนอันดับสุดท้าย คือ การมองว่าชุมชนมีประชาชนที่มีคุณภาพ คิดเป็น ร้อยละ 10.25 แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่า อำเภอนาโยง มองว่า ชุมชนของตนเองมีความเข้มแข็งในเรื่องผู้นำ กล่าวคือ มองว่ามีผู้นำที่ดีสูงสุด คิดเป็น ร้อยละ 55.00 รองลงมา คือ มีทรัพยากรที่มีความหลากหลาย คิดเป็น ร้อยละ 20.00 เช่นเดียวกับอำเภอห้วยยอด เพียงแต่อำเภอห้วยยอดมีจำนวนร้อยละ ของการมองว่ามีความเข้มแข็งของผู้นำที่ด้นั้น คิดเป็น ร้อยละ 48.00 และทรัพยากร มีความหลากหลาย คิดเป็น ร้อยละ 37.00 ส่วนอำเภอกันตังและอำเภอสิเกากลับมองในเรื่องที่ชุมชนมีทรัพยากรหลากหลายเป็นอันดับแรก โดยคิดเป็น ร้อยละ 54.00 และ 44.00 ตามลำดับ นอกจากนั้น ทั้งสองอำเภอมองว่า ชุมชนมีความเข้มแข็งเพราะมีความเป็นหนึ่งเดียว โดยเฉพาะอำเภอสิเกาคิดเป็นร้อยละสูงกว่าอำเภออื่นๆ กล่าวคือ คิดเป็น ร้อยละ 30.00 ส่วนอำเภอกันตัง คิดเป็น ร้อยละ 27.00 ดังรายละเอียดตามตารางที่ 4.20 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.20 ความถี่และร้อยละของความเข้มแข็งของชุมชน

ตัวแปร		ความถี่	อำเภอ				
			นาโยง	ห้วยยอด	กันตัง	สิเกา	รวม
ความเข้มแข็งของชุมชน	มีผู้นำที่ดี	จำนวน	55	48	9	20	132
		ร้อยละ	55.00	48.00	9.00	20.00	33.00
	ประชาชนมีคุณภาพ	จำนวน	15	10	10	6	41
		ร้อยละ	15.00	10.00	10.00	6.00	10.25
	มีทรัพยากรที่เป็นของชุมชนหลากหลาย	จำนวน	20	37	54	44	155
		ร้อยละ	20.00	37.00	54.00	44.00	38.75
	ชุมชนมีความเป็นหนึ่งเดียว	จำนวน	10	5	27	30	72
		ร้อยละ	10.00	5.00	27.00	30.00	18.00
	รวม	จำนวน	100	100	100	100	400
		ร้อยละ	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

การศึกษาด้านการใช้ประโยชน์จากทุนชุมชนในประเภทต่างๆ แล้ว พบว่า ประชาชนในพื้นที่จังหวัดตรัง มองว่า ทุนชุมชนที่ได้นำมาทำประโยชน์มากที่สุดอันดับหนึ่ง ได้แก่ ทุนชุมชน ที่เป็นทุนทางธรรมชาติด้วยคะแนนถ่วงน้ำหนักเป็นจำนวน 1,366 คะแนน คิดเป็น ร้อยละ 34.15 รองลงมา ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคม ทั้งนี้ มีค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักรวม จำนวน 1,002 คะแนน คิดเป็น ร้อยละ 25.05 ส่วนอันดับสาม ได้แก่ ทุนมนุษย์ และทุนกายภาพ ตามลำดับ ด้วยค่าคะแนนถ่วงน้ำหนัก 825 และ 807 คิดเป็น ร้อยละ 20.63 และ 20.10 และเมื่อพิจารณา เป็นรายอำเภอในการใช้ประโยชน์จากทุนชุมชน พบว่า ทุกอำเภอมีทิศทางการใช้ประโยชน์ ของทุนชุมชนไม่แตกต่างกัน แต่อย่างใดกับภาพรวม และเมื่อพิจารณาการใช้ทุนในแต่ละประเภท ของแต่ละอำเภอ พบว่า ทุนทางธรรมชาติเป็นทุนที่ทุกอำเภอได้ใช้ประโยชน์จากทุนประเภทนี้สูงสุดโดยอำเภอกันตังเป็นอำเภอที่ใช้มากกว่าอำเภออื่นๆ แต่ไม่มาก ส่วนทุนทางสังคมในแง่ของการใช้ ภูมิปัญญาวัฒนธรรม พบว่า อำเภอที่ใช้ทุนประเภทนี้สูงสุด คือ อำเภอนาโยง รองลงมา คือ อำเภอห้วยยอด สำหรับทุนมนุษย์อำเภอที่ใช้ทุนประเภทนี้สูงสุด ได้แก่ อำเภอสิเกา รองลงมา คือ อำเภอ นาโยง สำหรับทุนกายภาพอำเภอกันตังใช้ประโยชน์มากที่สุดแต่ไม่ได้แตกต่างจากอำเภอสิเกามากนัก ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.21 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.21 คะแนนถ่วงน้ำหนักและร้อยละของการใช้ประโยชน์จากทุนชุมชนประเภทต่างๆ

ตัวแปร		คะแนน ถ่วงน้ำหนัก	อำเภอ				
			นาโยง	ห้วยยอด	กันตัง	สิเกา	รวม
การใช้ ประโยชน์ จาก ทุนชุมชน ประเภท ต่างๆ	ทุนธรรมชาติ	น้ำหนัก	344	342	356	330	1,366
		ร้อยละ	34.40	34.20	35.60	33.00	34.15
	ทุนมนุษย์	น้ำหนัก	208	191	196	230	825
		ร้อยละ	20.80	19.10	19.60	23.00	82.50
	ทุนสังคม	น้ำหนัก	288	250	236	228	1,002
		ร้อยละ	28.80	25.00	23.60	22.80	25.05
	ทุนกายภาพ	น้ำหนัก	160	217	218	212	807
		ร้อยละ	16.00	21.70	21.80	21.20	20.10
รวม		น้ำหนัก	1,000	1,000	1,000	1,000	4,000
		ร้อยละ	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

การศึกษาในเรื่องจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดตรัง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมองว่าจุดเด่น ที่สำคัญ คือ ภูเขาตรัง จำนวน 200 ราย คิดเป็น ร้อยละ 50.00 รองลงมา คือ ยางพารา จำนวน 72 ราย คิดเป็น ร้อยละ 18.60 และชายหาดและทะเลที่สวยงาม คิดเป็น ร้อยละ 14.50 ตามลำดับ รวมทั้ง ถ้ำมรกต คิดเป็น ร้อยละ 5.25 ส่วนประเด็นอื่นๆ เช่น ศิลปะมโนราห์ หนังตะลุง สถานีรถไฟที่เก่าแก่ วิวาท์ใต้สมุทร เป็นจังหวัดที่มีนายกรัฐมนตรีของประเทศ แต่ละชนิด คิดเป็น ร้อยละ 1 – 2 รายละเอียดดังตารางที่ 4.22 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.22 ความถี่และร้อยละของจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดตรัง

ตัวแปร		ความถี่	อำเภอ				
			นาโยง	ห้วยยอด	กันตัง	สิเกา	รวม
จุดเด่น จังหวัด ตรัง	จังหวัดที่มี นายกรัฐมนตรี	จำนวน ร้อยละ	2 2.00	0 0.00	3 3.00	0 0.00	5 1.25
	อาหารเช้า กาแฟ ปาท่องโก๋	จำนวน ร้อยละ	5 5.00	7 7.00	3 3.00	3 3.00	18 4.50
	หมูย่างตรัง	จำนวน ร้อยละ	57 57.00	62 62.00	43 43.00	38 38.00	200 50.00
	วิวหาดใต้สมุทร	จำนวน ร้อยละ	2 2.00	3 3.00	3 3.00	2 2.00	10 2.50
	ชายหาดและ ทะเลที่สวยงาม	จำนวน ร้อยละ	5 5.00	12 12.00	18 18.00	23 23.00	58 14.50
	ถ้ำมรกต	จำนวน ร้อยละ	1 1.00	0 0.00	1 1.00	19 19.00	21 5.25
	สวนยางพารา	จำนวน ร้อยละ	20 20.00	15 15.00	25 25.00	12 12.00	72 18.00
	อาหารทะเล	จำนวน ร้อยละ	2 2.00	1 1.00	1 1.00	2 2.00	6 1.50
	สถานีรถไฟเก่าแก่ สวยงาม	จำนวน ร้อยละ	2 2.00	0 0.00	0 0.00	1 1.00	3 0.75
	ศิลปะการแสดง มโนราห์ และหนังตะลุง	จำนวน ร้อยละ	2 2.00	0 0.00	0 0.00	0 0.00	2 0.50
	อื่นๆ	จำนวน ร้อยละ	2 2.00	0 0.00	3 3.00	0 0.00	5 1.25
รวม		จำนวน ร้อยละ	100 100.00	100 100.00	100 100.00	100 100.00	400 100.00

หมายเหตุ: ผู้ตอบแบบสอบถามตัวเลือกอื่นๆ โปรตรระบุ จำนวน 5 คน จุดเด่นของจังหวัดตรัง คือ กลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี ลูกหยี จุดกลางของทะเลอันดามัน เค้ก และปากพะยูน

สำหรับการศึกษาภาพลักษณ์ของจังหวัดตามความเห็นของผู้ให้ข้อมูลที่คิดว่าเมื่อพูดถึงตรังสิ่งที่คุณโดยทั่วไปจะนึกถึงนั้น จากการศึกษา พบว่า เมนูอาหารเช้า กาแฟกับหมูย่าง เป็นประเด็น

ที่คนจะนึกถึงอันดับแรก ด้วยค่าร้อยละ 26.17 รองลงมาอันดับสองที่จะนึกถึง คือ ชายหาด ทะเล ที่สวยงาม มีความเป็นเอกลักษณ์ คิดเป็น ร้อยละ 21.71 ส่วนอันดับที่สาม ได้แก่ สภาพอากาศ ที่ปลอดโปร่งสบาย คิดเป็น ร้อยละ 14.04 ถัดมาที่จะนึกถึง คือ ภาษาท้องถิ่นได้ คิดเป็น ร้อยละ 10.46 นอกจากนั้น สิ่งที่จะนึกถึงในลำดับถัดๆ มา ได้แก่ วิถีชีวิตของผู้คน วิวาทิไ้สมบูรณ์ วัฒนธรรมประเพณี ความซื่อสัตย์ของผู้คน รวมทั้ง นายกรัฐมนตรี เมืองท่าเก่า การแต่งกาย และศิลปะ ตามลำดับ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.23 และตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.23 ค่าถ่วงน้ำหนักและร้อยละของสิ่งที่ผู้คนจะนึกถึงเมื่อพูดถึงตรัง

ตัวแปร		คะแนน ถ่วงน้ำหนัก	อำเภอ				
			นาโยง	ห้วยยอด	กันตัง	สิเกา	รวม
ประเด็น ภาพลักษณ์ ที่จะนึกถึง	อากาศดีมีความปลอดโปร่ง (อันดับ 3)	คะแนน ร้อยละ	51 8.50	99 16.50	102 17.00	85 14.17	337 14.04
	ชายหาดที่สวยงาม (อันดับ 2)	คะแนน ร้อยละ	75 12.50	100 16.67	134 22.33	212 35.33	521 21.71
	ความซื่อสัตย์ของคน (อันดับ 8)	คะแนน ร้อยละ	37 6.16	24 4.00	15 2.50	3 0.50	79 3.29
	ภาษาถิ่นได้ (อันดับ 4)	คะแนน ร้อยละ	65 10.83	89 14.83	51 8.50	46 7.67	251 10.46
	การแต่งกายนุ่งผ้าปาเต๊ะ (อันดับ 11)	คะแนน ร้อยละ	10 1.67	1 0.17	6 1.00	3 0.50	20 0.83
	ศิลปะการแสดง (อันดับที่ 12)	คะแนน ร้อยละ	0 0.00	0 0.00	3 0.50	0 0.00	3 0.13
	ประเพณีวัฒนธรรม (อันดับ 7)	คะแนน ร้อยละ	26 4.33	21 3.50	24 4.00	24 4.00	95 3.96
	วิวาห์ใต้สมุทร (อันดับ 6)	คะแนน ร้อยละ	28 4.67	20 3.30	27 4.50	49 8.17	124 5.17
	เมืองท่าสำคัญในอดีต (อันดับ 10)	คะแนน ร้อยละ	5 0.83	3 0.50	15 2.50	17 2.83	40 1.67
	อาหารเช้า กาแฟ หมูย่าง (อันดับ 1)	คะแนน ร้อยละ	205 34.17	182 30.33	126 21.00	115 19.17	628 26.17
	นายกรัฐมนตรี (อันดับ 9)	คะแนน ร้อยละ	21 3.50	11 1.83	25 4.17	5 0.83	62 2.58
	วิถีชีวิตผู้คน (อันดับ 5)	คะแนน ร้อยละ	77 12.83	50 8.33	72 12.00	41 6.83	240 10.00
	รวม		คะแนน ร้อยละ	600 100.00	600 100.00	600 100.00	600 100.00

ตารางที่ 4.24 สิ่งที่คุณจะนึกถึงเมื่อพูดถึงตรัง (เรียงตามลำดับ)

รายการ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
อาหารเช้า กาแฟ – หมูย่าง	26.17											
ชายหาด ที่สวยงาม		21.71										
อากาศ ที่ปลอดโปร่ง			14.04									
ภาษาถิ่น				10.46								
วิถีชีวิตผู้คน					10.00							
วิวาห์ใต้สมุทร						5.17						
ประเพณี วัฒนธรรม							3.76					
ความซื่อสัตย์								3.29				
นายก รัฐมนตรี									2.58			
เมืองท่าเก่า										1.67		
การแต่งกาย											0.83	
ศิลปะ												0.13

ส่วนบทบาทของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีในชุมชนของตนเองนั้น การศึกษา พบว่า โดยส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าเป็นประชาชนทั่วไปในชุมชน ซึ่งมีจำนวน 341 ราย คิดเป็น ร้อยละ 85.25 รองลงมาเป็นกรรมการในชุมชน จำนวน 25 ราย คิดเป็น ร้อยละ 6.25 และที่มีบทบาทเป็นผู้นำกลุ่ม จำนวน 17 ราย คิดเป็น ร้อยละ 4.25 นอกจากนั้น เป็นผู้ที่มีบทบาทของรัฐในชุมชน จำนวน 11 ราย คิดเป็น ร้อยละ 2.75 รวมทั้ง มีบทบาทเป็นธุรกิจชุมชน ร้อยละ 4 ราย และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 2 ราย คิดเป็น ร้อยละ 1 และ 0.50 ตามลำดับ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.25 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.25 ความถี่และร้อยละของบทบาทในชุมชน

ตัวแปร		ความถี่	อำเภอ				
			นาโยง	ห้วยยอด	กันตัง	สิเกา	รวม
บทบาท ใน ชุมชน	เป็นกรรมการชุมชน	จำนวน ร้อยละ	14 14.00	4 4.00	4 4.00	3 3.00	25 6.25
	เป็นประชาชนในชุมชน	จำนวน ร้อยละ	73 73.00	87 87.00	91 91.00	90 90.00	341 85.25
	เป็นเจ้าหน้าที่รัฐในชุมชน	จำนวน ร้อยละ	6 6.00	3 3.00	1 1.00	1 1.00	11 2.75
	เป็นนักธุรกิจชุมชน	จำนวน ร้อยละ	0 0.00	0 0.00	1 1.00	3 3.00	4 1
	เป็นปราชญ์ชาวบ้าน	จำนวน ร้อยละ	2 2.00	0 0.00	0 0.00	0 0.00	2 0.50
	เป็นผู้นำกลุ่ม / สมาชิก กลุ่มวิสาหกิจในชุมชน	จำนวน ร้อยละ	5 5.00	6 6.00	3 3.00	3 3.00	17 4.25
รวม		จำนวน ร้อยละ	100 100.00	100 100.00	100 100.00	100 100.00	400 100.00

2. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทุนชุมชนของประชาชนพื้นที่จังหวัดตรัง

การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดตรังโดยรวม พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนที่เกี่ยวกับการจัดการทุนชุมชนอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่สูงที่สุด คือ การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทุนชุมชน ด้วยค่าเฉลี่ย 4.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52 รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติการในการจัดการ ด้วยค่าเฉลี่ย 3.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.45 และการมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน ด้วยค่าเฉลี่ย 3.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.66 ตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้าย คือ การมีส่วนร่วมในด้านการประเมินและควบคุม ด้วยค่าเฉลี่ย 3.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78 ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.26 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.26 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการจัดการทุนชุมชน

การจัดการทุนหรือทรัพยากรของชุมชน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
ด้านการวางแผน	3.77	0.66	มาก	3
ด้านการปฏิบัติการ	3.96	0.45	มาก	2
ด้านการประเมินและการควบคุม	3.75	0.78	มาก	4
การใช้ประโยชน์	4.10	0.52	มาก	1
รวม	3.89	0.50	มาก	

การมีส่วนร่วม ด้านการวางแผน

การศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนพื้นที่จังหวัดตรังด้านการวางแผน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.66 และเมื่อพิจารณา ในรายละเอียด พบว่า ประเด็นที่มีระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การร่วมคิด ร่วมประชุม วางแผน ทำางานวางมาตรการที่ละเว้นการทำลายทุนชุมชน ด้วยค่าเฉลี่ย 3.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.97 รองลงมา ได้แก่ ระดับการมีส่วนร่วมในการร่วมแสดงความเห็น คัดค้าน หรือโต้แย้งอย่างเหตุผล เพื่อส่งเสริมและฟื้นฟูทรัพยากร ด้วยค่าเฉลี่ย 3.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.95 และระดับการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลชุมชนเพื่อตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับทุนของชุมชน ด้วยค่าเฉลี่ย 3.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64 ตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมลงมติให้มีการจัดทำโครงการ เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ทรัพยากร ด้วยระดับค่าเฉลี่ย 3.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.91 คือ ระดับการมีส่วนร่วมเสนอเพื่อพัฒนาแก้ไขและอนุรักษ์ทรัพยากร มีค่าเฉลี่ย 3.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.88 ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.27 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.27 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน

ด้านการวางแผน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
- การให้ข้อมูลชุมชนเพื่อใช้ประกอบการเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับทุนของชุมชน	3.77	0.64	มาก	3
- ร่วมการลงมติให้มีการจัดทำโครงการเพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ทรัพยากร	3.74	0.91	มาก	4
- ร่วมคิด ร่วมประชุม วางแผนการทำงานวางมาตรการที่ละเว้นการทำลายทุนของชุมชน	3.85	0.97	มาก	1
- ร่วมแสดงความเห็น คัดค้าน หรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผลส่งเสริมและฟื้นฟูทรัพยากร	3.77	0.95	มาก	2
- ร่วมเสนอประเด็น เพื่อพัฒนา แก้ไขและอนุรักษ์ทรัพยากร	3.72	0.88	มาก	5
รวม	3.77	0.66	มาก	

การมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติการ

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนพื้นที่จังหวัดตรัง พบว่า การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.96 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.45 เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ทุกประเด็นที่เกี่ยวกับการดำเนินงานในการปฏิบัติ ประชาชน มีส่วนร่วมในระดับที่มากทุกข้อ ทั้งนี้ ข้อที่มีเฉลี่ยสูงสุดอันดับหนึ่ง คือ การปฏิบัติการในการสังเกตความเสียหาย การเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรจากการเยี่ยมชมใช้บริการ เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับแก้ ด้วยค่าเฉลี่ย 4.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76 รองลงมา คือ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ หรือมาตรการดูแลรักษาทรัพยากรของชุมชน ด้วยค่าเฉลี่ย 4.01 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72 และการปฏิบัติการในการร่วมระดมรักษาความสะอาดและสิ่งแวดล้อม ด้วยค่าเฉลี่ย 3.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71 การปฏิบัติการในการคำนึงถึงความเป็นเจ้าบ้านด้วยการให้ข้อมูล และสืบทอดความรู้ในคุณค่าของทรัพยากร ด้วยค่าเฉลี่ย 3.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.77 ตามลำดับ ส่วนการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้กับผู้รับบริการ ดุจญาติพี่น้อง มีค่าเฉลี่ย 3.92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.58 และสุดท้ายเป็นเรื่องการปฏิบัติการดำเนินการในการร่วมกิจกรรมของชุมชนและบริการเกี่ยวกับที่พัก อาหาร และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าบ้านกับแขกผู้มาเยือน ด้วยค่าเฉลี่ย 3.82 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.87 ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.28 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.28 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการ

การจัดการด้านการปฏิบัติการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
- การมีส่วนร่วมช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้กับผู้รับบริการดุจญาติพี่น้อง	3.92	0.58	มาก	5
- การร่วมระดมรักษาความสะอาดและสิ่งแวดล้อม	3.98	0.71	มาก	3
- สังเกตความเสียหาย การเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรจากการเยี่ยมชมใช้บริการ เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับแก้	4.09	0.76	มาก	1
- คำนึงถึงความเป็นเจ้าบ้านด้วยการให้ข้อมูลและสืบทอดความรู้ในคุณค่าของทรัพยากร	3.96	0.77	มาก	4
- ปฏิบัติตามกฎระเบียบ หรือมาตรการดูแลรักษาทรัพยากรของชุมชน	4.01	0.72	มาก	2
- ร่วมกิจกรรมของชุมชนและบริการเกี่ยวกับที่พัก อาหาร และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าบ้านกับแขกผู้มาเยือน	3.82	0.87	มาก	6
รวม	3.96	0.45	มาก	

การมีส่วนร่วม ด้านการประเมินและการควบคุม

การศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนพื้นที่จังหวัดตรังในด้านการประเมินและการควบคุมในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อในด้านการประเมินและการกำกับควบคุม ประชาชน มีส่วน

ร่วมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ทั้งนี้ ข้อที่มีเฉลี่ยสูงสุดอันดับหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมในการได้เข้าไปมีโอกาสนในการปกป้องทรัพยากรให้มีคุณค่ากับชุมชน ด้วยค่าเฉลี่ย 3.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.75 รองลงมาอันดับสอง คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสวนาและแสดงความคิดเห็นเป็นระยะเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลการทำงานและการใช้ทรัพยากร ด้วยค่าเฉลี่ย 3.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.97 รองลงมาอันดับสาม คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการติดตามความก้าวหน้าการใช้ทรัพยากรชุมชน ซึ่งมีระดับการมีส่วนร่วม ด้วยค่าเฉลี่ย 3.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.97 ลำดับถัดมา คือ การมีส่วนร่วมในการติดตามกำกับกิจกรรม / โครงการ และหาแนวทางการปรับปรุงแก้ไข มีค่าเฉลี่ย 3.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.10 และอันดับสุดท้าย คือ การมีส่วนร่วมในการมีส่วนในการดูแลการใช้จ่ายในกิจกรรม / โครงการ โดยมีค่าเฉลี่ย 3.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.26 ดังรายละเอียดในตาราง ที่ 4.29

ตารางที่ 4.29 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วม ด้านการประเมินและการควบคุม

การจัดการด้านการประเมินและการควบคุม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
- มีส่วนในการติดตามความก้าวหน้าการใช้ทรัพยากรชุมชน	3.74	0.97	มาก	3
- มีส่วนในการเสวนาและแสดงความคิดเห็นเป็นระยะเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลการทำงานและการใช้ทรัพยากร	3.76	0.97	มาก	2
- ติดตามกำกับกิจกรรม / โครงการ และหาแนวทางการปรับปรุงแก้ไข	3.72	1.10	มาก	4
- มีส่วนในการดูแลการใช้จ่ายในกิจกรรม / โครงการ	3.57	1.26	มาก	5
- มีโอกาสในการปกป้องทรัพยากรให้มีคุณค่ากับชุมชน	3.96	0.75	มาก	1
รวม	3.75	0.78	มาก	

การมีส่วนร่วม ด้านการใช้ประโยชน์

การศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนพื้นที่จังหวัดตรังเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทุนชุมชนในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับกาใช้ประโยชน์จากทุนชุมชนทุกข้อ อยู่ในระดับมาก สำหรับข้อที่มีเฉลี่ยสูงสุดอันดับหนึ่ง คือ ระดับการมีส่วนร่วมที่ประชาชนได้รับรายได้และผลประโยชน์อื่นๆ จากโครงการชุมชน ด้วยค่าเฉลี่ย 4.15 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.81 รองลงมาอันดับสอง คือ ระดับการมีส่วนร่วมการได้รับประโยชน์ของการที่ประชาชนเกิดความรู้สึกภูมิใจเกี่ยวกับทุนชุมชนที่มีและได้สืบสานทรัพยากรชุมชนนั้น ด้วยค่าเฉลี่ย 4.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78 ส่วนอันดับสาม คือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการใช้ประโยชน์ที่ทำให้เกิดความหวงแหนและมีจิตใจสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร ด้วยค่าเฉลี่ย 4.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73 นอกจากนั้น อันดับถัดมา คือ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนจากการใช้ประโยชน์จากทุนชุมชนที่

ทำให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นจากการร่วมกิจกรรมหรือโครงการ ด้วยค่าเฉลี่ย 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.80 และอันดับสุดท้าย คือ การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากทุนชุมชนที่ทำให้เกิดองค์ความรู้และทักษะที่เพิ่มขึ้นจากการได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนด้วยองค์ความรู้ ด้วยค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76 ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.30

ตารางที่ 4.30 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมด้านการใช้ประโยชน์

การจัดการด้านการใช้ประโยชน์	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
- เกิดองค์ความรู้และทักษะที่เพิ่มขึ้นจากการเรียนรู้และแลกเปลี่ยน	4.00	0.76	มาก	5
- เกิดความหวงแหนและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร	4.13	0.73	มาก	3
- มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นจากการร่วมกิจกรรมหรือโครงการ	4.08	0.80	มาก	4
- ได้รับรายได้และผลประโยชน์อื่นๆจากโครงการชุมชน	4.15	0.81	มาก	1
- เกิดความภูมิใจ และได้สืบสานทรัพยากรชุมชน	4.13	0.78	มาก	2
รวม	4.10	0.52	มาก	

3. การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการจำแนกตามคุณลักษณะต่างๆ

การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการจัดการทุน จำแนกตามเพศ ในภาพรวมไม่แตกต่างกันแต่อย่างใด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้งในด้านการวางแผน การปฏิบัติการ การประเมินและควบคุม และด้านการใช้ประโยชน์ พบว่า เพศที่แตกต่างกันไม่ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละด้านมีความแตกต่างกันแต่อย่างใด ดังรายละเอียด ในตารางที่ 4.31

ตารางที่ 4.31 เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วม จำแนกตามเพศ

ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการ	ชาย (n = 162)		หญิง (n = 238)		df	t - Value	Sig.
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.			
การวางแผน	3.79	.642	3.76	.668	398	.394	.462
การปฏิบัติการ	3.93	.458	3.98	.449	398	-1.003	.541
การประเมินและควบคุม	3.71	.765	3.77	.793	398	-0.752	.542
การใช้ประโยชน์	4.04	.506	4.14	.526	398	-1.879	.566
รวม	3.87	.506	3.91	.502	398	-0.872	.578

การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทุนชุมชน จำแนกตามอำเภอ ในพื้นที่จังหวัดตรัง ใน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอนาโยง อำเภอห้วยยอด อำเภอกันตัง และอำเภอสิเกา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนพื้นที่อำเภอต่างๆ ในภาพรวมมีความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 คือ ด้านการปฏิบัติการ และด้านการใช้ประโยชน์ ส่วนด้าน การวางแผน และด้านการประเมินและการควบคุม การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีแตกต่างกัน แต่อย่างใด ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.32 และ 4.33

ตารางที่ 4.32 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการทุนชุมชน จำแนกตามอำเภอ

ระดับการมีส่วนร่วม ในการจัดการ	นาโยง (n = 100)		ห้วยยอด (n = 100)		กันตัง (n = 100)		สิเกา (n = 100)	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
ด้านการวางแผน	3.77	.470	3.87	.828	3.69	.619	3.75	.658
ด้านการปฏิบัติการ	3.95	.450	4.07	.450	3.91	.436	3.92	.461
ด้านประเมินและควบคุม	3.84	.634	3.86	.842	3.69	.712	3.60	.893
ด้านการใช้ประโยชน์	4.17	.508	4.22	.485	4.07	.554	3.94	.491
รวม	3.93	.429	4.01	.562	3.84	.474	3.80	.521

ตารางที่ 4.33 เปรียบเทียบความแตกต่างการมีส่วนร่วมในการจัดการทุนชุมชน จำแนกตามอำเภอ

การมีส่วนร่วมจัดการ ทุนชุมชน	แหล่ง ความแปรปรวน	SS	Df	MS	F-Ratio	p
ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	1.705	3	0.568	1.32	0.267
	ภายในกลุ่ม	170.523	396	0.431		
	รวม	172.228	399			
ด้านการปฏิบัติการ	ระหว่างกลุ่ม	1.683	3	0.561	2.776	0.041
	ภายในกลุ่ม	80.007	396	0.202		
	รวม	81.69	399			
ด้านการประเมิน และการควบคุม	ระหว่างกลุ่ม	4.527	3	1.509	2.499	0.059
	ภายในกลุ่ม	239.111	396	0.604		
	รวม	243.638	399			
ด้านการใช้ประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	4.742	3	1.581	6.076	0.000
	ภายในกลุ่ม	103.017	396	0.26		
	รวม	107.759	399			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2.547	3	0.849	3.408	0.018
	ภายในกลุ่ม	98.643	396	0.249		
	รวม	101.19	399			

และเมื่อวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบรายคู่ โดยวิธี LSD ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการปฏิบัติการ พบว่า ในอำเภอที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ อำเภอห้วยยอด มีความแตกต่าง กับ อำเภอกันตัง และอำเภอสิเกา ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนพื้นที่ ด้านการใช้ประโยชน์ อำเภอที่มีความแตกต่างกันทางด้านสภาพแวดล้อม บริบทของพื้นที่ ได้แก่ อำเภอนาโยงกับอำเภอสิเกา รวมทั้ง อำเภอห้วยยอด กับอำเภอกันตัง และสิเกา ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.34

ตารางที่ 4.34 เปรียบเทียบรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference) จำแนกตามอำเภอ

การจัดการทุน หรือทรัพยากรของชุมชน	อำเภอ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	นาโยง	ห้วยยอด	กันตัง	สิเกา
ด้านการปฏิบัติการ	นาโยง	3.95	-	-0.12	0.05	0.04
	ห้วยยอด	4.07		-	.16167*	.15500*
	กันตัง	3.91			-	-0.01
	สิเกา	3.92				-
ด้านการใช้ประโยชน์	นาโยง	4.17	-	-0.05	0.10	-.23200*
	ห้วยยอด	4.22		-	-.15400*	-.28600*
	กันตัง	4.07				0.132
	สิเกา	3.94				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทุนชุมชน จำแนกตามอายุ พบว่า อายุที่มีความแตกต่างกัน ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อายุ ที่มีความแตกต่างกัน ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ส่วนด้านการปฏิบัติการ ด้านการใช้ประโยชน์ และด้านการประเมินและการควบคุม พบว่า อายุ ที่มีความแตกต่างกันไม่ได้ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนพื้นที่จังหวัดตรัง แตกต่างกันแต่อย่างใด ดังแสดงในตารางที่ 4.35 และ 4.36

ตารางที่ 4.35 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมจัดการทุนชุมชน จำแนก ตาม อายุ

การมีส่วนร่วม จัดการทุนชุมชน	20 – 30 ปี (n = 37)		31 – 40 ปี (n = 77)		41 – 50 ปี (n = 109)		51 – 60 ปี (n = 133)		มากกว่า 60 ปี (n = 44)	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
ด้านวางแผน	3.54	.637	3.65	.652	3.82	.692	3.87	.604	3.73	.694
ด้านปฏิบัติการ	3.84	3.59	3.91	.438	4.01	.479	3.98	.432	3.96	.526
ด้านประเมินและควบคุม	3.60	.815	3.57	.854	3.79	.773	3.83	.717	3.82	.796
ด้านการใช้ประโยชน์	3.98	.407	4.02	.492	4.14	.533	4.13	.535	4.12	.564
รวม	3.74	.436	3.79	.504	3.94	.532	3.95	.467	3.91	.552

ตารางที่ 4.36 วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมจัดการทุนชุมชน จำแนกตามอายุ

การมีส่วนร่วม จัดการทุนชุมชน	แหล่ง ความแปรปรวน	SS	Df	MS	F-Ratio	P
ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	4.623	4	1.156	2.724	0.029
	ภายในกลุ่ม	167.605	395	0.424		
	รวม	172.228	399			
ด้านการปฏิบัติการ	ระหว่างกลุ่ม	1.114	4	0.279	1.366	0.245
	ภายในกลุ่ม	80.576	395	0.204		
	รวม	81.69	399			
ด้านการประเมิน และการควบคุม	ระหว่างกลุ่ม	4.696	4	1.174	1.941	0.103
	ภายในกลุ่ม	238.942	395	0.605		
	รวม	243.638	399			
ด้านการใช้ประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	1.33	4	0.332	1.234	0.296
	ภายในกลุ่ม	106.429	395	0.269		
	รวม	107.759	399			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2.476	4	0.619	2.477	0.044
	ภายในกลุ่ม	98.714	395	0.25		
	รวม	101.19	399			

และเมื่อเปรียบเทียบรายคู่ โดยวิธี LSD จำแนกตามอายุ ด้านการวางแผน พบว่า ช่วงอายุที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ อายุ 20 – 30 ปี กับ อายุ 41 – 50 ปี และ 51 – 60 ปี รวมทั้ง ผู้ที่มีอายุ 31 – 40 ปี กับ อายุ 51 – 60 ปี ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.37

ตารางที่ 4.37 วิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference) ด้าน การวางแผน

การมีส่วนร่วม จัดการทุนชุมชน	อายุ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	20 – 30 ปี	31 – 40 ปี	41 – 50 ปี	51 – 60 ปี	มากกว่า 60 ปี
ด้านการวางแผน	20 – 30 ปี	3.54	-	-0.114	-.28331*	-.32713*	-0.19128
	31 – 40 ปี	3.65		-	-0.16931	-.21312*	-0.07727
	41 – 50 ปี	3.82			-	-0.04382	0.09204
	51 – 60 ปี	3.87				-	0.13585
	มากกว่า 60 ปี	3.73					-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมการจัดการทุนชุมชน จำแนกตามสัญชาติ ในด้านการวางแผน การปฏิบัติการ การประเมินและควบคุม และในด้านการใช้ประโยชน์ในภาพรวม พบว่า สัญชาติที่ต่างกันไม่ได้ทำให้การจัดการทุนโดยรวมมีความแตกต่างแต่อย่างใด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สัญชาติที่ต่างกันไม่ได้ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในแต่ละด้านทุกด้านแตกต่างกันแต่อย่างใด ทั้งนี้ เพราะไม่ว่าจะเป็นสัญชาติใด แต่การมาอยู่ในพื้นที่เดียวกัน เพื่อทำมาหากิน ซึ่งถือเป็นบ้านเกิดของตนเอง ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.38

ตารางที่ 4.38 วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมจัดการทุนชุมชน จำแนกตามสัญชาติ

ระดับการมีส่วนร่วม ในการจัดการทุนชุมชน	ไทย (n = 356)		มุสลิม (n = 44)		df	t - Value	Sig.
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.			
ด้านวางแผน	3.77	.647	3.73	.740	398	.451	.221
ด้านปฏิบัติการ	3.96	.457	3.96	.421	398	.052	.583
ด้านประเมินและควบคุม	3.75	.775	3.75	.843	398	-0.018	.588
ด้านการใช้ประโยชน์	4.11	.516	4.00	.542	398	1.334	.516
รวม	3.90	.502	3.86	.519	398	.495	.422

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทุนชุมชน จำแนกตามการศึกษา ผลการศึกษา พบว่า ภาพรวมระดับการศึกษาที่ต่างกันไม่ได้ทำให้ การจัดการโดยรวมแตกต่างแต่อย่างใด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการศึกษา ที่มีความแตกต่างกัน ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการวางแผน ด้านการประเมินควบคุม และด้านการใช้ประโยชน์มีความแตกต่างกันแต่อย่างใด ยกเว้น การมีส่วนร่วมในด้าน การปฏิบัติที่มี

ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 เพราะคนที่มีการศึกษาต่างกันมีผลต่อวิธี การคิดที่ต่างกัน รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.39 และ 4.40

ตารางที่ 4.39 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วม จำแนกตามการศึกษา

ระดับการมีส่วนร่วม ในการจัดการทุนชุมชน	ต่ำกว่าปริญญาตรี (n = 353)		ปริญญาตรี (n = 45)		สูงกว่าปริญญาตรี (n = 2)	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
ด้านการวางแผน	3.78	.651	3.69	.716	3.70	.141
ด้านการปฏิบัติการ	3.97	.457	3.96	.365	3.17	.943
ด้านประเมินและควบคุม	3.75	.776	3.71	.822	3.50	1.273
การใช้ประโยชน์	4.11	.466	4.01	.466	3.70	.707
รวม	3.90	.503	3.84	.500	3.52	.766

ตารางที่ 4.40 วิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการทุนชุมชน จำแนกตามการศึกษา

ระดับการมีส่วนร่วม จัดการทุนชุมชน	แหล่ง ความแปรปรวน	SS	df	MS	F-Ratio	P
ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	0.307	2	0.153	0.354	0.702
	ภายในกลุ่ม	171.921	397	0.433		
	รวม	172.228	399			
ด้านการปฏิบัติการ	ระหว่างกลุ่ม	1.276	2	0.638	3.149	0.044
	ภายในกลุ่ม	80.414	397	0.203		
	รวม	81.69	399			
ด้านการประเมิน และการควบคุม	ระหว่างกลุ่ม	0.197	2	0.099	0.161	0.851
	ภายในกลุ่ม	243.441	397	0.613		
	รวม	243.638	399			
การใช้ประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	0.705	2	0.352	1.307	0.272
	ภายในกลุ่ม	107.054	397	0.27		
	รวม	107.759	399			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	0.429	2	0.215	0.846	0.43
	ภายในกลุ่ม	100.761	397	0.254		
	รวม	101.19	399			

และเมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ โดยวิธี LSD จำแนกตามการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการของประชาชนในชุมชนพื้นที่ของจังหวัดตรังที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมีความแตกต่างกันกับผู้ที่มีการศึกษาระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี เช่นเดียวกันผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีก็มีความแตกต่างกับผู้ที่มีการศึกษาที่สูงกว่าปริญญาตรี ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.41

ตารางที่ 4.41 วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference) จำแนกตามการศึกษาด้านปฏิบัติการ

การมีส่วนร่วม จัดการทุนชุมชน	การศึกษา	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่า ปริญญาตรี
ด้านการปฏิบัติการ	ต่ำกว่าปริญญาตรี	3.97	-	0.01139	.80028*
	ปริญญาตรี	3.96		-	.78889*
	สูงกว่าปริญญาตรี	3.17			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมการจัดการทุนชุมชน จำแนกตามอาชีพ พบว่า อาชีพที่มีความแตกต่างกัน ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนพื้นที่จังหวัดตรังในภาพรวมมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อาชีพ ที่แตกต่างกัน ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติการ และด้านการใช้ประโยชน์ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ส่วนด้านการประเมินและการควบคุม ระดับ การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้แตกต่างแต่อย่างใด ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.42 และ 4.43

ตารางที่ 4.42 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมจัดการ จำแนกตามอาชีพ

การมีส่วนร่วม จัดการทุนชุมชน	รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ (n = 11)		รับจ้าง / ภาคเอกชน (n = 108)		เกษตรกร (n = 71)		ทำธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย (n = 192)		ทำงานกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน (n = 7)		ทำการประมง (n = 6)		อื่นๆ (n = 5)	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
ด้านการวางแผน	3.76	1.113	3.55	.616	3.91	.502	3.83	.660	4.11	.886	3.67	.327	3.92	1.073
ด้านการปฏิบัติการ	4.20	.245	3.85	.421	3.98	.430	4.00	.450	4.19	.677	3.81	.356	3.90	1.058
ด้านประเมินและควบคุม	3.76	1.076	3.59	.794	3.86	.669	3.80	.768	4.11	.738	3.53	.689	3.44	1.513
ด้านการใช้ประโยชน์	4.15	.370	3.97	.469	4.23	.480	4.12	.532	4.46	.670	3.77	.388	3.92	1.073
รวม	3.97	.616	3.74	.471	3.99	.436	3.94	.499	4.22	.657	3.69	.161	3.80	1.160

ตารางที่ 4.43 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วม จำแนกตามอาชีพ

การจัดการทุน หรือทรัพยากรของชุมชน	แหล่ง ความแปรปรวน	SS	df	MS	F-Ratio	p
ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	8.465	6	1.411	3.386	0.003
	ภายในกลุ่ม	163.763	393	0.417		
	รวม	172.228	399			
ด้านการปฏิบัติการ	ระหว่างกลุ่ม	2.674	6	0.446	2.217	0.041
	ภายในกลุ่ม	79.016	393	0.201		
	รวม	81.69	399			
ด้านการประเมิน และการควบคุม	ระหว่างกลุ่ม	5.823	6	0.97	1.604	0.145
	ภายในกลุ่ม	237.816	393	0.605		
	รวม	243.638	399			
ด้านการใช้ประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	4.697	6	0.783	2.985	0.007
	ภายในกลุ่ม	103.062	393	0.262		
	รวม	107.759	399			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	4.686	6	0.781	3.18	0.005
	ภายในกลุ่ม	96.504	393	0.246		
	รวม	101.19	399			

และเมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ โดยวิธี LSD พบว่า **ด้านการวางแผน** ระดับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนพื้นที่จังหวัดตรังที่มีอาชีพรับจ้าง / ภาคเอกชน แตกต่างกับ ผู้ที่มีอาชีพทำการเกษตร อาชีพทำธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย และอาชีพทำงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน **ด้านปฏิบัติการ** ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนพื้นที่จังหวัดตรังที่มีอาชีพรับราชการ / รัฐวิสาหกิจ แตกต่างกับผู้ที่มีอาชีพอาชีพรับจ้าง / ภาคเอกชน และผู้ที่มีอาชีพรับจ้าง / ภาคเอกชน แตกต่างกับอาชีพทำธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย **ด้านการใช้ประโยชน์** ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนพื้นที่จังหวัดตรังที่มีอาชีพรับจ้าง / ภาคเอกชน แตกต่างกับผู้ที่มีอาชีพทำการเกษตร อาชีพทำธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย อาชีพทำงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และระดับการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีอาชีพทำการเกษตร แตกต่างกับผู้ที่มีอาชีพทำการประมง ส่วนผู้ที่มีอาชีพทำงานวิสาหกิจชุมชน แตกต่างกับผู้ที่มีอาชีพทำการประมง ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.44

ตารางที่ 4.44 การวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference) จำแนกตามอาชีพด้านการวางแผน ปฏิบัติการ และด้านการใช้ประโยชน์

การมีส่วนร่วม การจัดการทุนชุมชน	อาชีพ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	รับจ้าง / ภาคเอกชน	ทำ การเกษตร	ทำธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	ทำงานกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน	ทำ การประมง	อื่นๆ โปรดระบุ
ด้าน การวางแผน	รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	3.76	-	0.21734	-0.14341	-0.06761	-0.35065	0.09697	-0.15636
	รับจ้าง / ภาคเอกชน	3.55		-	-.36075*	-.28495*	-.56799*	-0.12037	-0.3737
	ทำการเกษตร	3.91			-	0.07579	-0.20724	0.24038	-0.01296
	ทำธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	3.83				-	-0.28304	0.16458	-0.08875
	ทำงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	4.11					-	0.44762	0.19429
	ทำการประมง	3.67						-	-0.25333
	อื่นๆ โปรดระบุ	3.92							-
ด้านการปฏิบัติการ	รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	4.20	-	.34203*	0.2181	0.19697	0.00649	0.39141	0.29697
	รับจ้าง / ภาคเอกชน	3.85		-	-0.12393	-.14506*	-0.33554	0.04938	-0.04506
	ทำการเกษตร	3.98			-	-0.02113	-0.2116	0.17332	0.07887
	ทำธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	4.00				-	-0.19048	0.19444	0.1
	ทำงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	4.19					-	0.38492	0.29048
	ทำการประมง	3.81						-	-0.09444
	อื่นๆ โปรดระบุ	3.90							-
ด้านการใช้ประโยชน์	รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	4.15	-	0.17138	-0.08271	0.02566	-0.31169	0.37879	0.22545
	รับจ้าง / ภาคเอกชน	3.97		-	-.25409*	-.14572*	-.48307*	0.20741	0.05407
	ทำการเกษตร	4.23			-	0.10838	-0.22897	.46150*	0.30817
	ทำธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	4.12				-	-0.33735	0.35313	0.19979
	ทำงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	4.46					-	.69048*	0.53714
	ทำการประมง	3.77						-	-0.15333
	อื่นๆ โปรดระบุ	3.92							-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างการมีส่วนร่วมในการจัดการทุนชุมชน จำแนกตามรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ในภาพรวมผู้ที่มีอาชีพแตกต่างกัน การมีส่วนร่วม ในการจัดการทุนชุมชนแตกต่างกันมีนัยสำคัญที่ 0.05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวางแผน ด้านการประเมินควบคุม และด้านการใช้ประโยชน์ ระดับการมีส่วนร่วม ของประชาชนในชุมชนพื้นที่ จังหวัดตรังมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการ ด้านปฏิบัติการของผู้ที่มีอาชีพต่างกัน พบว่า ไม่มีความแตกต่างแต่อย่างใด รายละเอียดดังตารางที่ 4.45 และ 4.46 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.45 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการการมีส่วนร่วม จำแนกตามรายได้

การมีส่วนร่วมจัดการทุน	ต่ำกว่า 10,000 บาท (n = 300)		10,000 – 30,000 บาท (n = 77)		30,001 – 50,000 บาท (n = 13)		มากกว่า 50,000 บาท (n = 10)	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
ด้านการวางแผน	3.74	.670	3.91	.461	3.38	1.025	4.10	.701
ด้านการปฏิบัติการ	3.93	.475	4.02	3.55	4.09	.406	4.18	.388
ด้านประเมินและควบคุม	3.72	.787	3.88	.630	3.38	1.127	4.14	.971
ด้านการใช้ประโยชน์	4.06	.539	4.22	.433	4.08	.451	4.34	.490
รวม	3.86	.522	4.01	.346	3.73	.647	4.19	.602

ตารางที่ 4.46 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมจัดการทุนชุมชน จำแนกตามรายได้ ครอบครัว

การจัดการทุน หรือทรัพยากรของชุมชน	แหล่ง ความแปรปรวน	SS	df	MS	F-Ratio	p
ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	4.86	3	1.62	3.833	0.01
	ภายในกลุ่ม	167.368	396	0.423		
	รวม	172.228	399			
ด้านการปฏิบัติการ	ระหว่างกลุ่ม	1.165	3	0.388	1.91	0.127
	ภายในกลุ่ม	80.525	396	0.203		
	รวม	81.69	399			
ด้านการประเมิน และการควบคุม	ระหว่างกลุ่ม	4.772	3	1.591	2.637	0.049
	ภายในกลุ่ม	238.867	396	0.603		
	รวม	243.638	399			
ด้านการใช้ประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	2.122	3	0.707	2.651	0.048
	ภายในกลุ่ม	105.637	396	0.267		
	รวม	107.759	399			

การจัดการทุน หรือทรัพยากรของชุมชน	แหล่ง ความแปรปรวน	SS	df	MS	F-Ratio	p
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2.463	3	0.821	3.293	0.021
	ภายในกลุ่ม	98.727	396	0.249		
	รวม	101.19	399			

และเมื่อเปรียบเทียบรายคู่ โดยวิธี LSD พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนพื้นที่จังหวัดตรัง **ด้านการวางแผน** ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท แตกต่างกับผู้ที่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 10,000 – 30,000 บาท ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทุนของผู้ที่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 10,000 – 30,000 บาท แตกต่างกับผู้ที่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 30,001 – 50,000 บาท และการมีส่วนร่วม ของผู้ที่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 30,001 – 50,000 บาท แตกต่างกับผู้ที่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 50,000 บาท **ด้านการประเมินและควบคุม** การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 10,000 – 30,000 บาท แตกต่างกับผู้ที่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 30,001 – 50,000 บาท และการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 30,001 – 50,000 บาท แตกต่างกับผู้ที่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 50,000 บาท **ด้านการใช้ประโยชน์** การมีส่วนร่วมของผู้ที่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 10,000 บาท แตกต่างกับ ผู้ที่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 10,000 – 30,000 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.47

ตารางที่ 4.47 การวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็นรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference) จำแนกตามรายได้

การมีส่วนร่วมจัดการชุมชน	อาชีพ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ต่ำกว่า 10,000 บาท	10,000 – 30,000 บาท	30,001 – 50,000 บาท	มากกว่า 50,000 บาท
ด้านการวางแผน	ต่ำกว่า 10,000 บาท	3.74	-	-.17302*	0.35405	-0.36133
	10,000 – 30,000 บาท	3.91		-	.52707*	-0.18831
	30,001 – 50,000 บาท	3.38			-	-.71538*
	มากกว่า 50,000 บาท	4.10				-
ด้านการประเมินและการควบคุม	ต่ำกว่า 10,000 บาท	3.72	-	-0.15732	0.33338	-0.422
	10,000 – 30,000 บาท	3.88		-	.49071*	-0.26468
	30,001 – 50,000 บาท	3.38			-	-.75538*
	มากกว่า 50,000 บาท	4.14				-
ด้านการใช้ประโยชน์	ต่ำกว่า 10,000 บาท	4.06	-	-.15752*	-0.01626	-0.27933
	10,000 – 30,000 บาท	4.22		-	0.14126	-0.12182
	30,001 – 50,000 บาท	4.08			-	-0.26308
	มากกว่า 50,000 บาท	4.34				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการทุนชุมชน จำแนกตาม ความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนพื้นที่จังหวัดตรัง ที่มีความเข้มแข็งแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ชุมชนที่มีความเข้มแข็งแตกต่างกัน ระดับการมีส่วนร่วมมีความแตกต่างกันทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ยกเว้น ด้านการประเมินและการควบคุมที่การมีส่วนร่วม ของประชาชนในชุมชนพื้นที่จังหวัดตรังไม่มีความแตกต่างกันแต่อย่างใด รายละเอียดดังตารางที่ 4.48 และ 4.49

ตารางที่ 4.48 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วม จำแนกตามจุดแข็งของชุมชน

การมีส่วนร่วมในการจัดการทุน	มีผู้นำที่ดี (n = 132)		ประชาชน มีคุณภาพ (n = 41)		มีทรัพยากร หลากหลาย (n = 155)		ชุมชนมีความ เป็นหนึ่งเดียว (n = 72)	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
ด้านการวางแผน	3.96	.587	3.70	.494	3.59	.711	3.84	.644
ด้านการปฏิบัติการ	4.06	.459	3.94	.404	3.86	.442	4.01	.454
ด้านการประเมินและควบคุม	3.89	.720	3.73	.703	3.65	.819	3.72	.824
การใช้ประโยชน์	4.17	.472	4.18	.546	4.01	.515	4.12	.576
รวม	4.02	.477	3.89	.458	3.78	.511	3.92	.510

ตารางที่ 4.49 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมการจัดการทุนชุมชน จำแนกตามจุดแข็งของชุมชน

การมีส่วนร่วม จัดการทุนชุมชน	แหล่ง ความแปรปรวน	SS	Df	MS	F-Ratio	p
ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	10.131	3	3.377	8.25	0.000
	ภายในกลุ่ม	162.097	396	0.409		
	รวม	172.228	399			
ด้านการปฏิบัติการ	ระหว่างกลุ่ม	2.804	3	0.935	4.692	0.003
	ภายในกลุ่ม	78.886	396	0.199		
	รวม	81.69	399			
ด้านการประเมิน และการควบคุม	ระหว่างกลุ่ม	4.482	3	1.494	2.474	0.061
	ภายในกลุ่ม	239.157	396	0.604		
	รวม	243.638	399			
การใช้ประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	2.242	3	0.747	2.805	0.04
	ภายในกลุ่ม	105.517	396	0.266		
	รวม	107.759	399			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	4.232	3	1.411	5.761	0.001
	ภายในกลุ่ม	96.958	396	0.245		
	รวม	101.19	399			

และเมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ โดยวิธี LSD จำแนกตามความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนพื้นที่จังหวัดตรัง **ด้านการวางแผน** ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีความเข้มแข็งในเรื่องการมีผู้นำที่ดี มีความแตกต่างกับชุมชนที่ประชาชนมีคุณภาพ และชุมชนที่มีทรัพยากรหลากหลาย รวมทั้ง ชุมชนที่มีทรัพยากรหลากหลาย แตกต่างกับชุมชน ที่มีความเข้มแข็งในการเป็นหนึ่งเดียว ส่วน **ด้านการปฏิบัติการ** การมีส่วนร่วมของชุมชน ที่มีความเข้มแข็งของชุมชนซึ่งมีผู้นำที่ดี แตกต่างกับชุมชนที่มีทรัพยากรหลากหลาย และชุมชน ที่มีทรัพยากรหลากหลายแตกต่างกับชุมชนมีความเป็นหนึ่งเดียว **ด้านการใช้ประโยชน์** การมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีความเข้มแข็งของการที่มีผู้นำที่ดี แตกต่างกับชุมชนที่มีทรัพยากรเป็นของชุมชนที่หลากหลาย ดังรายละเอียดในตาราง 4.50

ตารางที่ 4.50 วิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference) จำแนกตามความเข้มแข็งของชุมชน

การมีส่วนร่วมจัดการทุนชุมชน	อาชีพ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	มีผู้นำที่ดี	ประชาชน มีคุณภาพ	มีทรัพยากร หลากหลาย	ชุมชน มีความเป็นหนึ่งเดียว
ด้านการวางแผน	มีผู้นำที่ดี	3.96	-	.26153*	.36554*	0.11742
	ประชาชนมีคุณภาพ	3.70	-	-	0.10401	-0.14411
	มีทรัพยากรที่เป็นของชุมชนหลากหลาย	3.59	-	-	-	-.24812*
	ชุมชนมีความเป็นหนึ่งเดียว	3.84	-	-	-	-
ด้านการประเมินและการควบคุม	มีผู้นำที่ดี	3.89	-	0.11247	.19104*	0.0463
	ประชาชนมีคุณภาพ	3.73	-	-	0.07857	-0.06617
	มีทรัพยากรที่เป็นของชุมชนหลากหลาย	3.65	-	-	-	-.14474*
	ชุมชนมีความเป็นหนึ่งเดียว	3.72	-	-	-	-
ด้านการใช้ประโยชน์	มีผู้นำที่ดี	4.17	-	-0.0044	.16347*	0.05455
	ประชาชนมีคุณภาพ	4.18	-	-	0.16787	0.05894
	มีทรัพยากรที่เป็นของชุมชนหลากหลาย	4.01	-	-	-	-0.10892
	ชุมชนมีความเป็นหนึ่งเดียว	4.12	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นปัญหาต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทุนชุมชนในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่ประชาชนยังขาดความพร้อมของการเข้าไปมีส่วนร่วม รองลงมาก็คือความไม่ชัดเจนว่าอะไรเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนร่วม รวมทั้ง การขาดคนที่รู้จักการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่จริงจัง ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่า **อำเภอนาโยง** ปัจจัยที่เป็นปัญหาต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการมากที่สุดอันดับหนึ่ง คือ ประชาชนขาดความพร้อมในการมีส่วนร่วม โดยมีจำนวน 43 คน คิดเป็น ร้อยละ 43.00 รองลงมา ได้แก่ ประเด็นตัวบ่งชี้ ที่บ่งบอกว่าประชาชนมีส่วนร่วมขาดความชัดเจน โดยมีจำนวน 31 คน คิดเป็น ร้อยละ 31.00 อันดับถัดมาได้แก่ ขาดผู้ที่รู้จักการใช้กระบวนการมีส่วนร่วม โดยมีจำนวน 18 คน คิดเป็น ร้อยละ 18.00 **เช่นเดียวกันอำเภอห้วยยอด** ปัจจัยที่เป็นปัญหาต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการได้มากที่สุดอันดับหนึ่ง คือ ประชาชนขาดความพร้อมในการมีส่วนร่วม โดยมีจำนวน 55 คน คิดเป็น ร้อยละ 55 รองลงมา คือ ตัวบ่งชี้ที่บ่งบอกว่าประชาชนมีส่วนร่วมขาดความชัดเจน โดยมีจำนวน 19 คน คิดเป็น ร้อยละ 19 และอันดับที่สาม ได้แก่ ขาดผู้ที่รู้จักการใช้กระบวนการมีส่วนร่วม โดยมีจำนวน 13 คน คิดเป็น ร้อยละ 13 ตามลำดับ ส่วน **อำเภอกันตัง** ปัจจัยที่เป็นปัญหาต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการได้มากที่สุดอันดับหนึ่ง คือ ตัวบ่งชี้ที่บ่งบอกว่าประชาชนมีส่วนร่วมขาดความชัดเจน โดยมีจำนวน 41 คน คิดเป็น ร้อยละ 41 รองลงมา คือ ประชาชนขาดความพร้อมในการมีส่วนร่วม โดยมีจำนวน 31 คน คิดเป็น ร้อยละ 31 และกระบวนการบริหารจัดการขาดการเฝ้าต่อการมีส่วนร่วม โดยมีจำนวน 13 คน คิดเป็น ร้อยละ 13 ตามลำดับ **สำหรับอำเภอสิเกาก็ไม่ได้แตกต่าง กล่าวคือ** ปัจจัยที่เป็นปัญหาต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการได้มากที่สุดอันดับหนึ่ง คือ ตัวบ่งชี้ที่บ่งบอกว่าประชาชนมีส่วนร่วมขาดความชัดเจน โดยมีจำนวน 51 คน คิดเป็น ร้อยละ 51 รองลงมา คือ ประชาชนขาดความพร้อมในการมีส่วนร่วม โดยมีจำนวน 24 คน คิดเป็น ร้อยละ 24 และอันดับที่สาม ได้แก่ ขาดผู้ที่รู้จักการใช้กระบวนการมีส่วนร่วม โดยมีจำนวน 13 คน คิดเป็น ร้อยละ 13 ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.51 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.51 ความถี่และร้อยละของปัจจัยที่เป็นปัญหาต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

ตัวแปร		ความถี่	อำเภอ				
			นาโยง	ห้วยยอด	กันตัง	สิเกา	รวม
ปัจจัยที่เป็นปัญหาต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ	ทุกภาคส่วนขาดการรับรู้ของการมีส่วนร่วม	จำนวน ร้อยละ	3 3.00	2 2.00	8 8.00	6 6.00	19 4.75
	กระบวนการบริหารจัดการขาดการเอื้อต่อการมีส่วนร่วม	จำนวน ร้อยละ	4 4.00	11 11.00	13 13.00	6 6.00	34 8.50
	ขาดผู้ที่รู้จักการใช้กระบวนการมีส่วนร่วม	จำนวน ร้อยละ	18 18.00	13 13.00	6 6.00	13 13.00	50 12.50
	ประชาชนขาดความพร้อมในการมีส่วนร่วม	จำนวน ร้อยละ	43 43.00	55 55.00	31 31.00	24 24.00	153 38.25
	ตัวบ่งชี้ที่บ่งบอกว่าประชาชนมีส่วนร่วมขาดความชัดเจน	จำนวน ร้อยละ	31 31.00	19 19.00	41 41.00	51 51.00	142 35.50
	อื่นๆ	จำนวน ร้อยละ	1 1.00	0 0.00	1 1.00	0 0.00	2 0.50
รวม		จำนวน ร้อยละ	100 100.00	100 100.00	100 100.00	100 100.00	400 100.00

หมายเหตุ: ผู้ตอบแบบสอบถามตัวเลือกอื่นๆ โปรตระกูล จำนวน 2 คน ปัจจัยที่มีปัญหา คือ เมื่อทำงานร่วมกันหลายคน ทำให้มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน และขาดความเอาใจจริงเอาใจกับระเบียบ และขาดความต่อเนื่องของนโยบาย

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์การดำเนินงานเพื่อบริหารจัดการทุนชุมชน

ข้อมูลทั่วไปในการจัดการทุน

จากการศึกษาทุนชุมชนในพื้นที่จังหวัดตรัง ซึ่งประกอบด้วยอำเภอต่างๆ ตามที่กล่าวมาแล้ว ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพแห่งหนึ่งในฝั่งทะเลอันดามันต่อการขับเคลื่อนการจัดการทุนชุมชนสู่อุตสาหกรรมท่องเที่ยว ด้วยสภาพภูมิประเทศในแถบนี้มีจังหวัดเพื่อนบ้านที่มีขีดความสามารถ ในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวได้อย่างดี ไม่ว่า จังหวัดกระบี่ พังงา ภูเก็ต และจังหวัดสตูล ก็ตาม ทั้งนี้ หากมีการเชื่อมโยงท่าทางการค้าเดิมที่เคยรุ่งเรืองในอดีต จะเห็นว่าอำเภอหลักๆ ชายฝั่งทะเล อันดามัน อย่างอำเภอปะเหลียน อำเภอกันตัง และอำเภอสิเกา ซึ่งอำเภอกันตังเป็นเมืองท่า ที่เคยเชื่อมต่อกับ จังหวัดภูเก็ต ในขณะเดียวกัน อำเภอปะเหลียนเป็นเมืองท่าที่เชื่อมกับจังหวัดสตูล ส่วนเมืองท่าใน อำเภอสิเกาสามารถเชื่อมโยงกับจังหวัดกระบี่ เป็นต้น (นายกเทศมนตรีอำเภอกันตัง. 2559) จังหวัด เพื่อนบ้านตามที่ได้กล่าวมา ล้วนมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวที่สูง ด้วยสภาพพื้นที่ รวมทั้ง จังหวัดตรัง ถือว่ามีความอุดมไปด้วยทุนชุมชนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม โดดเด่น ในการต่อยอดเพื่อ ขับเคลื่อนทางการท่องเที่ยวที่สูง ทั้งนี้ หากพิจารณาเศรษฐกิจของประเทศ ในระยะหลัง จะเห็นได้ว่า ขึ้นอยู่กับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ ทำให้หลายๆ พื้นที่ มีการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน โดยการใช้ทุนของชุมชนในพื้นที่ ทั้งที่เป็นทุนทางธรรมชาติและทุนทางสังคม โดยเฉพาะในเรื่องภูมิ ปัญญา วัฒนธรรมประเพณีที่มีมาแต่ดั้งเดิมเป็นฐานในการส่งเสริมขับเคลื่อนสถานะทางเศรษฐกิจที่ดี ขึ้น อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานในหลายพื้นที่ยังขาดการบริหารจัดการที่ดี และมีมุมมองแบบ 360 ส่วนใหญ่จะเป็นการดำเนินงานเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง เพียงอย่างเดียว ในระยะยาวทำให้เกิดปัญหา และส่งผลต่อคนรุ่นหลัง ด้วยเหตุนี้ ในปี 2554 ทางกรมพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยตรงในการกระตุ้นชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี กล่าวคือ ให้มีความเป็นอยู่ดี กินดี มีความสุข ได้มี แนวคิดในการรณรงค์การบริหารจัดการทุนชุมชน ให้เกิดประสิทธิภาพ

ตรังเป็นจังหวัดหนึ่งเช่นเดียวกับพื้นที่อื่นๆ ที่ให้ความสนใจในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นประตูอันดามันตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ ในปี 2554 ที่ว่า **“เมืองเกษตรยั่งยืน ศูนย์ การเรียนรู้ ประตุการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งอันดามัน”** และในปี 2557 ได้กำหนดเอาไว้ว่า **“ตรังเมืองแห่ง ความสุข”** โดยกำหนดพันธกิจจังหวัดและประเด็นยุทธศาสตร์ส่วนหนึ่งที่บอกว่า **“จะต้องเสริมสร้าง การบริหารจัดการฐานทรัพยากรให้ยั่งยืนและมีสภาพแวดล้อมที่ดี รวมทั้ง สร้าง ความมั่นคงทาง สังคม พัฒนาคุณภาพชีวิต และเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ”** (แผนยุทธศาสตร์ การบริหารทรัพยากร บุคคล จังหวัดตรัง. 2557 – 2560) โดยกำหนดแนวทางการท่องเที่ยวในอนาคตเอาไว้ ดังนี้ **“จุดมุ่งหมายของคนเมืองตรัง ก็คือ มุ่งหวังจังหวัดเป็นเมืองท่องเที่ยว โดยอนุรักษ์ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อม และรักษาประเพณีวัฒนธรรม”** โดยทางจังหวัดได้มีการปรับปรุง ทางภูมิศาสตร์ ธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยว วัฒนธรรมท้องถิ่น เสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของ นักท่องเที่ยวให้มีความพร้อมสูงสุดทุกเมื่อ โดยมีกิจกรรมต่างๆ เช่น งานพิธีวิาวห์ ใต้สมุทร งาน เทศกาลหอยตะเภา งานเทศกาลหมูย่าง งานเทศกาลถือศีลกินเจ และงานประเพณี ชักพระ เป็นต้น (นายกเทศมนตรีนครตรัง. 2559)

นอกจากนั้น คำขวัญทางการท่องเที่ยวของจังหวัดที่ระบุน่าไว้อ่าน (ทองขาล กันหาจันทร์. 2558)

“เมืองพระยารัษฎา
หมู่บ้านเล็ก
เด่นสง่าดอกศรีตรัง
เสน่ห์หาดทรายงาม

ชาวประชาใจกล้า
ถิ่นกำเนิดยางพารา
ปะการังใต้ทะเล
น้ำตกตระการตา”

จากคำขวัญดังกล่าว จะเห็นได้ว่า เนื้อหามีลักษณะสะท้อนให้เห็นว่า ตรังมีความโดดเด่นของทุนชุมชน ทั้งทุนธรรมชาติและทุนสังคม นอกจากนี้ เป็นสิ่งที่บ่งบอกให้เห็นว่าผู้บริหาร หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้มีการดำเนินงานด้วยการใช้ทุนชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นที่ยาวนาน ทั้งในลักษณะของการใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือเป็นผลิตภัณฑ์สนับสนุนการท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ผลิตภัณฑ์ของฝากหรือเป็นอาหารสำหรับแขก ผู้มาเยือน เป็นต้น

ตรังมีทุนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามและน่าสนใจจำนวนมาก ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ในตอนที่ 1 ในขณะเดียวกัน การใช้ทุนชุมชนที่มีอยู่ตามธรรมชาติได้มีการบูรณาการรวมกันกับทุนประเภทอื่นๆ เช่น ทุนทางสังคม ทุนกายภาพ ทุนมนุษย์ ฯลฯ เพื่อดำเนินการที่มีความเข้มแข็ง อย่างเช่น ทุนทางสังคมในด้านภูมิปัญญาของชุมชน ที่เดิมเป็นการจัดการใช้ทุนหรือทรัพยากรที่มี ในชุมชนเพื่อการดำรงชีพในครัวเรือนในชุมชน แต่ในปัจจุบันเป็นสิ่งที่ชุมชนสามารถนำมาต่อยอด ในการขับเคลื่อนยกระดับเศรษฐกิจให้กับครัวเรือน และสนับสนุนการขับเคลื่อนทางด้านการท่องเที่ยวได้อย่างดีด้วย

รูปแบบการจัดการทุนชุมชน

ตรังมีการจัดการทุนหลายรูปแบบ อย่างในกรณีพื้นที่ตัวอย่างที่คณะผู้วิจัยได้ทำการกำหนดในการศึกษาเก็บข้อมูล เช่น อำเภอเขาฉกรรจ์ เป็นพื้นที่ที่ได้มีการจัดการทุนชุมชนที่โดดเด่นในการใช้ ภูมิปัญญามาต่อยอดเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ OTOP เพื่อเป็นของฝากให้กับแขกผู้มาเยือนพื้นที่จังหวัด ตรังในรูปของผ้าทอ ที่เรียกว่า “ผ้าทอนาหมื่นศรี” ซึ่งการจัดการทุนที่เป็นภูมิปัญญาของผ้าทอนาหมื่นศรีทำในรูปแบบของการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน (พัฒนาชุมชนจังหวัดตรัง. 2559) มีการรวมกลุ่มและบริหารจัดการภายใต้เงื่อนไขของวิสาหกิจชุมชน มีคณะกรรมการในการจัดการ ซึ่งเป็นการจัดการทุนชุมชนที่เป็นทุนทางสังคม คือ การนำองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของคนในชุมชนมาสร้างผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ผ้าทอนาหมื่นศรีมีความโดดเด่นในลวดลายที่มีลักษณะเฉพาะ การดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการตามที่กล่าวเป็นไปตามเงื่อนไขของวิสาหกิจชุมชน โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งเกษตรอำเภอ พัฒนาชุมชน สถาบันการศึกษา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ฯลฯ ได้ให้การสนับสนุนและประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชน โดยมีความมุ่งมั่นในการรักษาองค์ความรู้ที่เป็น ภูมิปัญญาและสถานะทางเศรษฐกิจของชุมชนที่ดีขึ้น

สำหรับการจัดการทุนชุมชนที่โดดเด่นในอำเภอห้วยยอด ซึ่งเป็นอีกจุดที่น่าสนใจ ในการจัดการทุนชุมชนที่มีลักษณะในการบูรณาการระหว่างทุนธรรมชาติและทุนทางสังคม ในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว และถือเป็นการดำเนินงานในการจัดการทุนชุมชนได้ อย่างมีประสิทธิภาพแห่งหนึ่ง ทั้ง

มีการใช้ทุนทางธรรมชาติ คือ ถ้ำเขากอบ ซึ่งเป็นภูมิทัศน์ที่ร่มรื่น มีลำคลองหรือลำน้ำจากถ้ำไหลคดเคี้ยว การเข้าไปในถ้ำต้องอาศัยเรือ ชุมชนได้มีการจัดการโดยใช้ ทุนทางสังคมที่เป็นภูมิปัญญาในการดูแลรักษา และวิธีการในการบังคับเรือ เพื่อลดค่าใช้จ่าย ด้วยความปลอดภัย ที่อาศัยทั้งร่างกายและแรงคิด สามารถล่องเรือเข้าถ้ำโดยไม่ติดหิน ปลอดภัย มีความตื่นเต้นสนุกสนาน ประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว ดังผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้กล่าวว่า

“ประทับใจมาก กลัวนะ แต่อยากมาเที่ยวอีก คนพายเรืออภัยาคัยดี มีความชำนาญ เก่ง สามารถบังคับเรือผ่านได้อย่างไร ฉันหัวใจจะวาย หินจะติดพุง ติดจมูก ตื่นเต้นมาก อยากให้คนอื่นได้ลอง”---Kho K Tour1

นอกจากนั้น ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญซึ่งเกี่ยวข้องในการบริหารชุมชนได้ให้ข้อมูลว่า

“คนให้บริการพายเรือ ไม่ใช่พายเรือเป็น แล้วจะพานักท่องเที่ยวเข้าไปได้ เขาต้อง มีทักษะในการถ่วงน้ำหนัก เขาต้องใช้แรงกด เพื่อให้เรือลอดโดยไม่ติดหิน ทุกคนปลอดภัย เป็นความรู้ความชำนาญเฉพาะตัว”---Gov.KHo.K1

นอกจากนี้ ในอำเภอห้วยยอด การใช้ทุนชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ อีกตัวหนึ่ง คือ ผลิตภัณฑ์จากไม้เทพทาโร เป็นการจัดการในรูปวิสาหกิจชุมชน ไม้เทพทาโรเป็นไม้ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ มีลักษณะเฉพาะ โดยเฉพาะ เรื่องกลิ่น สามารถใช้ไล่แมลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถือเป็นการใช้ทุนทั้งที่เป็นธรรมชาติและเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านในการนำเอาวัตถุดิบในชุมชน มาดำเนินการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ สามารถใช้เป็นของฝากสำหรับแขกผู้มาเยือน และนักท่องเที่ยว

สำหรับอำเภอกันตัง ถือเป็นอำเภอที่มีประวัติความเป็นมาที่ทรงคุณค่า เนื่องจากเป็นพื้นที่ ที่เคยเป็นเมืองท่าที่มีความสำคัญอย่างมากในภาคใต้ นอกจากนั้น ยังถือเป็นเส้นทางคมนาคมทางบก และทางรถไฟที่สำคัญ และมีความสวยงาม มีร่องรอยประวัติศาสตร์มากมาย เรือนพระยารัษฎานุรักษ์ ก็อยู่ที่นี้ นอกจากนั้น ถือเป็นพื้นที่ที่มีแหล่งทรัพยากรที่เป็นทุนทางธรรมชาติที่สวยงาม และมีคุณค่าอย่างมาก ทั้งชายหาดและเกาะแก่งต่างๆ รวมทั้ง มีทุนทางธรรมชาติที่เป็นสัตว์ทะเลมาใช้ในการปรุงอาหารบริการเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยว ในพื้นที่กันตัง ทางคณะผู้วิจัยได้มีความสนใจในการจัดการทุนทางธรรมชาติเป็นต้นทุนในการสร้างอาชีพในชุมชน และเป็นแหล่งในการท่องเที่ยว รวมทั้ง สร้างผลิตภัณฑ์ในการสนับสนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวด้วย นั่นคือ “ต้นจาก” มาเป็นทุน ในการดำเนินงาน เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนและคนในหมู่บ้านย่านซื่อ จนได้รับฉายาว่า เป็นชุมชน “ปากกัด ตีนถีบ” กล่าวคือ การทำผลิตภัณฑ์จากต้นจากอย่างหนึ่ง คือ การทำใบจากเพื่อสูบบุหรี่ ซึ่งคนในชุมชนจะต้องทำการลอกใบจากที่ใช้ทั้งปากสำหรับกัดยัดใบจากและใช้เท้าตึง ทำให้ เรียกชุมชนตามลักษณะพฤติกรรมการทำอาชีพว่า ปากกัด ตีนถีบ ย่านซื่อเป็นชุมชนที่ใช้ทุนที่มี ตามธรรมชาติในการสร้างผลิตภัณฑ์โดยตรง และมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไปสู่กระบวนการ การให้บริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยชุมชนเป็นทั้งแหล่งในการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ และสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อสนับสนุน

ภาคบริการ โดยหากการบริหารจัดการใช้ทุนที่ไม่ถูกต้อง ทรัพยากรที่เป็นทุนของชุมชนก็จะหายไปมากที่สุด สำหรับการสร้างผลิตภัณฑ์มาจากของชุมชนย่านซื่อ มีรูปแบบการจัดการในลักษณะวิสาหกิจชุมชนเช่นเดียวกัน ซึ่งจะเป็นไปตามเงื่อนไขของวิสาหกิจชุมชน โดยส่วนใหญ่กลุ่มคนในชุมชนย่านซื่อจะมีลักษณะเป็นเครือข่าย การทำงานจะมีลักษณะ แบบถ้อยทีถ้อยอาศัยและช่วยกันกำกับดูแล มีหน่วยงานและสถาบันการศึกษาได้เข้าไปให้ ความช่วยเหลือแนะนำเกี่ยวกับรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่สามารถพัฒนามากกว่ามาจาก รวมทั้ง แนะนำเรื่องการตลาด สำหรับทุนเป็นสิ่งที่คนในชุมชนมีกรรมสิทธิ์ที่ดินมาแต่ดั้งเดิม โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญของชุมชนย่านซื่อให้ข้อมูลไว้ ดังนี้

“การจัดการดูแลต้นจาก น้ำมีความสำคัญมาก พวกเราจะรู้ว่าต้นจากต้นไหน ตัดใบได้แค่ไหน เป็นสิ่งที่เรียนรู้คู่ชุมชนมานาน สัมผัสอยู่ในตัวพวกเราทุกคน ในชุมชน โตมากับต้นจาก ทุกส่วนของต้นจากมีประโยชน์ที่เราใช้และใช้มัน แต่ การรักษาทรัพยากรซึ่งเป็นต้นทุนของชุมชนเรานั้น น้ำต้องสมบูรณ์ สะอาด ต้นจากอยู่ได้ ถ้า น้ำเสีย นอกจาก ต้นจาก ต้นไม้ ป่าชายเลนก็อยู่ไม่ได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องช่วยกัน”---Pop. Yan.1

ดังนั้น จะเห็นว่า การจัดการ นอกจากการดูแลกำกับควบคุมการนำไปใช้ประโยชน์ของทุนแล้ว การที่จะให้ทุนมีความยั่งยืนเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องอื่นๆ รวมทั้ง การจัดการต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานส่วนอื่นๆ ด้วย นอกเหนือจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ส่วนอำเภอเสีเกา เป็นอำเภอเป้าหมายในการเป็นตัวแทนการศึกษาอีกอำเภอหนึ่งนั้น ถือว่าเป็นอำเภอที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการทุนที่มีประสิทธิภาพ ในลักษณะบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแบบครบวงจร หากพิจารณาข้อมูลในตอนที่ 2 อำเภอเสีเกาเป็นอำเภอหนึ่ง ที่ถือว่าชุมชนมีคนรุ่นใหม่ไฟแรง มีความแข็งแกร่งในการจัดการทุนแบบครบวงจร จากการลงพื้นที่ พบว่าที่เสีเกามีธุรกิจฟาร์มเพาะสัตว์น้ำในกระชัง และมีการขับเคลื่อนสู่การท่องเที่ยวในลักษณะ เป็นฟาร์มสเตย์ อย่างเช่น ที่โฮมสเตย์บ้านบ่อหิน ณ หมู่ที่ 2 บ้านพรจุต ตำบลบ่อหิน อำเภอเสีเกา ซึ่งเป็นการจัดการทุนชุมชนที่อาศัย ทั้งองค์ความรู้ ภูมิปัญญา และทุนธรรมชาติ โดยมีรูปแบบ การจัดการในลักษณะวิสาหกิจชุมชน เป็นวิสาหกิจที่เน้นการเรียนรู้วิถีประมงท้องถิ่น การศึกษา ป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ และพัฒนาการจัดการทุนให้มีความยั่งยืน โดยการสร้างสรรค์กิจกรรม การปลูกหญ้าทะเล โดยให้นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นทุนอันสำคัญของการทำประมงพื้นบ้าน โดยผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญของวิสาหกิจชุมชนกล่าวไว้ว่า

“การสร้างรายได้จากอาชีพต่างๆ ซึ่งเรามีพื้นฐานอย่างดี แต่หากจะให้มีความยั่งยืน จำเป็นต้องช่วยกันคิดสร้างสรรค์กิจกรรมที่จะทำให้อื้อประโยชน์ ทั้งในฐานะ ผู้ให้บริการและผู้รับบริการ และเกิดประโยชน์กับสังคมโดยรวม และนำมาซึ่ง ความยั่งยืน”---Com.Ent.SiG.1

ด้วยเหตุนี้ การคิด ตัดสินใจ การบริหารจัดการที่มีการบูรณาการส่วนต่างๆ แบบครบวงจร จึงเน้นเรื่องที่มีความสำคัญและมีความหมายต่อการจัดการทุนอย่างมาก โดยผู้ที่ทำหน้าที่ ในการจัดการ ต้องมองทั้งในลักษณะ Forward และ Backward จากการใช้ทุนของชุมชน ในการดำเนินงาน อย่าง ในกรณีของโฮมสเตย์บ้านบ่อหิน จุดเริ่มต้นอยู่ที่การทำฟาร์มปลากระชัง ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลัก คือ ขยายปลา เพื่อการมีรายได้และเศรษฐกิจที่ดี บ้านพรจูด ตำบลบ่อหิน กลุ่มเลี้ยงปลากระชังมีการรวมตัว เป็นกลุ่มวิสาหกิจเช่นเดียวกัน และมีการใช้การจัดการที่มีการใช้ยุทธศาสตร์เชิงความคิด ทั้งในลักษณะ Forward และ Backward เพื่อให้ฟาร์มปลา มีความเข้มแข็ง ในขณะเดียวกัน ได้มีการจัดการ เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และเป็นแหล่งให้ความรู้ เพื่อการเรียนรู้กับสังคมโดยรวม เกี่ยวกับวิถีประมงท้องถิ่น และช่วยในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ให้มีความอุดมสมบูรณ์ โดยกำหนดให้ เป็นกิจกรรมกับนักท่องเที่ยว ด้วยการมีส่วนร่วมในการปลูกป่าและหลุมทะเล ซึ่งเป็นอาหารและที่อยู่ ของปลา ถือเป็นการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ผลผลิตปลาที่ได้ก็ใช้ในการประกอบอาหารให้กับ นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมส่วนหนึ่ง อีกส่วนขายโดยตรง และอีกส่วนนำไปแปรรูปเป็นปลากังมั่ง เป็น สินค้า OTOP เพื่อขายเป็นของฝากให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นวิธีการจัดการสร้าง ผลผลิตปลอดสารพิษ สะอาด และมีคุณภาพ (วิสาหกิจชุมชน ปลากังมั่ง, 2559) นอกจากนั้น เพื่อ เป็นการบริการให้กับนักท่องเที่ยวได้มีการพักผ่อนหย่อนใจ ทางชุมชนได้สร้างที่พักคอยบริการด้วย โดยการจัดการบริการของคนในชุมชน ที่สะอาดปลอดภัย รวมทั้ง มีการนำศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงเอาไว้ อย่างเช่น “ลิเกป่า” แสดงให้ความบันเทิงกับนักท่องเที่ยว ด้วย ซึ่งถือเป็นการบูรณาการในการจัดการจุดเล็กๆ ขยายเพื่อให้คนในชุมชนมีอาชีพ มีการอนุรักษ์ เห็นคุณค่าของสิ่งที่ชุมชนมีอยู่ และนำมาซึ่ง การอนุรักษ์หวงแหน ความรักความสามัคคีในชุมชน และมีความเป็นเจ้าของร่วมกัน การจัดการทุนต้องใช้เวลาและกำลังของการนำพาชุมชนอย่างจริงจัง ดังที่มี ผู้ให้ข้อมูลไว้ว่า

“การทำงานทุกเรื่องต้องอดทน สิ่งที่คุณเห็นหรือบอกคุณไป เป็นเรื่องที่เราใช้เวลา มากกว่าจะลงตัว และทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม เข้ามาช่วยกันดูแล เหมือนบ้าน ของตนเอง ก็เป็นเรื่องที่ต้องจริงจัง จริงใจ และชี้ให้ทุกคนเห็นคุณค่าของตนเอง การทำงานแบบนี้ ทุกคนต้องร่วมเป็นพระเอก ใครจะเป็นพระเอกคนเดียวไม่ได้”---
B.Bo.SiK 1

จากการศึกษาส่วนนี้ ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีความสำคัญต่อการจัดการ ทุนชุมชนอย่างมาก เป็นพลังที่ผลักดันการดำเนินงานเป็นไปตามที่คิด ที่คาดหวัง และประสบ ความสำเร็จร่วมกัน

จุดแข็งและจุดอ่อนในการจัดการทุนชุมชน

นอกจากพื้นที่เป้าหมายตามที่กล่าวมาแล้ว จังหวัดตรังยังมีสิ่งที่มีคุณค่ามากมาย เพื่อการ ค้นหาอย่างให้ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญให้ข้อมูลไว้ว่า

“ตรางมีทรัพยากรที่เป็นทุนตามธรรมชาติมากมาย และมีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ ของแต่ละจุด อย่างเช่น ถ้าไปเกาะม้าก็ต้องดูค่างควา ถ้าอุทยานหาดเจ้าไหมก็ต้อง ไปดูพระอาทิตย์ตกจะสวยงามมาก ถ้าแหลมเจ้าแม่กวนอิมก็ต้องดูปากกระรัง หรือถ้าเกาะลิบงก็ต้องเป็นเรื่องการส่งปลิงทะเลขายและสัมปทานรังนก ถ้าพูดถึงตรางโดยรวม คนก็จะนึกถึงหมูย่าง วิสาหกิจสมุนไพร ถ้ามรกต หรือลอดถ้ำเขากอบ เป็นต้น”---Pr.Tr.1

จึงถือได้ว่า ตรางเป็นพื้นที่ซึ่งมีเสน่ห์ เหมาะสำหรับการค้นหาและการท่องเที่ยว ดังที่คุณสุพจน์ สุวรรณลิขิต ผู้อำนวยการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตราง ให้ข้อมูลเอาไว้ว่า

“ตรางเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีมนต์เสน่ห์ เหมาะแก่การท่องเที่ยวแบบเนิบช้า (Slow Tourism) อย่างยิ่ง เป็นการท่องเที่ยวที่มีความเรียบง่าย ไม่หวือหวา แต่มี ความลึกซึ้ง สวยงาม และมีคุณค่าในการค้นหา เรียนรู้” (ทองขาล กันหาจันทร์. 2558)

อย่างไรก็ตาม การจัดการทุนชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่ผู้บริหารหรือผู้ที่มิบทบาทในการจัดการคงต้องพิจารณาความเป็นตัวตนของทุนชุมชนถึงจุดเด่นหรือจุดแข็ง เพื่อนำทุนชุมชนมาใช้ประโยชน์และเสริมสร้างศักยภาพยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกัน ก็ต้องมองว่ามีจุดอ่อนในส่วนไหน เพื่อหลีกเลี่ยงในการบริหารจัดการ จากการศึกษาผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทุนของชุมชนถึงประเด็นจุดอ่อนจุดแข็งการทำงานในพื้นที่ พบว่า มีหลายประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทุนเพื่อการท่องเที่ยวที่เป็นผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้ให้ข้อมูลไว้ว่า สิ่งที่เป็นจุดแข็ง กล่าวคือ

- ทรัพยากรที่เป็นทุนของชุมชนในตรางมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว
- ความร่วมมือของคนส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ดี
- ลักษณะผู้คนในพื้นที่เป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดี และจิตสาธารณะร่วมกัน
- บริบททางกายภาพและสภาพภูมิศาสตร์ ตรางมีความเข้มแข็งของทรัพยากรที่เป็นทุนธรรมชาติ

- ผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความโดดเด่นเฉพาะตัว
- ลักษณะพื้นที่สามารถติดต่อจังหวัดเพื่อนบ้านที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวได้ง่าย

อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่มองว่าการบริหารจัดการทุนชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวของจังหวัดตรางยังมีจุดอ่อนหลายๆ ประเด็น ทั้งที่เกิดจากชุมชนที่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบทุนโดยตรง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับทุนชุมชนและการท่องเที่ยว และโดยลักษณะพื้นที่เองที่ทำให้การพัฒนาองค์รวมของจังหวัดยังไม่ถึงจุดที่ควรจะเป็น ซึ่งจุดอ่อนดังกล่าว ได้แก่

- การบริหารทุนขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการกำกับเชิงบูรณาการ
- ขาดผู้นำที่มีความต่อเนื่องเชิงความคิด และการมองเชิงระบบในการพัฒนาชุมชน
- ยานพาหนะและความปลอดภัยในการเข้าถึงแหล่งยังไม่สะดวก
- ขาดองค์ความรู้ทางการตลาดและการประชาสัมพันธ์
- การเชื่อมโยงความร่วมมือกับภาคีการพัฒนายังไม่ครอบคลุม
- ประชาชนขาดความรู้ความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดูแลทุนที่เป็นของชุมชนโดยรวม

ด้วยเหตุนี้ การดำเนินงานเพื่อการจัดการทุนของชุมชน ผู้เกี่ยวข้องและผู้นำกลุ่มในการใช้ประโยชน์จากทุนชุมชนจะต้องหาแนวทางเพื่อการพัฒนาที่จะทำให้การใช้ทุนเกิดประสิทธิภาพ และนำไปสู่ความยั่งยืนต่อไปที่จะเกิดผลดีกับชุมชนโดยรวมต่อไป

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการจัดการชุมชนในมุมมองของผู้เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้อง กับการบริหารจัดการทุนชุมชนและการท่องเที่ยว รวมทั้ง นักวิชาการที่เกี่ยวข้องในด้านทุนชุมชน และการท่องเที่ยวถึงแนวทางการพัฒนาการจัดการทุนที่จะนำมาซึ่งความยั่งยืน พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมองว่าการพัฒนาจะเกิดผล ผู้เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการในเรื่อง

- ประชาสัมพันธ์ทำการตลาด และให้ประชาชนเห็นถึงคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่
- มีการจัดอบรมหรือศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มความรู้และนำไปพัฒนาแก่ชุมชน
- ปรับทัศนียภาพ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทุนชุมชนให้ดีขึ้น เพื่อดึงดูดผู้ใช้บริการ
- ช่วยเหลือและให้ความร่วมมือกันในชุมชน และมีผู้นำที่ดี
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนักลงทุนเข้ามาสนับสนุนในด้านงบประมาณ
- เพิ่มและส่งเสริมพัฒนา กลุ่มกิจกรรมให้แก่ชาวบ้าน เพื่อให้มีรายได้มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษา สามารถวิเคราะห์ และคณะผู้วิจัยมองว่าสามารถกระทำได้หลายลักษณะ โดยมีการจัดลำดับความคิดการจัดการทุนชุมชนเพื่อให้แผนการพัฒนาชุมชน มีความชัดเจนและนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม กล่าวคือ

1. ชุมชนมีการพูดคุยถึงสิ่งที่ตนเองมี เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการ โดยใช้ทรัพยากรของชุมชนดังกล่าวมาดำเนินการนำเสนอคืออะไร ในรูปแบบใด คร่าวๆ – **รู้เรา**

2. จะต้องกำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย หรือผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ในฐานะผู้ชม ผู้ใช้บริการ หรือผู้บริโภคคือใคร หรือคนกลุ่มใด ศึกษาความต้องการและพฤติกรรม รวมทั้ง อำนาจซื้อของกลุ่มดังกล่าวเป็นไปในลักษณะและทิศทางใด – **รู้เขา**

3. กำหนดลักษณะสิ่งที่ใช้ประโยชน์จากทุนชุมชนมาดำเนินการที่ชัดเจน และเป็นไปตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย – **รู้สิ่งที่ให้**

4. วางระบบและวิธีการจัดการที่ไม่ทำลายทรัพยากรที่มีอยู่ในลักษณะเชิงบูรณาการ ที่มองทั้งในลักษณะ Backward และ Forward โดยร่วมด้วยช่วยกันอย่างจริงจังและจริงจัง โดยเฉพาะการปกป้องอนุรักษ์ทรัพยากรที่เป็นทุนของชุมชนให้ยั่งยืน – **รู้การเข้าถึง**

5. ประชุมทำความเข้าใจกับคนในชุมชนถึงการมอบหมายงาน ความรับผิดชอบ การดูแลรักษา และผลประโยชน์ที่ทุกคนจะได้รับ รวมทั้ง กำหนดระยะเวลาการติดตาม – **รู้ถึงการมอบหมายและติดตาม**

โดย ข้อที่1 ถือได้ว่า ชุมชนรู้จักตนเอง หรือ **“รู้เรา”** นั้น หมายถึง ชุมชนมีข้อมูลพร้อม ที่ทำให้ชุมชนรู้ว่ามียะไรดี จุดเด่นอยู่ตรงไหน เหมือนเรารู้จักบ้านของตนเอง รู้ว่าบ้านเรามีอะไรดี มีอะไรน่าดู อะไรไม่น่าดู เหมือนดังที่ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้ให้ข้อมูลไว้ว่า

“การที่เราจะให้บริการหรือขายสินค้าให้กับใครก็ตาม เราต้องรู้ว่าเรามีอะไรที่จะขายได้บ้าง และมีคุณลักษณะพิเศษอย่างไร มีดีตรงไหน ต่างกับคนอื่นอย่างไร”---
Trang.PR, Trabg.TT, GR..Hotel.

โดยหมายถึงว่า เราต้องรู้ว่าสิ่งที่จะนำเสนอให้ลูกค้าหรือผู้ใช้บริการคืออะไร เราจะดึงดูดใจผู้ใช้บริการได้อย่างไร องค์ประกอบอื่นๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องควรต้องมีอะไรบ้าง อย่างในกรณี ของการท่องเที่ยว เช่น ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทุนทางธรรมชาติที่ต้องมีกายภาพที่ Attractive แล้วชุมชนก็ต้องพิจารณาถึงความสะดวก: Amenity สามารถเข้าถึงได้ง่าย: Accessibility และมีกิจกรรมที่น่าสนใจ: Activity มีความสะดวกสบาย: Accommodation แต่การพิจารณานำเสนอสิ่งเหล่านี้ได้นั้น เป็นสิ่งที่ผู้นำชุมชนจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจ ข้อที่ 2 ก็คือ ผู้ใช้บริการหรือลูกค้าเป้าหมายคือใคร เพราะถ้ารู้ว่าเป็นใคร การพิจารณาองค์ประกอบอื่นๆ ที่จะสอดแทรกในการจัดการทุนให้เหมาะสมก็สามารถทำได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น การ **“รู้เขา”** เป็นสิ่งที่สำคัญ ทำให้รู้ว่า เขาต้องการอะไร มีพฤติกรรมอย่างไร อำนาจซื้อแค่ไหน จะทำให้เขาพอใจได้อย่างไร ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลเอาไว้ว่า

“การจัดการทุน ผู้ที่ทำหน้าที่จำเป็นต้องมองเหมือนการดำเนินงานเชิงธุรกิจอื่นๆ ไม่อย่างนั้น โอกาสประสบความสำเร็จยาก เพราะเป็นการมองที่ไม่ครบวงจร ส่วนใหญ่เป็นการมองด้านตนเองอย่างเดียวว่าอยากทำอะไร แต่ขาดการมองว่า แล้วคนที่เขาเข้ามา เขาต้องการแบบไหน แล้วถ้าคนเข้ามาเยอะๆ เราจะเลือก กลุ่มไหนที่เป็นประโยชน์กับชุมชนมากที่สุด”---Tour.Aca.

ในทางธุรกิจ สินค้าก่อนวางตลาดเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาจนแน่ชัดว่าจะขายใคร เขาอยากได้อะไร หรือต้องการอะไร ควรใส่องค์ประกอบอะไรไปบ้าง เพื่อให้เขารู้สึกอยากมาใช้บริการ ที่หมายถึง **“รู้สิ่งที่ให้”** เป็นสิ่งที่เราต้องออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการ พฤติกรรม ความคาดหวังของลูกค้าจนเป็นที่พอใจจากการใช้บริการ ดังนั้น เราจึงต้องรู้ถึงสิ่งที่จะให้เขา แต่ที่สำคัญยิ่งกว่านั้น ก็คือชุมชนต้อง **“รู้วิธีการเข้าถึง”** กล่าวคือ รู้ว่าจะให้อะไรกับเขา แล้วต้องกำหนดว่า แล้วสิ่งที่ให้จะเข้าถึงลูกค้าหรือผู้มาใช้บริการอย่างไร ควรมีระบบการจัดการ ประสานงานอย่างไร เพื่อให้ทุกคนได้สัมผัสทุนของชุมชนอย่างสุนทรีย์และมีความยั่งยืน ร่วมกันดูแล ร่วมกันปกป้อง ทั้งผู้ใช้ และผู้เป็นเจ้าของคือ ชุมชน การมอบหมายและติดตามเป็นสิ่งที่จำเป็น ชุมชนจึงต้อง **“รู้จักมอบหมายและติดตาม”** การมอบหมายทำความเข้าใจเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความรู้เป็นเจ้าของร่วมกัน จะทำให้เกิดการติดตามและวางแผน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้ให้ข้อมูลไว้ว่า

“เรามองในเรื่องทุนอย่างเดียวไม่ได้ แต่จะจัดการกับทุนอย่างไรสำคัญมาก ทำอย่างไรให้เกิดความสมดุล และปกป้องรักษาทรัพยากรทุนของชุมชนเอาไว้ เรื่องนี้สำคัญ คนในชุมชนที่เป็นเจ้าของต้องให้เขามีบทบาทด้วย”---Pat..Aca.

ด้วยเหตุนี้ ปัจจัยในการจัดการที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ ตัวคน ทั้งในฐานะผู้ให้และผู้รับ เป็นสิ่งที่ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษในการจัดการ แม้การดำเนินการวางระบบในส่วนต่างๆ ทั้งที่เป็นกายภาพ ในการอำนวยความสะดวกต่อการให้บริการผู้มาเยือนก็ตาม แต่หากปัจจัยคนที่ทำหน้าที่ในการให้บริการซึ่งอยู่ในชุมชนจะต้อง มีองค์ความรู้และจิตสำนึกที่ดีต่อทุนของชุมชนก็นับเป็นสิ่งที่จำเป็น ดังนั้น การทำความเข้าใจให้ความรู้ และปลูกจิตสำนึก ทั้งคนให้และคนรับเป็นสิ่งที่สำคัญ ในการสะท้อนถึงคุณค่าและประโยชน์ของทุน ทั้งที่เป็นทุนธรรมชาติและทุนทางสังคมที่สะท้อนวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญา การทำความเข้าใจที่ต่อเนื่อง เป็นเรื่องที่ผู้จัดการทุนชุมชนหรือผู้ที่ทำหน้าที่ในการจัดการ กำกับดูแล จะต้องทำความเข้าใจอย่างสม่ำเสมอ จนเป็นกิจนิสัยของการปฏิบัติ ผู้นำชุมชนกลุ่มต่างๆ ควรต้อง สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกับผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องในการทำความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน และที่สำคัญควรให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในบทบาทต่างๆ ตามความเหมาะสมกับแต่ละครอบครัว แต่ละบุคคล เพื่อการมีความเป็นเจ้าของร่วมกัน ช่วยในการอนุรักษ์ปกป้องทุนของชุมชน

โดยสรุป จะเห็นว่า แนวทางในการพัฒนาเพื่อการบริหารจัดการทุนมีความเข้มข้นนั้น ทางชุมชนหรือกลุ่มจะต้องบริหารภายใต้พื้นฐานด้วย

“5 รู้” คือ 1) รู้เรา 2) รู้เขา 3) รู้สิ่งที่ให้ 4) รู้วิธีเข้าถึง 5) รู้การมอบหมายและติดตาม

และเสริมความเข้มแข็ง โดยผู้นำต้องดำเนินการ ดังนี้ กล่าวคือ

1. ดำเนินการเรื่องข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทุนของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้าใจเข้าถึงวิถีการปฏิบัติ การใช้ประโยชน์จากทุนชุมชน และการดูแลรักษาคุณค่าของทุน
2. การสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง โดยคำนึงถึงความสมดุลของการใช้ประโยชน์จากทุนกับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมองเชิงบูรณาการในการส่งเสริมการจัดการทุนของชุมชน ทั้งในเชิงระบบ การให้ความรู้และชี้ให้เห็นความสำคัญ และเข้าใจตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วม เพื่อคุณภาพของชุมชนและความยั่งยืนต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ทุนชุมชน (เฉพาะทุนธรรมชาติและทุนทางสังคม)

ทุนธรรมชาติ

การศึกษา พบว่า ทุนชุมชนที่เป็นทุนทางธรรมชาติในพื้นที่จังหวัดตรัง เป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรเอื้อต่อการท่องเที่ยวที่ค่อนข้างสมบูรณ์ เพราะมีลักษณะโดดเด่นในหลายๆ ประเด็น ด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับภูเขา ที่ราบ และทะเล (เขา พัง และเล)

1. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิศาสตร์ที่เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นภูเขา พบว่า พื้นที่ตรังมีทุนทางธรรมชาติที่เกิดจากลักษณะพื้นที่เป็นภูเขา ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำสายสำคัญๆ ได้แก่ แม่น้ำตรัง แม่น้ำปะเหลียน ที่หล่อเลี้ยงผู้คนในพื้นที่ นอกจากนั้น ส่วนพื้นที่ที่เป็นภูเขายังเป็นต้นน้ำที่ก่อให้เกิดน้ำตกสายสำคัญๆ เช่น น้ำตกกะช่อง น้ำตกสายรุ้ง น้ำตกไพรสวรรค์ เป็นต้น รวมทั้ง เป็นพื้นที่ที่เป็นทุนของชุมชนในส่วนที่เป็นป่าไม้ที่มีพันธุ์ไม้ต่างๆ และส่วนที่เป็นถ้ำ เช่น ถ้ำเขากอบ ถ้ำช้างหาย ถ้ำเจ้าไหม เป็นต้น นอกจากนั้น ยังมีทรัพยากรที่เป็นทุนของชุมชน คือ สัตว์ป่า แร่ธาตุต่างๆ เป็นต้น

2. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเป็นทุ่งหรือที่ราบ พบว่า ตรังจะใช้พื้นที่ซึ่งเป็นทุนทางธรรมชาติในส่วนนี้ในการทำเกษตร เพราะเป็นที่ราบเหมาะกับการเพาะปลูก เช่น การปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน และผลไม้ ซึ่งจังหวัดตรังเป็นพื้นที่ที่เป็นแหล่งปลูกยางพาราต้นแรก และทุนทางธรรมชาติที่เกิดจากสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ คือ การเกษตร ที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ปลูกยางพารา อย่างไรก็ตาม ในส่วนที่เป็นที่ราบลุ่มพื้นที่จังหวัดตรังได้ใช้พื้นที่ในส่วนนี้ในการทำนาด้วย แม้แต่พื้นที่ราบของเกาะแก่ง เช่น เกาะสุกรก็ยังใช้ในการทำนาและไร่แดงโม ซึ่งมีชื่อเสียงให้กับพื้นที่

3. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเป็นทะเลและชายฝั่ง หรือที่เรียกภาษาถิ่นสั้นๆ ว่า “เล” ซึ่งพบว่า ตรังมีทุนทางธรรมชาติซึ่งเกิดจากสภาพภูมิศาสตร์ที่มีภูมิประเทศเป็นชายฝั่งทะเล และถือเป็นทุนของชุมชนในพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ที่เป็นหาดทรายและอ่าวต่างๆ สวยงามหลายแห่ง เช่น หาดปากเมง หาดฉางหลวง หาดหลงหลิง หาดยาว หาดสำราญ หาดหัวหิน อ่าวเนียง อ่าวช่องลม อ่าวไผ่ แหลมยงสตาร์ รวมทั้ง ทุนธรรมชาติที่มีลักษณะเป็นเกาะแก่งที่สวยงาม เป็นต้นว่า เกาะมุก เกาะลิบง เกาะสุกร เกาะเหลาเหลียง เกาะม้า เกาะกระดาน เกาะเชือก เกาะไห เกาะรอก เกาะหลาวเหลียง ฯลฯ โดยแต่ละที่จะมีจุดเด่นเฉพาะ

นอกจากนั้น ทุนทางธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับทะเลยังมีทรัพยากรที่เป็นทุนของชุมชน เช่น ป่าไม้ชายเลน ป่าชายหาด ป่าพรุ และพืชพันธุ์ชายฝั่ง เช่น ป่าต้นจาก ป่าโกงกาง ปาล์มน้ำมัน และสัตว์ทะเลชนิดต่างๆ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ปลาที่เป็นเอกลักษณ์ของตรัง ได้แก่ ปลาพะยูน “พะยูน” เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่กำลังจะสูญพันธุ์ กินหญ้าทะเลเป็นอาหาร มักพบที่เกาะลิบง นอกจากนั้น ที่เกาะลิบง สัตว์ที่น่าสนใจอีกอย่าง คือ นก นกมีการย้ายถิ่นในฤดูหนาว คือ ตั้งแต่เดือนธันวาคม ถึงเมษายน นกที่สำคัญ ก็คือ นกหัวโตกินปู ที่มักพบในเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม นกทะเลขาเขียว ลายจุด และนกชายเลนกระหม่อมแดง บนเกาะลิบงยังมีนกที่น่าสนใจอีก เช่น นกเค้าป่าหลังจุด นกจาบคาคอสีฟ้า

นกแล้วแล้วป่าโกงกาง และนกเป็ดน้ำคอสีม่วง บริเวณแหลมจุโหยนั้นเป็นหาดทราย เวลานั้นน้ำลดสามารถเดินทางไปถึงหาดตูป ซึ่งมีนกทะเลและนกชายเลนจำนวนมากที่อพยพหนีหนาว มาอาศัยที่นี้เพียงแห่งเดียว

พื้นที่ส่วนที่เป็นทะเลตื้นยังมีปะการังที่สวยงาม อย่างเช่น ปะการังที่เกาะม้า เกาะแหวน เกาะเชือก เกาะตะเกียง เป็นต้น มีโคดหิน มีถ้ำในทะเล เช่น ถ้ำมรกตที่เกาะมุก ถ้ำเล โดยส่วนใหญ่เป็นทรัพยากรที่เป็นทุนตามธรรมชาติที่สำคัญ และมีคุณค่าต่อวิถีของผู้นในชุมชนอย่างมาก นอกจากนั้นพื้นที่ชายฝั่งทะเลและพื้นที่ในทะเลยังเอื้อต่อการสร้างทุนทางธรรมชาติที่เป็นบรรยากาศ และความบริสุทธิ์ของอากาศที่ให้ความสดชื่น ซึ่งเป็นทุนที่มีคุณค่าสวยงามอย่างมาก ทะเลตื้น เป็นทุนชุมชนทางธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์ในความใสสะอาด มีทั้งชายฝั่ง ภูเขาในทะเล สันทราย ซึ่งชุมชนได้ถือว่าเป็นสันหลังมังกร ซึ่งตรงนี้มีสันหลังมังกรหลายจุดและทุนชุมชนที่เป็นทุนธรรมชาติสามารถนำมาสร้างมูลค่าให้กับชุมชนโดยใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างดี และถือเป็นสิ่งที่มีคุณค่า กับชุมชนอย่างยิ่ง

สรุป ตัวอย่างทุนชุมชนที่ใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและอาชีพให้กับคนในชุมชน ดังในตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 ตัวอย่างทุนชุมชนทางธรรมชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว พื้นที่จังหวัดตรัง

ทุนชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว	ตำบล	อำเภอ	ทุนชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว	ตำบล	อำเภอ
หาดเจ้าไหม	ไม้ฝาด	สิเกา	เกาะลิบง	เกาะลิบง	กันตัง
หาดปากเมง	ไม้ฝาด	สิเกา	เกาะมุก	-	กันตัง
หาดราชมงคล	ไม้ฝาด	สิเกา	หาดยาว	เกาะลิบง	กันตัง
ถ้ำเขาเจ็ดยอด	บ่อหิน	สิเกา	ถ้ำเขาคิง	เขาคิง	ปะเหลียน
น้ำตกร้อยชั้นพันวัง	อ่าวคง	วังวิเศษ	แหลมยงสตาร์	ท่าข้าม	ปะเหลียน
ถ้ำเขารอบ	เขารอบ	ห้วยยอด	ถ้ำสุรินทร์	ปะเหลียน	ปะเหลียน
ถ้ำเขาปิระ	นาวง	ห้วยยอด	น้ำตกลำปลอก	ปะเหลียน	ปะเหลียน
ทะเลสองห้อง		ห้วยยอด	น้ำตกโตนเต๊ะ	ปะเหลียน	ปะเหลียน
ถ้ำมรกต	เกาะมุก	กันตัง	หาดสำราญ	หาดสำราญ	หาดสำราญ
ยางพาราต้นแรก	กันตัง	กันตัง	เกาะสุกร	เกาะสุกร	ปะเหลียน

ที่มา: กรมการท่องเที่ยว. ออนไลน์. 2560.

ทุนทางสังคม

พื้นที่จังหวัดตรังมีทุนทางสังคมมีสิ่งที่น่าสนใจหลายๆ ด้าน ทั้งที่เป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ การสื่อสารของผู้นในชุมชน จนเป็นวัฒนธรรมประเพณี เช่น ภาษาที่ใช้ อาหารการกิน การแต่งกาย บุคลิกลักษณะของผู้น ฯลฯ โดยสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านอาหาร ตรงเป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นในเรื่องการกิน มีอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของตรง เช่น กาแฟ หมูย่าง เค้ก เคยจะหลู ฯลฯ พื้นที่จังหวัดตรงถือเป็นพื้นที่ซึ่งมีวัฒนธรรม การบริโภคที่โดดเด่น
2. ด้านที่อยู่อาศัย พื้นที่จังหวัดตรงมีลักษณะที่อยู่อาศัยคล้ายคลึงกับจังหวัดอื่นๆ ในภาคใต้ ทั้งนี้ ถ้าเป็นคนจีนจะอาศัยในพื้นที่ราบชายฝั่ง อาคารบ้านเรือนเดี่ยวเป็นตึกแถว สำหรับคนไทยพุทธจะอาศัยในพื้นที่ควนและเขา ลักษณะอาคารเป็นบ้านมีเสายกสูงมีใต้ถุน ส่วนไทยมุสลิมส่วนใหญ่อาศัยในพื้นที่เกาะแก่ง อาคารเป็นบ้านยกเสาเดี่ยวๆ
3. ด้านเสื้อผ้าและการแต่งกาย พื้นที่จังหวัดตรง การแต่งกายผู้หญิงจะนุ่งโจงกระเบนเป็นผ้าซิ่นหรือผ้าปะเต๊ะ ใส่เสื้อผ้าลูกไม้คาดเข็มขัดนาทหรือทอง ถ้าเป็นไทยมุสลิม เสื้อจะมีลักษณะที่เรียกว่า ยอหย่า ส่วนผู้ชายใส่เสื้อแบบไวซาย
4. ด้านสุขภาพและยารักษาโรค ตรงถือเป็นพื้นที่ที่มีภูมิปัญญาในการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นในการดำรงอยู่ เพื่อสุขภาพดีของคน โดยเฉพาะในเรื่องการดูแลสุขภาพพื้นฐาน เช่น การสมุนไพรในการแก้ลมพิษ แก้คันเป็นขาง เป็นต้น แต่การดูแลสุขภาพที่จริงจึงเป็นการอาศัยแพทย์แผนปัจจุบัน
5. ด้านบุคลิกลักษณะของคนตรง ภายใต้ความหลากหลายทางเชื้อชาติ สัญชาติ โดยรวมเหมือนภาคใต้ทั่วไป รักพวกพ้อง ภูมิใจในท้องถิ่น ชอบอิสระ ใช้ภาษาห้วนๆ ค่านิยมในการช่วยตัวเองสูง เคารพผู้เฒ่าตาอายุ ทำให้มีคำขวัญที่ว่า คนตรงใจกว้าง สร้างแต่ความดี
6. ด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ตรงมีการแสดงพื้นบ้านสำคัญในเรื่องมโนราห์ หนังตะลุง ถือเป็นพรสวรรค์ของคนตรง ทำให้มีครุมนโนราห์ที่มีชื่อ เช่น มโนราห์เต็ม เครื่องแต่งกายมโนราห์ และตัวหนังตะลุงสะท้อนศิลปะที่ชัดเจนของตัวละคร มีการใช้บทกลอนในการขับร้อง ซึ่งจะต้องใช้ปฏิภาณไหวพริบที่ฉับไวและเป็นกลอนสด นอกจากนั้น ศิลปะการแสดงที่เป็นทุนชุมชนที่สำคัญอีกอย่าง คือ ลิเกป่า
7. ด้านภาษา คนส่วนใหญ่ในพื้นที่ตรงใช้ภาษาถิ่นใต้เหมือน 14 จังหวัดภาคใต้ ในการสื่อสาร ซึ่งมักเป็นคำสั้นๆ พูดเร็ว บางครั้งดูห้วนๆ แข็งๆ อย่างไรก็ตาม มีภาษาท้องถิ่นที่ใช้คำแตกต่างจากภาษากลางไปเลย เช่น ฟิตตุง หมายถึง หกล้ม เนื่อย หมายถึง หิว เป็นต้น
8. ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี พื้นที่จังหวัดตรงมีขนบธรรมเนียมประเพณีในหลายๆ ประเด็นที่น่าสนใจ เช่น ประเพณีถือศีลกินเจ ประเพณีงานศพ วัฒนธรรมการกินอาหารมือเข้า เทศกาลตรุษจีน เทศกาลขนมเค้ก เป็นต้น ทั้งนี้ ประเพณีถือศีลกินเจ แนวปฏิบัติเน้นถึงความบริสุทธิ์ทั้งร่างกายและจิตใจ โดยมีการนุ่งขาวห่มขาว ไม่กินอาหารในยามวิกาล กินอาหารเจ 9 วัน มีการทำวัตรเช้า – เย็น รักษาศีล ทำสมาธิ ส่วนประเพณีงานศพ จะมีการจัดเลี้ยงและเรียนเชิญ ที่เป็นญาติและเพื่อนฝูง โดยใช้การ์ดที่ใหญ่และยาว ใช้วิธีการตีประกาศตามร้านกาแฟ ที่สาธารณะโดยทั่วไป เพื่อบอกกล่าวให้ทราบทั่วกัน โดยมีรายนามเครือญาติทั้งหมดในการ์ดเชิญ นอกจากนั้น คนตรงจะมีวัฒนธรรมการกินอาหารมือเข้าที่เป็นกาแฟกับหมูย่าง ซึ่งเป็นสูตรพิเศษของเมืองตรง โดยการย่างตอนเช้าตรู่เพื่อเป็นเมนูอาหารเช้า

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการ

ในส่วนนี้ คณะผู้วิจัยขอนำเสนอ 3 ส่วน ด้วยกัน คือ 1) สถานะภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 3) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชน จำแนกตามคุณลักษณะส่วนตัว

1. สถานภาพทั่วไป ซึ่งครอบคลุมสถานะส่วนบุคคล และส่วนที่เกี่ยวข้องกับทุนชุมชน

ผู้ให้ข้อมูล ที่เป็นประชาชนในชุมชนพื้นที่จังหวัดตรัง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อาศัยในอำเภอเป้าหมาย 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอนาโยง ห้วยยอด กันตัง และสิเกา โดยในอำเภอ นาโยงเป็น คนในชุมชนนาหมื่นศรีมากที่สุด ส่วนอำเภอห้วยยอดเป็นคนชุมชนถ้ำเล อำเภอกันตังมาจากชุมชนย่านซื่อสูงสุด ส่วนอำเภอสิเกาเป็นคนในชุมชนปากเม็ง รองมา ได้แก่ บ่อหิน ทั้งนี้ กิจกรรม ที่ชุมชนได้ทุนชุมชนมาดำเนินการ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ อำเภอที่ให้ความสำคัญในการทำกิจกรรมที่ใช้ทุนชุมชนเพื่อดำเนินการ ทางการท่องเที่ยวสูงสุด ได้แก่ อำเภอสิเกา และกันตัง ส่วนอำเภอห้วยยอดกับนาโยง เน้นการใช้ทุน ในเรื่องของการสร้างผลิตภัณฑ์ของฝาก ซึ่งทำจากไม้เทพทาโรและผ้าทอนาหมื่นศรี โดยทั้งนี้ คนที่ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุ 30 ปีขึ้นไป โดยผู้ที่อยู่ในช่วง 51 – 60 ปี มากสุด ร้อยละ 33.23 รองลงมา คือ 41 – 50 ปี อย่างไรก็ตาม คนเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นคนไทยพุทธถึง ร้อยละ 89.00 และมีการศึกษามากกว่าปริญญาตรี และมีอาชีพในการทำธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 48.00 รองลงมา คือ รับจ้างในภาคเอกชน ร้อยละ 27.00 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน และเป็น ผู้ที่มองว่าชุมชนของตนเองมีความเข้มแข็งในเรื่องของการมีทรัพยากรที่หลากหลาย รองลงมา คือ การมีผู้นำที่ดี ที่สำคัญเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลในเรื่องการใช้ประโยชน์จากทุนชุมชนที่เป็นมนุษย์สูงกว่าในเรื่องอื่นๆ รองลงมา คือ การใช้ทุนทางธรรมชาติ และเป็นกลุ่มที่มองว่าจังหวัดตรังมีจุดเด่นในเรื่องหมุย่าง ส่วนภาพลักษณ์ของจังหวัดตรังที่คนจะนึกถึงเมื่อพูดถึงตรัง ก็คือ เมนูอาหารเช้า คือ กาแฟหมุย่าง รองลงมา คือ ชายหาดที่สวยงาม และอากาศที่ปลอดโปร่ง ตามลำดับ นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไปในชุมชนไม่มีตำแหน่งในชุมชน

2. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทุนชุมชน

การศึกษา พบว่า ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการค่อนข้างสูงมากในทุกด้าน แต่ด้านการจัดการที่สูงที่สุด คือ การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ก่อให้เกิด ความภูมิใจ และได้สืบสานทรัพยากรชุมชนต่อไป ด้วยค่าเฉลี่ย 4.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.81 และค่าเฉลี่ย 4.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78 ตามลำดับ

สำหรับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการนั้น พบว่า การมีส่วนร่วมในการสังเกตความเสียหายการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรจากการใช้บริการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขสูงสุด ด้วยค่าเฉลี่ย 4.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76 รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือมาตรการดูแลเพื่อรักษาทรัพยากรของชุมชน ด้วยค่าเฉลี่ย 4.01

สำหรับในด้านการวางแผน ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมประชุมวางแผนการทำงาน และบทบาทที่ควรละเว้น ทำลายทุนของชุมชนมากที่สุด ส่วนการมีส่วนร่วมในการกำกับควบคุมนั้น พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในประเด็นการมีโอกาสปกป้องทรัพยากร ให้มีคุณค่ากับชุมชนสูงสุด ด้วยค่าเฉลี่ย 3.95

3. การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนพื้นที่จังหวัดตรัง โดยจำแนกตามคุณลักษณะทั่วไป ทั้งคุณลักษณะส่วนบุคคล และส่วนที่เกี่ยวข้องกับทุนชุมชน อย่างเช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และความเข้มแข็งของชุมชน เป็นต้น ผลการศึกษา พบว่า เพศและการศึกษาที่มีความแตกต่างกัน ไม่ได้ทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการแตกต่างกันแต่อย่างใด แต่ประชาชน ที่มีอายุ อาชีพ และรายได้ต่อเนื่องที่แตกต่างกัน กลับทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการทุน ที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 นอกจากนี้ ความเข้มแข็งของชุมชนที่มีลักษณะแตกต่างกันก็ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 เช่นกัน โดยเฉพาะในเรื่องอาชีพที่แตกต่างกัน ทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการแทบทุกด้าน ยกเว้น การกำกับควบคุมมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 เช่นเดียวกับรายได้ของครอบครัว ที่แตกต่างกัน ทำให้การมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ยกเว้น ในด้าน การปฏิบัติการเท่านั้นที่ไม่แตกต่างกันแต่อย่างใด

นอกจากนั้น ในเรื่องการมีส่วนร่วม ยังพบว่า ประชาชนมีปัจจัยสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วม คือ การขาดความพร้อมในการมีส่วนร่วม และความเข้าใจสิ่งที่จะมาบ่งบอกว่ามีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนร่วม

ตอนที่ 3 วิเคราะห์การดำเนินงานเพื่อการบริหารจัดการทุนชุมชน

การดำเนินงานเพื่อการบริหารจัดการทุนชุมชนขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของพื้นที่จังหวัดตรัง พบว่า โดยสภาพภูมิประเทศเครือข่ายของจังหวัดเพื่อนบ้านเป็นสิ่งที่มีความสำคัญทางการท่องเที่ยวที่สูง รวมทั้งโดยมุมมองการท่องเที่ยวที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การรักษาประเพณีวัฒนธรรม รวมทั้ง การค้นคว้าหาจุดเด่นของพื้นที่ที่สามารถเห็นได้ในคำขวัญของการท่องเที่ยว ไม่ว่าพระราชวัง ภูเขา ปะการัง หาดทราย น้ำตก ฯลฯ ซึ่งเป็นทุนชุมชนที่มีความโดดเด่น

การจัดการทุนชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนดังกล่าว มีทั้งในแง่ของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวพร้อมกับการส่งเสริมให้มืองค์ประกอบการท่องเที่ยวอื่น คือ สินค้าของฝาก อย่างเช่น ในอำเภอ ห้วยยอด มีแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดจากการจัดการทุนชุมชนที่มีอยู่ตามธรรมชาติ คือ ถ้ำเขากอบ และมีการพัฒนาสินค้าของฝากจากไม้เทพทาโร เป็นต้น เช่นเดียวกับอำเภออื่นๆ อย่างในอำเภอสิเกา ก็มีการจัดการทุนที่มีการต่อยอดจากภูมิปัญญาของการทำประมงท้องถิ่นนั้น เพื่อขับเคลื่อน การท่องเที่ยวชุมชนที่ครบวงจร ซึ่งนำไปสู่การอนุรักษ์ทุนชุมชนที่เป็นทรัพยากรตามธรรมชาติ คือ การปลูกหญ้าทะเล เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานในเรื่องการบริหารจัดการทุนชุมชนดังกล่าว พบว่าก็ยังมียุทธศาสตร์จุดแข็งในการจัดการหลายๆ ด้าน กล่าวคือ ในแง่ของจุดแข็ง คือ

- ตรังมีทรัพยากรที่เป็นทุนของชุมชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว
- ภาพรวมคนส่วนใหญ่รักถิ่นฐาน และให้ความร่วมมืออยู่ในระดับที่ดี
- ผู้คนในพื้นที่มีจิตสาธารณะ และอัธยาศัยที่ดี
- บริบทโดยรวมมีความเข้มแข็ง
- มีจังหวัดเพื่อนบ้านเข้มแข็งทางด้านการท่องเที่ยว

แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานก็พบว่ายังมีจุดอ่อนอยู่หลายด้านเช่นเดียวกันที่เป็นปัญหา และทำให้วิสัยทัศน์ในการเป็นเมืองท่องเที่ยวของตรังยังไม่เป็นอย่างที่ควรจะเป็น กล่าวคือ

- พื้นที่จังหวัดตรัง การบริหารทุนชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผน และกำกับเชิงบูรณาการ

- ขาดผู้นำที่มีความต่อเนื่องเชิงความคิด และการมองเชิงระบบในการพัฒนาชุมชน

- ยานพาหนะ และความปลอดภัยในการเข้าถึงแหล่งยังไม่สะดวก

- ขาดองค์ความรู้ทางการตลาด และการประชาสัมพันธ์

- การเชื่อมโยงความร่วมมือกับภาคีการพัฒนายังไม่ครอบคลุม

- ประชาชนขาดความรู้ความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดูแลทุนที่เป็นของชุมชนโดยรวม

ดังนั้น การจัดการทุนชุมชนในพื้นที่จังหวัดตรัง เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน เป็นสิ่งที่ต้องกำหนดแนวทางการพัฒนาที่จริงจัง

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการจัดการทุนชุมชน

จากการวิเคราะห์ พบว่า จุดอ่อนในการจัดการทุนชุมชน คือ ความต่อเนื่องของผู้นำในการจัดการทุน ประกอบกับการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ ด้านการวางแผน และการกำกับควบคุม ดังที่นำเสนอไปแล้วในตอนที่ 2 และ 3 ดังนั้น แนวทาง ในการพัฒนาการจัดการสิ่งที่ดำเนินการ คือ การรณรงค์ให้เจ้าของชุมชนมีความพร้อมในการมีส่วนร่วม และดำเนินการในการจัดการทุนที่มีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความยั่งยืน กล่าวคือ

6. ชุมชนมีการรณรงค์พูดคุยถึงสิ่งที่ตนเองมี เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการ โดยใช้ทรัพยากรของชุมชนดังกล่าวมาดำเนินการนำเสนอคืออะไร ในรูปแบบใด คร่าวๆ – **รู้เรา**

7. จะต้องทำความเข้าใจ กำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย หรือผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในฐานะผู้ชม ผู้ใช้บริการ หรือผู้บริโภคคือใคร หรือคนกลุ่มใด ศึกษาความต้องการและพฤติกรรม รวมทั้งอำนาจซื้อของกลุ่มดังกล่าว เป็นไปในลักษณะและทิศทางใด – **รู้เขา**

8. กำหนดลักษณะสิ่งที่ใช้ประโยชน์จากทุนชุมชนมาดำเนินการที่ชัดเจน และเป็นไปตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมออกแบบวางแผนในทุกๆ ด้าน ในลักษณะของการร่วมแรงร่วมใจอย่างจริงจัง – **รู้สิ่งที่ให้**

9. หาแนวทาง วิธีการ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลและทำการตลาด เพื่อเข้าถึงลูกค้าหรือผู้ให้บริการให้ได้ คำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในลักษณะเชิงบูรณาการที่มองทั้งในลักษณะ Backward และ Forward ปกป้องอนุรักษ์ทรัพยากรที่เป็นทุนของชุมชนให้ยั่งยืน – **รู้การเข้าถึง**

10. ประชุม ชี้แจง และรณรงค์ ทำความเข้าใจและให้ความรู้กับคนในชุมชนเกี่ยวกับทุน และวิธีจัดการ รวมถึง การมอบหมายงาน ความรับผิดชอบ การดูแลรักษา และผลประโยชน์ที่ทุกคนจะได้รับ รวมทั้ง กำหนดระยะเวลาการติดตาม – **รู้ถึงการมอบหมาย และติดตาม**

สรุป แนวทางการพัฒนาการจัดการทุนชุมชนจะเกิดผล ควรประกอบด้วย “5 รู้” ดังต่อไปนี้

“5 รู้” คือ

รู้เรา รู้เขา รู้สิ่งที่ให้ รู้การเข้าถึง รู้ถึงการมอบหมายและติดตาม

นอกจากนั้น ผู้นำต้องดำเนินการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้วยประเด็น ดังนี้ กล่าวคือ

1. ดำเนินการเรื่องข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทุนของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้าใจ เข้าถึงวิถีการปฏิบัติ การใช้ประโยชน์จากทุนชุมชน และการดูแลรักษาคุณค่าของทุน
2. การสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง โดยคำนึงถึงคุณสมบัติของการใช้ประโยชน์จากทุนกับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมองเชิงบูรณาการในการส่งเสริมการจัดการทุนของชุมชน ทั้งในเชิงระบบ การให้ความรู้และชี้ให้เห็นความสำคัญ และเข้าใจตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วม เพื่อคุณภาพของชุมชนและความยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผล

ตอนที่ 1 ทุนชุมชน (ด้านธรรมชาติและด้านสังคม)

จากการศึกษาเกี่ยวกับทุนชุมชนในด้านธรรมชาติและด้านสังคม ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมประเพณีในพื้นที่จังหวัดตรัง พบว่า ตรังมีทุนชุมชนด้านธรรมชาติมากมาย ไม่ว่าจะเป็น ทะเล ชายฝั่ง ถ้ำ น้ำตก ฯลฯ รวมทั้ง ทุนทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่พื้นฐานในการดำรงชีวิตด้วยปัจจัย 4 ด้าน คือ อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และสุขภาพ ยารักษาโรค รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นหรือกับองค์กรกับสังคมในการมีวิถีอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน ซึ่งได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ เป็นต้นว่า ประเพณีถือศีลกินเจ ประเพณีชิงเปรต ประเพณีชักพระ เป็นต้น และการสื่อสารในวิถีชีวิตกับผู้อื่นหรือกับองค์กรหรือกับสังคมทั่วไปที่ครอบคลุม ในเรื่องของ ภาษา ท่าทาง บุคลิกลักษณะ ศิลปะการดนตรี ฯลฯ ทั้งนี้ ไม่ว่าทุนธรรมชาติหรือทุนสังคมจากการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความโดดเด่นเป็นลักษณะเฉพาะหลายๆ ด้าน อย่างพุดถึงจังหวัดตรังทุกคนก็นึกถึงวัฒนธรรมในการกินที่มีความแตกต่างจากที่อื่น คือ การดื่มกาแฟกับหมูย่างเป็นอาหาร มื้อเช้าหรือประเพณีชักพระน้ำที่มีการร่วมกันลากพระทางเรือข้ามน้ำข้ามทะเลเพื่อประกอบพิธีกรรมและสานสัมพันธ์ของคนในต่างชุมชนเข้าด้วยกัน หรือเมื่อกล่าวถึงทุนที่เป็นทรัพยากรตามธรรมชาติ จะเป็น เกาะต่างๆ เช่น เกาะกระดาน ก็จะได้รับกล่าวขานว่าเป็นเกาะแห่งความรัก เกาะม้า เป็นเกาะที่มีโลกใต้ทะเลที่สวยงาม เกาะเชือก เป็นเกาะที่มีความโดดเด่นในเรื่องปะการัง เกาะเหลาเหลียง เป็นเกาะที่มีหาดทรายขาว หน้าผาส่ง เป็นต้น นอกจากนั้นก็จะมีทุนธรรมชาติที่เป็นหาดที่สวยงามอีกมากมาย

เช่น หาดหัวหิน หาดเจ้าไหม หาดเลาเหลียง เป็นต้น เช่นเดียวกันเมื่อพูดถึงถ้า จังหวัดตรังมีทั้งถ้ำบก และถ้ำในทะเล เช่น ถ้ำเขากอบ ถ้ำมรกตที่เกาะมุก เป็นต้น ซึ่งมีจุดเด่น และความตื่นตื้นที่แตกต่างออกไป และมีจุดเด่นที่ไม่พบในสถานที่อื่นๆ ความโดดเด่นดังกล่าว เป็นเพราะด้วยสภาพภูมิศาสตร์ สภาพภูมิประเทศที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อเขียนของ อภินันท์ บัวหภักดี ที่บอกว่า วันนี้ภาครัฐมีวิสัยทัศน์ใหม่เกี่ยวกับการคมนาคม ของประเทศที่มีการจัดเส้นทางรถไฟ ความเร็วสูง กรุงเทพฯ – หัวหิน และด่านพรมแดนด่านสิงขร จังหวัดประจวบที่ปากตรงข้ามพม่า คือ เส้นทางไปสู่อันดามันที่สวงาม (อนุสาร อสท. 2556) และหากพิจารณาพื้นที่ฝั่งอันดามันตลอดแนว ไม่ว่า กระปี พังงา ภูเก็ต ตรัง สตูล ล้วนเป็นพื้นที่ที่อยู่ฝั่งอันดามันที่มีสภาพภูมิประเทศที่สวยงาม และเป็นจังหวัดชั้นนำทางการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังมีสิ่งรบกวนการคั่นหามาหลาย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2559)

นอกจากนี้ ถ้าพิจารณาลักษณะพื้นที่ที่จะเห็นว่าจังหวัดตรังติดต่อกับจังหวัด นครศรีธรรมราช ในส่วนภาคตะวันออกของจังหวัด ซึ่งมีแนวเทือกเขาบรรทัด และเทือกเขาหลวง ซึ่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทิวเขาและแนวป่าไม้ ทำให้พื้นที่จังหวัดตรังมีความลาดชันสูงๆ ต่ำๆ ทำให้ เกิดเส้นทางน้ำที่กลายเป็นน้ำตกและถ้ำที่สวยงาม ทำให้ทุนทางธรรมชาติของจังหวัดอุดมสมบูรณ์ ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อเขียนในเอกสารของคณะกรรมการประมวลเอกสาร และจดหมายเหตุที่กล่าวถึงลักษณะพื้นที่ของจังหวัดตรังว่ามีลักษณะลาดเอียงจากสูงมาต่ำ (คณะกรรมการประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. 2542) และมีความสอดคล้องกับข้อมูล ของกระทรวงมหาดไทยที่กล่าวว่า ตรังมีพื้นที่ลาดชันจากตะวันออกไปตะวันตก ภูเขาสู่ทะเล (กระทรวงมหาดไทย. 2559) ทำให้ตรังมีทุน ธรรมชาติหลากหลาย ทั้งภูเขา ที่ราบ และทะเล เกาะแก่ง สำหรับความโดดเด่นของทุนที่เป็น วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคน ทั้งในเรื่องอาหาร ที่อยู่อาศัย ภาษา ศิลปะ ทั้งนี้ เป็นเพราะ ตรังเป็นพื้นที่อยู่กลางคาบสมุทรมาเลย์ ซึ่งได้รับอิทธิพลจาก คนที่มีเชื้อชาติมุสลิมและชาวจีนอพยพ ทางทะเลมาตั้งรกรากในพื้นที่หล่อหลอมความเป็นอยู่ของผู้คนในพื้นที่เกี่ยวกับวิถีการอยู่ร่วมกัน ซึ่ง โดยปกติการอยู่ร่วมกันของคนจำนวนมากๆ ย่อมต้องมีกฎ กติกา ระเบียบแบบแผนในการดำเนินชีวิต ที่สะท้อนให้เห็นพฤติกรรมและบทบาทร่วมกัน ซึ่ง เมื่อมีการกระทำต่อเนื่องที่ยาวนานจนกลายเป็น ธรรมเนียมปฏิบัติ และท้ายที่สุดกลายเป็นวัฒนธรรม ซึ่งมีความหมายสอดคล้องกับข้อเขียนของ เกรียง ไกร เกิดศิริ ที่ชี้ว่า จากหลักฐานประวัติศาสตร์จารึก โบราณคดี และศิลปวัตถุ กล่าวได้ว่า วัฒนธรรม หรือกฎโยยจะมีส่วนผสมระหว่างกลุ่มวัฒนธรรม ทวารวดีในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยากับวัฒนธรรมมอญ หรือพุกามจากพม่าผสมกับลักษณะของท้องถิ่น ทำให้มรดกวัฒนธรรมบางประการมีเอกลักษณ์ เฉพาะตัว (เกรียงไกร เกิดศิริ. 2553)

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนตรัง มีการผสมผสาน ทั้งจีน ไทย และมุสลิม ทำให้ธรรมเนียม ปฏิบัติในการใช้ชีวิตต่างๆ ไม่ว่าเรื่องอาหาร ภาษา ท่าทาง บุคลิก พฤติกรรมรวม ฯลฯ หล่อหลอม แบบชาวใต้ทั่วไป อาจมีความแตกต่างกับจังหวัดอื่นในภาคใต้ในเรื่องของวาระและเวลา แต่ รายละเอียดต่างๆ มีความคล้ายคลึงกัน โดยทั่วไป จะพูดสั้นๆ ห้วนๆ เสียงดัง เร็ว แต่มีความจริงจัง ชัดตรง ให้ความสำคัญกับการเคารพผู้เฒ่า ตายาย หรือการเคารพผู้ใหญ่ มีประเพณีที่ได้รับความสนใจ ในพื้นที่จังหวัดตรังมาก คือ ประเพณีถือศีลกินเจ คนในจังหวัดจะแต่งขาวหม่มขาว แสดงถึง ความบริสุทธิ์ ไม่กินเนื้อสัตว์และอาหารยามวิกาล ฝึกในความบริสุทธิ์จนครบ นอกจากนั้น มีประเพณีที่

เกี่ยวข้องกับศาสนา คือ ประเพณีชักพระน้ำ ประเพณีชิงเปรต เป็นต้น ทั้งนี้ ประเพณีต่างๆ ส่วนใหญ่จะเป็นไปตามวงจรของเวลา ในพื้นที่ภาคใต้อาจมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปบ้าง หากแต่เป็นสิ่งที่คนในสังคมสร้างขึ้นด้วยรูปแบบเชิงสร้างสรรค์เกี่ยวกับค่านิยม เอกลักษณ์ และสภาพภูมิประเทศ ด้วยการสร้างสัญลักษณ์ของความเชื่อถือ ศรัทธา และการเคารพบูชาที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดเป็นระเบียบแบบแผน จนได้รับการยอมรับเป็นธรรมเนียมในวิถีชีวิต แบบแผนการอยู่ร่วมกัน ได้มีการประดิษฐ์คิดค้น สร้างสรรค์จากภูมิปัญญาของผู้คนในชุมชน เพื่อประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น การแต่งกาย เครื่องประดับประดาในงานพิธีกรรม การละเล่นพื้นบ้านต่างๆ จะเป็นมโนราห์ หนังตะลุง หรือ รำมะนา ก็แล้วแต่ ล้วนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และให้ความรู้สึกต่อผู้พบเห็น สัมผัส สอดคล้องกับงานของ วิลักษณ์ ศรีปาซาง (2547) และโนราห์เดิม (2557)

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

1. สถานภาพส่วนบุคคลและความเกี่ยวข้องกับชุมชน พบว่า ประชาชนในชุมชน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุ 30 ปีขึ้นไป โดยเป็นผู้ที่มีอายุในช่วง 51 – 60 ปี มากสุด คิดเป็นร้อยละ 33.25 และรองลงมา คือ ช่วงอายุ 41 – 50 ปี เป็นคนไทยพุทธที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และมีอาชีพในการทำธุรกิจส่วนตัว มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน และเป็น ผู้ที่มองว่าชุมชนของตนเองมีความเข้มแข็ง ในเรื่องการมีทรัพยากรที่มีความหลากหลาย และการมีผู้นำที่ดีตามลำดับ และในขณะเดียวกัน ประชาชนกลุ่มนี้มองว่าพื้นที่จังหวัดตรังมีจุดเด่น คือ ทุเรียน ทั้งนี้เพราะทุเรียนเป็นอาหารของชาวจีนที่ใช้ในการเซ่นไหว้ที่มีความแตกต่างจากทุเรียนโดยทั่วไป เพราะมีการหมักและกรรมวิธีในผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างจากทุเรียนโดยทั่วไป และทำการย่างเวลาเร่งเข้าเพื่อการรับประทานในช่วงเช้าถือเป็นอาหารเช้า (นายกเทศมนตรีนครตรัง. 2559) ซึ่งมีความแปลกจากที่อื่น ทำให้เป็นสิ่งแปลกใหม่และผู้คนจำได้ง่าย ดังนั้น เมื่อพูดถึงเมนูอาหารเช้า ทุกคนก็จะถึง ทุเรียน แต่สิ่งที่ทำให้ติดในความทรงจำของคนโดยทั่วไป เมื่อพูดถึงตรัง ก็คือ อาหารมื้อเช้าของตรังโดยกินกับกาแฟและต้มช้ำ เป็นสิ่งที่คนในท้องถิ่นให้ความสำคัญกับอาหารเช้าที่มีกาแฟ ทุเรียน และปาท่องโก๋ รวมทั้ง ต้มช้ำ โดยคนในพื้นที่จังหวัดตรังถือปฏิบัติกระทั่งกลายเป็นวัฒนธรรมการกินอาหารเช้าของคนตรังที่มีเอกลักษณ์ ทำให้ติดอยู่ในความทรงจำของผู้คนได้ง่าย ดังนั้น เมื่อพูดถึงจังหวัดตรังก็จะนึกถึง กาแฟ ทุเรียนทันที

ประชาชนในพื้นที่จังหวัดตรังจะเป็นที่ควรรู้หรือกันตังกี่ตาม ส่วนใหญ่เป็นคนที่มีเชื้อสายจีนจำนวนไม่น้อย ประเภทอาหารและพฤติกรรมรับประทาน คือ การดื่มกาแฟตอนเช้า แต่เพื่อปรับให้อาหารมื้อเช้ามีสารอาหารที่เหมาะสมที่มีทั้งโปรตีนและแป้ง พฤติกรรมการดื่มกาแฟ จึงมีทั้งปาท่องโก๋ และทุเรียน รวมทั้ง ต้มช้ำ ด้วย สอดคล้องกับที่ผู้ให้ข้อมูลบอกว่า

“อาหารเช้าที่นี่ ไม่ได้แปลกจากชาติอื่น อย่างฝรั่งทานแซนวิช หรือแฮมเบอร์เกอร์กับน้ำชา กาแฟ ที่นี่ทานดื่มกาแฟกับปาท่องโก๋ ทุเรียน ก็ไม่ต่างเลย มีแป้ง และโปรตีน เป็นสิ่งที่ง่ายสำหรับคนสมัยก่อนในการเดินทางไปประกอบอาชีพ ที่ส่วนใหญ่มีการเดินเรือค้าขาย”---(Gr.Re Hotel Mgt.,2559)

2. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการ

การศึกษา พบว่า ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการค่อนข้างสูงในทุกๆ ด้าน ทั้งการจัดการในด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติการ ด้านการกำกับและติดตาม และด้านการใช้ประโยชน์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับจุดแข็งของการจัดการทุนตามแนวคิดของผู้ให้ข้อมูล ที่บอกว่าคนตรังส่วนใหญ่เป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ และให้ความร่วมมือกับส่วนรวมเป็นอย่างดี และจะเห็นว่ามี ความสอดคล้องกับ คำขวัญ ของจังหวัด ที่ระบุว่า “คนตรังใจกว้าง สร้างแต่ความดี” (กระทรวงมหาดไทย. 2559) กล่าวคือ เป็นการเปิดใจรับข้อมูล ข่าวสาร และการดำเนินงาน ที่เป็นประโยชน์กับส่วนรวม แต่อย่างไรก็ตาม ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการที่สูงที่สุด คือ การมีส่วนร่วม เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทุนชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องรายได้และผลประโยชน์ รองลงมาคือการมี ส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ซึ่งจากลักษณะและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าว ทั้งนี้ เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัว และเป็นผลได้ผลเสียที่มีต่อเขาโดยตรง โดยเฉพาะเมื่อพิจารณา คุณลักษณะ เฉพาะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามแล้ว จะเห็นว่าเป็นผู้ที่อยู่ในวัยอายุค่อนข้าง สูงเป็นส่วนใหญ่ มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีรายได้เกิน 10,000 บาทต่อเดือน ซึ่งเป็นคุณลักษณะ ของผู้ที่ยังมีความต้องการในการที่จะสร้างรายได้มากขึ้น เมื่อเทียบกับ สภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ดังนั้น หากกิจกรรมหรือโครงการใดในชุมชนที่สามารถสร้างผลประโยชน์ ก็เป็นสิ่งที่กลุ่มเหล่านี้ยินดี เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแน่นนอน เพื่อให้ชุมชนมีการพัฒนาเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ให้ตนเองมีรายได้ มีความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ระดับการมีส่วนร่วมที่ประชาชนในพื้นที่จังหวัดตรังมีสูง ในการใช้ ประโยชน์จากทุนชุมชนเพื่อสร้างรายได้และผลประโยชน์อื่นๆ รวมทั้ง การใช้ประโยชน์ที่ก่อให้เกิด ความภูมิใจ และการสืบสานทรัพยากรชุมชนต่อไปนั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen & Uphol (อ้างใน พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์. 2557) ที่ระบุว่า การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ไม่จำเป็นว่าจะจะเป็น ประโยชน์ด้านวัตถุ ประโยชน์ทางสังคม หรือประโยชน์ส่วนบุคคล แต่อาจเป็นเรื่องของสภาพจิตใจก็ได้ เช่นเดียวกันกับระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการที่พบว่าประชาชน ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ในการสังเกตการณ์เกี่ยวกับความเสียหายที่เกิดจากความเปลี่ยนแปลงของทรัพยากร จากการเข้าไปใช้บริการเพื่อเป็นข้อมูลในการนำมาปรับปรุงให้การบริหารจัดการ ยิ่งดีขึ้นๆ ไป ซึ่งการบริหาร จัดการจะเป็นส่วนใดก็ตาม เป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งในการทำให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการ จัดการนั้นๆ ซึ่งจากการที่ประชาชนในพื้นที่จังหวัดมีระดับการมี ส่วนร่วมอยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดของ สนธยา พลศรี (2533) ที่มองว่า การพัฒนา เป็นสิ่งสำคัญมาก ในการ 1) จะต้องให้ ประชาชนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เพื่อที่จะปรับปรุงระดับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น 2) การจัดให้มีบริการทางเทคนิคและบริการอื่นๆ ให้เกิดความคิดริเริ่มในการช่วยตนเองและช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันอันเป็นประโยชน์อย่างมาก และที่สำคัญ ในการทำงานร่วมกันในชุมชน ซึ่งมีสมาชิก จำนวนมากในระดับหนึ่ง ถือเป็นองค์การหนึ่งซึ่งในการอยู่ร่วมกันเป็นสิ่งที่ต้องมีการ ระบียบแบบ แผน และต้องมีบทบาทในการรักษาทรัพยากรเอาไว้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมที่ ระบุว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งในการปฏิบัติงานเพื่อจัดระเบียบชุมชน และทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning By Doing) ซึ่งช่วยให้ประชาชนสร้าง ประสบการณ์ ทำให้คิดเป็น ทำเป็น และทำให้ เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ห่วงเห่น และทำนุ บำรุงรักษา (สุนิย์รัตน์ ศิริรัตน์. 2559. ออนไลน์)

3. การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

เมื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน โดยจำแนกคุณลักษณะส่วนบุคคล ผลการศึกษา พบว่า การศึกษาและเพศที่แตกต่างกัน ไม่ได้ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมแตกต่างกันแต่อย่างใดในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการวางแผน การกำกับประเมิน ติดตาม และการใช้ประโยชน์ ยกเว้น ในเรื่องของการปฏิบัติการ ที่พบว่า การศึกษาที่แตกต่างกัน ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 และเมื่อเปรียบเทียบ ลงในรายละเอียด พบว่า การศึกษาที่แตกต่างกันทำให้การมีส่วนร่วมต่างกัน ก็คือ ผู้ที่จบการศึกษาที่สูงกว่าปริญญาตรีกับผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี แต่ภาพรวมและด้านอื่นๆ ไม่แตกต่าง เหตุที่เป็นอย่างนี้เพราะผู้ให้ข้อมูลซึ่งตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 90 เป็นผู้ที่มีการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี ดังนั้น คนที่มีความต่างจึงไม่มีผลใดๆ ต่อการมีส่วนร่วมแต่อย่างใด มีเพียงในเรื่องการปฏิบัติที่อาจมีวิธีการที่แตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามคุณลักษณะอื่น เช่น อายุ ที่แตกต่างกัน กลับพบว่ากลุ่มคนที่มียุคแตกต่างกันระดับการมีส่วนร่วมจะแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะกลุ่มอายุที่น้อยกว่า 30 ปี กับกลุ่มที่มีอายุ 40 – 60 ปี และเป็น ความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในเรื่องของการวางแผนการทำงาน เพราะคนที่มีวัยต่างกับบริบทแวดล้อมและการสร้างสมประสบการณ์วิถีชีวิตของคนจะมีความแตกต่างกัน ด้วยเหตุที่การเข้ามา มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผนของกลุ่มอายุต่างๆ ดังกล่าว จึงมีความแตกต่างกัน นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบโดยการจำแนกตามอาชีพก็เช่นกัน พบว่า คนที่มีอาชีพแตกต่างกันระดับ การมีส่วนร่วมโดยรวมที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทุกด้านมีความแตกต่างกัน ยกเว้น การประเมินและการควบคุมไม่มีความแตกต่างแต่อย่างใด ทั้งนี้ เพราะจะเป็นกลุ่มอาชีพใดก็ตาม การจัดการทุนซึ่งเป็นทรัพยากรโดยรวม เป็นสิ่งที่จะต้องช่วยกันดูแล แต่ในการจัดการเรื่องอื่นๆ คนที่มีอาชีพในภาคเอกชนกับภาครัฐ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรง อาจมีความแตกต่างกัน

สำหรับการดำเนินงานของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากทุนของชุมชนมาใช้ในการจัดการเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในรูปแบบของผลิตภัณฑ์หลากหลาย ทั้งในรูปการนำเสนอเป็นแหล่งในการท่องเที่ยว ในรูปของที่พักร้านอาหาร และของฝาก ในฐานะเป็นผู้จัดการหรือผู้ประกอบการ เป็นสิ่งที่ทางชุมชนได้มีความพยายามในการจัดการและเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการทุนที่เป็น ของชุมชน ซึ่งในพื้นที่จังหวัดมีหลายๆ ส่วนที่ถือว่าเป็นเรื่องที่มีความเข้มข้นมากๆ อย่างเช่น ความเข้มข้นของทุนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น หมูย่าง หาดทราย น้ำตก และการให้ความร่วมมือของคนอยู่ในระดับที่ดี คนมีจิตสาธารณะร่วมกัน อย่างไรก็ตาม จากการสอบถามผู้เกี่ยวข้องและกลุ่มที่มาใช้บริการจากผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย พบว่า การจัดการทุนเพื่อขับเคลื่อนยังมีจุดอ่อน แต่ในขณะเดียวกัน การดำเนินงานของชุมชนก็ยังมีจุดอ่อนอีกในหลายประเด็น อย่างเช่น

- การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการกำกับเชิงบูรณาการ ขาดการสร้างเครือข่ายเพื่อการบริการ
- ขาดผู้นำที่มีความต่อเนื่องทางความคิด และมองเชิงระบบในการพัฒนาชุมชน
- ประชาชนขาดความรู้ ความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดูแลทุนของคนโดยรวม
- การเชื่อมโยงความร่วมมือกับภาคการศึกษาที่ไม่ครอบคลุม

อย่างไรก็ตาม การจัดการทุนเพื่อใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่ชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเองต้องคำนึงถึงความต้องการที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของตนเอง ซึ่ง มีความสอดคล้องกับแนวคิดการทำยุทธศาสตร์ทางการตลาดแบบ STP (การเขียนแผนตลาด. 2560. ออนไลน์. เข้าถึงข้อมูล มีนาคม 2560) เพื่อให้ผลจากการใช้ประโยชน์เกิดผลอย่างแท้จริง และจะเป็นสิ่งที่กระตุ้นและจูงใจให้สมาชิกในชุมชนเห็นคุณค่าในสิ่งที่ทำ และเกิดความรัก ความหวงแหนทรัพยากรไปด้วย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความคิดเห็นเอาไว้ว่า

“การดำเนินงานในการจัดการทุน ควรต้องมีเป้าหมายว่าจัดการเพื่ออะไร เพื่อใคร และใช้วิธีการแบบไหน การที่อยากให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ แต่หากประชาชนเขาไม่ได้รับ Confirm จากคนที่รับบริการ เขาก็อาจเห็นคุณค่าไม่ชัด” —
Ac Trang.

ด้วยเหตุนี้ ในการจัดการทุนเพื่อเกิดการพัฒนาในการที่จะใช้ทุนเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยว กิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนเข้าไปจัดการโดยใช้ทุนของชุมชนที่มีความโดดเด่น ชุมชนต้องคุยให้ชัดเจนว่าจะทำอะไร ที่ควรต้องเป็นเรื่องที่สามารถใช้ความโดดเด่นหรือความถนัดให้เกิดประโยชน์ แล้วจะขายใครหรือผู้รับบริการเป็นใคร ควรนำเสนออะไรที่เขาชอบ มีความต้องการและเกิดความพอใจ และไม่ควรรำเสนออะไร จำนวนผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานแค่ไหน เกี่ยวกับเรื่องอะไร และควรมีความรู้ในเรื่องใดบ้าง บทบาทการมีส่วนร่วมของคนอื่นๆ ในชุมชนควรทำอย่างไรให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ และเรียนรู้ประโยชน์ของทุนร่วมกัน สร้างการบูรณาการระหว่างผู้ใช้ทุนและผู้รับบริการจากการจัดการทุนให้เกิดความสมดุล และร่วมดำเนินการไปพร้อมๆ กัน ด้วยการจัดการด้วย 5’รู้ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน กล่าวคือ

“รู้เรา รู้เขา รู้สิ่งที่ให้ รู้การเข้าถึง รู้การมอบหมายและติดตาม”

นอกจากนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องสร้างกำลังใจกับชุมชนต่อการมองเห็นคุณค่าสิ่งๆ ที่ทำ เพื่อการพัฒนาอื่นๆ ขึ้นไป รวมทั้ง สนับสนุนในการคมนาคมที่จะเข้าถึงชุมชนและข้อมูล ที่แม่นยำ ถูกต้อง รวมทั้ง การประชาสัมพันธ์ และแนะนำให้ความรู้ในเรื่องการตลาดที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นสิ่งที่พัฒนาขึ้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบในการจัดการทุนควรให้ความสำคัญกับชุมชน อย่างจริงจังในการให้ความรู้ แนวคิดเชิงการตลาดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
2. ชุมชนต้องระลึกละเอียดว่าทุนเป็นทรัพย์สินที่มีคุณค่าต่อชุมชน สมาชิกในชุมชนทุกระดับต้องเข้าใจและใช้ให้เหมาะสมถูกต้อง คุ่มค่า มีความรัก ความภูมิใจในการนำเสนอต่อผู้รับบริการ
3. ชุมชนควรต้องค้นหาสิ่งที่เป็นจุดเด่น และเป็นที่ต้องการของผู้รับบริการอย่างแท้จริง
4. จังหวัดต้องเป็นเจ้าภาพในการบูรณาการเชื่อมโยงแนวคิดในการจัดการทุน เพื่อการท่องเที่ยวและการบริการต่างๆ ที่มีความเข้มแข็งมากขึ้น
5. จังหวัดต้องให้ความสำคัญสร้างเสริมการจัดการทุนชุมชนเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยให้ความรู้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกภาคส่วน ทั้งในฐานะผู้ประกอบการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้นำเที่ยว ผู้ปฏิบัติการในชุมชน ให้มีความรู้ความเข้าใจข้อมูลของชุมชนที่ถูกต้อง แม่นยำ และเข้าถึง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาภาพลักษณ์ของจังหวัดตรังในมุมมองของนักท่องเที่ยวที่เข้าไปในพื้นที่ รวมทั้งสิ่งจูงใจในการท่องเที่ยว
2. ดูความเห็นของผู้รับบริการต่อการจัดการทุนของชุมชนที่ได้สัมผัสในรูปแบบต่างๆ ถึงสิ่งที่เป็นจุดเด่น และสิ่งที่คิดว่าควรปรับปรุง
3. ควรศึกษาเหตุจูงใจและเป้าหมายของการนำทุนของชุมชนมาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อการขับเคลื่อนท่องเที่ยวหรือการยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจ
4. ศึกษามุมมองและแนวนโยบายของผู้ที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ปกป้องทุนชุมชน
5. ศึกษาความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดต่อการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชุมชน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรมภาษาไทย

- กนกวรรณ วีระรัตนสุนทร. (2559). *ประเพณีงานศพจังหวัดตรัง*. สัมภาษณ์ วันที่ 9 ตุลาคม 2559.
- กรมการท่องเที่ยว. (2558). *จำนวนนักท่องเที่ยว ช่วง ม.ค. – ธ.ค. ออนไลน์*. เข้าถึงข้อมูล กรกฎาคม 2558.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2553). *กระบวนการขับเคลื่อนแผนพัฒนาชุมชน*. สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2557). *หลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้นข้อมูล กันยายน 2557. จาก <http://www.doae.go.th//report/SE/html/02.htm>.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ปี 2555 – 2559*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กระทรวงมหาดไทย. (2559). *ข้อมูลจังหวัดตรัง*. ออนไลน์ เข้าถึงข้อมูล กรกฎาคม 2559.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2546). *กระทรวงวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- การท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดตรัง. (2559). *แหล่งท่องเที่ยว*. www.mapsguide.info. จังหวัดตรัง.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2559). *การท่องเที่ยวภาคใต้กลุ่มอันดามัน*. www.osmsouth-w.moi.go.th/file-data/789554.doc เข้าถึงข้อมูล กุมภาพันธ์ 2559.
- โกมินทร์ วังอ่อน. (2552). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน: กรณีศึกษาตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา ยุทธศาสตร์การพัฒนา. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2542). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดตรัง*. คณะกรรมการอำนวยการ จัดงาน เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ. จังหวัดตรัง.
- คณินิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ. (2545). *แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540: ปัญหา อุปสรรค และทางออก*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- จังหวัดตรัง. (2559). *ประเพณีวัฒนธรรมตรัง: เครื่องดนตรีพื้นบ้าน*. www.trangtrip.com/index.php?mo=10&art=178784 เข้าถึงข้อมูล ธันวาคม 2559.
- จุฑามาศ เชาวพิพัฒน์. (2559). *ประเพณีงานศพจังหวัดตรัง*. สัมภาษณ์ ตุลาคม 2559.
- ชญาณี ไมเธอร์. (2551). *การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี*. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 ธันวาคม 2551 – พฤษภาคม 2552 จังหวัดปทุมธานี. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

- ชลดา บุญอยู่. (2556). *ทุนทางสังคมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาบ้านเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชัยวิชัญญ์ณ ตั้งกิจ. (2560). *การพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนภาคตะวันออก*. www.fpo.go.th/FPO/module/contented เข้าถึงข้อมูล มกราคม 2560.
- ชุตากานต์ กำจัดภัย. (2552). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชน กรณีศึกษาตำบลหันทราย อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว*. ปัญหาพิเศษ สาขาการบริหารจัดการทั่วไป. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณัชชา มณเฑียรรัตน์. (2554). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในกระบวนการแผนชุมชน ตำบลว่าน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย*. การค้นคว้าอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และ พิทยา ว่องกุล. (2554). *วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสันเพลส โปรดักส์.
- ณัฐวดี ใจแสงทรัพย์. (2557). *การสร้างเสริมทุนชุมชนผ่านการเรียนรู้จากการสร้างสื่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชานโยบายการจัดการและการเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐธนิชา หมั่นหนู. (2555). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเทศบาลตำบลทะเลน้อยและเทศบาลตำบลพนาสูง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา. ประจวบคีรีขันธ์: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.
- ดวงฤทัย อรรถแสง. (2552). *กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ตรัง (2558). *ข้อมูลทั่วไป*. <http://www.trangzone.com/history.php> เข้าถึงข้อมูล 21 ธันวาคม 2558.
- ตรัง. (2559). *บริเวณที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำ*. <http://worldwaterlife.com/?p=632>. เข้าถึงข้อมูล มกราคม 2560.
- ตรัง. (2559). *ภาษาท้องถิ่นภาคใต้*. <http://www.ipesp.ac.th/Learning/thai/chapter4-6.html>. เข้าถึงข้อมูล ธันวาคม 2559.
- ตรัง. (2559). *ฤดูกาลจังหวัดตรัง*. www.trang.go.th เข้าถึงข้อมูล พฤศจิกายน 2559.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2556). *ชุมชนเข้มแข็ง สังคมน่าอยู่เศรษฐกิจยั่งยืน ด้วยงานวิจัย. วารสารการพัฒนาชุมชน และคุณภาพชีวิต*. 1(2): 1 – 5.
- ทุนชุมชน. (2558). *ภาพทุนประเภทต่างๆ*. ออนไลน์. เข้าถึงข้อมูล 22 ธันวาคม 2558.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2554). *ภูมิปัญญาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์*. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

- ธนาศิลป์ เสี้ยวทอง. (2553). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน กรณีศึกษาอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส*. รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจ) นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธรรณีวิทยาตรัง. (2559). *แหล่งเรียนรู้ทางธรณีวิทยาจังหวัดตรัง*. www.dmr.go.th/download/article.20110209133857.pdf.
- นุทิศ เอี่ยมใส. (2554). *การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก โดยการผสมผสานวัสดุและศิลปกรรมของท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบูรณ์*. จังหวัดเพชรบูรณ์.
- _____. (2555). *ทุนทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีกับการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์*. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- นภดล นพรัตน์. (2551). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์การเมือง) เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นายกสภาวัฒนธรรม. (2559). *วัฒนธรรมและประเพณีงานศพจังหวัดตรัง*. สัมภาษณ์ ตุลาคม 2559.
- นายกเทศมนตรีนครตรัง. (2559). *เทศกาลในจังหวัดตรัง*. สัมภาษณ์ ตุลาคม 2559.
- บำเพ็ญ เขียวหวาน. (2551). *การวิจัยชุมชนและการวางแผนพัฒนาชุมชน*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประชาสัมพันธ์จังหวัดตรัง. (2559). *ขนบธรรมเนียมและเทศกาลสำคัญของตรัง*. สัมภาษณ์ ตุลาคม 2559.
- ประมาณ เทพสงเคราะห์ และคณะ. (2556). *การจัดการความรู้พื้นฐานทุนชุมชนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา*. คณะมนุษยศาสตร์. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลา.
- พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิตปิสิทธิกร). (2557). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- ภัทรพงศ์ อินกำเนิด และคณะ. (2553). *รายงานการวิจัยนวัตกรรมรายสาขา เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานความรู้ และเชิงสร้างสรรค์: กรณีอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดีการพิมพ์.
- ภิญโญ ต้นพิทยคุปต์. (มปป.). *พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี: นักปกครองตัวอย่าง*. รายงานการวิจัย โดยทุนอุดหนุนของ คุณเมียนเวง ณ ระนอง.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). *การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และราชการ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.
- ยุวดี เพชรสงคราม. (2553). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่เกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- รัฐกรณ์ แสงโชติ. (2554). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เทศบาลตำบลปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รัฐจวน ประวัติเมือง. (2557). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- วารุณี เจษภูวนนท์. (2560). *ภาษาท้องถิ่นใต้*. สัมภาษณ์ วันที่ 20 มกราคม 2560.
- วิกิพีเดีย. (2559). *ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน*. ออนไลน์.
- วิทยา จันทรแดง. (2555). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตจังหวัดภาคกลาง*. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- วิทยา จันทะวงศ์ศรี. (2547). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม*. รายงานการศึกษาอิสระ ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตรธุรกิจ. ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิลักษณ์ ศรีป่าซาง. (2547). *ครัววัยของงาม แม่หญิงล้านนา*. เชียงใหม่: ทังฮั่วชิน.
- ศิริชัย กาญจนวลี, ดิเรก ศรีสุขโข และ ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์. (2535). *การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิรินทิพย์ ธิติพงศ์ฉวี. (2552). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- สถาบันชุมชนแห่งศรีบูรพา. (2553). *กระบวนการบริหารจัดการทุนชุมชนสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง*. กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาชุมชน.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก. (2554). *รายงานข้อมูลวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพิษณุโลก*. พิษณุโลก: กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก (อัดสำเนา).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) กระทรวงวัฒนธรรม. (2555). *เครื่องดนตรีไทย 4 ภาค*. <http://www.culture.go.th/research/musical>. เข้าถึงข้อมูล ธันวาคม 2559
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดตรัง. (2559). *มหัศจรรย์หาดสันหลังมังกร มนต์เสน่ห์...ทะเลตรัง*. www.mapsguide.info และ <http://pr.prd.go.th/trang>.
- สำนักงานพัฒนาชุมชน. (2558). *ประเภททุนชุมชน*. ออนไลน์. เข้าถึงข้อมูล กันยายน 2558.
- สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตรัง. (2559). *ประเพณีในจังหวัดตรัง*. www.tripdeedee.com/traveldata/trang/trang18.php. เข้าถึงข้อมูล พฤศจิกายน 2559.
- สุชาติ จรประดิษฐ์. (2557). *อิทธิพลของการใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ปัจจัยขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีต่อความสำเร็จทางการตลาดของ*

- สินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล (OTOP) ระดับ 5 ดาว ในประเทศไทย. บริหารธุรกิจ
ดุสิตบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุนทรี่ สังข์อยู่. (2559). *ตรัง เมืองท่าอันดามัน*. จังหวัดตรัง: กระทรวงมหาดไทย.
- สุนิย์รัตน์ ศิริรัตน์. (2559). *ทรัพยากรกับการพัฒนาชุมชน*. [www.go to know.org](http://www.go-to-know.org). เข้าถึงข้อมูล
ธันวาคม 2559.
- สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์. (2553). *ไม่มีประเทศใดเข้มแข็งได้หากท้องถิ่นอ่อนแอ*. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน
2553, จาก [http://www.ceithai.com/index.php?option=comcontent
&task=view&id=54&Itemid=1](http://www.ceithai.com/index.php?option=comcontent&task=view&id=54&Itemid=1).
- สุนทอน ไชสงคราม. (2553). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา
บ้านเกิดไฉ่ เมืองประทุมพอน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*.
วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- หอการค้าจังหวัดตรัง. (2559). *เทศกาลในตรัง*. เอกสารข้อมูลจังหวัดตรัง.
- หอการค้าตรัง. (2559). *เทศกาลขนมเค้กและหมวย่าง*. ออนไลน์. เข้าถึงข้อมูล กรกฎาคม 2559.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2560). *การจัดการท่องเที่ยวโดย
ชุมชน*. www.dadta.or.th/th ข้อบังคับอปท./item/674-674 เข้าถึงข้อมูล มกราคม
2560.
- อนุสาร อ.ส.ท. (2560). *ชุมชนคนเกาะ*. เอกสารอภินันทนาการจาก อ.ส.ท. ฉบับมีนาคม 2560
กรุงเทพมหานคร: อ.ส.ท.
- อภินันท์ บัวหภักดี. (2556). *ริเวอร์รา ไทยแลนด์ อสท. ปีที่ 58*, ฉบับที่ 2 กันยายน 2556.
- อภิวัดน์ ปะกิตัง. (2553). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนในเขตเทศบาลเมือง
กาฬสินธุ์*. วิทยานิพนธ์ ร.บ.ม. (นโยบายสาธารณะ). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อรัญ จิตตะเสน และคณะ. (2560). *หลักและวิธีการบริหารจัดการชุมชน*. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัย
และพัฒนาตามปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่สุขภาวะ.
- อับดุล คอเล็ก เจ๊ะแต. (2557). *กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านเกาะ
สวาด ตำบลไพรวัน อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนราธิวาส*. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
ทรัพยากรมนุษย์ คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- อาทิตย์ บุคตาตวง. (2554). *ความสามารถในการนำทุนทางสังคมออกมาใช้ของชุมชนบ้านบางไพร
อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชา การ
บริหารพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เอนก นาคนบุตร. (2545). *ทุนทางสังคมและประชาสังคมในเมืองไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
กองทุนเพื่อสังคม.
- _____. (2559). *ภาษาถิ่นใต้*. <http://www.ipesp.ac.th/learning/thai/chapter4-6.html>
เข้าถึงข้อมูล ธันวาคม 2559.
- _____. (2559). *เครื่องดนตรีละเล่นพื้นบ้าน*. ออนไลน์. เข้าถึงข้อมูล ธันวาคม 2559.

_____. (2560). การเขียนแผนตลาด 2560. ออนไลน์. incquity.com/articles/marketingplan-sustainable-profit เข้าถึงข้อมูล มีนาคม 2560.

บรรณานุกรมภาษาต่างประเทศ

- Butler. (2011). *Tourism Area Life Cycle*. Goodfellow Publishers Limited, Woodeaton: Oxford.
- Cohen, J. M. and Uphoff. (1981). *N. T. Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation Rural Development Committee*. Center for International Studies, Cornell University.
- Etzel, Michael J., Bruce J. Walker and William J. Stanton. (2001). *Marketing*. 12th ed. Boston: McGraw – Hill, Inc.
- Keowan, B. (2008). *Research community and community development*. Nonthaburi: Suknothai Thammathirat University.
- Phongphit, S. (2008). *Concept practice for local development strategy*. Bangkok: Charoenwit Printing.
- Pha Dhrammapitaka (P. A. Payutto, et al.). (2009). *Community life*. Bangkok: Srinakharinwirot University.
- Stryker, Sheldon and Peter J. Burke. (2000). “The Past, Present and Future of an Identity Theory.” *Social Psychology Quarterly*. 63: 284 – 297.
- United Nation. (1981). Department of International Economics and Social Affairs. Popular Participation as a strategy for Promoting Community Level Action and National Development. *Report of The Meeting for The Adhoc Group of Experts*. New York: UN.
- <http://th.wikipedia.org>. เข้าถึงข้อมูล มีนาคม 2559.
- <http://thai.tourismthailand.org/> การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม

การวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการทุนชุมชน : กรณีพื้นที่จังหวัดตรัง

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทุนเพื่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวที่เป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการทุนชุมชน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและนำไปสู่ความยั่งยืน จึงขอความร่วมมือจากท่านในการให้ข้อมูลตอบแบบสอบถาม คำตอบของท่านจะเก็บไว้เป็นความลับ โดยนำเสนอข้อมูลในภาพรวมเท่านั้น

คณะผู้วิจัย ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง สำหรับความร่วมมือและการเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

ขอขอบคุณทุกท่าน

คณะผู้วิจัย

แบบสอบถาม
งานวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการทุนชุมชน กรณีพื้นที่จังหวัดตรัง
(การมีส่วนร่วมของประชาชน)

คำชี้แจง: แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1: สถานภาพส่วนตัวและความเกี่ยวข้องกับชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2: ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนพื้นที่จังหวัดตรัง

ส่วนที่ 3: จุดอ่อน จุดแข็งของการบริหารจัดการทุนชุมชน

ส่วนที่ 1: สถานภาพส่วนตัวและความเกี่ยวข้องกับชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำสั่ง: กรุณาทำเครื่องหมายในช่อง ☐ ให้ตรงตามความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. ชุมชนของท่าน คือ _____ อยู่ในอำเภอ _____
3. โครงการ / กิจกรรม / กลุ่มของชุมชนที่ใช้ทุนชุมชน คือ _____
4. ปัจจุบันท่านอายุ
☐ ต่ำกว่า 20 ปี ☐ 20 – 29 ปี ☐ 30 – 39 ปี
☐ 40 – 49 ปี ☐ 50 – 59 ปี ☐ 60 ปี ขึ้นไป
5. สัญชาติ
☐ ไทย ☐ มุสลิม
☐ อื่นๆ โปรดระบุ _____
6. การศึกษา
☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี
☐ อื่นๆ โปรดระบุ _____
7. อาชีพ
☐ รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ ☐ รับจ้าง / ภาคเอกชน ☐ ทำการเกษตร
☐ ทำธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย ☐ ทำงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ☐ ทำการประมง
☐ อื่นๆ โปรดระบุ _____
8. รายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน
☐ ต่ำกว่า 10,000 บาท ☐ 10,000 – 30,000 บาท
☐ 30,001 – 50,000 บาท ☐ มากกว่า 50,000 บาท
9. ชุมชนของท่านมีความเข้มแข็งในเรื่องใด (ตอบได้หลายข้อ)
☐ มีผู้นำที่ดี ☐ ประชาชนมีคุณภาพ
☐ มีทรัพยากรที่เป็นทุนของชุมชนหลากหลาย ☐ ชุมชนมีความเป็นหนึ่งเดียว
☐ อื่นๆ โปรดระบุ _____

10. ท่านใดที่ทำประโยชน์ให้ชุมชนของท่าน (กรุณาใส่หมายเลขใน ☐ เรียงตามลำดับตามประโยชน์ ที่ได้รับ โดย 1 = มีประโยชน์มากที่สุด 2 = มีประโยชน์รองลงมา 3, 4 -----= ทำประโยชน์อันดับต่อไป)
- ☐ ทูทางธรรมชาติ เช่น ทะเล หุ่นหญ้า นาข้าว น้ำตก ภูเขา ฯลฯ
- ☐ ทูมนุษย์ เช่น มีนายกฯ มีนักเขียน มีนักปกครอง มีคนซื้อสัตย์ ฯลฯ
- ☐ ทูทางสังคม เช่น มีชนบธรรมเนียม มีภูมิปัญญาและวัฒนธรรมด้านอาหารการกิน ฯลฯ
- ☐ ทูกายภาพ เช่น สิ่งปลูกสร้างที่เชิดหน้าชูตาอย่างสถานีรถไฟกันตัง มีสวนสาธารณะ ฯลฯ
- ☐ อื่นๆ โปรดระบุ _____
11. ท่านคิดว่าอะไรคือจุดเด่นของจังหวัดตรัง (เลือกเพียงสิ่งเดียวที่คิดว่าเด่นสุด)
- ☐ จังหวัดที่มีคนเป็นนายกรัฐมนตรี ☐ อาหารเช้า – กาแฟ ปาท่องโก๋
- ☐ ภูเขา ☐ วิถีชีวิตที่สมถะ
- ☐ ชายหาดและทะเลที่สวยงาม ☐ ถ้ำมรกต
- ☐ สวนยางพารา ☐ อาหารทะเล
- ☐ สถานีรถไฟเก่าแก่ สวยงาม ☐ ปุ่มปุ้ย
- ☐ ศิลปะการแสดงมโนราห์และหนังตะลุง ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ) _____
12. เมื่อพูดถึงจังหวัดตรังท่านคิดว่าคนจะนึกถึงอะไร (กรุณาเรียงลำดับ การนึกถึง โดย 1 = นึกถึงเป็นอันดับแรก 2 = อันดับสอง 3 = อันดับสาม แล้วเรียงลำดับไปเรื่อยๆ จนหมด)
- ☐ อากาศสบายๆ ของท้องทะเล ☐ ภูมิทัศน์ชายหาดที่สวยงาม
- ☐ ผู้คนที่มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง ☐ ภาษาใต้ที่มีลักษณะเฉพาะถิ่น
- ☐ การแต่งกายใส่ผ้าปาเต๊ะที่มีลักษณะเฉพาะ ☐ อาหารเช้า กาแฟ ภูเขา
- ☐ ศิลปะ / สถาปัตยกรรมที่ผสมผสานไทย-จีน ☐ วัฒนธรรม / ประเพณี ถิ่นศิลปิน
- ☐ พิธีวิวาห์ใต้ท้องทะเล ☐ เมืองท่าสำคัญในอดีต
- ☐ นายกรัฐมนตรี ☐ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมการกิน
- ☐ อื่นๆ โปรดระบุ _____
13. ท่านมีบทบาทใดในชุมชน (ตอบได้หลายข้อ)
- ☐ เป็นกรรมการชุมชน ☐ เป็นประชาชนในชุมชน
- ☐ เป็นเจ้าหน้าที่รัฐในชุมชน ☐ เป็นนักธุรกิจชุมชน
- ☐ เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ☐ เป็นผู้นำกลุ่ม/สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจในชุมชน
- ☐ อื่นๆ โปรดระบุ _____

ส่วนที่ 2: ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนต่อการจัดการทุนหรือทรัพยากรของชุมชน

คำสั่ง: โปรดทำเครื่องหมายในช่องที่มีหมายเลขตรงตามที่ท่านมีส่วนร่วม ช่องหมายเลข 5 = การมีส่วนร่วมมากที่สุด ช่องหมายเลขอื่นๆ = การมีส่วนร่วมรองลงมาตามลำดับ

ลำดับ	การจัดการทุนหรือทรัพยากรของชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
1	การให้ข้อมูลชุมชนเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับทุนของชุมชน						
2	ร่วมลงมติให้มีการจัดทำโครงการ ออกแบบกิจกรรมชุมชน เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ทรัพยากร						
3	ร่วมคิด ร่วมประชุม ร่วมวางแผน ร่วมทำงาน วางมาตรการที่ละเว้นการทำลายทรัพยากรชุมชน						
4	ร่วมแสดงความเห็น คัดค้าน หรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผลต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมและฟื้นฟูทรัพยากร						
5	ร่วมเสนอประเด็นเพื่อพัฒนาแก้ไขและอนุรักษ์ทรัพยากร						
6	การมีส่วนร่วมช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกให้กับผู้รับบริการดุจญาติพี่น้อง						
7	การร่วมระงับรักษาความสะอาด และสิ่งแวดล้อม						
8	การสังเกตความเสียหาย การเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรจากการเยี่ยมชมใช้บริการ เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับแก้						
9	การร่วมแสดง คำถึงถึงความเป็นเจ้าบ้าน ด้วยการให้ข้อมูลและสืบทอดความรู้ในคุณค่าของทรัพยากร						
10	ปฏิบัติตามกฎระเบียบ หรือมาตรการในการดูแลรักษาทรัพยากรชุมชนของท่าน						
11	ร่วมดำเนินกิจกรรมของชุมชนและบริการเกี่ยวกับที่พัก อาหาร ฯลฯ ทำให้มีการพบปะสังสรรค์ สร้างความสามัคคี และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าบ้านกับแขกผู้มาเยือน						
12	มีส่วนในการติดตามความก้าวหน้าในกิจกรรม / กลุ่ม / โครงการที่ใช้ทรัพยากรชุมชน						
13	มีส่วนในการเสวนาและแสดงความคิดเห็นเป็นระยะ เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลการทำงานและการใช้ทรัพยากร						
14	มีส่วนติดตาม กำกับ กิจกรรม / โครงการ และหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข						
15	มีส่วนในการดูแลการใช้จ่ายในกิจกรรม / โครงการสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน						
16	มีโอกาสนในการปกป้องทรัพยากรให้มีคุณค่ากับชุมชน						
17	เกิดองค์ความรู้และทักษะที่เพิ่มขึ้นจากการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนทั้งภายใน ภายนอกชุมชน						
18	เกิดความหวงแหนและ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม						

ลำดับ	การจัดการทุนหรือทรัพยากรของชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
19	เกิดความหวงแหน และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม						
20	มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นจากการร่วมกิจกรรมหรือโครงการของชุมชน						
21	ได้รับรายได้และผลประโยชน์อื่นๆ จากโครงการชุมชน เช่น การมีงานทำ การสร้างสินค้ามากขึ้น ฯลฯ						
22	เกิดความภูมิใจ และได้สืบสานทรัพยากรของชุมชน						

ส่วนที่ 3: จุดอ่อน จุดแข็งของการบริหารจัดการทุนของชุมชน

1. ท่านคิดว่าปัจจัยที่เป็นปัญหาต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ คือ (ตอบได้หลายข้อ)

- ☐ ทุกภาคส่วนขาดการรับรู้ของการมีส่วนร่วม
☐ กระบวนการบริหารจัดการขาดการเอื้อต่อการมีส่วนร่วม
☐ ขาดผู้ที่รู้จักการใช้กระบวนการมีส่วนร่วม
☐ ประชาชนขาดความพร้อมในการมีส่วนร่วม
☐ ตัวบ่งชี้ที่บ่งบอกว่าประชาชนมีส่วนร่วมขาดความชัดเจน
☐ อื่นๆ โปรดระบุ _____

2. ท่านคิดว่าการบริหารจัดการทุนชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของจังหวัดตรังมีจุดอ่อนและจุดแข็งอย่างไรบ้าง

3. แนวทางในการบริหารจัดการทุนชุมชน เพื่อให้มีความยั่งยืนอยู่คู่ชุมชนสืบไปควรทำอย่างไร (โปรดระบุ)

ขอขอบคุณที่สละเวลาตอบแบบสอบถาม
 คณะนักวิจัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

แนวการสัมภาษณ์ “ทุนชุมชน และการดำเนินงานในการบริหารจัดการ”

1. ในพื้นที่จังหวัดตรัง มีทุนชุมชนที่โดดเด่นอะไร และอยู่ในส่วนไหน อยากให้เล่าให้คณะผู้วิจัยได้ทราบ
 2. ท่านทราบถึงการบริหารจัดการเกี่ยวกับทุนดังกล่าวแค่ไหน (เอาที่ท่านเกี่ยวข้องหรือทราบให้ฟังหน่อย)
 3. ที่เป็นชนบทธรรมเนียมประเพณี หรือเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนที่นี่มีอะไรบ้าง เป็นอย่างไร และมีอะไรที่ท่านคิดว่ามีคุณค่ากับคนในพื้นที่บ้าง
 4. ในการจัดการ ท่านมีแนวนโยบายในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม หรือมีบทบาทใดบ้าง
 5. มุมมองของท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการ และมีแนวทางดึงเขามาอย่างไรบ้าง
 6. การจัดการในการนำทุนมาใช้ประโยชน์ต่อชุมชนยังมีจุดอ่อนอย่างไรบ้าง
 7. ท่านมีแนวทางในการที่จะพัฒนาการจัดการทุนของชุมชนที่มีโดยเฉพาะทุนทางธรรมชาติและทุนสังคมในส่วนที่เป็นวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน
-

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

รายนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

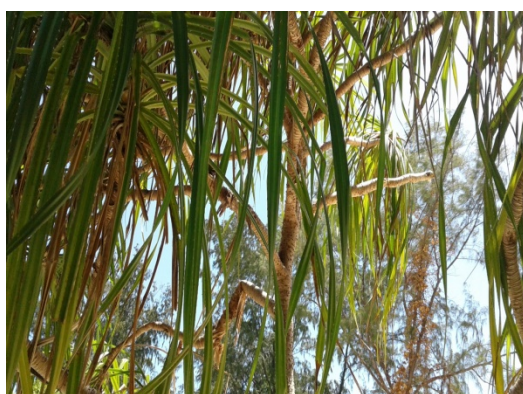
1. นายนิพนธ์ ศศิธร รองผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง
2. นายพงษ์ศักดิ์ คาระวานนน ปลัดจังหวัดตรัง
3. นายสุทธิศักดิ์ พงศ์เจริญพัทธ์ ประธานสภาวัฒนธรรม
4. นายสุริยะ กิตติบุญญา พัฒนาการจังหวัดตรัง
5. คุณศิริรัตน์ ไผสนักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ จังหวัดตรัง
6. คุณจริยา คงคุต นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ จังหวัดตรัง
7. คุณอนูรีย์ ปาติปาเลท นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ จังหวัดตรัง
8. นายเกรียงศักดิ์ รัตนสิมานนท์ รองนายกเทศมนตรีนครตรัง
9. นายบรรจง นฤพรามธิ์ นายกสมาคมการท่องเที่ยว
10. คุณจุฑามาศ เซาว์พิพัฒน์ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว
11. คุณกนกวรรณ วีระรัตนสุนทรณ์ นักวิชาการด้านบริหารจัดการ
12. นายกมล ประเสริฐกุล นายอำเภอกันตัง
13. นายสรนนท์ วิโรจน์มนตรี นายกเทศมนตรีนครตรัง
14. นายชีวะ ชีวะธรรม รองนายกเทศมนตรี
15. นายจรรุวัฒน์ จิโรจน์มนตรี นายกเทศมนตรีอำเภอกันตัง
16. นายธีรพงษ์ เพชรรัตน์ ประชาสัมพันธ์จังหวัดตรัง
17. นางสาวกรรณา เดชาติวงศ์ ณ อยุธยา ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวตรัง
18. นางสาวกรรณา เดชาติวงศ์ ณ อยุธยา เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวตรัง
20. นายศุภศักดิ์ ศรีสังข์ ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวและกีฬา
21. นายศุภศักดิ์ ศรีสังข์ ตัวแทนหอการค้าจังหวัดตรัง
22. นายเสน่ห์ ทองศักดิ์ อบต. เขากอบ
23. นายสุภาพ พลการ ตัวแทนผลิตภัณฑ์ไม้เทพทาโร ถ้ำเลเขากอบ
24. คุณลัดดาวัลย์ แสงมณี นักวิชาการพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ ตำบลลำภูรา
25. คุณอารอบ เรืองสังข์ ประธานกลุ่มผ้าทอนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง

ภาคผนวก ค

ภาพประกอบการรวบรวมข้อมูลและแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยว จังหวัดตรัง

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ นางกาหลง กลิ่นจันทร์
Mrs.Kalong Klichan
- ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
- หน่วยงาน หลักสูตรบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
295 ถนนราชสีมา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
โทร. 0-2244-5704 โทรสาร 0-2243-9142 มือถือ 08-4655-0340
Email: Kalong_k@hotmail.com
- ประวัติการศึกษา บธ.บ. (สาขาการจัดการ) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (พ.ศ.2537)
บธ.ม. (สาขาบริหารองค์การและการจัดการ) มหาวิทยาลัยศรีปทุม (พ.ศ.2547)
- สาขาที่เชี่ยวชาญ สาขาการจัดการ
- ประสบการณ์ ผู้ร่วมวิจัย
1. ทิศทางของตลาดในมุมมองลูกค้า
 2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการค้าปลีกในตลาดกรุงเทพมหานคร
 3. งานวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งมรดกโลก: กรณีศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย – ศรีสัชนาลัย – กำแพงเพชร” **แหล่งทุน** สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) งบประมาณ ปี 2553
 4. งานวิจัย เรื่อง “แนวทางการยกระดับภูมิปัญญา อัตลักษณ์ วัฒนธรรมล้านนาสู่การบริหารธุรกิจโรงแรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง” **แหล่งทุน** สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) งบประมาณ ปี 2554
 5. งานวิจัย เรื่อง “แนวทางการสร้างเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดลพบุรี” **แหล่งทุน** สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) งบประมาณปี 2557

ชื่อ ดร.ธนากร ปักษา
 ที่อยู่ปัจจุบัน 294/30 ถ.วงศ์สว่าง 11 แขวงวงศ์สว่าง เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร 10800
 โทรศัพท์ +668-1621-5885
 E-mail t_aud@hotmail.com
 ที่ทำงาน หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ
 มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
 295 ถนนราชสีมา แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
 โทร +662-244-5190-1
 โทรสาร +662-243-6664

ประวัติการศึกษา / การอบรม

- ปริญญาตรีครุศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- MBA บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาการจัดการและการบริหารองค์การ) มหาวิทยาลัยศรีปทุม
- การจัดการดุขภูิบัณฑิต (สาขาการจัดการธุรกิจ) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- อบรมความรู้การตลาดขั้นสูง
- กลยุทธ์การสร้างแบรนด์

ประวัติการทำงาน

- นักวิชาการศึกษา ระดับ 3 โครงการมียาชาวา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
- หัวหน้าศูนย์การศึกษานอกสถาบัน ศูนย์สุโขทัย สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
- รองผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกสถาบัน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- ที่ปรึกษาด้านการตลาดและพืชผลทางการเกษตร ธนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำกัด สาขาจอมบึง จ.ราชบุรี
- ที่ปรึกษาด้านการตลาดและการบริหารธุรกิจ บริษัท วสันต์ศิลป์ สตูดิโอ จำกัด (ธุรกิจถ่ายภาพในงานพิธีพระราชทานปริญญาบัตร)
- ที่ปรึกษาผู้จัดการธนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาราชบุรี จ. ราชบุรี

ปัจจุบัน

- รองคณบดีคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- รองผู้อำนวยการกองพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- อาจารย์ที่ปรึกษาองค์การบริหารนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- อาจารย์ที่ปรึกษาคณะกรรมกรนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- งานวิจัย เรื่อง โครงการก่อสร้างสะพานข้ามแยกบ้านบึง ร่วมกับ มหาวิทยาลัยบูรพา

- งานวิจัย เรื่อง การส่งเสริมการขายที่มีประสิทธิภาพในธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่: มุมมองของผู้บริโภคและผู้บริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ประสบการณ์อื่นๆ

- คณะกรรมการฝึกอบรมโครงการอาสาพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน / ชุมชน (SML) อ. สนามชัยเขต จ.ฉะเชิงเทรา
- วิทยากรบรรยายและฝึกอบรมในโครงการเสริมสร้างสันติสุขในชุมชนและพัฒนาอาชีพราษฎรจังหวัดชายแดนภาคใต้
- วิทยากรบรรยายในโครงการความร่วมมือระหว่างกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น กับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์
- คณะกรรมการตัดสินภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค
- วิทยากรด้านการตลาดในโครงการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันเชิงธุรกิจของธุรกิจท่องเที่ยว โดยสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (เชียงใหม่ ภูเก็ต อุบลราชธานี)
- วิทยากรบรรยายองค์การทหารผ่านศึก ในหัวข้อ “การสร้างวัฒนธรรมบริการด้วยใจ และกลยุทธ์มัดใจลูกค้าด้วยการบริการ”
- วิทยากรบรรยายสถานีตำรวจสามเสน ในหัวข้อ “การบริการและการเสริมสร้างบุคลิกภาพตำรวจ”
- อนุกรรมการดำเนินกิจกรรมการสอนที่มุ่งเน้น “ความรู้คุณธรรม” และการสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการสอน เครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคกลาง เพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย
- ศึกษาดูงานที่ ดานังยูนิเวอร์ซิตี้ออฟเทคโนโลยี เมืองดานัง ประเทศเวียดนาม 26 เมษายน – 1 พฤษภาคม 2552 โดย กองพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- ศึกษาดูงานที่ University of Hong Kong เขตปกครองพิเศษฮ่องกง ระหว่าง วันที่ 2 – 4 เมษายน 2555 กองพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- เลขาธิการอนุกรรมการการคัดเลือกนักศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทาน ประจำปีการศึกษา 2556 เขตกรุงเทพมหานคร
- คณะกรรมการประสานกิจเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคกลาง เพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย

ชื่อ – สกุล รองศาสตราจารย์ ดร.รณจวน ประวัติเมือง

ตำแหน่งวิชาการ รองศาสตราจารย์

หน่วยงาน ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต โทรศัพท์ 08-6981-6606

E-mail: runjun15@gmail.com

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2550 การจัดการคุุณชีพัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจ (กจ.ด.) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

พ.ศ.2525 พาณิชยศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป (พศ.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ.2521 เศรษฐศาสตรบัณฑิต สาขาบัญชีเศรษฐศาสตร์ (ศ.บ.) มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ประวัติงานวิจัย

หัวหน้างานวิจัย

1. การบริหารกิจการธุรกิจขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออก (2541)
2. การศึกษาความต้องการของผู้ใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนในเขตกรุงเทพฯ (2527)
3. การสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้กระดาดพิมพ์เขียวในเขตกรุงเทพฯ (2525)
4. การศึกษาพฤติกรรม และความพึงพอใจของผู้ใช้บริการตลาดสนามหลวง 2 (2550)
5. การศึกษาพฤติกรรม และความพึงพอใจของลูกค้าตลาดกรุงเทพมหานคร (2550)
6. ทิศทางของตลาดสดไทยในมุมมองของลูกค้า (2551)
7. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของผู้ประกอบการในตลาดสดกรุงเทพมหานคร (2551)
8. รูปแบบการบริหารสำนักงาน สกสด. ในอนาคต (2554)
9. แนวทางการพัฒนาธุรกิจร้านอาหาร SMEs ยามราตรีในย่านเยาวราช (2556)
10. แนวทางการยกระดับภูมิปัญญา อัตลักษณ์วัฒนธรรมล้านนาสู่การบริหารธุรกิจโรงแรม

ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (2556)

11. แนวทางการสร้างเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน จังหวัดลพบุรี (2558)
12. การยกระดับวิถีชีวิตชาวนาไทยในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี (2559)

ผู้ร่วมวิจัย

13. การวิจัยเชิงคุณภาพ: ในสังคมต่างวัฒนธรรม (ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศิลปวัฒนธรรม) กรณีประเทศไทย – กัมพูชา (2551)

ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย

14. แผนงานวิจัยเรื่องศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก กรณีอุทยานประวัติศาสตร์อยุธยา – สุโขทัย – ศรีสัชนาลัย – กำแพงเพชร (2553)